

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ»

**«Η εξέλιξη της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα την τελευταία
πενταετία: Χωρική κατανομή»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Βασιλική Σταθοπούλου

Αθήνα, 2024

Τριμελής Επιτροπή:

Χριστίνα Ζαραφωνίτου, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Βασιλική Βλάχου, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Ελένη Κοντοπούλου, Δρ. Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Βασιλική Ε. Σταθοπούλου, 2024

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

*Στους γονείς μου, Ευάγγελο και Μαρία,
που αγαπώ και εκτιμώ*

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εγκληματολογία», του Παντείου Πανεπιστημίου κατά το έτος 2023-2024, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε ανθρώπους που στάθηκαν ορόσημο αυτής της προσπάθειας.

Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα. Χριστίνα Ζαραφονίτου, Καθηγήτρια Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου και Διευθύντρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος, για την εμπιστοσύνη της στο πρόσωπό μου, καθώς και για την αδιάκοπη στήριξή της. Το μάθημά της, κατά το πρώτο εξάμηνο φοίτησης στην Κοινωνιολογία, στάθηκε η αφορμή να έρθω κοντά με την επιστήμη της Εγκληματολογίας, την οποία, με ήθος και αγάπη, μετέδιδε στο κατάμεστο αμφιθέατρο. Η εισαγωγή μου στο μεταπτυχιακό έγινε στόχος, ο οποίος επιτεύχθηκε τέσσερα χρόνια μετά, ενώ η ευκαιρία που μου δόθηκε να επιβλέψει τη διπλωματική μου εργασία, είναι ξεχωριστή και αποτελεί μεγάλη μου χαρά και τιμή. Επιπλέον, η Καθηγήτρια Χ. Ζαραφονίτου, με τις επιστημονικές της γνώσεις, τη συνεισφορά της στην επιστήμη και την καθοδήγησή της σε συνδυασμό με την ακούραστη θέληση, αλλά και την πίστη της απέναντι στους νέους επιστήμονες, έχει έναν ξεχωριστό ρόλο στη ζωή μου, αυτή του καθηγητή – μέντορα.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Επίκουρη Καθηγήτρια κα. Βασιλική Βλάχου, για την τιμή να βρίσκεται στην τριμελή επιτροπή και τη Διδάκτορα κα. Ελένη Κοντοπούλου, για την καθοριστικής σημασίας συμβολή της στο ερευνητικό μέρος της διπλωματικής αυτής. Τέλος, ευχαριστώ πολύ τον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Άγγελο Μιμή και τον Διδάκτορα κ. Δημήτρη Καλαμάρα, χωρίς τη βοήθεια των οποίων δεν θα μπορούσα να προχωρήσω στον υπολογισμό των στατιστικών μεγεθών και τη χαρτογράφηση του φαινομένου στο πλαίσιο της πιλοτικής έρευνας.

Κλείνοντας, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου και την αδερφή μου, Παναγιώτα, στην παιδική μου φίλη Νατάσα και κυρίως στον σύντροφό μου Γιάννη, για τη στήριξη και την ενθάρρυνση της προσπάθειάς μου όλα τα φοιτητικά μου χρόνια.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	4
Ακρωνύμια – Συντομογραφίες	10
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	12
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	14
Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	16
1. Εννοιολογική οριοθέτηση της ενδοοικογενειακής βίας.....	16
1.1 Η βία και οι μορφές της.....	16
1.2 Η οικογένεια.....	19
1.3 Η ενδοοικογενειακή βία.....	21
2. Θεωρητικές προσεγγίσεις του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας.....	22
2.1 Υποπολιτισμικές θεωρίες.....	23
2.1.1 Η υποκουλτούρα της βίας των Wolfgang και Ferracuti.....	24
2.2 Κοινωνιο-ψυχολογικές προσεγγίσεις	25
2.2.1 Η θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης.....	25
2.2.2 Η θεωρία της ανταλλαγής και των πόρων	26
2.3 Θεωρίες της μάθησης	27
2.3.1 Ο κύκλος της βίας.....	27
2.4 Θεωρίες ελέγχου.....	28
2.4.1 Η εσωτερική αυτοσυγκράτηση του Nettler	28
2.5 Περιβαλλοντικές προσεγγίσεις	29
2.5.1 Η θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων.....	30
2.5.2 Η θεωρία των εγκληματικών μοτίβων	31
2.5.3 Η προσέγγιση της έκθεσης του τρόπου ζωής.....	32
2.5.4 Η προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής.....	33
3. Μορφές εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας ως ποινικά αδικήματα	34
3.1 Οι μορφές των εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας ως ποινικά αδικήματα	37
3.2 Συμπεράσματα	42
4. Η θεσμική αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα	43
4.1 Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας	46
4.2 Συμβουλευτικά Κέντρα και Ξενώνες Φιλοξενίας της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Δήμων.....	48

B' ΜΕΡΟΣ: ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ	51
1. Έρευνες μετρήσεων	51
1.1 Ο σκοτεινός αριθμός – Έρευνες θυματοποίησης	53
2. Εμπειρική διερεύνηση του φαινομένου: Χωρική κατανομή	57
3. Παράγοντες διαμόρφωσης διαφορετικών ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών του φαινομένου βάσει χωρικής κατανομής	64
3.1 Παράδοση	65
3.1.1 Οι συνέπειες της ζωής στην πόλη	68
3.2 Ιδεολογία - Θρησκεία	71
3.3 Μόρφωση – Παιδεία	73
3.4 Η κοινωνική θέση της γυναίκας	75
Γ' ΜΕΡΟΣ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ	78
1. Παρουσίαση της έρευνας	78
1.1 Σκοπός και ερευνητικές υποθέσεις	79
1.2 Μεθοδολογία έρευνας	80
2. Εμπειρική διερεύνηση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία: χωρική κατανομή	81
2.1 Στατιστικά στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας (2018-2022)	81
2.2 Στατιστικά στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2018-2022)	104
3. Γενικά συμπεράσματα	120
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	123
Βιβλιογραφία-Πηγές	126
Ελληνική	126
Ξενόγλωσση	132
Διαδικτυακές πηγές	139

Πίνακες

Πίνακας 1.: Συγκριτική επισκόπηση των αξιόποινων πράξεων του Ν. 3500/2006, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, με τα αντίστοιχα του Ποινικού Κώδικα.	39
Πίνακας 2.: Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία: 2018-2022	83
Πίνακας 3.: Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 κατοίκους σε σχέση με την πληθυσμιακή πυκνότητα: 2020-2022.....	86
Πίνακας 4.: Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία: 2018-2022 ανά μήνα	96
Πίνακας 5.: Απόπειρες και τελεσμένες ανθρωποκτονίες στο οικογενειακό περιβάλλον: 2020-2022	100
Πίνακας 6.: Απόπειρες και τελεσμένοι βιασμοί στο οικογενειακό περιβάλλον: 2020-2022	101
Πίνακας 7.: Απόπειρες και τελεσμένες σωματικές βλάβες αδυνάμων ατόμων στο οικογενειακό περιβάλλον: 2020-2022	102
Πίνακας 8.: Ωφελούμενοι στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στη γραμμή 15900 με γεωγραφική κατανομή: 2020-2022	107

Γραφήματα

Γράφημα 1.: Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας ανά αστυνομική περιφέρεια: 2020-2022	84
Γράφημα 2.: Φύλο δραστών: 2019-2022	97
Γράφημα 3.: Φύλο θυμάτων: 2019-2022	99
Γράφημα 4.: Ωφελούμενοι στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στο 15900: 2019-2022	106
Γράφημα 5.: Ηλικιακή κατανομή ωφελούμενων στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στο 15900: 2020-2022	110
Γράφημα 6.: Επίπεδο εκπαίδευσης ωφελούμενων στα ΣΚ και στο 15900: 2020-2022	111
Γράφημα 7.: Κατάσταση απασχόλησης ωφελούμενων στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στο 15900: 2020-2022.....	112
Γράφημα 8.: Αιτήματα ωφελούμενων στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στο 15900: 2020-2022	113
Γράφημα 9.: Ωφελούμενες γυναίκες και παιδιά σε Ξενώνες Φιλοξενίας του δικτύου: 2020-2022	114
Γράφημα 10.: Είδος βίας που αναφέρθηκε στα ΣΚ και στο 15900: 2020-2022	115
Γράφημα 11.: Σχέση ωφελούμενων και δραστών στα Συμβουλευτικά Κέντρα και το 15900: 2020-2022	116

Χάρτες

Χάρτης 1.: Χωρική κατανομή περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 έτους 2020.....	89
Χάρτης 2.: Χωρική κατανομή περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 έτους 2021.....	91
Χάρτης 3.: Χωρική κατανομή περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 έτους 2022.....	93

Ακρωνύμια – Συντομογραφίες

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας	Α.Ε.Α.
Αστυνομικό Τμήμα	Α.Τ.
Behavioral Risk Factor Surveillance	BRFSS
Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής	Γ.Α.Δ.Α.
Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης	Γ.Α.Δ.Θ.
Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων	ΓΓΔΟΠΦ
Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	ΓΓΙΑΔ
Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων	ΓΓΟΠΦ
Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης	Δ.Γ.Α.
Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	ΕΕΔΑ
Ελληνική Αστυνομία	ΕΛ.ΑΣ.
Ελληνική Στατιστική Αρχή	ΕΛΣΤΑΤ
Ευρωπαϊκή Ένωση	ΕΕ
Group of Experts on Action Against Violence Against Women and Domestic Violence	GREVIO
International Crime Victimization Survey	ICVS
Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας	ΚΕΘΙ
National Crime Victimization Survey	NCVS
Νομοθετικό Διάταγμα	ν.δ.
Νόμος	Ν.
Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης	Ο.Τ.Α.
Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας	ΠΟΥ

Ποινικός Κώδικας	ΠΚ
Προεδρικό Διάταγμα	π.δ.
Spouse Assault Replication Program	SARP
Συμβουλευτικό Κέντρο	ΣΚ
The Family Life Project	FLP
United Nations	UN
United Nations High Commissioner for Refugees	UNHCR
Value, Inertia, Visibility, Access	V.I.V.A.
Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης	ΦΕΚ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της διπλωματικής αυτής εργασίας είναι η μελέτη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία, λαμβάνοντας υπόψη τη χωρική ταυτότητα των περιφερειών, καταλήγοντας με τον τρόπο αυτό στην εξέταση της ύπαρξης σχέσης μεταξύ των περιστατικών και της συγκέντρωσης αυτών σε περιβάλλοντα με συγκεκριμένο χαρακτηριστικά (αστεακό περιβάλλον – περιβάλλον υπαίθρου). Επιπλέον, στόχο αποτελεί και η διερεύνηση της ύπαρξης μεταβολής των περιστατικών ως συνέπεια της πανδημίας Covid-19, ενώ επιχειρείται και η ανάδειξη μιας πιθανής τυπολογίας δραστών, θυμάτων και πράξης, μέσα από τη σύγκριση των δύο βασικών στατιστικών πηγών, της Ελληνικής Αστυνομίας και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αν και οι μεθοδολογικές δυσκολίες που προκύπτουν καθιστούν αδύνατο το εγχείρημα αυτό για το σύνολο των υπό εξέταση παραγόντων. Για την πλαισίωση του θέματος, προηγείται η εννοιολογική οριοθέτηση της βίας, της οικογένειας και της ενδοοικογενειακής βίας, με στόχο τη μετάβαση στη θεωρητική επισκόπηση του φαινομένου υπό το πρίσμα των υποπολιτισμικών, κοινωνιο-ψυχολογικών, διαφόρων κοινωνιολογικών και τέλος, περιβαλλοντικών προσεγγίσεων. Επιπλέον, παρουσιάζονται ορισμένα νομικά ζητήματα, καθώς και η θεσμική αντιμετώπιση της βίας στο οικογενειακό και συντροφικό περιβάλλον, ενώ στο δεύτερο μέρος αναλύεται η φαινομενολογία μέσα από εμπειρικές έρευνες της διεθνούς βιβλιογραφίας, οδηγώντας έτσι στην παρουσίαση της έρευνας της γράφουσας, η οποία συνδυάζει στατιστικά στοιχεία τόσο από την Ελληνική Αστυνομία, όσο και από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Καταληκτικά, τα πορίσματα από τη σύγκριση των δεδομένων των υπό μελέτη ετών φανερώνουν υπεροχή των περιστατικών αυτών σε περιβάλλοντα με έντονο αστεακό χαρακτήρα, ενώ διαφορετικά είναι τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τα στοιχεία των ως άνω φορέων αναφορικά με την επίδραση της πανδημίας στο φαινόμενο. Ταυτόχρονα, αναδεικνύονται και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων στο φαινόμενο μερών, ικανά να συνδράμουν σε μια στοχευμένη αντεγκληματική πολιτική πρόληψης, μείωσης των ευκαιριών διάπραξης και ορθής αντιμετώπισης. Εν κατακλείδι, οι προαναφερθείσες μεθοδολογικές δυσχέρειες της σύγκρισης των στατιστικών, οι οποίες οφείλονται στη διαφορετική καταγραφή από τους δύο εμπλεκόμενους φορείς φανερώνουν τη γενικότερη προσέγγιση που έχουν οι δύο υπηρεσίες απέναντι στο φαινόμενο, αυτό όμως δεν αναιρεί τη σπουδαιότητα των στοιχείων τους, ούτε και των ευρημάτων της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας.

Λέξεις κλειδιά: βία, ενδοοικογενειακή βία, σκοτεινός αριθμός εγκληματικότητας, χωρική κατανομή, αστεακό περιβάλλον

ABSTRACT

The purpose of this dissertation is the study of the phenomenon of domestic violence in Greece within the last five years, taking into account the spatial distribution of its districts, thus ending in the examination of the existence of a relationship between the incidents and specific spatial context (urban – rural context). Furthermore, the aim is also to investigate the existence of a change in the number of incidents as a consequence of the pandemic Covid-19, while an attempt is also made to highlight a possible typology of perpetrators, victims and acts, through the comparison of the two main statistical sources, the Hellenic Police and the General Secretariat for Equality and Human Rights, even though the methodological difficulties, mainly resulting from the different recording, make this task impossible for all the factors studied. In order to approach the topic, firstly we will refer to the conceptual demarcation of violence, family and domestic violence with the purpose of moving to the theoretical overview of the phenomenon under the prism of subcultural, socio-psychological, various sociological and lastly environmental approaches. Furthermore, certain legal issues are presented, along with the institutional response to violence in the framework of the family and among intimate partners. In the second part, the phenomenology is analyzed through empirical studies of the international literature, leading to the presentation of the author's research, which combines statistical data from both the Hellenic Police and the General Secretariat for Equality and Human Rights. In conclusion, the findings from the data comparison of the given years show the ascendancy of such cases in mostly urban environments while the results regarding the impact of the pandemic on the two vectors are different. At the same time, specific characteristics of the parties involved in the phenomenon are also highlighted, capable of contributing to a tailored crime prevention policy, reduction of the opportunities for crime and proper response. In conclusion, the aforementioned methodological difficulties of the comparison of the statistical data, due to the different recording, reveal the more general approach of the two services towards the phenomenon, but this does not negate the importance of their elements, nor of the data of the present research effort.

Keywords: violence, domestic violence, dark figure of crime, spatial distribution, urban environment

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ως πολύπλοκο κοινωνικό ζήτημα, η ενδοοικογενειακή βία, ήρθε στο επίκεντρο της ποινικής αντιμετώπισης τα τελευταία είκοσι χρόνια, όταν και εισήχθησαν ειδικοί νόμοι προστασίας των θυμάτων, αλλά και εντονότερα, όταν η κρίση που έφερε μαζί της η πρόσφατη πανδημία Covid-19, εμφανιζόμενη το 2020, μετέβαλε την κοινωνική ζωή. Η νέα καθημερινότητα κατά τον περιορισμό στην οικία οδήγησε άλλοτε σε βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ γονέων και παιδιών και άλλοτε σε συγκρούσεις, όπου υπήρχαν και δείγματα πρότερων προβλημάτων στον οικογενειακό δεσμό. Γενικότερα, φανερώθηκε μια όξυνση των αρνητικών επιπτώσεων του εγκλεισμού σε συνάρτηση με την εμφάνιση θεμάτων ψυχικής υγείας προκαλώντας συγκρούσεις και διαταραχές¹. Στον αγώνα λήψης μέτρων αντιμετώπισης της βίας στο οικογενειακό περιβάλλον, ο νομοθέτης θέσπισε τη δημιουργία εξειδικευμένων τμημάτων της Ελληνικής Αστυνομίας, που επιλαμβάνονται των περιστατικών αυτών, τόσο με δράσεις προληπτικού χαρακτήρα όσο και με μέτρα προστασίας των θυμάτων των σχετικών αδικημάτων. Αυτές και άλλες δράσεις προς ευαισθητοποίηση των πολιτών, φανερώνουν την ανάγκη διερεύνησης του ζητήματος, το οποίο εξετάζεται με την παρούσα μελέτη, επιδιώκοντας την ανεύρεση των χωρικών του διαστάσεων και μιας πιθανής τυπολογίας αναφορικά με τα χαρακτηριστικά του δράστη, του θύματος και της πράξης, με στόχο την επιβεβαίωση ή διάψευση των ερευνητικών υποθέσεων, οι οποίες τέθηκαν με σκοπό την αναζήτηση των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών των ενδοοικογενειακών εγκλημάτων για την καλύτερη αντιμετώπισή τους.

Το υπο μελέτη θέμα επιλέχθηκε προς διερεύνηση λόγω της διαχρονικότητας, αλλά και της επικαιρότητάς του (ακούμε λ.χ. συνεχής αναφορά από τα ΜΜΕ για ανθρωποκτονίες στο πλαίσιο της συντροφικής σχέσης). Συνάμα, νέες μορφές ενδοοικογενειακής βίας ως εγκλήματα ειδικής πρόβλεψης από το νομοθέτη, αλλά και ως εκφάνσεις αυστηρότερων ποινών σε σχέση με τις αντίστοιχες εκτός οικογένειας, είτε βρέθηκαν περισσότερο στο προσκήνιο, είτε δημιουργήθηκαν, εξαιτίας της ιδιαίτερης προστασίας που αποδίδεται πλέον στην προάσπιση του θεσμού της οικογένειας², ύστερα από την επίδραση της πανδημίας και της ευαισθητοποίησης των

¹ Vlachou, V., (2022), "The Covid-19 Pandemic and Crime: The Example of Criminological Theory and History", στο: *Urban Crime -An International Journal*, Vol. 3-No 2, September 2022, σσ. 55, ανακτήθηκε 29/1/2024 από τον σύνδεσμο: <https://ojs.panteion.gr/index.php/uc/article/view/289/262>

² Υπουργείο Δικαιοσύνης, (2023), «Κεφάλαιο Δ': Εκσυγχρονισμός Του Νομοθετικού Πλαισίου για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Ενδοοικογενειακής Βίας – Τροποποιήσεις Ν. 3500/2006»,

επίσημων φορέων κοινωνικής αντίδρασης, καθώς και της κινητοποίησης των κοινωνικών κινημάτων («*me too*»³). Ακόμα, σπουδαίο ρόλο στη μελέτη του συγκεκριμένου θέματος διαδραματίζει και η διαφοροποίηση της εκδήλωσης του φαινομένου ανάλογα με τη χωρική του διάσταση, αν και αξιοσημείωτες είναι οι δυσχέρειες της μελέτης του, τόσο αναφορικά με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων, όσο και αναφορικά με την αξιοπιστία δεδομένων των καταγγελιών, λόγω σκοτεινού αριθμού, υπερκαταγραφής κλπ).

Στο πρώτο μέρος επιχειρείται η εννοιολογική οριοθέτηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και το θεωρητικό οικοδόμημα γύρω από το οποίο παρουσιάζονται οι βασικότερες, κατά τη γράφουσα, θεωρίες, από κοινού με το νομικό και θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του φαινομένου στην Ελλάδα, ενώ στο δεύτερο μέρος αναδεικνύεται η φαινομενολογία μέσα από έρευνες εξέτασης διαφορετικών παραγόντων, με σταθερό ωστόσο το κριτήριο της χωρικής διάστασης και τέλος, στο τρίτο και τελευταίο μέρος παρουσιάζεται η πιλοτική έρευνα για την εξέλιξη της ενδοοικογενειακής βίας την τελευταία πενταετία στην Ελλάδα βάσει χωρικής κατανομής, λαμβάνοντας υπόψη τα στατιστικά στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ακολουθούν τα συμπεράσματα της έρευνας.

Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων, ανακτήθηκε, 9/12/2023 από το σύνδεσμο: <http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=17060>

³. Το κίνημα ξεκίνησε στην Ελλάδα, με αφορμή την καταγγελία της Σοφίας Μπεκατώρου, τον Δεκέμβριο του 2020. <https://metoogreece.gr/>

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Εννοιολογική οριοθέτηση της ενδοοικογενειακής βίας

Για την εννοιολογική οριοθέτηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, κρίνεται πρωτίστως αναγκαίος ο προσδιορισμός του όρου «βία». Έτσι, για την κατανόηση του πολύπλοκου και πολυπαραγοντικού ζητήματός της, επιχειρείται η παράθεση διαφόρων ορισμών της βίας, αλλά και μορφών της, με στόχο τη διασαφήνιση της έννοιας μέσα από αντίστοιχες θεωρητικές προσεγγίσεις. Επιπλέον, παρουσιάζεται το πλαίσιο εντός του οποίου εκδηλώνεται η διάπραξη, το οποίο δεν είναι άλλο από την οικογένεια, όπως αυτή ορίζεται με διευρυμένη πλέον μορφή από το νομοθέτη. Τέλος, παρουσιάζονται οι επιμέρους κατηγοριοποιήσεις της με στόχο την καλύτερη κατανόηση του υπό εξέταση θέματος.

1.1 Η βία και οι μορφές της

Όπως επισημάνθηκε, βία ως μορφή εγκλήματος αποτελεί ένα περίπλοκο κοινωνικό ζήτημα⁴, το οποίο εμπίπτει στο εγκληματικό φαινόμενο, καθώς έχει παγκοσμιότητα, και διαχρονικότητα, δύο στοιχεία, τα οποία τελούν σε σχέση αλληλεξάρτησης⁵. Για το λόγο αυτό η βία είναι συνυφασμένη με το έγκλημα⁶, ενώ στο πρώτο άκουσμα της συγκεκριμένης λέξης η σωματική βία, είναι αυτή που έρχεται συνήθως πρώτη κατά νου⁷. Βέβαια, οι ορισμοί μεταξύ βίας και οι επιμέρους διακρίσεις της, διαφέρουν στη βιβλιογραφία, με τον ευρύτερο ορισμό της να τη χαρακτηρίζει ως «κάθε είδους συμπεριφορά με στόχο την εκ προθέσεως απειλή ή πρόκληση σωματικής, σεξουαλικής ή ψυχολογικής βλάβης σε άλλους»⁸. Η προσέγγιση του Léauté για τη βία είναι διαχρονική

⁴. Βλάχου, Β., (2008), *Η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών για τη βία και την επιθετικότητα*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 1-2.

⁵. Φαρσεδάκης, Ι., (2004), *Στοιχεία Εγκληματολογίας*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 72-74.

⁶. Δημητρίου, Σ., (2003), *Μορφές Βίας*, (Προλεγόμενα: Καρύδης, Β.), Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλα, σσ. 19 και Βλάχου, Β., (2008), *ό.π.*, σσ. 28.

⁷. Αρτινοπούλου, Β., Μαγγανάς, Α., (1996), *Θυματολογία και Όψεις Θυματοποίησης*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 125.

⁸. Σπινέλλη, Κ., Κουράκης, Ν., Κρανιδιώτη, Μ., (επιμ.), (2018), *Λεξικό Εγκληματολογίας*, λήμμα: «Βία», Κουφού, Α., Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος, σσ. 140.

και πολύ-επίπεδη, διαπνεόμενη από πολιτικό πνεύμα⁹. Ο ίδιος θεωρεί πως ανέκαθεν υπήρχε βία, αλλά εκδηλωνόταν υπό διαφορετικές συνθήκες και για διαφορετικούς λόγους, ενώ αποτελεί αντώνυμο της ελευθερίας, η οποία και παραβιάζεται, αφού ο συναινετικός χαρακτήρας επίλυσης των διαφορών εκλείπει από τα συστατικά της στοιχεία. Επιπλέον, βία και ανασφάλεια¹⁰ ακολουθούν ταυτόσημη πορεία, μιας και λαμβάνουν χώρα κυρίως σε περιβάλλοντα με χαμηλή ποιότητα ζωής. Η «αντιποιότητα» της ζωής είναι μέρος του αισθήματος της ανασφάλειας, το οποίο εκφράζεται και μέσω του φόβου για τη διάπραξη του εγκλήματος και συνεπώς της θυματοποίησης¹¹.

Ακόμα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, στην «Εκθεσή του για τη Βία και την Υγεία σε Παγκόσμιο Επίπεδο», αναφέρει πως η βία αποτελεί ζήτημα διεθνούς επαγρύπνησης για τη δημόσια υγεία, ενώ την ορίζει ως την *«ηθελημένη σωματική βία ή απειλή αυτής μεταξύ δύο προσώπων, μιας ομάδας ή μιας κοινότητας, προκαλώντας αρνητικές συνέπειες για την υγεία, με παραδείγματα την κάκωση-βλάβη, τον τραυματισμό, τον θάνατο, την ψυχολογική πίεση και την παραμέληση»*¹². Επιπλέον, για τον Riches, η βία διακρίνεται ανάλογα με την χωρο-χρονική της θέση, από συγκεκριμένα πολιτισμικά και κοινωνικο-δομικά χαρακτηριστικά, ωστόσο αυτό που παραμένει αναλλοίωτο είναι το τρίγωνο: δράστης, θύμα και μάρτυρας¹³. Από τη μελέτη κάθε συστατικού στοιχείου της βίας προκύπτει, σύμφωνα με τον ίδιο, η μοναδικότητα των περιστάσεων της κάθε τελούμενης πράξης βίας, τα όρια της νομιμότητας ανάλογα με το εκάστοτε νομικό πλαίσιο, ο καθοριστικός ρόλος της παρουσίας μαρτύρων και της θεατότητας των σκηνών βίας από το μάρτυρα, ως δυναμικών παραγόντων πρόσληψης της και τέλος, η αίσθηση της βίας από το θύμα¹⁴. Συμπληρωματικά, στην ισχύουσα ελληνική νομοθεσία, η παράνομη βία¹⁵ ορίζεται στο άρθρο 330 του νέου Ποινικού

⁹. Léauté J., (1991), *Η Ανθρώπινη Βία*, Πρόλογος: Φαρσεδάκης, Ι., Μτφρ: Σαγκουνίδου – Δασκαλάκη, Η., *Βιβλιοθήκη Εγκληματολογίας 4*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 11-17.

¹⁰. Σχετικά με την εννοιολόγηση του όρου ανασφάλεια βλ. Ζαραφωνίτου, Χ., (2004), «Ανασφάλεια και Επέκταση του Κοινωνικού Ελέγχου: Ποινικοποίηση των «Αντικοινωνικοτήτων» και της «Αταξίας»», στο *Ποινικός Λόγος*, Τεύχος 4, Αθήνα – Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας, σσ. 2050.

¹¹. Στο ίδιο, σσ. 17-56.

¹². World Health Assembly Resolution, (1996), "Prevention of violence: a public health priority", *Forty-Ninth World Health Assembly*, Geneva: World Health Organization, ανακτήθηκε 8/8/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2652990/>

¹³. Δημητρίου, Σ., (2003), ό.π., σσ. 33.

¹⁴. Krohn-Hansen, H., (1994), "The Anthropology of Violent Interaction", Vol. 50, No. 4, DOI: 10.1086/jar.50.4.3630559, Oslo: *Journal of Anthropological Research*, σσ. 372.

¹⁵. Ακόμα, υπάρχουν και πολλά άλλα ποινικά αδικήματα, τα οποία εμπεριέχουν στην αντικειμενική τους υπόσταση τα στοιχεία της βίας και του εξαναγκασμού, βλέπε Κουράκης, Ν., (2005), *Εγκληματολογικοί Ορίζοντες*, Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, σσ. 22.

Κώδικα (Ν. 4619/2019) ως εξής: «Όποιος με σωματική βία ή απειλή σωματικής βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης εξαναγκάζει άλλον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή για τις οποίες ο παθών δεν έχει υποχρέωση, τιμωρείται με φυλάκιση έως δύο έτη ή χρηματική ποινή, ανεξάρτητα αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον εκείνου που απειλείται ή κάποιου από τους οικείους του¹⁶» με επιπρόσθετη διάκριση στο δεύτερο εδάφιο του άρθρου για τις περιπτώσεις ανηλίκων, όσων βρίσκονται υπό το καθεστώς της δικαστικής συμπαράστασης, όσων συνοικούν με τον δράστη και όσων έχουν σχέση γάμου ή συμφώνου συμβίωσης, καθώς και κάθε άλλο υπηρεσιακό και επαγγελματικό σύνδεσμο¹⁷. Ωστόσο, ο Ποινικός Κώδικας, δεν ορίζει γενικά τη βία, η οποία όπως θα φανεί και παρακάτω, δεν είναι πάντοτε «παράνομη». Το συγκεκριμένο άρθρο (330 ΠΚ) αφορά ένα ειδικό αδίκημα, κατά την τέλεση του οποίου, η ασκούμενη, σε βάρος τρίτου προσώπου, βία προσβάλλει κάποιο έννομο αγαθό και δεν εμπίπτει στα πλαίσια της νόμιμης άμυνας, της άθλησης (πολεμικές τέχνες) ή της νόμιμης βίας που ασκεί μονοπωλιακά το κράτος.

Παράγοντα καθοριστικής σημασίας για τον προσδιορισμό της βίας ανά γεωγραφική και χρονολογική κλίμακα διαδραματίζει η παράδοση και η εξέλιξη των εκάστοτε κοινωνιών, αφού το «κατώφλι ανοχής» της δεν παραμένει σταθερό με τις κοινωνικο-οικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές¹⁸. Παράδειγμα αποτελεί η ισχύς της θανατικής ποινής και των βασανιστηρίων σε χώρες που προβλέπουν τα μέτρα αυτά, είτε μέσω τυπικού νόμου, είτε μέσω προσήλωσης σε σχετικές θρησκευτικές επιταγές. Στο ίδιο πλαίσιο, δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς και το γεγονός πως η βία δεν είναι πάντοτε και παντού παράνομη και εγκληματική, αλλά υπάρχει και η νόμιμη βία, όπως αυτή ασκείται στα πλαίσια προάσπισης των δημοκρατικών αξιών από τα κράτη¹⁹, αλλά και για αθλητικούς σκοπούς, λόγου χάριν με τις πολεμικές τέχνες²⁰. Επιπρόσθετα, η πρόβλεψη στον ποινικό μας κώδικα για τη νόμιμη άμυνα «επιτρέπει» κατά κάποιο

¹⁶. Lawspot, (2019), «Άρθρο 330 - Ποινικός Κώδικας - Παράνομη βία», ανακτήθηκε 24/1/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/pk/arthro-330-poinikos-kodikas-paranomi>

¹⁷. Καρατζά, Λ., (2022), 4 Κώδικες ΑΚ, ΚΠολ, ΠΚ, ΚΠΔ Συν 44, 60^η έκδοση, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 746.

¹⁸. Ζαραφώνιου, Χ., (2016), «Βίαιη εγκληματικότητα και φόβος του εγκλήματος σε εποχές «κρίσης»», στο: Κουράκης, Ν., (2016), *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίσης*, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστωρα Κουράκη, Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σσ. 34-36.

¹⁹. Σύμφωνα με τον Μαξ Βέμπερ, το κράτος έχει το μονοπώλιο της βίας, Η Καθημερινή, (2017), «Όταν η βία γίνεται νόμος», ανακτήθηκε 26/1/2024 από τον σύνδεσμο: <https://www.kathimerini.gr/opinion/890688/otan-i-via-ginetai-nomos/>

²⁰. Στο ίδιο, σσ. 34-36.

τρόπο τη χρήση βίας ως δυνατότητα αποφυγής της ασκούμενης, σε βάρος του υποκειμένου, επίθεσης²¹.

Αναφορικά με τις μορφές βίας υπάρχουν αρκετές κατηγοριοποιήσεις. Κάποιες πιο γενικές διακρίνουν τη βία κατά προσώπων και τη βία κατά πραγμάτων²², ενώ άλλες κάνουν λόγο για ενδοοικογενειακή βία, σχολική, σεξουαλική, ρατσιστική και γηπεδική²³. Ο Léauté αναφέρεται στην κοινωνική βία, την ανθρώπινη, την ψυχολογική, την βία των θυμάτων και τη βία σε υπερβολική δόση, ωστόσο τη διακρίνει και με βάση τη χωρο-χρονική της τοποθέτηση, όπως για παράδειγμα τη βία στην εποχή της κτητικής επιθυμίας και τη βία στο στάδιο της υπαρξιακής ανάγκης²⁴. Στο ίδιο πλαίσιο ο Κουράκης, προβαίνει σε κατηγοριοποίηση, η οποία διακρίνει τα εγκλήματα με χρήση βίας, από τα βίαια εγκλήματα και τα εγκλήματα βιαιοπραγίας²⁵. Σε ακόμα πιο σύνθετη διάκριση προβαίνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ.) με τις εξής κατηγοριοποιήσεις: αυτοκαταστροφική, διαπροσωπική, συλλογική (πολιτική βία, τρομοκρατία, πόλεμος), σεξουαλική, έμφυλη, βία μεταξύ συζύγων-συντρόφων, ενδοοικογενειακή βία, παιδική κακοποίηση, βία μεταξύ νεών, κακοποίηση ηλικιωμένων, βία στο εργασιακό περιβάλλον και θεσμική βία²⁶. Επιπλέον, σε έκθεσή του, το Τμήμα Γυναικών και Ισότητας των Φύλων, μιας ανεξάρτητης επαρχιακής πολιτείας του Καναδά, προτείνει εννέα τύπους βίας: τη σωματική, τη σεξουαλική, τη συναισθηματική, την ψυχολογική, την πνευματική, την πολιτισμική, τη λεκτική, την οικονομική εκμετάλλευση και την παραμέληση²⁷.

1.2 Η οικογένεια

Με τη βία στους κόλπους του, ο κοινωνικός θεσμός της οικογένειας²⁸ κλονίζεται, δημιουργώντας μια εσωτερική κρίση, η οποία ανευρίσκεται σε μεμονωμένες

²¹. Law Support, (2023), «Άρθρο 22, Ποινικός Κώδικας – Άμυνα», ανακτήθηκε 26/1/2024 από τον σύνδεσμο: <https://lawsupport.gr/amina/>

²². Σπινέλλη, Κ., (2014), *Εγκληματολογία, Σύγχρονες και Παλαιότερες Κατευθύνσεις*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 3η έκδοση, σσ. 140.

²³. Στο ίδιο, σσ. 140-141.

²⁴. Léauté J., (1991), ό.π., σσ. 50-57.

²⁵. Κουράκης, Ν., (2005), ό.π., σσ. 24.

²⁶. World Health Assembly Resolution, (1996), ό.π..

²⁷. Office of Women and Gender Equality, (2014), *Nine Types of Violence and Abuse*, Fact Sheet, Canada: Government of Newfoundland and Labrador, ανακτήθηκε 8/8/2023 από τον σύνδεσμο: https://www.gov.nl.ca/vpi/files/nine_types_of_violence.pdf

²⁸. Ο ορισμός για την οικογένεια μνημονεύεται στο Β' Μέρος, όπου και γίνεται αναφορά αναλυτική στο πλαίσιο προστασίας του Ν.3500/2006.

περιπτώσεις, αλλά και μια εξωτερική ή και συλλογική, η οποία αποτελεί απόρροια της πρώτης και περιγράφεται καλύτερα ως συνολική κρίση αξιών, ρόλων και προτύπων των μελών της σύγχρονης οικογένειας²⁹. Αυτό που παρατηρείται να αλλάζει σημαντικά κατά τη δεκαετία του 1980 είναι η αντίληψη των αρμοδιοτήτων των μελών του νοικοκυριού (ως ευρύτερη έννοια της οικογένειας), ανατρέποντας με τον τρόπο αυτό, τη δομή και τους στόχους της. Σε αντίθεση με την αντίληψη του Parsons για τη διάκριση και το ασυμβίβαστο του ρόλου των ανδρών – αγοριών και γυναικών – κοριτσιών, οι Κοινωνιολόγοι που ασχολούνται με θέματα οικογένειας, συνιστούν την ισότητα των φύλων, καθώς και την αποδέσμευση από τα προηγούμενα πολιτισμικά στερεότυπα, που θέλουν τον άνδρα ως «κεφαλή» (πάτερ φαμίλιας) και υπεύθυνο για τον βιοπορισμό της οικογένειας, ενώ τη γυναίκα, προσκολλημένη στα παιδιά και «ανήμπορη» να εκτελέσει οποιαδήποτε είδους εργασίας, αντιτιθέμενη στον κοινωνικό ρόλο του συζύγου της³⁰. Όπως είναι λογικό, οι αλλαγές στον τρόπο σκέψης των μελών της κοινωνίας, διαπνέονται από διαφορετικούς ρυθμούς, με τις αναπτυγμένες αστικές οικογένειες να αποδέχονται ευκολότερα τη γυναίκα σύζυγο ως εργαζόμενο και ισότιμο μέλος, σε σύγκριση με τις παραδοσιακές και μικρές κοινότητες, όπου ο ρόλος της παρέμεινε ίδιος με χαρακτηριστικά απομόνωσης στον οίκο και άνισης μεταχείρισης μεταξύ του ζευγαριού. Τα παραπάνω, οδηγούν σε ανομοιογένεια του θεσμού, ακόμα και εντός του εσωτερικού της χώρας, κάτι το οποίο έχει επιπτώσεις σε κοινωνικό, οικονομικό και δημογραφικό επίπεδο. Βεβαίως, κατά την κρίση της γράφουσας, δημιουργείται ο προβληματισμός, του κατά πόσο στις ανεπτυγμένες αστικές οικογένειες έχει πραγματοποιηθεί αποκρυστάλλωση όλων των στερεοτύπων, με τα οποία έχουν γαλουχηθεί γενιές και γενιές ανθρώπων ιστορικά, ειδικότερα δε, εάν ληφθεί υπόψη ότι τα μέλη των οικογενειών αυτών δύναται να προέρχονται από συντηρητικά περιβάλλοντα. Παρά τις διαφοροποιήσεις, αυτό που παρέμεινε αναλλοίωτο σε γενικό πλαίσιο, είναι οι λειτουργίες της οικογένειας (αναπαραγωγική, οικονομική, εκπαιδευτική και ψυχολογική), ωστόσο και σε αυτές αποτυπώνεται μια ιεραρχική δομή, που τις διακρίνει ανάμεσα στις εκσυγχρονισμένες και τις παραδοσιακές οικογένειες³¹.

²⁹. Μουσούρου, Λ., (1989), *Κοινωνιολογία της Σύγχρονης Οικογένειας*, Αθήνα: Gutenberg, σσ. 9-14.

³⁰. Μισέλ, Α., (1987), *Κοινωνιολογία της Οικογένειας και του Γάμου*, (Μετάφραση – Επιμέλεια, Μουσούρου, Λ.), 3^η έκδοση, Αθήνα: Gutenberg, σσ. 146-162.

³¹. Μουσούρου, Λ., (1989), ό.π., σσ. 19-23.

1.3 Η ενδοοικογενειακή βία

Έχοντας ήδη αναφερθεί στη βία και την οικογένεια, ως συνθετικά μέρη της ενδοοικογενειακής βίας, παρατίθεται ο ορισμός του φαινομένου σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 210 Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης ως η: «εκδήλωση πράξεων σωματικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής και οικονομικής βίας εντός της οικογένειας, με δράστες νυν και πρώην μέλη της, διαμένοντες στην ίδια οικεία ή και όχι, καθώς και μέλη μονάδων – υπηρεσιών φροντίδας που λειτουργούν, ως να είναι οικογένεια»³². Για τον Garofalo, η συγκεκριμένη μορφή βίας ανήκει σε αυτό που ο ίδιος ονόμασε ως «πραγματικό έγκλημα», υποστηρίζοντας πως η τελούμενη στην οικογενειακή εστία, βία, είναι καταδικαστέα από το κοινωνικό σύνολο, ακόμα κι αν η ποινική αντιμετώπιση δεν την καταλογίζει ως έγκλημα με την ποινική σημασία του όρου. Αυτό συμβαίνει διότι, ο οικογενειακός χώρος λογίζεται ως περιβάλλον, όπου οφείλουν να ευδοκιμούν συναισθήματα σεβασμού, αγαθότητας και φιλαλληλίας, ενώ το «κατώφλι ανοχής» είναι μικρό³³.

Στη διεθνή βιβλιογραφία δεν είναι λίγες οι φορές που η ενδοοικογενειακή βία, επιδέχεται περαιτέρω κατηγοριοποιήσεις. Πιο συγκεκριμένα, με τον αγγλικό όρο «**domestic violence**» περιγράφονται οι μορφές σωματικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής βίας, οι οποίες έχουν μακρόχρονη εμφάνιση και μεγάλη συχνότητα³⁴. Από την άλλη, με τον όρο «**family violence**»³⁵ αναφέρονται όλες οι περιπτώσεις βίας και κακοποίησης, οι οποίες δεν έχουν ως μόνους αποδέκτες, το ζευγάρι, ούτε αφορούν περιστατικά μακράς διάρκειας με τη μορφή συνδρόμου, αλλά παιδιά, που είτε είναι άμεσα θύματα βίας στην οικογένεια, είτε έμμεσα, εξαιτίας της θέασης ενός βίαιου ενδοοικογενειακού περιστατικού³⁶. Επιπλέον, με τον όρο «**intimate partner violence**»³⁷ χαρακτηρίζονται οι βίαιες συμπεριφορές μεταξύ συντρόφων, συζύγων ή έτερων μερών συμφώνου συμβίωσης, συμπεριλαμβάνοντας και τις περιπτώσεις

³². Συμβούλιο της Ευρώπης, (2011), «Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας», Σειρά Συνθηκών Αρ. 210, Κωνσταντινούπολη: Συμβούλιο της Ευρώπης, σσ. 5.

³³. Πανάγος, Κ., (2014), «Η ποινική αντιμετώπιση του συζυγικού βιασμού: Οι μετασχηματισμοί της έννοιας του εγκλήματος και οι συμβολικές διαστάσεις των νομοθετικών επιλογών», στο: *Εγκληματολογία*, Τεύχος 1-2, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 106-107.

³⁴. World Health Assembly Resolution, (1996), ό.π..

³⁵. Στο ίδιο.

³⁶. Σπινέλλη, Κ., Κουράκης, Ν., Κρανιδιώτη, Μ., (επιμ.), (2018), ό.π., λήμμα: «Ενδοοικογενειακή Βία», Μηλιώνη, Φ., σσ. 148.

³⁷. World Health Assembly Resolution, (1996), ό.π..

ομόφυλων ζευγαριών, ενώ οι όροι «**wife battering**»³⁸ και «**child battering / maltreatment**»³⁹ αφορούν μόνο θύματα γυναίκες και παιδιά από τη βία του συζύγου – συντρόφου και των γονιών αντίστοιχα.

Καταληκτικά, γύρω από το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας υπάρχουν διάφοροι μύθοι που διαστρεβλώνουν την πραγματική υπόσταση του συγκεκριμένου εγκλήματος και τους οποίους συγκέντρωσε σχετική έρευνα του Εργαστηρίου Εγκληματολογικών Επιστημών της Νομικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου. Επιγραμματικά, λέγεται πως η διάπραξη είναι αποτέλεσμα κακής διαχείρισης θυμού του δράστη, πως οι γυναίκες θύματα μεγαλοποιούν τις εκδηλώσεις θυμού του κακοποιητικού συζύγου και πως η συμπεριφορά διακόπτεται από μόνη της, παραβλέποντας έτσι την ύπαρξη της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης στην ενδοοικογενειακή βία. Ακόμη, οι καταχρηστικές συμπεριφορές υποστηρίζεται, ότι τελούνται κυρίως σε οικογένειες με χαμηλό οικονομικό εισόδημα και κοινωνική τάξη, ενώ τα παιδιά, ως έμμεσα ή άμεσα θύματα είναι αναπόδραστο πως θα εξελιχθούν σε δράστες βίαιων εγκλημάτων⁴⁰.

2. Θεωρητικές προσεγγίσεις του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας

Για τη μελέτη των εγκλημάτων βίας και πόσο μάλλον, όσων τελούνται στο οικογενειακό περιβάλλον, είναι απαραίτητη η θεωρητική προσέγγιση του φαινομένου, που εξηγεί τους παράγοντες εγκληματογένεσης⁴¹ και ανοχής της. Ο όρος «εγκληματογένεση» από τα συνθετικά «έγκλημα» και «γεννώ», αφορά τους παράγοντες⁴² που γεννούν την εγκληματική συμπεριφορά, οι οποίοι σύμφωνα με τη Ζαραφωνίτου, χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, τους ατομικούς και τους κοινωνικούς. Η πρώτη περιλαμβάνει τους βιολογικούς, τους ψυχολογικούς και το ρόλο του φύλου και

³⁸. Σπινέλλη, Κ., Κουράκης, Ν., Κρανιδιώτη, Μ., (επιμ.), (2018), ό.π., σσ. 140.

³⁹. Kempe, C., Silverman, F., Steele, B., Droegemueller, W, Silver, H., (1985), "The Battered – Child Syndrome", Vol. 9, *Child Abuse and Neglect*, USA: Pergamon Press Ltd., σσ. 143-144.

⁴⁰. Συκιώτου, Α., (2014), «Ενδοοικογενειακή βία: Η πιο αποτρόπαιη μορφή βίας», στο: *Εγκληματολογία*, Τεύχος 1-2, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 56.

⁴¹. Ζαραφωνίτου, Χ., (2023), *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Πρόλογος: Φαρσεδάκης, Ι., 3^η έκδοση αναθεωρημένη, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 91-186.

⁴². Στην Εγκληματολογία γίνεται λόγος για παράγοντες κι όχι αίτια, μιας και ο πρώτος όρος «*νοείται ως αντικειμενικό στοιχείο που περιλαμβάνει την αιτιότητα ενός φαινομένου*» βλέπε Φαρσεδάκης, Ι., (2004), ό.π., σσ. 143-144.

της ηλικίας, ενώ η δεύτερη, τους οικονομικούς, τους πολιτισμικούς και τους περιβαλλοντικούς⁴³.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, επιχειρείται η θεωρητική επισκόπηση του φαινομένου μέσα από την εξηγητική προσέγγιση των υποπολιτισμικών θεωριών και της έννοιας της «βίαιης υποκουλτούρας», την οποία μελέτησαν εμπειρικά οι Wolfgang και Ferracuti, μέσα από κοινωνιο-ψυχολογικές θεωρίες, όπως αυτή της «συμβολικής αλληλεπίδρασης» και της «ανταλλαγής και των πόρων», από τον «κύκλο της βίας», ως προσέγγιση, που αναδεικνύεται από τις θεωρίες της μάθησης, της μίμησης και των προτύπων από την Αναπτυξιακή Εγκληματολογία⁴⁴, αλλά και από την «εσωτερική αυτοσυγκράτηση» ως απόρροια των θεωριών του ελέγχου. Τέλος, το θεωρητικό αυτό οικοδόμημα ολοκληρώνεται με τις περιβαλλοντικές προσεγγίσεις να εστιάζουν στην στάθμιση των κινήτρων και ευκαιριών από το δράστη και στην επιλογή του κατάλληλου τόπου τέλεσης της βίαιης πράξης, εστιάζοντας για το λόγο αυτό, στην θεωρία των «καθημερινών δραστηριοτήτων», των «εγκληματικών μοτίβων» και της «έκθεσης στον τρόπο ζωής» σε συνάρτηση με την προσέγγιση της «ορθολογικής επιλογής» από τη στάθμιση του κόστους και του ωφέλους⁴⁵.

2.1 Υποπολιτισμικές θεωρίες

Η κατηγορία των θεωριών αυτών, εξετάζει την εγκληματική συμπεριφορά μέσα από την έννοια της «υποκουλτούρας», του υποσυνόλου δηλαδή, το οποίο αναπτύσσεται εντός του γενικότερου (συνόλου)⁴⁶ με στόχο τη δημιουργία ομάδων-κοινοτήτων με διαφορετικές αξίες, κανόνες και πεποιθήσεις από τις κρατούσες⁴⁷. Σε έναν αντίστοιχο ορισμό της υποκουλτούρας προχωρούν και οι Wolfgang και Ferracuti, προσδιορίζοντάς την ως «*τρόπο ζωής, που άλλοτε ταυτίζεται κι άλλοτε διαφέρει από τα κυρίαρχα πρότυπα*»⁴⁸. Επιπρόσθετα, τόσο για τον Merton και τον Cohen, όσο και για τους

⁴³. ό.π., σσ. 91-186.

⁴⁴. Farrington, D. & Ttofi, M., (2015), "Developmental and Life – Course Theories of Offending" στο Morizot, J., Kazemian, L. (eds), *The Development of Criminal and Antisocial Behavior*, Cham: Springer, https://doi.org/10.1007/978-3-319-08720-7_2

⁴⁵. Βλέπε υποκεφάλαιο περιβαλλοντικών προσεγγίσεων παρακάτω.

⁴⁶. Wolfgang, E., Ferracuti, F., (1995), *Η Υποκουλτούρα της Βίας*, Μτφρ: Μηλιώνη, Φ., Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 184.

⁴⁷. Χάιδου, Α., (1996), *Θετικιστική Εγκληματολογία, Αιτιολογικές Προσεγγίσεις του Εγκληματικού Φαινομένου*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 160-162.

⁴⁸. Ζαραφωνίτου, Χ., (2023), ό.π., σσ. 155.

Cloward, Ohlin και Miller, οι υποπολιτισμικές προσεγγίσεις δημιουργήθηκαν προκειμένου να εξηγηθεί η παραβατικότητα των νέων⁴⁹, ωστόσο πρόκειται για ένα θεωρητικό πλαίσιο ικανό να «απαντήσει» σε όλα τα είδη των βίαιων εγκλημάτων⁵⁰, εφόσον βασικό χαρακτηριστικό των εμπλεκόμενων, είναι η μη αποδοχή των κανόνων της κοινωνίας και η δημιουργία νέων, η κρίση των αξιών, η οποία διέπει ορισμένα μέλη της, ο φανατισμός σε ένα «εγκληματικό υπό-σύστημα» και η ταύτιση με τους άλλους συμμετέχοντες προς επίτευξη ταχείας ενσωμάτωσης⁵¹.

2.1.1 Η υποκουλτούρα της βίας των Wolfgang και Ferracuti

Μέσα από την πενταετούς διάρκειας έρευνά τους, οι Wolfgang και Ferracuti, μελέτησαν το έγκλημα της ανθρωποκτονίας στη Φιλαδέλφεια των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, προκύπτει πως η βίαιη εγκληματικότητα, ως βασικό συστατικό της βίαιης υποκουλτούρας, έχει εκφραστές γένους αρσενικού και μάλιστα νεαρής ηλικίας. Τα στοιχεία που αφορούν την κοινωνική και οικονομική θέση, φανερώνουν υπεροχή των χαμηλών κοινωνικών τάξεων, με χαμηλά εισοδηματικά κριτήρια, εστιάζοντας στους εργάτες, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν καταγράφεται η μορφή του συγκεκριμένου αδικήματος από μέλη της μεσαίας και ανώτερης κοινωνικοοικονομικής τάξης. Η φυλή με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο έγκλημα είναι αυτοί των μαύρων, ενώ άλλες παράμετροι όπως το «διαλυμένο» οικογενειακό περιβάλλον, η χαμηλή νοημοσύνη, η κατανάλωση αλκοόλ, η πρότερη εμπλοκή με το έγκλημα και άλλα, οδηγούν στην ενίσχυση των πιθανοτήτων για εμπλοκή των ατόμων με κανόνες που εκφεύγουν από τους νομότυπους και κοινά αποδεκτούς⁵².

Η χρησιμότητα της έρευνας αυτής στην καλύτερη κατανόηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας δεν αποδεικνύεται μονάχα μέσω της ανταπόκρισής της σε όλα τα βίαια εγκλήματα, αλλά ενισχύεται και από το γεγονός πως η κρίση των αξιών σε κοινωνίες συνεχών αλλαγών (εκβιομηχάνιση και αστικοποίηση)⁵³ δύναται να επηρεάσει την ομοιογένεια των αξιακών συστημάτων τους και να οδηγήσει σε ανάπτυξη νέων, τα οποία λειτουργούν παράλληλα και αντιτάσσονται στα υπάρχοντα

⁴⁹. ό.π., σελ. 160.

⁵⁰. Ζαραφωνίτου, Χ., (2023), ό.π., σσ. 154.

⁵¹. Hebdige, D., (1981), *Υπο-κουλτούρα: Το Νόημα του Στυλ*, Μτφρ: Καλλιφατίδη, Ε., Αθήνα: Εκδόσεις «Γνώση», σσ. 111.

⁵². Wolfgang, E., Ferracuti, F., (1995), ό.π., σσ. 432-450.

⁵³. ό.π., σσ. 463.

(παράδειγμα οι επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές για τις γυναίκες βάσει θρησκευτικής και εθνικής προέλευσης)⁵⁴. Έτσι, η αξιακή αυτή κρίση, όπως είναι λογικό, δεν θα αφήσει ανέγγιχτη την οικογενειακή συνοχή, προκαλώντας συγκρούσεις εντός του οίκου μεταξύ των μελών του και καταλήγοντας πολλές φορές ακόμα και στη διάπραξη ενδοοικογενειακών εγκλημάτων.

2.2 Κοινωνιο-ψυχολογικές προσεγγίσεις

Ο Gelles στην προσπάθειά του να εξηγήσει τον λόγο που οι γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας υπομένουν και δεν προχωρούν σε καταγγελία των περιστατικών, διαπίστωσε, μεταξύ άλλων, πως σημαντικό παράγοντα διαδραματίζει η σοβαρότητα, η συχνότητα, αλλά και η παρουσία των παιδιών. Έτσι, όσο βιαιότερα ήταν τα περιστατικά που μελέτησε, τόσο μειωνόταν και η ανοχή της βίας, ενώ η συχνότητα ενέτεινε την έλλειψη εμπιστοσύνης απέναντι στις πρότερες δεσμεύσεις του συζύγου για διακοπή της και συγχώρεση. Ακόμα, όσο μεγαλύτερη ήταν η ηλικία των παιδιών, τόσο εντονότερος ήταν ο φόβος του θύματος, να εμπλακούν τα ίδια με σκοπό να αποτρέψουν τη διάπραξη. Τέλος, η οικονομική εξάρτηση θεωρήθηκε ενισχυτικός παράγοντας παραμονής σε έναν βίαιο γάμο ή σχέση, πόσο μάλλον όταν η ύπαρξη παιδιών θα δυσκολέψει εξαιρετικά το θύμα στην ανατροφή τους λόγω του διαζυγίου⁵⁵. Στο πλαίσιο αυτό δύο είναι οι θεωρίες που ανταποκρίνονται στα συμπεράσματα του Gelles: αυτή της συμβολικής αλληλεπίδρασης και αυτή της ανταλλαγής και των πόρων.

2.2.1 Η θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης

Η «*θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης*», όπως μελετάται από την Steinmetz, αναδεικνύει τη διαφοροποίηση της πρόσληψης της βίας από τα θύματα, χωρίζοντάς τις γυναίκες σε δύο κατηγορίες, αυτές που βιώνουν το «*Σύνδρομο του Σαββατόβραδου*», κι αυτές με το «*Σύνδρομο της Χρόνιας Κακοποίησης*»⁵⁶. Η πρώτη κατηγορία θυμάτων εκλαμβάνει το συμβολισμό της βίας, ως μια πρόσκαιρη διαμάχη μεταξύ του ζευγαριού,

⁵⁴. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2020), «Ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων: πού συμβαίνει, ποιες οι αιτίες και οι συνέπειες», ανακτήθηκε 26/1/2024 από τον σύνδεσμο: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20200206STO72031/akrotiriasmos-ton-gunaikeion-gennitikon-organon-aities-kai-sunepeies>

⁵⁵. Gelles, R., (1976), "Abused Wives: Why Do They Stay", Vol. 38, No. 4, Kingston: *Journal of Marriage and Family*, σσ. 659-666.

⁵⁶. Steinmetz, S., (1978), "Wife Beating: A critique and Reformulation of Existing Theory", Vol. 6, No. 3, USA: *Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law*, σσ. 323-324.

στην οποία και τα δύο μέρη επενεργούν ταυτόχρονα, ενώ αυτός που «χάνει» από τη διαμάχη, εκδικείται πολλές φορές τον άλλον, καταγγέλλοντας το περιστατικό την ίδια μέρα και αποσύροντας την έγκληση, την αμέσως επόμενη. Αντίθετα, η δεύτερη κατηγορία μηχανισμού πρόσληψης της βίας από τα θύματα, όχι απλώς δεν τα οδηγεί στο να συμμετέχουν στη διάπραξη και στην εκδίκηση, αλλά και ενοχοποιεί τον ίδιο τον εαυτό για την πράξη του δράστη, λαμβάνοντας πλήρη υπαιτιότητα και ευθύνη. Η συχνότητα της βίας είναι χρόνια, όπως άλλωστε και η ονομασία του συνδρόμου, ενώ ελάχιστες φορές η αστυνομία λαμβάνει γνώση των περιστατικών. Θύματα της συγκεκριμένης περίπτωσης μπορεί να είναι μέλη της οικογένειας, ανεξαρτήτως μόρφωσης και οικονομικής δύναμης. Έτσι, η εκτίμηση της ίδιας πράξης γίνεται αντιληπτή με διαφορετικό τρόπο από κάθε θύμα και συνεπώς οδηγεί σε διαφορετική πορεία αντιμετώπισης, με τη βία να εκλαμβάνεται άλλοτε ως παιχνίδι εξουσίας και ανάξια καταγγελίας, κι άλλοτε ως βαρύτατο περιστατικό εξέχουσας σημαντικότητας και άξιο αναφοράς στις επίσημες αρχές⁵⁷.

2.2.2 Η θεωρία της ανταλλαγής και των πόρων

Αναφορικά με τη «*θεωρία της ανταλλαγής και των πόρων*», ο εκπρόσωπός της Goode, επισημαίνει πως για την εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της οικογένειας, οι πόροι που διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο είναι οι οικονομικοί, οι κοινωνικοί, οι συναισθηματικοί και η βία – εξουσία. Όταν εκλείπουν από τον οικογενειακό δεσμό ή όταν τα μέλη της συνεισφέρουν με άνισο τρόπο στις τρεις πρώτες κατηγορίες, τότε η εξισορρόπηση επέρχεται μόνο με την άσκηση εξουσίας και συνεπώς την απειλή ή χρήση βίας. Γίνεται σαφές πως με αυτό τον τρόπο, ο θεσμός της οικογένειας παρομοιάζεται με ένα μεγάλο «ταμείο», στο οποίο οι έχοντες μικρότερη συμμετοχή, χρειάζεται να τιμωρηθούν⁵⁸. Η συγκεκριμένη αντιμετώπιση είναι εκμαθημένη στον δράστη από τη δική του οικογένεια, ενώ για αυτόν η άσκηση βίας και εξουσίας αποτελεί φυσιολογική συνέπεια στο βωμό της σταθερότητας⁵⁹.

⁵⁷. Steinmetz, S., (1978), ό.π., σσ. 332.

⁵⁸. Goode, W., (1971), "Force and Violence in the Family", Vol. 33, No. 4, Special Double Issue: *Violence and the Family and Sexism in Family Studies*, Part 2, Columbia: *Journal of Marriage and Family*, National Council on Family Relations, σσ. 624-633.

⁵⁹. Βλάχου, Β., (2008), ό.π., σσ. 69-70.

2.3 Θεωρίες της μάθησης

Οι θεωρίες της μάθησης εστιάζουν στην τέλεση μιας πράξης ως αποτέλεσμα μιας εκμαθημένης συμπεριφοράς. Με την παραπάνω διαπίστωση ως αφετηρία, γίνεται αντιληπτό πως τόσο η υποκουλτούρα της βίας, όσο και η θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης και της ανταλλαγής και των πόρων, οι οποίες αναφέρθηκαν ανωτέρω, έχουν έρεισμα στη συγκεκριμένη κατηγορία θεωριών που «μαθαίνονται». Αναλυτικότερα, ο Mead με τη «συμβολική αλληλεπίδραση»⁶⁰ και ο Sutherland με τον «διαφορικό συγχρωτισμό»⁶¹ ανήκουν στους κυριότερους εκπροσώπους των θεωριών της μάθησης, αφού και οι δύο τονίζουν, αναφορικά με την εξήγηση της διάπραξης αδικημάτων, πως η εγκληματική συμπεριφορά είναι ένα «εκμαθημένο» προϊόν, το οποίο ενισχύεται μέσω της αλληλεπίδρασης, ενώ παράλληλα, όσο μεγαλύτερη είναι η συναναστροφή με εγκληματικές ομάδες, και λιγότερο με μη εγκληματικές, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα των ατόμων να εισχωρήσουν σε παράνομες πράξεις⁶². Υπό αυτό το πρίσμα, και ο κύκλος της βίας ανήκει στην κατηγορία αυτών των θεωριών, αφού όπως παρουσιάζεται κατωτέρω, ο παράγοντας της εξοικείωσης με τη βία, καθώς και της στενότερης επαφής με το έγκλημα, ακόμα και από τη θέση του «θεατή-μάρτυρα-έμμεσου θύματος» κατά την παιδική ηλικία, ενδέχεται να οδηγήσει σε εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών κατά την ενήλικη ζωή.

2.3.1 Ο κύκλος της βίας

Για την εκδήλωση μιας συμπεριφοράς ως αποτέλεσμα μάθησης σημαντική είναι η συμβολή του «κύκλου της βίας» στην εξήγηση του φαινομένου. Η θεωρία αυτή περιγράφει την άσκηση βίας ως αποτέλεσμα εσωτερίκευσής της, κατά την παιδική ηλικία, ύστερα από τη θυματοποίηση του δράστη με άμεσο ή έμμεσο τρόπο. Σύμφωνα με τους Owens και Straus⁶³, Gelles⁶⁴ και Steinmetz⁶⁵, η εξοικείωση με τη βία, κυρίως

⁶⁰. Dennis, A., Martin, P., (2007), "Symbolic Interactionism and the Concept of Social Structure", Vol. 40, No. 3, *Sociological Focus*, Manchester: Taylor & Francis Ltd, σσ. 287.

⁶¹. Sutherland, E., (2010), "Differential Association Theory and Differential Social Organization", στο *Encyclopedia of Criminological Theory*, (Eds: Cullen, F., Wilcox, P., DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9781412959193.n250>, Thousand Oaks: Sage Publications, σσ. 3-4.

⁶². Χάιδου, Α., (1996), ό.π., σσ. 190-194.

⁶³. Owens, D.J., Straus, M.A., (1975), "The Social Structure of Violence in Childhood and approval of violence as an adult", στο *Aggressive Behavior*, Vol. 1, No.2, σσ. 193-211, ό.π., στο Αρτινοπούλου, Β., (2004), *Αιμομιξία: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Ερευνητικά Δεδομένα*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 131.

⁶⁴. Gelles, R., (1976), ό.π., στο Αρτινοπούλου, Β., (2004), ό.π., σσ. 129.

⁶⁵. Steinmetz, S., (1978), ό.π., στο Αρτινοπούλου, Β., (2004), ό.π., σσ. 131.

των κακοποιημένων παιδιών, αποτελεί τον προθάλαμο για τη διαιώνισή της στην ενηλικότητα, διαπίστωση, η οποία δεν επαληθεύτηκε ικανοποιητικά από άλλες εμπειρικές έρευνες⁶⁶. Εκμεταλλευόμενη την έντονη κριτική που δέχθηκε η παραπάνω γενίκευση από την υπόθεση του κύκλου της βίας, η Widom, προέβη σε έρευνα ηλικιακών σειρών με κύριο ερευνητικό στόχο την επαλήθευση ή διάψευση της θεωρίας, αλλά και τη μείωση των μεθοδολογικών σφαλμάτων, τα οποία μέχρι πρότινος είχαν αποτελέσει το βασικότερο σημείο της δριμείας κριτικής των υπερασπιστών της υπόθεσης. Τα ευρήματα την οδήγησαν στο συμπέρασμα πως πράγματι η κακοποίηση και η παραμέληση κατά την παιδική ηλικία ενδυναμώνουν τις πιθανότητες να εμπλακεί το θύμα σε βίαιη συμπεριφορά κατά την ενηλικότητα, ωστόσο τονίζει πως δεν αφορά όλες τις περιπτώσεις κακοποιημένων παιδιών, αφού η εμπλοκή με το έγκλημα είναι αποτέλεσμα πολύ-παραγοντικό⁶⁷.

2.4 Θεωρίες ελέγχου

Σύμφωνα με τις θεωρίες ελέγχου, η διάπραξη εγκλημάτων είναι μια συνθήκη, η οποία μπορεί να αποφευχθεί, εφόσον το άτομο διαθέτει ισχυρά εφόδια για την εξουδετέρωση των αντικομοφορμιστικών και παράνομων συμπεριφορών. Τέτοιες απωθητικές από το έγκλημα δυνάμεις είναι μεταξύ άλλων ο αυτοέλεγχος και η αυτοσυγκράτηση, με τις οποίες το άτομο οδηγείται σε ταύτιση με τους ηθικούς κανόνες της ευρύτερης κοινωνίας, αποδυναμώνονται οι πιθανότητες εμπλοκής του σε βίαιες υποκουλτούρες και γενικότερα αποτρέπεται από την τέλεση εγκλημάτων. Με κυριότερους εκφραστές των θεωριών αυτών, τους Hirschi και Nye, αλλά και Nettler, του οποίου η προσέγγιση αναλύεται παρακάτω, γίνεται σαφές πως όσο κι αν συντρέχουν λόγοι που ευνοούν τη διάπραξη, τα προαναφερθέντα εφόδια, ως ατομικά χαρακτηριστικά, δημιουργούν μια «εσωτερική εγκράτεια»⁶⁸.

2.4.1 Η εσωτερική αυτοσυγκράτηση του Nettler

Γενικά, στην εξοικείωση με τη βίαιη εγκληματικότητα συμβάλλουν πολλές φορές και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, προβάλλοντας σε μεγάλη συχνότητα βίαιες σκηνές, τόσο

⁶⁶. Αρτινοπούλου, Β., (2004), ό.π., σσ. 129-131.

⁶⁷. Widom, C., (1989), "The Circle of Violence", Vol. 244, No. 4901, Indiana: Science, New Series, *American Association for the Advancement of Science*, σσ. 163-164.

⁶⁸. Χάιδου, Α., (1996), ό.π., σσ. 202-207.

με τη μορφή είδησης, όσο και με τη μορφή ψυχαγωγίας⁶⁹. Αποτέλεσμα των παραπάνω, αποτελεί η παράσυρση των πιο ευεπηρεάστων εφήβων και παιδιών στην κουλτούρα περί αποδοχής της βίας ως στοιχείο πολιτισμού⁷⁰. Η επιρροή που τους ασκείται, επιδέχεται διαφορετικών διαβαθμίσεων ανάλογα με την προσωπικότητα του καθενός, ενώ σύμφωνα με τον Nettler (1984), οι πιο απογοητευμένοι, προβληματισμένοι με χαμηλά επίπεδα αυτοεκτίμησης και υψηλά επίπεδα ανασφάλειας, αδυνατούν να ελέγξουν τα συναισθήματά τους⁷¹ και συγκαταλέγονται ανάμεσα στους πιο επιρρεπείς για άσκηση βίας στο οικογενειακό και συντροφικό περιβάλλον κατά την ενηλικίωση, προσπαθώντας να ικανοποιήσουν το θυμικό τους, το οποίο πηγάζει από το αίσθημα ανικανοποίητου που τους χαρακτηρίζει σε όλη την πορεία της ζωής⁷². Αντίθετη ερμηνεία περί χαμηλής αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης έδωσε η Steinmetz, εστιάζοντας πλέον στο θύμα, κι όχι στο δράστη, μέσα από την προαναφερθείσα θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης. Συνεπώς, το εξαρτημένο από το δράστη θύμα κατακλύζεται από ενοχές, ντροπή και ευθύνη, ενώ ο κοινωνικός κύκλος του είναι ανύπαρκτος, οδηγώντας στην αποδοχή της ενδοοικογενειακής βίας ως μέσο συμμόρφωσής του για πράξεις, των οποίων οι συνέπειες του αναλογούν⁷³.

2.5 Περιβαλλοντικές προσεγγίσεις

Με αφετηρία τη μελέτη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας μέσα από τις αντιπροσωπευτικότερες, σύμφωνα με τη γράφουσα, θεωρίες, αλλά και με δεδομένο το ιδιαίτερο αυτό περιβάλλον διάπραξης των συγκεκριμένων βίαιων εγκλημάτων, είναι αναγκαία η προσέγγιση του χώρου, υπό το πρίσμα της Περιβαλλοντικής Εγκληματολογίας⁷⁴. Ήδη από τον τίτλο της διπλωματικής εργασίας αναφαίνεται η προσπάθεια εμβάθυνσης στη διάσταση του περιβάλλοντος, αφού μόνο έτσι μπορεί να υποστηριχθεί θεωρητικά η προσέγγιση στη «χωρική κατανομή». Ως σύγχρονη

⁶⁹. Ανάγνου, Γ., (2020), «Το Οικογενειακό Πλαίσιο ως Παράγοντας Έντασης ή Άμβλυνσης της Σχετικής με το Έγκλημα Ανασφάλειας», στο Ζαραφωνίτου, Χ., (2020), *Εγκληματολογικές Μελέτες*, Τεύχος 5, Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εγκληματολογία», του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, σσ. 41.

⁷⁰. Βλάχου, Β., (2008), ό.π., σσ. 76.

⁷¹. Χάιδου, Α., (2020), *Θετικιστική Εγκληματολογία, Αιτιολογικές Προσεγγίσεις του Εγκληματικού Φαινομένου*, 3^η έκδοση, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 147.

⁷². Levine, E., (1986), "Sociocultural Causes of Family Violence: A Theoretical Comment", Vol. 1, No. 1, Illinois: *Journal of Family Violence*, σσ. 10.

⁷³. Steinmetz, S., (1978), ό.π., σσ. 332 και Βλάχου, Β., (2008), ό.π., σσ. 68.

⁷⁴. Andersen, M., Brantingham, P., Kinney, J. B., (2010), *Classics in Environmental Criminology*, Canada: Simon Fraser University Publications.

προσέγγιση της οικολογίας του εγκλήματος, η Περιβαλλοντική Εγκληματολογία με τους εκπροσώπους της, μελετά την επίδραση του περιβάλλοντος στη διάπραξη του εγκλήματος, την επιλογή των συγκεκριμένων στόχων (θυμάτων και περιοχών) από τους δράστες, καθώς και τη συμβολή του θύματος στη θυματοποίησή του μέσω των καθημερινών του δραστηριοτήτων⁷⁵.

Αναλυτικότερα, για τον Andersen οι τέσσερις βασικοί πυλώνες κατανόησης του εγκλήματος, είναι ο νόμος και τα όριά του, τα χαρακτηριστικά του δράστη, τα χαρακτηριστικά του θύματος και ο τόπος διάπραξης⁷⁶. Σημείο εκκίνησης αποτελεί η παράμετρος του χώρου, ως βάση για τη συνέχεια στα επόμενα τρία στοιχεία, αφού σύμφωνα με τον Jeffery, μόνο μέσω της εξήγησης του περιβάλλοντος θα γίνει αντιληπτός ο ρόλος μας, μιας και όλοι αποτελούμε μέρη του⁷⁷. Με βάσει την παραπάνω διαπίστωση, παρουσιάζονται τέσσερις συναφείς θεωρητικές προσεγγίσεις ικανές να ολοκληρώσουν το θεωρητικό οικοδόμημα την παρούσας μελέτης: «η θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων» (*«routine activity theory»*), «η θεωρία των εγκληματικών μοτίβων» (*«crime pattern theory»*) και «η προσέγγιση της έκθεσης του τρόπου ζωής» (*«lifestyle exposure approach»*). Όλα τα παραπάνω, εντάσσονται σε γενικότερες γραμμές στο πλαίσιο της τέλεσης της πράξης ως αποτέλεσμα της «προσέγγισης της ορθολογικής επιλογής» (*«rational choice perspective»*).

2.5.1 Η θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων

Σχετικά με τη «θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων», ο συγκερασμός τριών βασικών συστατικών στοιχείων οδηγεί στη διάπραξη του εγκλήματος: 1) ένας επίδοξος δράστης, 2) ένας κατάλληλος στόχος και 3) η απουσία φύλακα. Εάν έστω και ένα από αυτά τα μέρη απουσιάσει, τότε η διάπραξη αποτυγχάνει. Επιπλέον, για την εγκληματική πράξη, ο δράστης καλείται να σταθμίσει τέσσερα βασικά στοιχεία, τα οποία εν συντομία αποκαλούνται με το ακρωνύμιο «*V.I.V.A.*»: 1) την αξία (Value), 2)

⁷⁵. Ζαραφωνίτου, Χ., Χρυσόχου, Ε., (2015), «Υπάρχουν ghettos στο κέντρο της Αθήνας; Εγκληματολογική διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων και αναπαραστάσεων», στο Ζαραφωνίτου, Χ., (2015), *Εγκληματολογικές Μελέτες*, Τεύχος 1, Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εγκληματολογία», του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, σσ. 13-20.

⁷⁶. Andersen, M., (2010), “The place of environmental criminology within criminological Thought”, στο Andersen, M., Brantingham, P., Kinney, J. B., (2010), *Classics in Environmental Criminology*, Canada: Simon Fraser University Publications, σσ. 6-8.

⁷⁷. Jeffery, R., (1971), “Crime Prevention Through Environmental Design”, Vol. 14, No. 4, *American Behavioral Scientist*, DOI: 10.1177/000276427101400409, Florida, σσ. 598.

την αδράνεια (Inertia), 3) την ορατότητα, (Visibility) και 4) την πρόσβαση (Access). Παρά το γεγονός ότι η συγκεκριμένη θεωρία αναπτύχθηκε στην προσπάθεια εξήγησης περιστατικών ληστειών, εντούτοις, κατέληξε να αφορά οποιοδήποτε βίαιο έγκλημα, ενώ ειδικότερα για την ενδοοικογενειακή βία, τονίστηκε από τους συγγραφείς ότι η απουσία μελών από την οικία, καθώς και γειτόνων από την περιοχή, επιδρά στην ευκολότερη λήψη απόφασης του δράστη για τέλεση της πράξης⁷⁸. Ωστόσο, από τη διεξαγωγή εμπειρικής έρευνας των Cohen και Felson φανερώθηκε πως μεγαλύτερο κίνδυνο θυματοποίησης αντιμετωπίζουν, οι στόχοι – θύματα εκτός σπιτιού κατά την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων ή στον δρόμο για αυτές⁷⁹, αναγνωρίζοντας ωστόσο τα μεθοδολογικά προβλήματα της καταγραφής των εγκλημάτων στο οικογενειακό περιβάλλον⁸⁰. Βέβαια, η σπουδαιότητα των ευρημάτων της συγκεκριμένης θεωρίας αναδεικνύεται μέσα από τη δυνατότητά για την χαρτογράφηση και την ανάλυση της βίαιης εγκληματικότητας⁸¹, η οποία είναι ικανή να οδηγήσει στην πρόγνωση της διάπραξης εγκλημάτων και συνεπώς στη λήψη προληπτικών μέτρων⁸².

2.5.2 Η θεωρία των εγκληματικών μοτίβων

Η «θεωρία των εγκληματικών μοτίβων» από τους Brantingham και Brantingham, αποτέλεσε συνδυαστικό κρίκο μεταξύ της θεωρίας των καθημερινών δραστηριοτήτων και της προσέγγισης της ορθολογικής επιλογής, αναλύοντας τόσο τα μοτίβα συμπεριφοράς των δραστών, όσο και των θυμάτων. Για τη μελέτη τους, χώρισαν σε τοποθεσίες τις περιοχές στις οποίες τα θύματα οργάνωναν την καθημερινότητά τους. Η διάκρισή τους

⁷⁸. Felson, M., Clarke, L., (1998), “Opportunity Makes the Thief”, *Practical theory for crime prevention, Police Research Series*, Paper 98, London: Home Office, σσ. 11.

⁷⁹. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν η ανθρωποκτονία 32χρονης γυναίκας στη Ρόδο τον Σεπτέμβριο του 2021 από τον πρώην σύντροφό της στη μέση του δρόμου, καθώς και η διπλή ανθρωποκτονία γυναικών στην Κηφισιά το 2020, όταν ο δράστης και πρώην σύντροφος της μίας, προχώρησε στην τέλεση της πράξης στο πάρκινγκ του σουπερ μάρκετ, το οποίο είχαν επισκεφθεί τα θύματα. Έθνος, (2021), «Γυναικοκτονία στη Ρόδο: Σοκάρουν νέα στοιχεία για τον δράστη - Ξυλοδαρμοί και απειλές με όπλο», ανακτήθηκε 25/11/2023 από το σύνδεσμο: <https://www.ethnos.gr/greece/article/175166/gynaikoktoniasthrodosokaroynneastoixeiaigiatondrasthxylodarmoikaiapeilesmeoplo> και Lifo, (2020), «Έγκλημα στην Κηφισιά: Ο αστυνομικός είχε στήσει «ενέδρα θανάτου» στο πάρκινγκ», ανακτήθηκε 25/11/2023 από το σύνδεσμο: <https://www.lifo.gr/now/greece/egklima-stin-kifisia-o-astynomikos-eihe-stisei-enedra-thanatoy-sto-parkingk>

⁸⁰. Cohen, L., Felson, M., (1979), “Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach”, Vol. 44, No. 4, Illinois: *American Sociological Review*, σσ. 594.

⁸¹. Johnson, S., (2017), “Crime Mapping and Spatial Analysis”, στο Wortley, R., Townsley, M., (eds), (2017), *Environmental Criminology and Crime Analysis*, 2nd Edition, New York, Routledge, σσ. 199-200.

⁸². Brantingham, P. J., & Brantingham, P. L., (1981), *Environmental Criminology*. Beverly Hills: Sage Publications, σσ. 111.

περιλάμβανε μια περιοχή ασφάλειας και ηρεμίας ή αλλιώς «comfort zone» και μία περιοχή δραστηριοτήτων, με την πρώτη να αφορά οικεία περιβάλλοντα και τη δεύτερη, τον χρόνο εργασίας, άθλησης και κατοικίας. Η μετάβαση από τη μία τοποθεσία στην άλλη, όπως αποδείχθηκε από τον σχετικό χάρτη που ετοίμασαν σχηματικά οι συγγραφείς, αποτελεί πολλές φορές αντικείμενο μελέτης από τον επίδοξο δράστη, ο οποίος δεν θα χάσει την ευκαιρία να εκμεταλλευτεί τα «μεταβατικά αυτά μονοπάτια» για να τελέσει το έγκλημα. Τόσο το οικείο, όσο και το περιβάλλον δραστηριότητας, είναι έτσι οχυρωμένα, ώστε να μη δίνουν τη δυνατότητα στον δράστη να τα προσεγγίσει, ενώ εάν το κάνει θα αποτύχει. Από την άλλη, το μεταίχμιο μεταξύ των περιοχών δραστηριοποίησης του θύματος, είναι η ιδανική επιλογή για τους δράστες, εξαιτίας της περιορισμένης δυνατότητας επιτήρησής τους ή ακόμα και της πολυπλοκότητας και ποικιλομορφίας των χαρακτηριστικών τους (μέσα μαζικής μεταφοράς, μηχανήματα αυτόματης ανάληψης χρημάτων και εμπορικά καταστήματα)⁸³. Εν προκειμένω, η θεωρία αυτή βρίσκει εφαρμογή και στην ενδοοικογενειακή βία, αφού ο εν δυνάμει δράστης είναι μέρος της «comfort zone», η οποία μετατρέπεται σε «uncomfort» και ταυτόχρονα το οχυρό του θύματος γίνεται πεδίο τέλεσης εγκληματικής πράξης, καθώς και τα μεταβατικά μονοπάτια του είναι γνώριμα στο δράστη λόγω της εγγύτητας με το θύμα.

2.5.3 Η προσέγγιση της έκθεσης του τρόπου ζωής

Τέλος, η «προσέγγιση της έκθεσης του τρόπου ζωής», η οποία διατυπώθηκε από τον Hindelang και τους συνεργάτες του, επικεντρώνεται στο θύμα, μιας και ορισμένοι τρόποι ζωής και συμπεριφοράς θέτουν σε κίνδυνο συγκεκριμένες κατηγορίες ανθρώπων, περισσότερο από ότι άλλους. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα θύματα «αξιίζουν» τη θυματοποίηση σε βάρος τους, επισημαίνεται πως εν μέρει «ευθύνονται», λόγω της έλλειψης από μέρος τους, προστατευτικών μέτρων, αποτελώντας με τον τρόπο αυτό, έναν εύκολο στόχο για τους δράστες. Ειδικά για τα βίαια εγκλήματα, θεωρήθηκε πως η έκθεση σε αυτά, ως συνέπεια του τρόπου ζωής των θυμάτων, επιδρά στην ενίσχυση των πιθανοτήτων για θυματοποίησή τους, ενώ η μείωση των κινήτρων των δραστών μπορεί να επιτευχθεί μέσω της αλλαγής στον τρόπο της καθημερινής

⁸³. Brantingham, P. J., & Brantingham, P. L., (1981), ό.π., σσ. 111-113.

ζωής τους⁸⁴. Για την Karmen, τέσσερα είναι τα βασικά στοιχεία, που εκτιμά ένας δράστης για να αποδεχτεί την επιλογή τέλεσης της πράξης του προς το θύμα: η ελκυστικότητα του στόχου, η εγγύτητα, η παρουσία του σε περιβάλλοντα με υψηλή εγκληματική δραστηριότητα («*hot spots*»)⁸⁵ και η «ευαλωτότητα» του⁸⁶. Εν κατακλείδι, για την ενδοοικογενειακή βία συγκεκριμένα, λέγεται πως η επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση συναρτάται με την ανοχή στη βία από τον δράστη, ως συστατικό στοιχείο του τρόπου ζωής του, δημιουργώντας για αυτόν ένα περιβάλλον μέσα στο οποίο η διάπραξη των περιστατικών στέφεται από «επιτυχία»⁸⁷.

2.5.4 Η προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής

Ως περισσότερο προσέγγιση, κι όχι τόσο ως θεωρία, η «ορθολογική επιλογή» των Clarke και Cornish, θέτει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός της το δράστη και τη στάθμιση από αυτόν του κόστους και του οφέλους από τη διάπραξη⁸⁸. Οι παράγοντες που οδηγούν στο έγκλημα είναι συναισθηματικοί, οικογενειακοί, κοινωνικοί αλλά και οικονομικοί, με σημαντικότερη την κατάσταση της ζωής του. Γίνεται σαφές πως για

⁸⁴. Maxfield, M., (1987), "Lifestyle and Routine Activity Theories of Crime: Empirical Studies of Victimization, Delinquency, and Offender Decision-Making", Vol. 3, No. 4, Special Issue: Lifestyle and Routine Activity Theories of Crime, Indiana: *Journal of Quantitative Criminology*, Springer, σσ. 275.

⁸⁵. Brantingham, P. J., & Brantingham, P. L., (2008), "Crime pattern theory", στο Wortley, R., Mazerolle, L., (eds), (2008), *Environmental Criminology and Crime Analysis*, USA and Canada: Willan Publishing, σσ. 79.

⁸⁶. Η «ευαλωτότητα» διακρίνεται σε σωματική και κοινωνική με τη πρώτη να αφορά τη μυϊκή αδυναμία λόγω διάπλασης με συνέπεια την ευπάθεια σε περιπτώσεις βίαιης συμπεριφοράς, ενώ τη δεύτερη να αφορά τους κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες, οι οποίοι συμβάλλουν στην αδυναμία αποφυγής της θυματοποίησης. Ο φόβος του εγκλήματος εξηγείται, σύμφωνα με τον Killias, μέσα από την αντίληψη του καθενός ως ευάλωτου, σχετιζόμενος με τα κοινωνικά, οικονομικά και δημογραφικά του χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, κοινωνική θέση, έκθεση σε κίνδυνο και άλλα). Αναλυτικότερα για τον ορισμό του ευάλωτου βλέπε: Ανάγνου, Γ., (2020), ό.π., σσ. 15-16, Zafonitou, Ch., (2009), "Criminal Victimization in Greece and The Fear of Crime: A 'Paradox' For Interpretation", Vol. 16, Greece: *International Review of Victimology*, A B Academic Publishers, σσ. 278 και Killias, M., Clerici, C., (2000), "Different Measures of Vulnerability in their Relation to Different Dimensions of Fear of Crime", Vol. 40, No. 3, *The British Journal of Criminology*, Oxford University Press, σσ. 437-450. Αναφορικά με τον «φόβο του εγκλήματος», βλέπε: Tseloni, A. & Zafonitou, Ch., (2008), "Fear of Crime and Victimization: A multivariate multilevel analysis of competing measurements", Vol. 5, No. 4, DOI: 10.1177/1477370808095123, *European Journal of Criminology*, σσ. 387-409, Ζαραφωνίτου, Χ., (2023), *Ο Φόβος του Εγκλήματος*, Ανάλεκτα, Πρόλογος: Πανούσης, Γ., Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη και Ζαραφωνίτου, Χ., Κουράκης, Ν., (2008), «Ο φόβος του εγκλήματος στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία και οι τάσεις αυστηροποίησης της ποινικής καταστολής», Τεύχος 5, *Ποινικός Λόγος*, ανακτήθηκε 10/8/2023 από τον σύνδεσμο: <https://student.cc.uoc.gr/uploadFiles/181-%CE%95%CE%93%CE%9A%CE%9A239/Zafonitou%20Kourakis%202008.pdf>

⁸⁷. Brantingham, P. J., & Brantingham, P. L., (1981), ό.π., σσ. 113-115.

⁸⁸. Αναφορικά με τα οφέλη από τη διάπραξη βίαιων εγκλημάτων βλέπε Ανίτση, Ε., (2021), «Τα εγκλήματα βίας κατά των προσώπων μέσα από μια συνθετική προοπτική», στο *Εγκληματολογία*, Τεύχος 11, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 173.

κάποιους η επιλογή της εγκληματικής δραστηριότητας μπορεί να χαρακτηριστεί ως η καλύτερη, λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες και περιστάσεις μια δεδομένη χρονική στιγμή. Επιπρόσθετα, όπως αναφέρει η Ζαραφωνίτου, η προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής του εγκλήματος εξετάζει την απόφαση για διάπραξη ή και επανάληψή της, την επιλογή του στόχου, τη συχνότητα τέλεσης και τη διακοπή ή μη της εγκληματικής συμπεριφοράς⁸⁹. Τέλος, αναφορικά με τα βίαια εγκλήματα, οι θεωρητικοί, αφουγκραζόμενοι την απορία των πολιτών για το κατά πόσο θεωρείται ορθολογική μια επιλογή που οδηγεί σε ένα βίαιο έγκλημα, απαντούν πως παρά το ότι η απόφαση των δραστών λαμβάνεται στη βάση ενός ορθολογικού συλλογισμού, αυτό δεν σημαίνει πως θα συμφωνούσε με αυτήν ένας αντικειμενικός και μέσος άνθρωπος⁹⁰. Εν προκειμένω, η έννοια της ορθολογικής επιλογής διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο των περιβαλλοντικών θεωριών. Υπό το πρίσμα αυτό, η διάπραξη ενός ενδοοικογενειακού εγκλήματος δεν είναι παρά μια επιλογή του δράστη, την οποία έλαβε συνειδητά, καταρρίπτοντας με τον τρόπο αυτό και τον μύθο περί διάπραξης του συγκεκριμένου εγκλήματος από ψυχικά πάσχοντες ή στα πλαίσιο της κακής διαχείρισης θυμού⁹¹.

Συμπερασματικά, η σπουδαιότητα μελέτης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας με κριτήρια χωρικής κατανομής μέσα από τις περιβαλλοντικές θεωρίες αναδεικνύεται ευδιάκριτα τόσο στο παρόν μέρος, όσο και μετέπειτα στο ερευνητικό, αφού στη βάση των θεωριών αυτών, θα εξηγηθεί το φαινόμενο σε συνάρτηση με το χώρο και το χρόνο.

3. Μορφές εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας ως ποινικά αδικήματα

Στην ελληνική έννομη τάξη, η προστασία των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας επέρχεται πρώτη φορά σε μια ειδική ποινική κατηγορία με αυστηρότερο πλαίσιο μεταχείρισης μέσω του Ν.3500/2006, όπως αυτός ισχύει σήμερα⁹² ύστερα από την τροποποίησή του με τον Ν.4531/2018, με την οποία ενσωματώθηκε η «Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας

⁸⁹. Ζαραφωνίτου, Χ., Χρυσόχου, Ε., (2015), ό.π., σσ. 19.

⁹⁰. Andersen, M., (2010), ό.π., σσ. 29.

⁹¹. Βλέπε παραπάνω σσ. 21.

⁹². Σημειώνεται πως κατά τον χρόνο κατάθεσης της διπλωματικής εργασίας ο Ν.3500/2006 έχει τεθεί σε δημόσια διαβούλευση, συνεπώς ενδέχεται να υπάρχουν αλλαγές στο άμεσο μέλλον αναφορικά με το πλαίσιο των ποινών και της πρόβλεψης των ατόμων που προστατεύονται από το σχετικό νόμο.

κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας»⁹³ (Αριθμός Σύμβασης 210). Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του Ν.3500/2006, σκοπός είναι η «διασφάλιση των αρχών της ελευθερίας, της αυτοδιάθεσης και της αξιοπρέπειας»⁹⁴ των μελών που ο νόμος ορίζει ως οικογένεια, καθώς και η αναγνώριση της ενδοοικογενειακής βίας ως σοβαρού κοινωνικού ζητήματος, το οποίο επιβάλλεται να αντιμετωπιστεί, όχι ως ιδιωτική υπόθεση, αλλά ως ποινικό αδίκημα⁹⁵. Στον προαναφερθέντα όρο «οικογένεια», όπως αυτός περιγράφηκε κατά το πρώτο μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας, σκοπίμως δεν δόθηκε εννοιολογικός ορισμός, αφού κρίνεται αναγκαία η οριοθέτησή του σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία.

Αναλυτικότερα, όπως επισημαίνεται στην παράγραφο 2, άρθρο 1 του Ν.3500/2006 ως οικογένεια ορίζεται η: «οικογένεια ή κοινότητα που αποτελείται από συζύγους ή πρόσωπα που συνδέονται με σύμφωνο συμβίωσης ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους. Στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνοικούν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τέταρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει ορισθεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στους μόνιμους συντρόφους και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, στους τέως συζύγους, στα μέρη συμφώνου συμβίωσης που έχει λυθεί, καθώς και στους τέως μόνιμους συντρόφους»⁹⁶.

Στον Ποινικό Κώδικα, το άρθρο που αναφέρεται στην ενδοοικογενειακή βία, προστατεύει τον οικογενειακό θεσμό και προσαρμόζεται στο ενδοοικογενειακό περιβάλλον δεν είναι άλλο από τη «**σωματική βλάβη αδυνάμων ατόμων**» στο άρθρο **312 ΠΚ** σύμφωνα με το οποίο: «**όποιος προκαλεί σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας**

⁹³. Συμβούλιο της Ευρώπης, (2011), ό.π..

⁹⁴. Ελληνικό Κοινοβούλιο, (2006), «Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», ανακτήθηκε 1/12/2023 από το σύνδεσμο: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/g-oikovia-eis.pdf>. Επίσης, Ζαραφώνιτου, Χ., (2007), «Συμπεράσματα», στο Μηλιώνη, Φ., (επιμ.), (2007), *Ενδοοικογενειακή Βία: Προοπτικές Μετά το Ν. 3500/2006*, Πρακτικά Επιμορφωτικής Ημερίδας 28/6/2007, Υπό την Αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, Συνδιοργάνωση Εργαστήριο Ποινικών & Εγκληματολογικών Ερευνών, Εισαγγελία Εφετών Αθηνών, σσ. 237 και Μπρακουμάτσος, Π., (2007), «Παρατηρήσεις – Σκέψεις – Προτάσεις επί του νέου Νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», στο Μηλιώνη, Φ., (επιμ.), (2007), ό.π., σσ. 118.

⁹⁵. Ελληνικό Κοινοβούλιο, (2006), ό.π., σσ. 1.

⁹⁶. Νόμος Υπ' Αριθμόν 3500 ΦΕΚ Α 232/24.10.2006, «Για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας και άλλες διατάξεις».

σε ανήλικο ή σε πρόσωπο που δεν μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του, εφόσον τα πρόσωπα αυτά βρίσκονται υπό την επιμέλεια ή την προστασία του δράστη βάσει νόμου, δικαστικής απόφασης ή πραγματικής κατάστασης, συνοικούν με τον δράστη ή έχουν μαζί του σχέση εργασίας ή υπηρεσίας τιμωρείται»: α) για την πράξη του άρθρου 308 παρ. 1 εδ. α', με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους, η οποία μπορεί να φτάσει και τα πέντε έτη όπως σε όλα τα πλημμελήματα, β) για την πράξη του άρθρου 309, η ποινή είναι δύο έως πέντε έτη, γ) για την πράξη του άρθρου 310 παρ. 1 εδ. α', φυλάκιση τρία με πέντε έτη και εάν επεδίωκε την πρόκληση βαριάς σωματικής βλάβης, με κάθειρξη και δ) για την πράξη του άρθρου 311, με κάθειρξη αντί για κάθειρξη έως 10 έτη⁹⁷. Επιπλέον, σύμφωνα με την παρ. 2, «οι ίδιες ποινές επιβάλλονται όταν η πράξη τελείται σε βάρος συζύγου κατά τη διάρκεια του γάμου ή σε βάρος συντρόφου κατά τη διάρκεια της συμβίωσης. Η τέλεση της πράξης σε βάρος εγκύου συνιστά επιβαρυντική περίσταση.». Η εν λόγω πρόβλεψη αναδεικνύει τον παραπάνω ισχυρισμό της γράφουσας περί εφαρμογής του συγκεκριμένου άρθρου και σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας για τις οποίες μάλιστα προβλέπεται αυστηρότερο πλαίσιο ποινής λόγω της προστασίας της σχέσης των μελών που λογίζονται ως οικογένεια.

Αξιοσημείωτη είναι, ωστόσο, η βούληση του νομοθέτη για ένταξη στον Ποινικό Κώδικα, εγκλημάτων που προστατεύονται από τον Ν.3500/2006, διατηρώντας τον και όχι αντικαθιστώντας τον. Όπως αναφαίνεται και από την Αιτιολογική Έκθεση στο άρθρο 1: «πρόσωπα που δεν emπίπτουν στην έννοια της οικογένειας, αν βιαιοπραγήσουν, αντιμετωπίζονται με τις κοινές διατάξεις»⁹⁸, καθιστώντας έτσι τα αδικήματα του ειδικού νόμου ως «διακεκριμένες παραλλαγές»⁹⁹ των άρθρων του Ποινικού Κώδικα.

⁹⁷. Ζαραφωνίτου, Χ., (2023), «Εγκλήματα βίας σε συντροφικό/ενδοοικογενειακό περιβάλλον», Εισήγηση της Καθηγήτριας στο συνέδριο: «Τέχνη μια σιωπηλή επανάσταση: Η τέχνη ως δυναμικό εργαλείο κοινωνικού μετασχηματισμού και αλλαγής για την αντιμετώπιση των φαινομένων ανισότητας, στερεοτύπων, ρατσισμού και εκδηλώσεων βίας και κακοποίησης», Τμήμα Πολιτισμού και Νεανικής Καλλιτεχνικής Δημιουργίας της Διεύθυνσης Νεολαίας, του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, 5-7/12/2023, Ωδείο Αθηνών.

⁹⁸. Ελληνικό Κοινοβούλιο, (2006), ό.π., σσ. 2.

⁹⁹. Στεφανίδου, Α., (2020), «Απειλή Ενδοοικογενειακή - Απειλή σε βάρος συζύγων/συντρόφων, ανηλίκων», ανυπεράσπιστων στο νέο Ποινικό Κώδικα, ανακτήθηκε 1/12/2023 από το σύνδεσμο: <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/apeili-endookogeneiaki-apeili-se-varos-syzygon-syntrofon-anilikon-anyperaspiston-sto-neo>

Για το Ν.3500/2006, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 1, ενδοοικογενειακή βία θεωρείται: *«η τέλεση αξιόποινης πράξης, σε βάρος μέλους της οικογένειας, σύμφωνα με τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος και τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα».*

Τέλος, στις καινοτομίες του ειδικού νόμου, περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις των ανηλίκων ως προς την επέκταση της παραγραφής των ποινικών αδικημάτων που τελούνται σε βάρος τους, για ένα χρόνο ύστερα από την ενηλικίωσή τους, η προστασία των θυμάτων εγκλημάτων κατά της γενετήσιας αξιοπρέπειας ανάμεσα σε συζύγους, η υποχρέωση των εκπαιδευτικών περί καταγγελίας εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος μαθητών τους, εφόσον λαμβάνουν γνώση αυτών, η ρητή απαγόρευση της σωματικής τιμωρίας ως παιδαγωγικής μεθόδου, ο αυτεπάγγελτος χαρακτήρας της δίωξης και εν κατακλείδι, η εισαγωγή του θεσμού της ποινικής διαμεσολάβησης για τα σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία, πλημμελήματα¹⁰⁰.

3.1 Οι μορφές των εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας ως ποινικά αδικήματα

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται μια συγκριτική επισκόπηση των εγκλημάτων (τόσο πλημμελημάτων, όσο και κακουργημάτων) που περιγράφονται στα άρθρα του σχετικού για την ενδοοικογενειακή βία νόμου, σε σύγκριση με αυτά του κοινού Ποινικού Κώδικα προκειμένου να αναδειχθούν οι νέες (με την έναρξη ισχύος του νόμου) μορφές προστασίας που λαμβάνουν από τον νομοθέτη τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και η επέκταση και η διαφοροποίησή τους στο πλαίσιο της ποινής. Έτσι, με αφετηρία όλα τα παραπάνω, η παρούσα μελέτη οδηγείται στη διαμόρφωση ενός βασικού πίνακα, ο οποίος περιλαμβάνει όλες αυτές τις αξιόποινες πράξεις.

Οι αξιόποινες πράξεις που προστατεύονται από τον νόμο της ενδοοικογενειακής βίας περιλαμβάνουν σε γενικότερες γραμμές τη σωματική βλάβη, την παράνομη βία και την παράνομη απειλή, την προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας και την παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 6, παρ. 1 του Ν.3500/2006 για την *«ενδοοικογενειακή απλή σωματική βλάβη επαναλαμβανόμενης συχνότητας»* ή την *«ενδοοικογενειακή ελαφριά σωματική βλάβη επαναλαμβανόμενης συχνότητας»*, ο δράστης τιμωρείται τουλάχιστον με ένα έτος

¹⁰⁰. Ελληνικό Κοινοβούλιο, (2006), ό.π., σσ. 1-12.

φυλάκιση, ενώ εάν η πράξη δεν αφορά το ενδοοικογενειακό πλαίσιο, το άρθρο 308 ΠΚ εδάφιο α' και β' για την «απλή σωματική βλάβη» και την «ελαφριά σωματική βλάβη» τον τιμωρεί με έως δύο έτη φυλάκιση ή χρηματική ποινή και χρηματική ποινή¹⁰¹ ή κοινωφελή εργασία αντίστοιχα. Στην ίδια κατεύθυνση, η «επικίνδυνη σωματική βλάβη», τιμωρείται στη μεν πρώτη περίπτωση με τουλάχιστον δύο έτη φυλάκιση, ενώ στη δεύτερη με έως τρία έτη, ως ανώτατο όριο. Επιπλέον, υπάρχει ιδιαίτερη πρόβλεψη στον νόμο για τις περιπτώσεις εγκύων ή ανίκανων προς αντίσταση ατόμων της οικογένειας, όπου η σωματική βλάβη σε βάρος τους τιμωρείται με τουλάχιστον δύο έτη φυλάκιση.

Επιπροσθέτως, η «παράνομη βία» στο οικογενειακό περιβάλλον (Ν. 3500/2006) τιμωρείται με κατ' ελάχιστο έξι μήνες φυλάκιση, σε αντίθεση με το α. 330 ΠΚ, που την τιμωρεί κατά μέγιστο με έως δύο έτη φυλάκιση ή χρηματική ποινή. Στο ίδιο πλαίσιο, η «απειλή» τιμωρείται με φυλάκιση στον σχετικό νόμο, όπου φυλάκιση νοείται από δέκα ημέρες έως πέντε έτη (α. 53 ΠΚ), ενώ με ανώτατο το ένα έτος ή τη δυνατότητα μετατροπής σε χρηματική ποινή τιμωρείται η πράξη στο α. 333 ΠΚ. Για την «προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας» ο νόμος της ενδοοικογενειακής βίας προβλέπει φυλάκιση έως δύο έτη, με τη διάκριση για τις περιπτώσεις ανηλίκων να προβλέπονται από έξι μήνες κατ' ελάχιστο, έως τρία έτη το μέγιστο, όταν η συγκεκριμένη πράξη στον Ποινικό Κώδικα προβλέπει ένα έτος φυλάκισης ή χρηματική ποινή στην μεν πρώτη περίπτωση (α. 337 παρ. 1), ενώ για τους ανηλίκους, έως δύο έτη ή χρηματική ποινή (α. 337 παρ. 2). Τέλος, για την «παρακώλυση της δικαιοσύνης», όταν αυτή τελείται σε βάρος πράξεων εντός οικογένειας, ο νομοθέτης προβλέπει από τρεις μήνες έως τρία έτη φυλάκιση, σε σύγκριση με τον Ποινικό Κώδικα, όπου η ποινή συγκεκριμενοποιείται ανάλογα με το είδος της πράξης (α. 224-234 ΠΚ).

Επιπλέον συμπεριλαμβάνονται, οι βαριές σωματικές βλάβες στο οικογενειακό περιβάλλον, η μεθοδευμένη πρόκληση πόνου σε θύματα από το οικογενειακό πλαίσιο, αλλά και ειδικά σε ανηλίκους, ο βιασμός και η κατάχρηση σε ασέλγεια. Συγκεκριμένα, η «ενδοοικογενειακή βαριά σωματική βλάβη» τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη στο νόμο της ενδοοικογενειακής βίας, ενώ στον ΠΚ τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον

¹⁰¹. Σημειωτέον ότι κατά το χρόνο συγγραφής του παρόντος η χρηματική ποινή έχει παύσει να ισχύει για ποινικά αδικήματα που τελέστηκαν από 1/7/2019, ωστόσο για αυτά που διαπράχθηκαν πριν τη συγκεκριμένη ημερομηνία και δεν ξεπερνούν τα πέντε (5) έτη φυλάκισης επιτρέπεται η μετατροπή σύμφωνα με τον παλαιό -ευνοϊκότερο- νόμο. Ανακτήθηκε 31/1/2024 από τον σύνδεσμο: <https://www.vlc-law.gr/areas-of-law/metatropi-tis-poinis-se-hrima>

ενός έτος. Για τη «μεθοδευμένη πρόκληση πόνου» οποιουδήποτε θύματος στην οικογένεια προβλέπεται κάθειρξη, ενώ στην περίπτωση των ανηλίκων, ως επιβαρυντική περίσταση, ο νομοθέτης προβλέπει τουλάχιστον δέκα έτη κάθειρξη. Για τον βιασμό στο οικογενειακό περιβάλλον, όπως στοιχειοθετείται στο άρθρο 8 §1 του Ν. 3500/2006 επιβάλλεται κάθειρξη, ενώ το αντίστοιχο άρθρο 336 ΠΚ επισύρει ποινή καθείρξεως τουλάχιστον δέκα ετών. Αναφορικά με την «κατάχρηση σε ασέλγεια» ο ειδικότερος νόμος προβλέπει έως δέκα έτη κάθειρξη στους δράστες της συγκεκριμένης κακουργηματικής πράξης, ενώ με κάθειρξη τιμωρείται, σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα, όποιος προβαίνει σε «γενετήσια πράξη ανίκανου προς αντίσταση ατόμου» εκτός οικογενειακού περιβάλλοντος (ά. 338 ΠΚ). Τέλος, αξίζει να επισημανθεί πως τα άρθρα 312 και 336 του Ποινικού Κώδικα, εντάσσονται και στον Ν. 3500/2006, όταν δεν μπορούν τα ειδικότερα άρθρα του ειδικού νομοθετήματος να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένες περιστάσεις¹⁰², ενώ το άρθρο 299 ΠΚ της «ανθρωποκτονίας με πρόθεση», εφαρμόζεται εξίσου στο νόμο της ενδοοικογενειακής βίας, μιας και δεν υπάρχει ιδιώνυμο ποινικό αδίκημα για την ανθρωποκτονία στο οικογενειακό ή συντροφικό περιβάλλον, και μάλιστα κάτι τέτοιο δεν θα είχε καμία «ποινική χρησιμότητα», αφού σύμφωνα με τη Ζαραφωνίτου, αναφορικά με την προβληματική του όρου «γυναικοκτονία», το συγκεκριμένο έγκλημα, της ανθρωποκτονίας, επισύρει την ανώτερη των ποινών, δηλαδή την ισόβια κάθειρξη, οπότε δεν τίθεται ζήτημα ιδιώνυμου εγκλήματος, μιας και η διάκρισή του δεν θα μπορούσε να οδηγήσει σε αυστηρότερη αντιμετώπιση. Επιπλέον, όπως εύστοχα συμπληρώνει η καθηγήτρια, σε όσες περιπτώσεις έχει πραγματοποιηθεί αντίστοιχη διάκριση, η ποινή ήταν ηπιότερη κι όχι το αντίθετο¹⁰³.

Πίνακας 1.: Συγκριτική επισκόπηση των αξιόποινων πράξεων του Ν. 3500/2006, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, με τις αντίστοιχες του Ποινικού Κώδικα.

Αξιόποινες πράξεις του Ν. 3500/2006	Ποινικός Κώδικας
-------------------------------------	------------------

¹⁰². Ελληνική Αστυνομία, (2022), «Νομοθεσία», ανακτήθηκε 26/8/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/an-gnorizo-oti-kapoio-eniliko-i-aniliko-atomo-kakopoieitai-systimatika-pos-boro-na-voithiso/>

¹⁰³. Ζαραφωνίτου, Χ., (2021), «Πρόληψη μέσω της παιδείας», στην *Καθημερινή*, άρθρο της Μάγρας, Η., (2021), «Οι γυναικοκτονίες στο μικροσκόπιο των ειδικών – Πέντε επιστήμονες μιλούν στην «Κ»», ανακτήθηκε 26/8/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.kathimerini.gr/society/561439621/oi-gynaikoktonies-sto-mikroskopio-ton-eidikon-pente-epistimones-miloun-stin-k/>

Έγκλημα: ά. 6 §1 «ενδοοικογενειακή απλή σωματική βλάβη επαναλαμβανόμενης συχνότητας» ή «ενδοοικογενειακή ελαφριά σωματική βλάβη επαναλαμβανόμενης συχνότητας». Ποινή: Τουλάχιστον ένα έτος φυλάκιση.	Έγκλημα: ά. 308 εδ. α': «σωματική βλάβη απλή». Ποινή: Έως δύο έτη φυλάκιση ή χρηματική ποινή. Έγκλημα: ά. 308 εδ. β': «σωματική βλάβη ελαφριά» Ποινή: Χρηματική ποινή ή κοινωφελής εργασία».
Έγκλημα: ά. 6 §2 εδ. α' «ενδοοικογενειακή επικίνδυνη σωματική βλάβη». Ποινή: Τουλάχιστον δύο έτη φυλάκιση. <u>Ιδιαίτερη πρόβλεψη:</u> i) §3 εδ. α' «ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη εγκύου ή ανίκανου προς αντίσταση μέλους οικογένειας». Ποινή: Τουλάχιστον δύο έτη φυλάκιση. ii) §3 εδ. β' «ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη ενώπιων ανηλίκου». Ποινή: Τουλάχιστον ένα έτος φυλάκισης.	Έγκλημα: ά. 309 «επικίνδυνη σωματική βλάβη». Ποινή: Έως τρία έτη φυλάκιση.
Έγκλημα: ά. 7 §1 «ενδοοικογενειακή παράνομη βία». Ποινή: Τουλάχιστον έξι μήνες φυλάκιση. Ισχύει ανεξαρτήτως της λύσης του νομικού δεσμού.	Έγκλημα: ά. 330 §1 «παράνομη βία». Ποινή: Έως δύο έτη φυλάκιση ή χρηματική ποινή. Ισχύει κατά τη διάρκεια του νομικού δεσμού.

Έγκλημα: ά. 7 §2 «ενδοοικογενειακή παράνομη απειλή». Ποινή: Φυλάκιση. Ισχύει ανεξαρτήτως της λύσης του νομικού δεσμού.	Έγκλημα: ά. 333 «απειλή». Ποινή: Έως ένα έτος φυλάκιση ή χρηματική ποινή. Ισχύει κατά τη διάρκεια του νομικού δεσμού.
Έγκλημα: ά. 9 §1 «ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας». Ποινή: Έως δύο έτη φυλάκιση.	Έγκλημα: ά. 337 §1 «προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας». Ποινή: Έως ένα έτος ή χρηματική.
Έγκλημα: ά. 9 §2 «ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας ανηλίκου». Ποινή: Τουλάχιστον έξι μήνες έως τρία χρόνια.	Έγκλημα: ά. 337 §2 «προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας». Ποινή: Έως δύο έτη φυλάκιση ή χρηματική ποινή.
Έγκλημα: ά. 10 «παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης». Ποινή: Φυλάκιση τρείς μήνες έως τρία έτη.	Εγκλήματα: ά. 224-234 «εγκλήματα σχετικά με την απονομή δικαιοσύνης» Ποινή: Ανάλογα με την κατηγορία εγκλήματος
Έγκλημα: ά. 6 §2 εδ. β΄ «ενδοοικογενειακή βαριά σωματική βλάβη». Ποινή: Έως δέκα έτη κάθειρξη.	Έγκλημα: ά. 310 §1 «βαριά σωματική βλάβη» Ποινή: Τουλάχιστον ένα έτος φυλάκιση
Έγκλημα: ά. 6 §4 εδ. α΄ «μεθοδευμένη πρόκληση πόνου στο θύμα». Ποινή: Κάθειρξη Ιδιαίτερη πρόβλεψη: i) §4 εδ. β΄ «μεθοδευμένη πρόκληση πόνου σε ανήλικο θύμα». Ποινή: Τουλάχιστον δέκα έτη κάθειρξη.	

Έγκλημα: ά. 8 §1 «βιασμός στο ενδοοικογενειακό περιβάλλον». Ποινή: Κάθειρξη	Έγκλημα: ά. 336 «βιασμός». Ποινή: Τουλάχιστον δέκα έτη κάθειρξη.
Έγκλημα: ά. 8 §2 «κατάχρηση σε ασέλγεια στο ενδοοικογενειακό περιβάλλον». Ποινή: Έως δέκα έτη κάθειρξη.	Έγκλημα: ά. 338 «κατάχρηση ανίκανου προς αντίσταση σε γενετήσια πράξη». Ποινή: Κάθειρξη.

Πηγές: Νόμος Υπ' Αριθμόν 3500 ΦΕΚ Α 232/24.10.2006, «Για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας και άλλες διατάξεις», (Με τις αλλαγές του Ν.4610/2019), *Ελληνικό Κοινοβούλιο*, ανακτήθηκε 12/8/2023 από το σύνδεσμο: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/154457/nomos-3500-2006> και Καρατζά, Λ., (2022), ό.π., (Περιλαμβάνει την τροποποίηση με το Ν.4855/2021).

3.2 Συμπεράσματα

Σημειώνεται ότι ύστερα από την αναθεώρηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα με τον Ν. 4619/2019, υπάρχει διαφοροποίηση ως προς το εύρος των μελών της οικογένειας, στην οποία εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 330 ΠΚ και 333 ΠΚ, όπως ισχύουν, σε σχέση με τον Ν. 3500/2006, αφού για τις συγκεκριμένες κατηγορίες αδικημάτων, τα μέλη που προστατεύονται είναι οι: «σύζυγοι ή του σύντροφοι κατά τη διάρκεια της συμβίωσης και του γάμου, ανήλικοι ή ανυπεράσπιστα πρόσωπα, εφόσον τα πρόσωπα αυτά βρίσκονται υπό την επιμέλεια ή προστασία του δράστη βάσει νόμου, δικαστικής απόφασης, ή πραγματικής κατάστασης, συνοικούν με αυτόν ή έχουν σχέση εργασίας ή υπηρεσίας»¹⁰⁴. Ως πρόβλημα που ανακύπτει από την ερμηνεία του νόμου, είναι η αδιευκρίνιστη, από το νομοθέτη, περίπτωση λύσης συμφώνου συμβίωσης ή γάμου, ως σχέση, η οποία επιδέχεται ή όχι προστασίας¹⁰⁵. Αυτό όμως που κατέστη σαφές είναι η ύπαρξη μιας σύγχυσης ως προς την λήψη απόφασης άσκησης ποινικής δίωξης ή εκδίκασης των προαναφερθέντων σχέσεων δυνάμει των άρθρων 330 ΠΚ ή 333 ΠΚ, ή με τα αντίστοιχα του Ν.3500/2006. Υφίσταται διχογνωμία ως προς το εάν θα πρέπει να υπερισχύσουν τα άρθρα του ΠΚ, ως μεταγενέστερα και ευμενέστερα¹⁰⁶ ή εκείνα του

¹⁰⁴. Στεφανίδου, Α., (2020), ό.π..

¹⁰⁵. Στο ίδιο.

¹⁰⁶. Άρθρο 2 ΠΚ περί ευμενέστερου χαρακτήρα μεταχείρισης του κατηγορουμένου και άρθρο 12 ΠΚ περί γενικών διατάξεων του ΠΚ και εφαρμογή τους σε ειδικούς νόμους.

ειδικού νόμου, μιας και είναι γνωστή η αρχή της επικράτησης του ειδικότερου νόμου έναντι του γενικού^{107, 108}.

Αυτό που προκύπτει ευδιάκριτα από τη μελέτη του παραπάνω πίνακα, καθώς και από την ανάλυσή του στο κυρίως μέρος του συγκεκριμένου τμήματος, είναι η έκδηλη αυστηρότητα του Ν.3500/2006 σε πράξεις που τελούνται εντός της οικογένειας σε σύγκριση με οπουδήποτε αλλού. Με τον τρόπο αυτό αναδεικνύεται πως ο νομοθέτης, θεωρεί την οικογένεια, ως ένα μέρος, του οποίου οι σχέσεις, εάν διαταραχθούν, χρήζουν ιδιαίτερης αντιμετώπισης σε σχέση με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Στη βάση των παραπάνω διατυπώνονται δύο βασικές επιφυλάξεις, οι οποίες εκφράστηκαν και κατά τη διάρκεια της επιμορφωτικής ημερίδας του Νόμου 3500/2006 και αποτυπώνονται στα συμπεράσματα των πρακτικών¹⁰⁹. Η μεν πρώτη επιφύλαξη, αφορά την αυστηρότητα αυτή καθ'αυτή, με την οποία αντιμετωπίζονται τα ενδοοικογενειακά εγκλήματα, μιας και οι αυστηρές ποινές πρέπει να χρησιμοποιούνται με μέτρο και να μην τίθενται στο επίκεντρο της ποινικής αντιμετώπισης εν γένει, και η δεύτερη αφορά την ευρύτητα της έννοιας της οικογένειας, αφού η τάση διεύρυνσης του πλαισίου της ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να οδηγήσει στο να απολεσθεί η πραγματική ουσία της¹¹⁰.

4. Η θεσμική αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο Ν.3500/2006 «*Για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας και άλλες διατάξεις*», αποτέλεσε την κορωνίδα της προστασίας του οικογενειακού θεσμού στην Ελλάδα, ωστόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σπουδαιότατο ρόλο διαδραμάτισε, η προαναφερθείσα «*Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας*»¹¹¹, η οποία συντάχθηκε την 11^η Μαΐου 2011 στην

¹⁰⁷. Σχετικά με τον ειδικό και το γενικό νόμο βλέπε: Ποινικά Χρονικά, (2019), *Νομολογία*, Αθήνα: Σάκκουλας, και συγκεκριμένα: Ολ. ΑΠ180/1990, σσ. 1002, ΑΠ. 80/2018, σσ. 431, 444, όπου: «*ειδικότερα, με βάση την αρχή της ειδικότητας, αν δύο ποινικές διατάξεις τελούν σε σχέση γενικής προς ειδική και δεν υπάρχει ρήτρα επικουρικότητας, η ειδική διάταξη, αποκλείει την εφαρμογή της γενικής*».

¹⁰⁸. Στεφανίδου, Α., (2020), ό.π..

¹⁰⁹. Ζαραφωνίτου, Χ., (2007), ό.π., σσ. 235.

¹¹⁰. Στο ίδιο.

¹¹¹. Συμβούλιο της Ευρώπης, (2011), ό.π..

Κωνσταντινούπολη και τέθηκε σε ισχύ για πρώτη φορά το 2014 στην Ανδόρρα¹¹². Με ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα της πρόληψης, όπως έκδηλα φανερώνει και από τον τίτλο της, η εν λόγω σύμβαση έθεσε ως βασικό στόχο τη διακρατική συνεργασία μέσω της εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών με αυτήν, ενώ με την ίδρυση του μηχανισμού «**GREVIO**» («*Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence*»¹¹³), εξασφαλίζει την ομαλή λειτουργία των κρατών-μελών που έχουν ενταχθεί και καταλήγει σε συμπεράσματα από το πεδίο εφαρμογής της. Στην Ελλάδα, η κύρωση της Σύμβασης πραγματοποιήθηκε στις 5 Απριλίου 2018 με τον Νόμο 4531/2018¹¹⁴, στον οποίο έγινε μνεία στο πρώτο τμήμα του παρόντος μέρους.

Βέβαια, υπάρχουν κι άλλα διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα, μεγάλης ισχύος και εμβέλειας, τα οποία λειτούργησαν ως αφετηρία για τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Ενδεικτικά, αναφέρονται με χρονολογική σειρά, η «*Διεθνής Σύμβαση για τα Πολιτικά Δικαιώματα της Γυναίκας*», όπως κυρώθηκε από την Ελλάδα το 1953¹¹⁵, η «*Διακήρυξη για την Προστασία των Γυναικών και των Παιδιών σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και ένοπλων συρράξεων*»¹¹⁶, η «*Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων κατά των*

¹¹². Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, (2018), *Παρατηρήσεις ΕΕΔΑ επί του Σχ/Ν* «Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας», Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία, σσ. 3.

¹¹³. Council of Europe, (2018), "About GREVIO – Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence", ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio>

¹¹⁴. Νόμος Υπ' Αριθμόν 4531 ΦΕΚ Α' 62/05.04.2018, (I) Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, II) Ενσωμάτωση της 2005/214/ΔΕΥ απόφασης πλαίσιο», ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/nomos-4531-2018-phek-62a-5-4-2018.html>

¹¹⁵. United Nations High Commissioner for Refugees, (2018), «Διεθνή Κείμενα Προστασίας των Δικαιωμάτων των Γυναικών», ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/04/Conventions_Women.pdf

¹¹⁶. United Nations, (1974), «Declaration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict», ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-protection-women-and-children-emergency-and-armed>

Γυναικών»¹¹⁷, όπως κυρώθηκε το 1983¹¹⁸ και το «Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών»¹¹⁹, όπως κυρώθηκε το 2001¹²⁰. Αναφορικά με την Οδηγία 2012/29/ΕΕ¹²¹ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων της εγκληματικότητας»¹²², αυτή έπεται της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, ωστόσο, εν αντιθέσει με τα προαναφερθέντα νομικά κείμενα, αποφεύγει την ταύτιση της έννοιας του θύματος με το γυναικείο φύλο. Έτσι, τόσο στη Σύμβαση, όσο και στην Οδηγία, ως θύματα αναγνωρίζονται όλα τα φυσικά πρόσωπα που έχουν υποστεί βλάβη ή ζημία, όλα τα μέλη οικογενειών εντός της οποίας τελείται αξιόποινη πράξη και όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από την ηλικιακή τους ομάδα¹²³. Θα μπορούσε να λεχθεί πως η διάσταση αυτή ανατρέπει τις παραδοσιακές αντιλήψεις περί θεώρησης μονάχα της γυναίκας ως θύματος βίας λόγου χάριν, από τον σύζυγο, δίνοντας έτσι τα εφόδια στους εφαρμοστές του νόμου σε κάθε συμβαλλόμενο κράτος-μέλος να διερευνήσουν σφαιρικότερα και αντικειμενικότερα ένα τόσο σύνθετο και πολυδιάστατο φαινόμενο, αυτό της ενδοοικογενειακής βίας. Άλλωστε είναι πολύ πιθανό ο σκοτεινός αριθμός γύρω από τη συγκεκριμένη κατηγορία εγκλημάτων να είναι μεγαλύτερος σε περιπτώσεις ανδρών, εξαιτίας της προσκόλλησης σε

¹¹⁷. Ηνωμένα Έθνη, (1979), «Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεως κατά των γυναικών», ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://unric.org/el/%CF%83%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%88%CE%B7-%CF%8C%CE%BB%CF%89%CE%BD-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86-2/>

¹¹⁸. Νόμος Υπ' Αριθμόν 1342 ΦΕΚ Α' 39/01.04.1983, «Για την κύρωση της Σύμβασης των Ενωμένων Εθνών για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών», ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/285917/nomos-1342-1983>

¹¹⁹. United Nations Treaty Collection, (1999), "Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women", ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8-b&chapter=4&clang=en

¹²⁰. Νόμος Υπ' Αριθμόν 2952 ΦΕΚ Α' 248/22.10.2001, «Κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών», ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-anthropina-dikaionomata/n-2952-2001.html>

¹²¹. Οι διατάξεις που μετέφεραν την Οδηγία στην ελληνική έννομη τάξη περιλήφθηκαν στο Ν. 4478/2017, Μέρος 4^ο, ά. 54-69, στις 23/7/2017. Ανακτήθηκε 1/2/2024 από τον σύνδεσμο: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/nomos-4478-2017>

¹²². Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2012), «Οδηγία 2012/29/ΕΕ Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Και Του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2012 για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου», ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=FR>

¹²³. Συμβούλιο της Ευρώπης, (2011), ό.π., σσ. 4 και Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2012), ό.π., σσ. 65-66.

αναχρονιστικές πεποιθήσεις που αναγνωρίζουν ως θύμα μόνο τη γυναίκα, με τον άνδρα να «πρέπει» να ταυτίζεται με τον ρόλο του «ηγέτη-δυνατού-δράστη».

4.1 Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας

Ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία, η αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας σε εθνικό επίπεδο έχει εισέλθει στην ατζέντα των προτεραιοτήτων του νομοθέτη, μιας και τόσο η εμφάνιση του «*Me too*»¹²⁴, όσο και της πανδημίας Covid-19 ανέδειξαν τη ανάγκη καταπολέμησής του. Υπό αυτό το πρίσμα, τροποποιήθηκαν τα Προεδρικά Διατάγματα 178/2014 και 7/2017 σχετικά με την «*Οργάνωση των Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας*» και την «*Αναδιάρθρωση, σύσταση και λειτουργία περιφερειακών υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας*», εξαγγέλλοντας έτσι με το Προεδρικό Διάταγμα 37/2019¹²⁵ την ίδρυση εβδομήντα δύο (72) επιτελικών Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, μεταξύ των οποίων, με τα σημερινά δεδομένα κατανέμονται ως εξής: ένα (1) επιτελικό Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, το οποίο υπάγεται στο Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας και συγκεκριμένα στον κλάδο της Διεύθυνσης Γενικής Αστυνόμευσης, δεκαοκτώ (18) Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, τα οποία υπάγονται στις Γενικές και Περιφερειακές Αστυνομικές Διευθύνσεις, ενώ άλλα πενήντα τέσσερα (54) Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, τα οποία υπάγονται στις Διευθύνσεις της Αστυνομίας της Χώρας¹²⁶.

Το επιτελικό Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, έχει ως στόχο τη μελέτη των περιπτώσεων που απασχολούν τα κατά τόπους Γραφεία, τη συνολική εποπτεία αυτών, την εκπαίδευση του δυναμικού, τη συλλογή και επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, καθώς και τη σύνταξη της ετήσιας έκθεσης, την ανάπτυξη δράσεων και την προώθηση προτάσεων, αλλά και την

¹²⁴. Το «*Me too*» είναι ένα κοινωνικό κίνημα κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης, του βιασμού και της ενδοοικογενειακής βίας, το οποίο χρονολογείται από το 2006, ενώ ευρέως γνωστό έγινε το 2017, όταν ξεκίνησε ως σύνθημα κατά της βίας κατά των γυναικών μέσω των αμερικανικών social media. Ανακτήθηκε 1/2/2024 από τον σύνδεσμο: <https://metoogreece.gr/>

¹²⁵. Προεδρικό Διάταγμα Υπ' Αριθμόν 37 Α' 63/23.04.2019, «Τροποποίηση διατάξεων των π.δ./των 178/2014 «*Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας*» (Α' 281) και 7/2017 «*Αναδιάρθρωση, σύσταση και λειτουργία περιφερειακών υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας*» (Α' 14)», ανακτήθηκε 21/09/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/513305/p.d.-37-2019>

¹²⁶. Ελληνική Αστυνομία (2023), «Ενδοοικογενειακή Βία», ανακτήθηκε 21/09/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/>

εκπροσώπηση της Ελληνικής Αστυνομίας και του έργου της σε διεθνές επίπεδο¹²⁷. Από την άλλη, τα δεκαοκτώ (18) Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, με προανακριτικά καθήκοντα έχουν ως βασική αρμοδιότητα την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας μέσω της έγκαιρης ανταπόκρισης στα περιστατικά, την ορθή διαχείρισή τους, την αποφυγή πρόκλησης δευτερογενούς θυματοποίησης στα θύματα με την εκμάθηση εξειδικευμένων τεχνικών εκπαίδευσης, τη συνεργασία με συναρμόδιους φορείς και εν γένει την πρόληψη και την ευαισθητοποίηση μέσα από ενημερωτικές εκδηλώσεις, επιστημονικές ημερίδες και καμπάνιες¹²⁸. Η κατανομή τους στα Αστυνομικά Τμήματα της επικράτειας έχει ως εξής:

- δύο (2) στην Αθήνα, Α.Τ. Ομόνοιας και Α.Τ. Καλλιθέας,
- ένα (1) στον Πειραιά, Α.Τ. Δημοτικού Θεάτρου,
- δύο (2) στη Δυτική Αττική, Β' Α.Τ. Περιστερίου και Α' Α.Τ. Αχαρνών,
- ένα (1) στη Βορειοανατολική Αττική, Α.Τ. Αγίας Παρασκευής,
- ένα (1) στη Νοτιοανατολική Αττική, Α.Τ. Αλίμου,
- δύο (2) στη Θεσσαλονίκη, Α.Τ. Λευκού Πύργου και Α.Τ. Αμπελοκήπων – Μενεμένης,
- δύο (2) στην Κρήτη, Α' Α.Τ. Ηρακλείου και Α.Τ. Χανίων,
- ένα (1) στην Αχαΐα, Β' Α.Τ. Πατρών,
- ένα (1) στην Ακαρνανία, Α.Τ. Αγρινίου,
- ένα (1) στη Λάρισα, Α.Τ. Λάρισας,
- ένα (1) στη Μαγνησία, Α.Τ. Βόλου,
- ένα (1) στην Εύβοια, Α.Τ. Χαλκίδας,
- ένα (1) στα Ιωάννινα, Α.Τ. Ιωαννίνων,
- ένα (1) στις Σέρρες, Α.Τ. Σερρών¹²⁹.

Τέλος, τα πενήντα τέσσερα (54) Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας των Διευθύνσεων της Αστυνομίας, παρότι έχουν κατά βάση κοινά καθήκοντα και

¹²⁷. Ελληνική Αστυνομία, (2021), *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου Έτους 2020*, Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Προστασίας Του Πολίτη, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Τάξης, Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης, Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, σσ. 26-27.

¹²⁸. Ελληνική Αστυνομία, (2022), *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας Έτους 2021*, Αθήνα: Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Προστασίας Του Πολίτη, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Τάξης, Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης, Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, σσ. 11.

¹²⁹. Ελληνική Αστυνομία, (2023), «Υπηρεσίες Ελληνικής Αστυνομίας και συναρμόδιοι Φορείς», ανακτήθηκε 21/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/ypiresies-ellinikis-astynomias-kai-synarmodioi-foreis/>

αρμοδιότητες με τα προαναφερθέντα δέκα οκτώ (18) Γραφεία, διαφέρουν ωστόσο στην έκταση της εκπαίδευσης που έχουν λάβει στη διαχείριση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας, αφού η δράση τους περιλαμβάνει την αντιμετώπιση πληθώρας εγκλημάτων, σε αντίθεση με τα δεύτερα, που έχουν εξειδικευμένο ρόλο και χαρακτήρα¹³⁰, και τα οποία δύνανται να παρέχουν τις κατάλληλες συμβουλές χειρισμού των υποθέσεων στα υφιστάμενα, εποπτεύοντάς τα συνάμα.

4.2 Συμβουλευτικά Κέντρα και Ξενώνες Φιλοξενίας της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Δήμων

Εκτός από την αστυνομία, η οποία επιλαμβάνεται των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας, είτε αυτά προέρχονται από κλήση ή μήνυμα στον Αριθμό Άμεσης Δράσης «**100**», είτε από έγκληση του θύματος ή μήνυση τρίτου προσώπου, καθώς και από την αυτεπάγγελτη δράση των αστυνομικών αρχών, υπάρχουν κι άλλοι φορείς οι οποίοι επικουρούν στο έργο της αντιμετώπισης του φαινομένου. Αξιοσημείωτο είναι το έργο της τηλεφωνικής γραμμής «**SOS 15900**» της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του νεοσύστατου Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας¹³¹. Η λειτουργία της γραμμής ξεκίνησε στις 11 Μαρτίου 2011 και από τη πρώτη μέρα έως και σήμερα έχει διατηρήσει την επί 24ώρου βάσεως παροχή συμβουλευτικής, η οποία μάλιστα πραγματοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, ενώ δεν υπάρχει καμία χρέωση τόσο για την τηλεφωνική κλήση, όσο και για τις υπηρεσίες. Το εξειδικευμένο προσωπικό που στελεχώνει τη Γραμμή αποτελείται από κοινωνικούς επιστήμονες και ψυχολόγους για τον λόγο αυτό, στη γραμμή 15900 δεν πραγματοποιούνται επίσημες καταγγελίες, για αυτές επιλαμβάνεται μονάχα η αστυνομία, ύστερα από βούληση του ίδιου του θύματος¹³².

¹³⁰. Ελληνική Αστυνομία, (2021), ό.π., σσ. 28.

¹³¹. Προεδρικό Διάταγμα Υπ' Αριθμόν 77 Α' 130/27.06.2023, «Σύσταση Υπουργείου και μετονομασία Υπουργείων – Σύσταση, κατάργηση και μετονομασία Γενικών και Ειδικών Γραμματειών – Μεταφορά αρμοδιοτήτων, υπηρεσιακών μονάδων, θέσεων προσωπικού και εποπτευόμενων φορέων», ανακτήθηκε 21/9/23 από τον σύνδεσμο: <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2023/08/PD-77-2023.pdf>

¹³². Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, (2023), «Τηλεφωνική Γραμμή SOS», Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, ανακτήθηκε 21/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://isotita.gr/thlefoniki-grammi-sos/>

Στο δίκτυο δομών της ίδιας Γενικής Γραμματείας υπάγονται και τα Συμβουλευτικά Κέντρα του Υπουργείου/ΚΕΘΙ¹³³ και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα οποία συστάθηκαν στα πλαίσια του «Εθνικού Προγράμματος για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών 2009-2013», ύστερα από την απόφαση ίδρυσής τους το 2012 από τον Κανονισμό Λειτουργίας. Σκοπός των συγκεκριμένων υπηρεσιών είναι η παροχή ψυχολογικής, κοινωνικής, νομικής υποστήριξης, χρήσιμης πληροφόρησης, νομικής βοήθειας, εργασιακής συμβουλευτικής, ανάθεσης για φιλοξενία και άλλα¹³⁴. Κάθε γυναίκα θύμα, ακόμα και μαζί με το ανήλικό τέκνο της, ή και τρίτα πρόσωπα, μπορούν να απευθυνθούν ώστε να ωφεληθούν από τις δομές αυτές, αξιοποιώντας τις γνώσεις και την εμπειρία του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού που τα απαρτίζουν (Ψυχολόγοι, Κοινωνικοί Λειτουργοί και Κοινωνιολόγοι, Νομικοί και Διοικητικοί Υπάλληλοι). Η ολοένα και αυξανόμενη διάσταση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας οδήγησε στην επέκταση των Συμβουλευτικών Κέντρων γυναικών, φτάνοντας στις μέρες μας να μετρούνται σαράντα τέσσερα (44) από αυτά σε όλη την επικράτεια¹³⁵.

Τα δεκαπέντε (15) ΣΚ της Γενικής Γραμματείας του Υπουργείου/ΚΕΘΙ είναι τα εξής¹³⁶: ΣΚ Αθήνας ΓΓΔΟΠΠΦ (Νίκης), ΣΚ Αθήνας (Πολύκεντρο), ΣΚ Πειραιά, ΣΚ Θεσσαλονίκης, ΣΚ Ηρακλείου, ΣΚ Λάρισας, ΣΚ Τρίπολης, ΣΚ Πάτρας, ΣΚ Ιωαννίνων, ΣΚ Λαμίας, ΣΚ Μυτιλήνης, ΣΚ Κομοτηνής, ΣΚ Κέρκυρας, ΣΚ Κοζάνης, ΣΚ Σκύρου/Ερμούπολης.

Τα είκοσι εννέα (29) ΣΚ των Ο.Τ.Α. είναι τα εξής¹³⁷: ΣΚ Δ. Αθηναίων, ΣΚ Δ. Κερατσινίου/Δραπετσώνας, ΣΚ Δ. Περιστερίου, ΣΚ Δ. Φυλής, ΣΚ Δ. Χαλανδρίου, ΣΚ Δ. Ελευσίνας, ΣΚ Δ. Σαλαμίνας, ΣΚ Δ. Ρεθύμνης, ΣΚ Δ. Καβάλας, ΣΚ Δ. Σερρών, ΣΚ Δ. Χίου, ΣΚ Δ. Βέροιας, ΣΚ Δ. Φλώρινας, ΣΚ Δ. Άρτας, ΣΚ Δ. Αλεξανδρούπολης, ΣΚ Δ. Αργοστολίου, ΣΚ Δ. Ζακύνθου, ΣΚ Δ. Θηβαίων, ΣΚ Δ. Καλαμάτας, ΣΚ Δ.

¹³³. Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας «ΚΕΘΙ», ανακτήθηκε 21/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.kethi.gr/>

¹³⁴. Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2022), «3η Ετήσια Έκθεση Για Τη Βία Κατά των Γυναικών», Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, σσ. 140.

¹³⁵. Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, (2012), «Κανονισμός Λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων», ανακτήθηκε 22/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://womensos.gr/wp-content/uploads/KANONISMOS-LEITOURGIAS-SK-GGIF.pdf>

¹³⁶. Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2022), ό.π., σσ. 133.

¹³⁷. ό.π., σσ. 133.

Καστοριάς, ΣΚ Δ. Κατερίνης, ΣΚ Δ. Αργοστολίου, ΣΚ Δ. Κορινθίων, ΣΚ Δ. Κω, ΣΚ Δ. Πρέβεζας, ΣΚ Δ. Πύργου, ΣΚ Δ. Ρόδου, ΣΚ Δ. Τρικκαίων, ΣΚ Δ. Καρδίτσας.

Στο σύνολό τους οι σαράντα τέσσερις (44) αυτές δομές παρέχουν στους ωφελούμενους τους, ψυχολογική, κοινωνική και νομική στήριξη, νομική βοήθεια, φιλοξενία, εργασιακή συμβουλευτική, ενημέρωση/χρήσιμη πληροφόρηση και άλλα¹³⁸, με τα αιτήματα να αυξάνονται ολοένα και περισσότερο τα τελευταία χρόνια, όπως αποδεικνύεται και από τη στατιστική εικόνα των στοιχείων της Γενικής Γραμματείας που παρατίθενται παρακάτω¹³⁹.

Αξίζει να σημειωθεί πως το αρμόδιο Υπουργείο, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της ΕΕ αναφορικά με την κατάταξη της Ελλάδας στον Δείκτη Ισότητας των Φύλων, αλλά και την ανάγκη διαχείρισης των αυξημένων περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ύστερα από την πανδημία Covid-19, προχώρησε σε έναν καινοτόμο σχεδιασμό για την πενταετία 2021-2025. Το επονομαζόμενο «**Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025**» περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των Δημοτικών και Περιφερειακών Επιτροπών Ισότητας και τον εμπλουτισμό τους, την επέκταση των Επιτροπών Ισότητας σε περισσότερα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, την εκπαίδευση των δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών σε θέματα προστασίας των ανηλίκων και των παιδιών, αλλά και της ισότητας των φύλων, ενώ έμφαση δίνεται και στον τομέα της μέριμνας των κρατούμενων μητέρων, ιδίως εκείνων που εκτίουν την ποινή τους μαζί με το νεογέννητο τέκνο τους μέχρι τα τρία του έτη. Τέλος, στον επαγγελματικό και επιχειρηματικό κλάδο, το παρόν σχέδιο προωθεί τη δυνατότητα ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, τόσο στις θέσεις εργασίας, όσο και στις μισθολογικές απολαβές και χρηματοδοτήσεις¹⁴⁰.

¹³⁸. Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2022), ό.π., σσ. 148.

¹³⁹. Βλέπε σσ. 113: Αιτήματα Ωφελούμενων στα ΣΚ.

¹⁴⁰. Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2021), «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025», Αθήνα: Υπουργείο Εργασία και Κοινωνικών Υποθέσεων, σσ. 11-12.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Στο παρόν μέρος με θέμα τη φαινομενολογία του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας παρουσιάζονται αρχικά, οι μέθοδοι μέτρησής του, όπως αυτή της στατιστικής αποτύπωσης από επίσημους κυρίως φορείς, καθώς και δια μέσου των ερευνών θυματοποίησης. Σκοπός είναι η ανάδειξη του συνδυασμού των μεθόδων, ως εγκυρότερης λύσης στην κατανόηση των πραγματικών μεγεθών, τονίζοντας ωστόσο και τις αδυναμίες που αναπόφευκτα προκύπτουν από τις έρευνες, οι οποίες δεν είναι άλλες από ερευνητικά σφάλματα και λανθασμένη καταγραφή, ψευδή στοιχεία από τους ερωτώμενους, αλλά και ο σκοτεινός αριθμός, ως το σημαντικότερο ίσως μεθοδολογικό ζήτημα κατά την εμπειρική διερεύνηση του εγκληματικού φαινομένου. Η εισαγωγή αυτή στις μετρήσεις κρίνεται αναγκαία για την πορεία προς την παρουσίαση των ερευνών με στόχο την ανάδειξη της ενδοοικογενειακής βίας ως ζήτημα, πρωτίστως, με χωρικές διαστάσεις, αλλά και ως μορφή εγκλήματος που συνδιαμορφώνεται από παράγοντες όπως η παράδοση, η αστικοποίηση, τα ήθη και έθιμα, η ιδεολογία – θρησκεία, η μόρφωση – παιδεία και η αντίληψη αναφορικά με το ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία.

1. Έρευνες μετρήσεων

Οι έρευνες μετρήσεων, στις οποίες βασίζεται η παρούσα διπλωματική εργασία στην υποστήριξη της φαινομενολογίας του εγκλήματος της ενδοοικογενειακής βίας και των διαφορών που προκύπτουν με γνώμονα τη χωρική κατανομή, αποτελούν βασικό εργαλείο προσέγγισης των διαστάσεων της εμφανούς και αφανούς εγκληματικότητας. Για τη σαφέστερη κατανόηση του θέματος, διακρίνεται η στατιστική, ως μέθοδος καταγραφής εμφανών εγκλημάτων και οι έρευνες θυματοποίησης, ως τρόπος ανίχνευσης των πραγματικών διαστάσεων συγκεκριμένων εγκλημάτων, τα οποία δεν έχουν θεατότητα και δεν καταγγέλλονται με ιδιαίτερη ευκολία στις επίσημες αρχές¹⁴¹.

Για την πρώτη κατηγορία ερευνών, αυτές δηλαδή που μετρούν την εγκληματικότητα, η οποία αποτελεί αντικείμενο καταγραφής, το θύμα καθώς και οι μάρτυρες διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στην επισήμανση του περιστατικού στο

¹⁴¹. Ζαραφωνίτου, Χ., (2004), *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 34-46.

σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης¹⁴². Η συμβολή των Quételet και Guerry στη μελέτη των διαστάσεων της εμφανούς εγκληματικότητας ήταν καθοριστικής σημασίας, αφού μελέτησαν τα διαπραχθέντα αδικήματα στη Γαλλία, ανευρίσκοντας γεωγραφικούς και χρονικούς παράγοντες εξήγησης των διακυμάνσεών τους¹⁴³. Στο ίδιο πλαίσιο ο Quételet, διατύπωσε το «θερμικό νόμο» της εγκληματικότητας¹⁴⁴. Έτσι, με την αρχή να γίνεται στη Γαλλία τον 19^ο αιώνα, οι στατιστικές μετρήσεις κατείχαν τα πρωτεία, έως ότου κάνει την εμφάνισή της η αμφισβήτησή τους, για την οποία γίνεται αναλυτική μνεία παρακάτω.

Αναφορικά με τις έρευνες θυματοποίησης, αυτές έκαναν την εμφάνισή τους στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής με σκοπό την καταγραφή της αφανούς εγκληματικότητας με βάση τις μαρτυρίες των ίδιων των θυμάτων. Χρονολογικά, εμφανίστηκαν τη δεκαετία του 1960 και ακολούθησαν μια συνεχή πορεία και εξέλιξη έως ότου το 1980 να μετρούν όχι μόνο σε εθνικό, αλλά και σε διεθνές επίπεδο, τα ποσοστά θυματοποίησης¹⁴⁵. Παρά τα μεθοδολογικά τους προβλήματα, οι συγκεκριμένες έρευνες δημιουργήθηκαν με σκοπό να καταπολεμήσουν τον σκοτεινό αριθμό εγκληματικότητας, ο οποίος στα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί σοβαρό εμπόδιο στη μελέτη και αντιμετώπιση του φαινομένου. Αναλυτικότερα, είναι πολυάριθμοι οι παράγοντες μη καταγγελίας στην περίπτωση των εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας όπως λ.χ. ο φόβος διάλυσης του οικογενειακού περιβάλλοντος, ο φόβος πρόκλησης συνεπειών στα παιδιά, η οικονομική και συναισθηματική εξάρτηση, ο κοινωνικός στιγματισμός, αλλά και η ενδεχόμενη δαπανηρή και περίπλοκη κίνηση της διαδικασίας που χαρακτηρίζει το δικαϊκό σύστημα¹⁴⁶. Η επιλεκτικότητα των εγκλήσεων και η διαδικασία λήψης της απόφασης, περισσότερο αποθαρρύνουν, παρά ενθαρρύνουν το θύμα να καταγγείλει το περιστατικό¹⁴⁷, ωστόσο γίνονται σοβαρές και στοχευμένες προσπάθειες παρότρυνσης, ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης, κάμψης

¹⁴². Βλάχου, Β., (2005), *Η Αντιμετώπιση της Σωματικής Βίας κατά των Γυναικών από το Σύστημα Απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης*, Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην, σσ. 75.

¹⁴³. Κοντοπούλου, Ε., (2015), «Ο Ποινικός Στιγματισμός του Ανηλίκου και η Επίδρασή του στη Δευτερογενή Παρέκκλιση», στο Ζαραφωνίτου, Χ., (2015), *Εγκληματολογικές Μελέτες*, Τεύχος 2, Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εγκληματολογία», του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, σσ. 17 και Wortley, R., Townsley, M., (eds), (2017), *Environmental Criminology and Crime Analysis*, 2nd Edition, New York, Routledge, σσ. 3.

¹⁴⁴. Ζαραφωνίτου, Χ., (2004), ό.π., σσ. 34-35.

¹⁴⁵. Στο ίδιο, σσ. 40-46.

¹⁴⁶. Βλάχου, Β., (2005), ό.π., σσ. 77-90.

¹⁴⁷. Στο ίδιο.

των αναστολών για καταγγελία και αντιμετώπισης, όπως άλλωστε αναδείχθηκε στο υποκεφάλαιο της θεσμικής αντιμετώπισης στην Ελλάδα, σε προηγούμενο σημείο¹⁴⁸.

1.1 Ο σκοτεινός αριθμός – Έρευνες θυματοποίησης

Η σπουδαιότερη αμφισβήτηση που δέχονται οι έρευνες στατιστικών, εδράζεται γύρω από τον σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας¹⁴⁹. Η ύπαρξη μη καταγεγραμμένων περιστατικών από τις επίσημες αρχές, αποτελεί ζήτημα για την αντεγκληματική πολιτική, με συνέπειες που οδηγούν σε περιορισμούς στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης, αφού πολλοί δράστες μένουν ατιμώρητοι και τα θύματα απροστάτευτα. Εκτός αυτού, η κατανομή των δυνάμεων του προσωπικού επισήμανσης των δραστών, δηλαδή της αστυνομίας, επηρεάζεται από τις ανάγκες της κοινωνίας, με αποτέλεσμα να διαιωνίζεται μια λανθασμένη ποσοτική αποτύπωση των εγκλημάτων σε σχέση με την πραγματικότητα. Η μη καταγγελία των περιστατικών από τα θύματα διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην αντίληψη της διάστασης, καθώς η αστυνομική δύναμη εντείνεται μόνο σε ποινικά αδικήματα, για τα οποία λαμβάνει περισσότερη γνώση¹⁵⁰. Έτσι, όσο λιγότερα εγκλήματα καταγγέλλονται και όσο λιγότερα θύματα ζητούν υποστήριξη, τόσο λιγότερα είναι και τα χρήματα του κρατικού προϋπολογισμού, που δαπανώνται σε δημόσιες δομές υποστήριξης για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων κατηγοριών εγκλημάτων που υπο-εκπροσωπούνται¹⁵¹.

Η ερευνητική εμπειρία έχει δείξει πως η εικόνα των πολιτών για το αστυνομικό έργο είναι διαφορετική ανά περιοχή και επηρεάζει την πορεία των καταγγελιών, με τους περισσότερους πολίτες να ζητούν αναμόρφωση των πρακτικών, καινοτόμα μέτρα και εντονότερο κοινωνικό χαρακτήρα σε κατηγορίες εγκλημάτων που χρειάζονται ιδιαίτερη διαχείριση. Η ανάγκη εκσυγχρονισμού των μεθόδων περιγράφεται ως αίτημα και των ίδιων των αστυνομικών με παραδείγματα σχετικά με την αξιόπιστη καταγραφή να αναφέρονται από τον Biderman, στη Νέα Υόρκη και το Σικάγο¹⁵². Από την άλλη,

¹⁴⁸. Βλέπε σσ. 43-50.

¹⁴⁹. Biderman, A. & Reiss, A., (1967), "On Exploring the "Dark Figure" of Crime", Vol. 374, No. 1, DOI: 10.1177/000271626737400102, USA: *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, σσ. 5.

¹⁵⁰. Wittebrood, K. & Junger, M., (2002), *Trends In Violent Crime: A Comparison Between Police Statistics and Victimization Surveys*, Netherlands: Social Indicators Research, σσ. 155.

¹⁵¹. Skogan, W., (1997), "Dimensions of the Dark Figure of Unreported Crime", Vol. 23, No. 1, DOI: 10.1177/001112877702300104, USA: *Crime and Delinquency*, σσ. 41.

¹⁵². Biderman, A., (1967), "Surveys of Population Samples for Estimating Crime Incidence", Vol. 374, USA: *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Sage Publications, σσ. 107.

οι εκπρόσωποι δομών υποστήριξης θυμάτων εγκλήματος, δημοσίου και ιδιωτικού χαρακτήρα, επισημαίνουν πως οι «πλασματικές» αστυνομικές καταγραφές δεν βοηθούν την υπηρεσία να αντιμετωπίσει με σφαιρικό και ορθό τρόπο τους ωφελούμενους¹⁵³.

Επιπλέον, η επιλεκτική καταγραφή του φαινομένου ως αποτέλεσμα φυλετικών και οικονομικών διακρίσεων των εχόντων εξουσία απέναντι σε συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών αποτέλεσε σημείο αναφοράς στην κριτική των στατιστικών επίσημων φορέων. Ο Sutherland είχε εξαρχής αμφισβητήσει την αξιοπιστία των στατιστικών στην αποτύπωση των πραγματικών διαστάσεων του εγκληματικού φαινομένου¹⁵⁴, όταν αναφέρθηκε στην κατηγορία των δραστών «λευκού περιλαίμιου», επιφανών, δηλαδή ανθρώπων με κύρος, εξουσία και οικονομική δύναμη, οι οποίοι αν και προέρχονταν από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, διέπρατταν εξίσου αδικήματα, αλλάζοντας την κρατούσα άποψη περί διάπραξης εγκλημάτων οικονομικού χαρακτήρα μόνο από μέλη της κατώτερης κοινωνικό-οικονομικής τάξης¹⁵⁵.

Λύση στο μεγάλο αυτό ζήτημα του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας, τόσο ως αποτέλεσμα μη καταγγελίας, όσο και επιλεκτικής καταγραφής δίνεται σύμφωνα με τη Ζαραφωνίτου¹⁵⁶ με τους εξής τρόπους: καλύτερη πληροφόρηση, μεγαλύτερη ομοιογένεια δείγματος, ενιαίο σύστημα καταγραφής, δυνατότητα σύγκρισης με άλλες έρευνες και προσμέτρηση στατιστικών από όλο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης (αστυνομικές, δικαστικές και σωφρονιστικές στατιστικές¹⁵⁷).

Όσο αφορά τις έρευνες θυματοποίησης, αυτές μετρούν την αναλογία εγκλημάτων σε ένα τυχαίο πληθυσμιακό δείγμα, το οποίο μεταφέρει την εμπειρία του αδικήματος στον ερευνητή χωρίς ωστόσο, να έχει απαραίτητα προχωρήσει σε επίσημη καταγγελία στις αρχές. Αυτός μάλιστα είναι και ο στόχος των ερευνών αυτών, να μετρήσουν τον σκοτεινό αριθμό, το ποσοστό, δηλαδή των εγκλημάτων που δεν φτάνουν ποτέ εις γνώσιν της αστυνομίας. Το μεθοδολογικό πρόβλημα βέβαια που αντιμετωπίζουν είναι η υπερ-καταγραφή, για τον λόγο αυτό δεν συνίσταται η άκριτη

¹⁵³. Skogan, W., (1997), ό.π., σσ. 44.

¹⁵⁴. Φαρσεδάκης, Ι., (2005), ό.π., σσ. 11-15.

¹⁵⁵. Λάζος, Γ., (2007), *Κριτική Εγκληματολογία*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 103.

¹⁵⁶. Ζαραφωνίτου, Χ., (2004), ό.π., σσ. 39.

¹⁵⁷. Στο ίδιο, σσ. 37.

υιοθέτηση των αποτελεσμάτων τους, αφού είναι προτιμότερο να εξετάζονται από κοινού με τις επίσημες καταγραφές¹⁵⁸. Ως επιπρόσθετα εμπόδια στην ανάλυση των ερευνών θυματοποίησης συγκαταλέγεται η απόκρυψη του περιστατικού από το θύμα ακόμα και ενώπιων των ερευνητών, η ενδεχόμενη μεροληψία στην καταγραφή, η αναντιστοιχία των απαντήσεων σε περιπτώσεις ερευνών στο ίδιο δείγμα, αλλά σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, η επιρροή της μεθόδου καταγραφής (τηλεφωνική ή δια ζώσης), η αλλαγή του μελετώμενου δείγματος σε μακρόχρονες έρευνες και τέλος, οι ελλείψεις στην ανάλυση δεδομένων. Ακόμα, όταν οι έρευνες θυματοποίησης σε επίπεδο χωρών αποτελούν μέρος μιας μεγαλύτερης (ευρωπαϊκής ή και διεθνούς έρευνας), τότε ανακύπτουν και αρκετά προβλήματα που αφορούν τον ενιαίο χαρακτήρα της σύγκρισης και της ανάλυσης¹⁵⁹.

Σύμφωνα με έρευνα θυματοποίησης του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία πραγματοποιήθηκε το 2019¹⁶⁰, ανάμεσα σε 27 κράτη μέλη, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Βόρεια Μακεδονία, με συνολικό δείγμα 34.948 άτομα (περίπου 1.000 συμμετέχοντες από κάθε χώρα και περίπου 3.000 σε Γαλλία και Γερμανία), διαπιστώθηκε πως η βία έναντι των γυναικών προερχόταν σε ποσοστό 37% από οικεία πρόσωπα εντός οικογενειακού πλαισίου, ενώ η ασκούμενη σε βάρος των ανδρών βία προερχόταν από αγνώστους και κυρίως σε δημόσιους χώρους σε ποσοστό 39%. Τα θύματα και από τις δύο κατηγορίες αντιλαμβάνονταν τη θυματοποίησή τους με διαφορετικό τρόπο κι αυτό μάλιστα αντανakλούσε την ανταπόκρισή τους στη διαχείριση των περιστατικών (αναζήτηση βοήθειας, επίσημη καταγγελία, δικαστική επίλυση). Η διαχρονικότητα των πορισμάτων επιβεβαιώνεται μέσα από παλαιότερη έρευνα θυματοποίησης στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1993¹⁶¹, όταν το Τμήμα Δικαστικών Προγραμμάτων και Στατιστικής του Συστήματος Απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης διεξήγαγε έρευνα εθνικού επιπέδου (National Crime Victimization Survey, NCVS) πραγματοποιώντας συνεντεύξεις με 400.000 κατοίκους. Αυτό που αναδείχθηκε εξίσου και στην αμερικανική αυτή μελέτη είναι η μεγαλύτερη συχνότητα ενδοοικογενειακής βίας με θύματα γυναίκες σε αντίθεση με τους άνδρες, οι οποίοι θυματοποιούνταν από

¹⁵⁸. Στο ίδιο, σσ. 40-44.

¹⁵⁹. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), (2021), *Crime, Safety and Victims' Rights*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, σσ. 10.

¹⁶⁰. ό.π., σσ. 20.

¹⁶¹. Bachman, R., (1994), *Violence against Women, A National Crime Victimization Survey Report*, Michigan: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, σσ. 1.

αγνώστους. Η γενικότερη τάση της βίας μεταξύ των δύο φύλων φανέρωσε την κατά δέκα φορές μεγαλύτερη πιθανότητα να πέσει θύμα βίας μια γυναίκα από ό,τι ένας άνδρας. Στις περιπτώσεις των δύο τρίτων επί του συνόλου ο δράστης ήταν γνωστός, ενώ στο 31% αυτών με θύματα γυναίκες, ήταν άγνωστος. Το 28% των θυμάτων αναφέρθηκε σε συζυγική βία και μόλις το 5% σε συγγενική. Από την άλλη μεριά, οι άνδρες δήλωσαν σε ποσοστό 41% των περιπτώσεων πως ο δράστης ήταν άγνωστος, ενώ δεν υπήρχαν καθόλου στοιχεία για τις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας.

Για τον Bachman, η συγκριτική μελέτη μιας έρευνας θυματοποίησης σε αντιπαραβολή με τα επίσημα στατιστικά μπορεί να μην φανερώσει απαραίτητα υπερ-καταγραφή, αφού πολλές φορές τα θύματα δεν δηλώνουν την εμπειρία του περιστατικού στους ερευνητές λόγω άγνοιας του νομικού ορισμού του εγκλήματος, αλλά και εξαιτίας του ευαίσθητου χαρακτήρα των ερωτήσεων, τον οποίο αναγνώρισαν και οι ίδιοι οι συμμετέχοντες μέσα από ερωτήσεις για σεξουαλικά εγκλήματα και εγκλήματα βίας στο οικογενειακό περιβάλλον¹⁶². Αυτό αποδείχθηκε έμπρακτα μέσα από την έρευνα θυματοποίησης που πραγματοποίησε ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η οποία διεξήχθη στο Ουσμπεκιστάν το 2021, ως μέρος της Διεθνούς Έρευνας Θυματοποίησης (International Crime Victimization Survey, ICVS) με δείγμα 3.013 πολιτών της πόλης – πρωτεύουσας Φεργκάνα. Με διάκριση μεταξύ πόλης και υπαίθρου, αλλά και κατανομή σε 12 διαφορετικά γεωγραφικά διαμερίσματα, φάνηκε πως οι συμμετέχοντες των επαρχιακών περιοχών ήταν πιο καχύποπτοι από τους κατοίκους της πόλης, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις γυναικών ερωτώμενων από την ύπαιθρο, οι σύζυγοι επιθυμούσαν να βρίσκονται παρόντες στη συνέντευξη, αίτημα, το οποίο δεν έγινε αποδεκτό από τους ερευνητές της συγκεκριμένης έρευνας. Επιπρόσθετα, τόσο σε πόλη, όσο και σε ύπαιθρο η επιφυλακτικότητα των ερωτώμενων αφορούσε κυρίως ερωτήσεις σχετικά με πράξεις σεξουαλικής φύσεως. Η ίδια έρευνα ανέδειξε, ωστόσο πως σε βάθος πενταετούς διερεύνησης υπήρχε τάση υπο-καταγραφής των περιστατικών στην έρευνα θυματοποίησης σε σύγκριση με τα στατιστικά της αστυνομίας, με την εξήγηση να αναφέρει πως αυτό οφείλεται στη μικρή σπουδαιότητα που αποδίδει το θύμα στο περιστατικό, η οποία φθίνει ακόμα περισσότερο σε βάθος χρόνου. Επίσης, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα ποσοστά θυματοποίησης είναι

¹⁶². United Nations Office on Drugs and Crime Regional Office for Central Asia (UNODC ROCA), (2023), *Results of Victimization Survey Among the General Public In The Fergana Valley, Republic Of Uzbekistan*, UNODC ROCA, σσ. 7-21.

σημαντικά σε αστικοποιημένες περιοχές σε σχέση με τις πιο απομακρυσμένες από το αστικό κέντρο, αφού οι ηθικές επιταγές των μικρών κοινοτήτων αυξάνουν τους παράγοντες μη καταγγελίας στα θύματα¹⁶³.

2. Εμπειρική διερεύνηση του φαινομένου: Χωρική κατανομή

Δεν είναι λίγες οι διεθνείς έρευνες που έχουν μελετήσει το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας εξετάζοντας μεγάλες γεωγραφικές περιοχές και συγκρίνοντας τις με μικρότερες αναφορικά με τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά αυτών με κυριότερους δείκτες τη φτώχεια και την υποβάθμιση των περιοχών λόγω εγκατάλειψης, τον ρόλο της παράδοσης, την προσήλωση σε θρησκευτικές πεποιθήσεις, τη μόρφωση και το επίπεδο απασχόλησης, το γάμο σε πρώιμη ηλικία, την κοινωνική θέση της γυναίκας, την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας – υποστήριξης, τη στάση των εκπροσώπων των αντίστοιχων δομών, καθώς και τη στάση των επίσημων φορέων επισήμανσης. Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται έρευνες μετρήσεων της ενδοοικογενειακής βίας, που έχουν ως στόχο την ανάδειξη των διαφορών που ανευρίσκονται μεταξύ των δύο εξεταζόμενων κατηγοριών, αυτών με έντονα αστεακά και αυτών με έντονα στοιχεία υπαίθρου, ως χαρακτηριστικά της ανάλυσης στη χωρική κατανομή και περιλαμβάνουν σε γενικότερο πλάνο τις προαναφερθείσες συνιστώσες, για τις οποίες ιδιαίτερη μνεία σε ξεχωριστές κατηγορίες θα πραγματοποιηθεί στο δεύτερο κεφάλαιο του παρόντος μέρους. Η επιλογή των ερευνών που πλαισιώνουν την εμπειρική διερεύνηση, επιλέχθηκαν, μιας και ο ερευνητικός τους σχεδιασμός στόχευε ακριβώς στην ανάδειξη της παρουσίας ή απουσίας παραγόντων που λειτουργούν με διαφορετικό τρόπο σε ένα αστεακό περιβάλλον σε σύγκριση με ένα περιβάλλον με χαρακτηριστικά υπαίθρου, οδηγώντας κατά συνέπεια και σε διαφορετικά αποτελέσματα ανά γεωγραφική κατανομή.

Ως φαινόμενο με διαστάσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, η ενδοοικογενειακή βία, ανάλογα με το είδος και τις αντιλήψεις της εκάστοτε κοινωνίας – κοινότητας χαρακτηρίζεται άλλοτε από υψηλά και άλλοτε από χαμηλά ποσοστά. Μια πρόσφατη έρευνα του 2018 σε εκπροσώπους της Σουηδικής αστυνομίας¹⁶⁴, η οποία

¹⁶³. Ό.π., σσ. 21.

¹⁶⁴. Strand, S. and Storey, J., (2018), "Intimate Partner Violence in Urban, Rural, and Remote Areas: An Investigation of Offense Severity and Risk Factors", Vol. 25, Issue 2, DOI: 10.1177/1077801218766611, Sweden: Sage Publications.

πραγματοποιήθηκε μεταξύ των ετών 2010-2014 μέσω ερωτηματολογίου για την εκτίμηση της επικινδυνότητας (risk assessment) εκδήλωσης βίας μεταξύ συντρόφων σε αστικές, σε περιοχές υπαίθρου και απομακρυσμένες περιοχές (προάστια), αλλά και πρόβλεψης αντίστοιχων περιστατικών στο μέλλον, έδειξε πως στο σύνολο των 1.169 υποθέσεων (46% από το κέντρο της Στοκχόλμης, 38% από την επαρχιακή κομητεία Βαστερνορλάντ και 16% από την κομητεία της Γιέμτλαντ), υπήρχε αισθητή διαφορά στον αριθμό των παιδιών – μαρτύρων βίας μεταξύ του ζευγαριού, μιας και στο 67% του δείγματος στην πόλη, τα παιδιά βρέθηκαν παρόντα στο περιστατικό, σε αντίθεση με το 51% σε περιοχές υπαίθρου και το 49% στα προάστια. Βέβαια, πρότερες περιοριστικές εντολές έκαναν την εμφάνισή τους σε μεγαλύτερη συχνότητα στις περιοχές με έντονα στοιχεία υπαίθρου (5%), ύστερα στα προάστια (3%) και τέλος στην πόλη (1%). Ακόμα, ανάμεσα στα είδη βίας που κατέγραψαν, ξεχώρισαν τα τρία σπουδαιότερα, όπως η παράνομη απειλή, η επίθεση (απλή σωματική βλάβη) και η κατάφορη παραβίαση της σωματικής ακεραιότητας (βαριά σωματική βλάβη και σεξουαλική κακοποίηση-βιασμός). Παράλληλα, το αδίκημα της παράνομης απειλής χαρακτηρίστηκε ως συχνότερο στην πόλη (15%), σε σύγκριση με την αγροτική κομητεία (14%) και την κομητεία του προαστίου (11%), ενώ η βαριά σωματική βλάβη και ο βιασμός είχαν μεγαλύτερη εκπροσώπηση στα προάστια με ποσοστό 43%, με αμέσως επόμενες τις περιοχές υπαίθρου στο 32% και τέλος, την πόλη με 20%. Από την άλλη, η απλή σωματική βλάβη, κατείχε τεράστια ποσοστά μεταξύ 40-60%, όπου συγκεκριμένα το 60% εμφανίστηκε στην πόλη, το 49% στις περιοχές με έντονα στοιχεία υπαίθρου και το 43% στα προάστια. Για τη σοβαρότητα των περιστατικών αυτών συνολικά, οι αστυνομικοί εκτίμησαν ως υψηλής επικινδυνότητας, τα περιστατικά των απομακρυσμένων περιοχών σε ποσοστό 39%, ύστερα της υπαίθρου με 31% και λιγότερο της πόλης με 18%, εξηγώντας την παραπάνω εκτίμηση μέσα από την αδυναμία των θυμάτων για προσέλκυση δομών σε επαρχιακές περιοχές ή απουσίας αυτών σε απομακρυσμένες. Τέλος, στην αντίληψή τους για την επικείμενη βία μεταξύ συντρόφων, οι αστυνομικοί αξιολόγησαν τις περιοχές της υπαίθρου ως ασφαλέστερες (58%) σε σύγκριση με τις απομακρυσμένες (38%) και τις αστικές (31%), ενώ οι αστυνομικοί προερχόμενοι από αστικές περιοχές τόνισαν κατά 30% περισσότερο την επικινδυνότητα των περιστατικών, συγκρινόμενοι με τους αστυνομικούς που προέρχονταν από απομακρυσμένες περιοχές (19%) και ύπαιθρο (6%).

Διαφορές μεταξύ περιβάλλοντος με αστεακά στοιχεία, και περιβάλλοντος με στοιχεία υπαίθρου για τη βία μεταξύ συντρόφων προσπάθησε να εντοπίσει μια έρευνα Καθηγητών Επιδημιολογίας, Ιατρικής Στατιστικής και Προληπτικής Ιατρικής στη Νοτιοδυτική Νιγηρία¹⁶⁵, χρησιμοποιώντας δείγμα 600 γυναικών (300 από αστική περιοχή με κύριο επάγγελμα το εμπόριο και τις τέχνες και 300 από ύπαιθρο με κύριο επάγγελμα τις αγροτικές εργασίες). Το εκτενές ερωτηματολόγιο 84 ερωτήσεων με διάρκεια συμπλήρωσης κατά μέσο όρο τα 30 λεπτά, ολοκληρώθηκε από το 100% του δείγματος σε διάστημα δύο μηνών (Οκτώβριος – Δεκέμβριος 2007). Ως δείκτη με καταλυτική σημασία, οι ερευνητές ξεχώρισαν αυτόν της εκπαίδευσης, όπου ανακάλυψαν πως το 10% των γυναικών στην πόλη δεν είχε λάβει καμία μορφή της έναντι του 50% στην ύπαιθρο. Ακόμα, μία στις πέντε γυναίκες της πρώτης ομάδας είχαν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε αντίθεση με τη δεύτερη ομάδα, όπου ήταν μία στις δέκα. Τα αποτελέσματα που αφορούν τη βία στο συντροφικό περιβάλλον μεταξύ πόλης και υπαίθρου στη Νιγηρία έδειξαν πως, το 70% στην πόλη δήλωσε διαβίου επικράτηση της βίας στη σχέση τους με το σύντροφο, με το ποσοστό να είναι εξίσου υψηλό στην ύπαιθρο (64%). Οι ποιοτικές διαφορές μεταξύ των μορφών βίας αναδεικνύουν πως στην πόλη επικρατούν οι συμπεριφορές ελέγχου των δραστηριοτήτων των γυναικών από τους συντρόφους, καθώς και η σεξουαλική βία, ενώ στην ύπαιθρο επικρατεί η σωματική βία. Το ιστορικό των δραστών διαφοροποιείται από περιοχή σε περιοχή, μιας και στην πόλη, οι περιπτώσεις σωματικής βίας ήταν συνδεδεμένες με τον σεξουαλικό καταναγκασμό του θύματος, σε αντίθεση με την ύπαιθρο όπου συνδεόταν με την κατανάλωση αλκοόλ από το δράστη. Επιπλέον, οι νεότεροι σε ηλικία σύντροφοι από την ύπαιθρο, είχαν περισσότερες πιθανότητες να εμφανίσουν επαναλαμβανόμενα σημάδια ελεγκτικής συμπεριφοράς στη σύντροφό τους κατά τα πρώτα χρόνια της σχέσης, συγκριτικά με τα δέκα και πλέον έτη, όπου εμφάνιζαν βαρύτερες μορφές βίας (πρώτα ψυχολογική και ύστερα σωματική βία). Με την ολοκλήρωση της έρευνας, οι επιστήμονες επέστησαν την προσοχή τους στην εξέλιξη του φαινομένου στην ύπαιθρο και τόνισαν την ανάγκη για διεπιστημονική προσέγγισή του και ανάπτυξη στρατηγικών με μακροπρόθεσμα αποτελέσματα, με

¹⁶⁵. Balogun, M., Owoaje, E. and Fawole, O., (2012), *Intimate Partner Violence in Southwestern Nigeria: Are There Rural-Urban Differences?*, Vol. 52, No. 7, DOI: [10.1080/03630242.2012.707171](https://doi.org/10.1080/03630242.2012.707171), Oyo State: Women & Health, Routledge.

βασική αυτή της ενίσχυσης της κουλτούρας για εκπαίδευση των γυναικών στην ύπαιθρο και αποφυγή σύναψης σχέσης/γάμου σε ηλικίες περί τα 15 έτη και κάτω.

Προφανώς, η περίπτωση της οικονομικής δυσπραγίας – φτώχειας, ως ξεχωριστό και δυναμικό χαρακτηριστικό που μπορεί να μεταβάλλει τις ποσοτικές και ποιοτικές διαστάσεις του φαινομένου, δεν θα μπορούσε να λείπει από τους δείκτες των ερευνητών. Έτσι, η έρευνα των Gustafsson και Cox¹⁶⁶, που ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2003 και ολοκληρώθηκε έξι χρόνια αργότερα, αποτέλεσε μέρος της βασικής έρευνας «The Family Life Project» (FLP), μελετώντας δείγμα 1.292 νοικοκυριών από έξι περιοχές χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου (τρεις αστικές από το κέντρο της Πενσυλβάνια και τρεις περιοχές υπαίθρου από τη βορειοανατολική Καρολίνα). Δύο από τις έξι γεωγραφικές περιοχές είχαν έντονη αγροτική ανάπτυξη και η πλειοψηφία των κατοίκων ζούσαν κάτω από τα όρια της φτώχειας. Τα νοικοκυριά συμμετείχαν στην έρευνα με κριτήριο επιλογής τους τη γέννηση του πρώτου παιδιού του ζευγαριού και αξιολογήθηκαν σε πέντε διαφορετικές χρονικές περιόδους με τη μέθοδο των follow up ερευνών¹⁶⁷, αρχικά στο πρώτο εξάμηνο της γέννησης, ύστερα στους 15 μήνες, αργότερα στους 24, στους 36 και τέλος στους 60 μήνες. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως το 41% των ζευγαριών δήλωσαν, τουλάχιστον μία φορά, δράστες ή θύματα σωματικής βίας στην οικογένεια το πρώτο 6μηνο από τον ερχομό του παιδιού, συγκρινόμενο με το 30,8% κατά το πρώτο 15μηνο, το 29,7% το πρώτο 24μηνο, το 25,2% το πρώτο 36μηνο και το 21% το πρώτο 60μηνο. Η πλειοψηφία των περιστατικών αναφοράς περιελάμβανε τόσο ήπιες, όσο και σοβαρές μορφές βίας κατά τα πρώτα δύο χρόνια, ενώ γενικά το αξιοσημείωτο της έρευνας είναι πως η αντιπροσώπευση των δράστων γυναικών έφτασε το 54,9% το πρώτο 6μηνο, όταν των ανδρών δεν ξεπέρασε το 7% το ίδιο χρονικό διάστημα. Βέβαια, τους επόμενους μήνες, οι άνδρες δράστες πλήθαιναν με κορυφή τους 36 μήνες και ποσοστό 13,1%, ωστόσο και πάλι οι γυναίκες δράστιδες,

¹⁶⁶. Gustafsson, H., Cox, M., (2015), *Intimate Partner Violence in Rural Low-Income Families: Correlates and Change in Prevalence Over the First 5 Years of a Child's Life*, DOI: 10.1007/s10896-015-9760-4, New York: Springer Science+Business Media.

¹⁶⁷. Powell, L., Janssen, I., (2013), "Follow-up Study", στο: Gellman, M.D., Turner, J.R., *Encyclopedia of Behavioral Medicine*, DOI: 10.1007/978-1-4419-1005-9_314, New York: Springer, σσ. 806-807. Ως Follow-Up ορίζεται η κοορτική ή αλλιώς επιμικής έρευνα, η οποία έχει στόχο τη μελέτη δειγμάτων πληθυσμού με πειραματική ομάδα και ομάδα ελέγχου, ώστε να ανεύρει κοινά και διαφορές, όσο αφορά την έκθεση σε προστατευτικούς παράγοντες και παράγοντες κινδύνου. Η επανεξέταση του δείγματος σε δεύτερο χρόνο είναι απαραίτητη για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων που απορρέουν από την έκθεση ή μη του δείγματος σε συγκεκριμένες συνθήκες. Στα αρνητικά των ερευνών αυτών καταλογίζονται το μεγάλο κόστος, η μακρόχρονη μελέτη και η δυσκολία αναζήτησης του δείγματος κατά τη δεύτερη φάση.

αν και μειώνονταν, έφτασαν το ίδιο διάστημα στο 33,9%, ποσοστό υψηλό σε αντίθεση με τις περισσότερες έρευνες. Αυτό που παρατηρείται είναι η υπεροχή των ανδρών δραστών στη χρόνια και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση των συζύγων τους, ενώ οι γυναίκες σπανίως κατέφευγαν περισσότερες από 2 φορές κατά μέσο όρο στη βία. Η γέννηση του παιδιού τους, διόγκωνε τα οικονομικά προβλήματα και προκαλούσε συγκρούσεις στο νοικοκυριό, εξαιτίας των αυξημένων εξόδων. Τέλος, οι γυναίκες της πόλης, υπερεκπροσωπούνταν ως δράστιδες εναντίων των συζύγων τους, ενώ οι άνδρες δράστες υπερεκπροσωπούνταν στην ύπαιθροαγρο. Αξιοσημείωτα, ωστόσο, είναι και τα ποσοστά, όπου υπήρχε συμμετοχή και των δύο στη βία, με αυτά να κυμαίνονται σε υψηλά ποσοστά με χαμηλότερο το 54,6% στο 15μηνο και υψηλότερο το 58,3% στο 36μηνο¹⁶⁸.

Επιπλέον, αμερικανική έρευνα ανέδειξε και την επίδραση του ρόλου της γειτονιάς αναφορικά με την ενδοοικογενειακή βία¹⁶⁹, σε δείγμα 37 γυναικών από το αστικό περιβάλλον (Βαλτιμόρη) και 24 από προάστια εκτός πόλης (Ανν Αρούντελ, Χάουαρντ και προάστια Βαλτιμόρης). Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες από την πόλη ήταν σε ποσοστό 97% Αφροαμερικανίδες, άνω των 30 ετών (89%) με εκπαίδευση λυκείου (92%), ενώ οι γυναίκες των προαστίων ήταν σε ποσοστό 54% Αφροαμερικανίδες και οι υπόλοιπες λευκές. Πάνω από 70% του συνόλου είχαν ολοκληρώσει το λύκειο και ήταν άνω των 30 ετών. Στην καταγραφή των χαρακτηριστικών της γειτονιάς, οι απαντήσεις στην πόλη οδήγησαν σε 51 χαρακτηριστικά σε αντίθεση με 94 χαρακτηριστικά των προαστίων, ενώ σχετικά με τη διακοπή της βίαιης συμπεριφοράς μεταξύ συζύγων και συντρόφων φανερώθηκε μια ισχυρή σχέση στην πόλη, αφού τα προβλήματα είναι συνήθως οικονομικά και οι διαφορές τους δεν καταλήγουν εύκολα σε βία, σε αντίθεση με τα προάστια όπου αναδείχθηκε έντονα η ανοχή της βίας και φόβος διάπραξης νέων περιστατικών στην οικογένεια, ενώ τα προβλήματα είναι συνήθως οικονομικής φύσεως και καταλήγουν εύκολα σε βίαιο περιστατικό. Συμπερασματικά, και οι δυο ομάδες γυναικών περιέγραψαν την κοινωνική συμπεριφορά των γειτόνων και τη μεταξύ τους επικοινωνία ως εξέχουσας σημασίας παράγοντα για τη βία στο οικογενειακό και

¹⁶⁸. Αξίζει να διευκρινιστεί πως οι απαντήσεις μεταξύ του ζευγαριού δίνονταν με ξεχωριστή συνέντευξη χωρίς την παρουσία του ετέρου συζύγου.

¹⁶⁹. Burke, J., O'Campo, P., and Peak, G., (2006), "Neighborhood Influences and Intimate Partner Violence: Does Geographic Setting Matter?", Vol. 83, No. 2, DOI:10.1007/s11524-006-9031-z, USA: *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*.

συντροφικό περιβάλλον, τονίζοντας την ανάγκη για υγειονομική στήριξη και περίθαλψη, παρουσία δομών κοινωνικού χαρακτήρα ως συνάρτηση της καταπολέμησης της αντίληψης περί βίας και αναγνωρίσαν ως σημαντικότερα εμπόδια της περιοχής των προαστίων, την έλλειψη πόρων και το στρες της απομόνωσης.

Στο πλαίσιο αναζήτησης στρατηγικών για βοήθεια των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, η έρευνα των Shannon, Logan, Cole και Medley¹⁷⁰ το 2006 στην Αμερική σε δείγμα 757 γυναικών (379 από πόλεις και 378 από ύπαιθρο), μελέτησε τη χρησιμότητα των πόρων και την κατανομή τους στην αντιμετώπιση τους τραύματος ανάλογα με την γεωγραφική θέση. Οι πληροφορίες για τις συμμετέχουσες αναφέρουν πως η διάμεση ηλικία είναι τα 32 έτη με την πλειοψηφία αυτών να είναι λευκές. Οι ερευνητές πραγματοποίησαν συνεντεύξεις, για τις οποίες έλαβαν άδεια από τέσσερις διαφορετικές δικαστικές αρχές, στις οποίες είχαν απευθυνθεί προκειμένου να συμπεριλάβουν στην έρευνα γυναίκες καταγγέλλουσες περιστατικών βίας στην οικογένεια. Το σύνολο του δείγματος (100%) ανέφερε συμπεριφορές ψυχολογικής βίας και το 98% σωματική βλάβη έστω μια φορά κατά τη σχέση/γάμο. Κατά μέσο όρο και στις δύο ομάδες, οι γυναίκες δήλωσαν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης σε ποσοστό 28%. Η συχνότητα ψυχολογικής βίας ήταν εντονότερη στην ύπαιθρο, ενώ η σοβαρότητα των περιστατικών σωματικής βίας ήταν στα ίδια επίπεδα μεταξύ πόλης και υπαίθρου. Η αναζήτηση βοήθειας στο στενό οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον των γυναικών ήταν άμεση και στις δύο ομάδες με τη διαφορά πως οι γυναίκες της πόλης εισχώρησαν με μεγαλύτερη ευκολία σε υποστηρικτικές δομές συμβουλευτικής. Στο ίδιο πλαίσιο, οι γυναίκες της πόλης απευθύνθηκαν χωρίς δισταγμό και εμπιστεύτηκαν σε μεγαλύτερο βαθμό το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, όταν οι γυναίκες της υπαίθρου χαρακτήρισαν στην ίδια ερώτηση, το σύστημα, ως λιγότερο χρήσιμο και αναποτελεσματικό. Η έλλειψη εμπιστοσύνης αναδείχθηκε κι από το ποσοστό 40,3%, το οποίο αντιπροσώπευε τη συνδρομή δικηγόρου στις υποθέσεις των γυναικών από την ύπαιθρο σε αντίθεση με το 24% των γυναικών από την πόλη. Την εμπιστοσύνη που δεν βρήκαν στο πρόσωπο της δικαιοσύνης, τη βρήκαν στα καταφύγια – ξενώνες, μιας και οι γυναίκες της υπαίθρου ζήτησαν φιλοξενία σε ποσοστό 17,5% και χαρακτήρισαν τη συγκεκριμένη βοήθεια ως πρακτική και χρήσιμη, ενώ οι γυναίκες της πόλης αιτήθηκαν φιλοξενία σε μικρότερο ποσοστό (12,9%) και χαρακτήρισαν

¹⁷⁰. Shannon, L., Logan, T., Cole, J., Medley, K., (2006), *Help-Seeking and Coping Strategies for Intimate Partner Violence in Rural and Urban Women*, Vol 21, No. 2, Lexington: Violence and Victims.

χρήσιμη τη δράση της αστυνομίας, χωρίς ωστόσο να εκδηλώνουν άρνηση για τις κοινωνικές υπηρεσίες, αφού στο ήμισυ των καταγεγραμμένων μορφών υποστήριξης είχαν μεγαλύτερη συμμετοχή, ενώ στις υπόλοιπες είχαν μικρές διαφορές με την άλλη ομάδα.

Όσο αφορά την εμπειρία των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας από δομές υποστήριξης του Ιλινόις μεταξύ 1990-1995, αυτή διερευνήθηκε εμπειρικά από τους Grossman, Hinkley, Kawalski και Margrave¹⁷¹. Με κυριότερο ερευνητικό στόχο την αναζήτηση του βαθμού ικανοποίησης των ωφελούμενων ανάλογα με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους και τη γεωγραφική τους θέση, οι ερευνητές μελέτησαν ένα δείγμα 65.413 ανθρώπων (46,174 από την πόλη Κούκ και 19.239 από τις περιοχές υπαίθρου του Ιλινόις) σε σύνολο 105.101 ωφελούμενων στην πενταετία. Αυτό που αρχικά παρατηρεί κανείς μελετώντας την έρευνά τους είναι η τεράστια πληθυσμιακή ανομοιογένεια που χαρακτηρίζει την πόλη (40,1% λευκοί, 39,1% μαύροι, 17,9% Ισπανοί, 0,3% Ιθαγενείς Αμερικανοί, 1,6% Ασιάτες και 0,9% μιγάδες). Από την άλλη, στην ύπαιθρο η πλειονότητα των ωφελούμενων είναι λευκοί (90,2%) και ένα σημαντικό 7,4% είναι μαύροι. Οι υπόλοιπες φυλετικές κατηγορίες κυμαίνονται από 0,3% έως 1,5%. Ωστόσο, δεν καταγράφηκαν ιδιαίτερες διαφορές μεταξύ πόλης και υπαίθρου αναφορικά με την εκπροσώπηση των φυλετικών κατηγοριών των γυναικών ωφελούμενων, ενώ παρόμοιες ήταν και οι διάμεσες ηλικίες τους και η οικογενειακή τους κατάσταση. Άξιο προσοχής είναι το γεγονός πως οι Μαύροι ωφελούμενοι πόλης και υπαίθρου, σε ποσοστό που ξεπερνούσε το 40%, αναζήτησαν βοήθεια ύστερα από τη βία νυν και πρώην συζύγου/συντρόφου, όταν οι Λευκοί αντιπροσώπευσαν την ίδια κατηγορία σε ποσοστό άνω του 60%. Για το είδος της βίας, υπάρχει σχετική ομοιογένεια με πρώτη τη σωματική (82,6-88,5%), τη συναισθηματική - ψυχολογική κακοποίηση (93,1-98,1%), ενώ η σεξουαλική βία είναι λιγότερη, τόσο σε μαύρους, όσο και λευκούς στην πόλη (11,6% και 13,9% αντίστοιχα), αλλά μεγαλύτερη και στις δύο φυλετικές κατηγορίες για την ύπαιθρο (16,5% και 18,3% αντίστοιχα). Το 45,5% των κατοίκων της πόλης προχώρησαν σε καταγγελία στις αστυνομικές αρχές σε σύγκριση με το 30,9% των κατοίκων της υπαίθρου. Γενικότερα, τα άτομα του δείγματος που κατοικούν στην πόλη προτιμούν την επίσημη απάντηση στο φαινόμενο της

¹⁷¹. Grossman, S., Hinkley, S., Kawalski, A., Margrave, C., (2005), "Rural Versus Urban Victims of Violence: The Interplay of Race and Region", Vol. 20, No. 2, DOI: 10.1007/s10896-005-3170-y, Illinois: *Journal of Family Violence*.

ενδοοικογενειακής βίας, ενώ οι πληθυσμοί της υπαίθρου αναζητούν βοήθεια σε συγγενικά – φιλικά πρόσωπα (κατά μέσο όρο 5,6% των αστών ζήτησαν υποστήριξη με ανεπίσημο τρόπο έναντι 11,5% των αγροτικών πληθυσμών). Σχολιάζοντας τη φυλετική παράμετρο, επισημαίνεται πως, τόσο οι μαύροι, όσο και οι λευκοί ωφελούμενοι περιοχών υπαίθρου καταφεύγουν δυσκολότερα στην υποστήριξη μέσω δομών, προτιμώντας τις συζητήσεις επί του θέματος με πρόσωπα από το οικείο περιβάλλον, εξαιτίας της άγνοιας, πολλές φορές, για τις υπηρεσίες αυτές, ενώ η επαφή ορισμένων αξιολογείται ως ανεπαρκής ως προς το στόχο της, κάτι το οποίο αναγνωρίζουν και οι ίδιοι οι θεραπευτές, αφού αντιμετωπίζουν δυσκολία στην προσέγγιση προκατειλημμένων αρνητικά ωφελούμενων, ενώ η συνεχής επαφή μαζί τους ενδέχεται να διακοπεί πριν ολοκληρωθούν οι συνεδρίες. Τέλος, οι μαύροι ωφελούμενοι της υπαίθρου δεν ειδοποιούν με ευκολία την αστυνομία εξαιτίας της έλλειψης εμπιστοσύνης στο πρόσωπό τους.

Συμπερασματικά, από τη μελέτη των παραπάνω ερευνών προκύπτει μια ισχυρή σχέση μεταξύ των ενδοοικογενειακών εγκλημάτων και της εκπαίδευσης ή και επιρροής της γειτονιάς στη διάπραξη και την επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση. Ακόμα, αναφορικά με την προτίμηση των θυμάτων στη διαχείριση του φαινομένου υπάρχει διαφοροποίηση ανάλογα με την κατοικία των θυμάτων (αστεακό περιβάλλον - περιοχή υπαίθρου), καθώς και τη φυλή (μαύροι– λευκοί). Η διαφορά έγκειται στο ότι οι μεν κάτοικοι της υπαίθρου προτιμούν την αναζήτηση βοήθειας σε συγγενικά και φιλικά πρόσωπα, ενώ οι κάτοικοι των πόλεων απευθύνονται σε υποστηρικτικές δομές της πολιτείας.

3. Παράγοντες διαμόρφωσης διαφορετικών ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών του φαινομένου βάσει χωρικής κατανομής

Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί, κατά κάποιο τρόπο, τη συνέχεια του προηγούμενου υποκεφαλαίου, αφού σε εκείνο πραγματοποιήθηκε η παρουσίαση σημαντικών ερευνητικών πορισμάτων της διεθνούς βιβλιογραφίας, τα οποία αποτυπώνουν σε γενικότερο επίπεδο τις ενδεχόμενες διαφορές που προκύπτουν στη φαινομενολογία της ενδοοικογενειακής βίας σύμφωνα με την ακολουθούμενη κατανομή στο χώρο. Η διαφορά των ερευνητικών αυτών προσεγγίσεων μεταξύ περιοχών με εντονότερα αστεακά χαρακτηριστικά και περιοχών με εντονότερα στοιχεία υπαίθρου, έγκειται στο

γεγονός ότι αναφέρουν αντίστοιχες έρευνες, με γνώμονα, ωστόσο κάποιους κεντρικούς ανά περίπτωση, παράγοντες διαμόρφωσης, οι οποίοι αποτέλεσαν τον «κορμό» των ερευνητικών υποθέσεων των ερευνητών. Πιο συγκεκριμένα, αναδεικνύονται μελέτες με επίκεντρο τη συγκριτική ανασκόπηση στη βία, που λαμβάνει χώρα στο οικογενειακό περιβάλλον με στοιχεία χωρικής κατανομής και με καθοριστικές συνιστώσες, αυτή της παράδοσης, των ηθών και εθίμων κάθε τόπου, των συνεπειών της ζωής στην πόλη, την επικράτηση ή μη της ιδεολογίας – θρησκείας, την επίδραση της μόρφωσης – παιδείας στο φαινόμενο και τέλος την αντίληψη για τη θέση και το ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία.

3.1 Παράδοση

Σύμφωνα με το Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας, ως παράδοση ορίζεται «*η μεταβίβαση από τη μία γενιά στην άλλη στοιχείων της κοινωνικής κληρονομιάς ενός συνόλου*»¹⁷². Απαραίτητο συστατικό στοιχείο της παραπάνω διαδικασίας αποτελεί η κοινωνικοποίηση, ενώ τα κυριότερα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν δεν είναι άλλα από την προσήλωση, τη διατήρηση, τη μίμηση και την επανάληψη αναλλοίωτων χαρακτηριστικών με αντοχή στον χρόνο. Επιπλέον, για τον Glassie¹⁷³, δεν υφίσταται παράδοση χωρίς την ιστορία και τον πολιτισμό, ενώ κάθε φορά που μια μορφή της αντικαθίσταται από μια νέα, η χρονική στιγμή της συγκεκριμένης μεταβολής χαρακτηρίζεται ως ιστορική, ενώ οι παραδόσεις ταυτίζονται με ανώτερες δυνάμεις. Ακόμα, η δύναμή της αναγνωρίζεται μέσα από την σύνδεση των ανθρώπων μεταξύ τους σε έναν λειτουργικό κύκλο έκφρασης συναισθημάτων, πεποιθήσεων, απόψεων και αντιλήψεων από το παρελθόν με αντίκτυπο στο παρόν¹⁷⁴.

Συμπληρωματικά, στο πλαίσιο της παράδοσης ανήκουν και τα ήθη και έθιμα της εκάστοτε κοινωνίας, όπου η διάκριση μεταξύ τους έγκειται στο ότι τα μεν ήθη είναι κανόνες ορθής συμπεριφοράς με έμφαση στο δίπολο «καλού» και «κακού», ενώ τα έθιμα είναι κοινωνικοί κανόνες που εκφράζονται μέσω των ανθρώπινων ενεργειών και χαρακτηρίζουν τη σχέση μιας ομάδας - κοινότητας, οικοδομώντας τη λεγόμενη κουλτούρα. Ακόμα, τα ήθη έχουν περισσότερο ουσιώδη, προσωπικά και πνευματικά

¹⁷². Τσαούσης, Δ., (1984), *Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας*, Αθήνα: Gutenberg, σσ. 211.

¹⁷³. Glassie, H., (1995), "Tradition", Vol. 108, No. 430, Illinois: *The Journal of American Folklore*, University of Illinois Press, σσ. 395-400.

¹⁷⁴. ό.π., σσ. 400.

στοιχεία σε αντίθεση με τα έθιμα που δεν είναι άλλα από πρακτικές εφαρμογές των πρώτων. Ωστόσο, και τα δύο αντανakλούν εξίσου απόψεις και πεποιθήσεις με βασικό συστατικό τους, τη μετάδοση και την επανάληψη. Κάποιες φορές προέρχονται από θρησκευτικές και πολιτικές ρίζες, όμως τις περισσότερες προβάλλουν ευδιάκριτα κοινωνικά και πολιτισμικά στερεότυπα και προκαταλήψεις¹⁷⁵. Σύμφωνα με τη Λαμπροπούλου, ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος είναι αποτελεσματικότερος σε μικρές κοινωνίες, όπου οι σχέσεις των κατοίκων είναι έντονα διαπροσωπικές και υπάρχει ομοιογένεια αξιών. Από την άλλη, τα αστικά κέντρα με την ανωνυμία και την πολιτισμική ανομοιογένεια αντιμετωπίζουν τις καταστάσεις μέσω του επίσημου – τυπικού κοινωνικού ελέγχου¹⁷⁶. Εν προκειμένω, τα ερευνητικά παραδείγματα που παρουσιάζονται στο σημείο αυτό αναδεικνύουν την επιρροή της παράδοσης και την επικράτηση των ηθών και εθίμων στις κοινότητες υπαίθρου συγκριτικά με τις πόλεις, μιας και όπως θα αναδειχθεί, οι κοινωνικές ομάδες αυτού του είδους αποδέχονται την ενδοοικογενειακή βία, ως κουλτούρα. Άλλοτε, αυτό προκύπτει ως αποτέλεσμα άγνοιας ή αδυναμίας πρόσληψης της πράξης ως έγκλημα και άλλοτε ως αναγνωρίσιμη εγκληματική πράξη, της οποίας την ανοχή επιτάσσει η παράδοση¹⁷⁷.

Η ανοχή της βίας από τη γυναίκα σύζυγο προς τον άνδρα είναι μια παράδοση που επικρατεί μέχρι και σήμερα σε αρκετές χώρες της Ανατολής με την πρώτη-έρευνα να έχει επίκεντρο τη μελέτη της αποδοχής των μορφών βίας και τη σύνδεσή τους με το γάμο σε πρώιμη ηλικία, η οποία διεξήχθη από ομάδα επιστημόνων στο Πακιστάν¹⁷⁸, με δείγμα 800 παντρεμένες γυναίκες από δύο γεωγραφικές περιοχές, διαχωρίζοντας τη μεν πρώτη σε αστεακή και τη δε δεύτερη σε περιοχή υπαίθρου. Από τα αποτελέσματα αναδείχθηκε πως η μέση ηλικία γάμου των γυναικών ήταν τα 33,4 έτη, ενώ των ανδρών τα 36,9. Επιπλέον, οι γυναίκες διένυαν κατά μέσο όρο το 24^ο έτος του γάμου τους, σε αντίθεση με τα 28,6 έτη των ανδρών, κάτι που πιθανότατα μεταφράζεται σε περισσότερους του ενός γάμους. Οι συνέπειες των βίαιων περιστατικών με θύματα τις ερωτώμενες γυναίκες, τις οδήγησαν σε κάποια περαιτέρω προβλήματα υγείας με κυριότερα τα χρόνια σύνδρομα πόνου (44,1%) και τους κοιλιακούς/θωρακικούς

¹⁷⁵ Jlelaty, D., (2016), "Morals and Ethics", ανακτήθηκε 26/7/2023 από τον σύνδεσμο: https://www.academia.edu/4603350/MORALS_AND_ETHICS

¹⁷⁶ Λαμπροπούλου, Ε., (1994), *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*, Αθήνα: Παπαζήσης, σσ. 96.

¹⁷⁷ Asif, F., Zafar, I., Maann, A. & Ahmad, M., (2010), "Domestic Violence – rural-urban current age and age at marriage differential impact on women physical health in Punjab, Pakistan", Vol. 47, No. 2, DOI: 10.21162/PAKJAS, Pakistan: Journal of Agricultural Sciences, University of Agriculture Faisalabad.

¹⁷⁸ Asif, F., Zafar, I., Maann, A. & Ahmad, M., (2010), ό.π..

τραυματισμούς (26,4%). Η μελέτη της ηλικιακής σχέσης των θυμάτων με τη συχνότητα της βίας έδειξε πως η ηλικιακή ομάδα έως 25 ετών δήλωσε μεσαία συχνότητα σε ποσοστό 44,2%. Η κατηγορία των 26-34 ετών δήλωσαν χαμηλή έως μεσαία συχνότητα σε ποσοστό 41,7% και 41,4% αντίστοιχα, ενώ οι άνω των 35 ετών χαρακτήρισαν κυρίως χαμηλή τη συχνότητα κατά 45,1%. Επιπλέον, η πιθανότητα να κακοποιηθεί μια γυναίκα που παντρεύεται σε ηλικία κάτω των 20 ετών είναι σημαντική (23,7%) σε αντίθεση με την ηλικία των 20-24 (13%), καθώς και των 25 ετών και άνω (10,1%). Έτσι, το πρόβλημα εστιάζεται στην ύπαιθρο, όπου οι πρώιμοι γάμοι αποτελούν παραδοσιακή συνήθεια, με τις γυναίκες να θυματοποιούνται πολύ περισσότερο από ό,τι στα αστικά κέντρα, ενώ παράλληλα οι γυναίκες της υπαίθρου αποδείχθηκαν επιρρεπείς και ανεκτικές με την επαναλαμβανόμενη βία και την αυξημένη συχνότητά της. Οι γυναίκες της πόλης από την άλλη, προτιμούσαν τον γάμο μεταξύ 30-39 έτη και ανέχονταν σε μικρότερο βαθμό τη συζυγική βία.

Με βάση την καταγραφή των περιστατικών στην αστυνομία της Ινδίας, ο ερευνητής Hackett¹⁷⁹, μελέτησε τα είδη βίας κατά των γυναικών στο οικογενειακό και συγγενικό περιβάλλον για το έτος 2000. Από την έρευνα 14 περιοχών με συγκριτική ανάλυση σε χωρική κατανομή προέκυψε πως η πλειοψηφία των γυναικών της πόλης είχαν ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο από τις γυναίκες της υπαίθρου με τα περιστατικά βίας να προέρχονται στην πρώτη περίπτωση μόνο από το σύζυγο, ενώ στη δεύτερη τόσο από το σύζυγο, όσο και από τους συγγενείς του συζύγου, και κυρίως την πεθερά της γυναίκας. Οι διαρθρωτικές ανισότητες σε επίπεδο νοικοκυριού χαρακτηρίστηκαν εντονότερες σε μικρές κοινωνίες, καθώς το εισόδημα, η κάστα¹⁸⁰ και η εκπαίδευση φάνηκε να διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο, με υπεροχή προφανώς προς τα ανδρικά πρόσωπα του νοικοκυριού. Βέβαια, όχι μόνο στην ύπαιθρο, αλλά ακόμα και στα αστικά κέντρα κυριαρχεί η ανοχή στη βία (άλλοτε σε μεγαλύτερο και άλλοτε σε μικρότερο βαθμό) με τη νομιμοποίησή της να υφίσταται μόνο κατά των περιπτώσεων γυναικών σε περιπτώσεις απιστίας αυτών, παραμέλησης του νοικοκυριού και αδυναμίας

¹⁷⁹. Hackett, K., (2011), "Domestic Violence against Women: Statistical Analysis of Crimes across India", Vol. 42, South Australia: Journal of Comparative Family Studies.

¹⁸⁰. Σημειωτέον, κάστα είναι: «Κλειστό σύστημα διαστρωμάτωσης, στο οποίο η θέση του ατόμου καθορίζεται από τη γέννησή του. Οι κάστες υπήρξαν κυρίαρχο σύστημα διαστρωμάτωσης στην Ινδική κοινωνία για λόγους θρησκευτικούς και καταργήθηκαν με νόμο το 1949.». Ανακτήθηκε 21/1/2024 από το σύνδεσμο: http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2674/Ekfrasi-Ekthesi_A-Lykeiou_html-empl/extras/texts/indexc_3_kasta.html

ανταπόκρισης στην προίκα. Τέλος, οι γυναίκες σύζυγοι με σημαντική κληρονομιά γης, διέτρεχαν λιγότερες πιθανότητες να θυματοποιηθούν στο οικογενειακό περιβάλλον.

Από τα παραπάνω, επιβεβαιώνεται η σημαντική προσκόλληση ορισμένων φυλών σε ηθικές και κοινωνικές επιταγές προώθησης της βίας στην οικογένεια, με ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ανοχής και δικαιολόγησής της από τις ίδιες τις γυναίκες, όταν ακόμα και οι άνδρες ανταποκρίνονται λιγότερο θετικά στις αντίστοιχες ερωτήσεις. Οι πολιτισμικές αυτές αξίες μεταβιβάζονται αναλλοίωτες από γενιά σε γενιά και δυστυχώς μοιάζει εξαιρετικά δύσκολη η ανάκλησή τους και η αντιμετώπιση της γυναίκας ως ανεξάρτητης και ισχυρής.

3.1.1 Οι συνέπειες της ζωής στην πόλη

Η αστικοποίηση, ονομαζόμενη ως «μεγατάση» από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁸¹, αποτελεί ένα από σημαντικότερα ζητήματα της εποχής σε παγκόσμιο επίπεδο. Από τον ρυθμό της αναδεικνύεται πως μέχρι το 2040, το 90-95% του πληθυσμού της γης θα είναι εγκατεστημένο σε μεγάλα αστικά κέντρα, σε σύγκριση με το 76,5% που επικρατούσε το 2022, καθώς και με το 54% το 2015¹⁸². Επιπλέον έως το 2040, με περισσότερους από 10 εκατομμύρια κατοίκους, εκτιμάται να κατακλίστουν 43 πόλεις ανά τον κόσμο, ενώ ταυτόχρονα η κάλυψη αναγκών ενέργειας και έκτασης γης ανά άτομο θα είναι αισθητά μικρότερη σε σχέση με την ύπαιθρο. Οι συνέπειες της ζωής στην πόλη δεν σταματούν εκεί, αφού όπως επισημαίνει η Ζαραφονίτου: *«η ανωνυμία, η πληθυσμιακή ετερογένεια και η εξασθένιση της κοινωνικής αλληλεγγύης σε συνδυασμό με τα οξυμένα κοινωνικά προβλήματα και την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής μεγάλης μερίδας του πληθυσμού τους, συνθέτουν ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από έλλειψη*

¹⁸¹. Αναφορικά με τη «μεγατάση» ή «megatrend», ο ορισμός δίνεται από το Σύστημα Ευρωπαϊκής Στρατηγικής και Ανάλυσης Πολιτικών, και αφορά τα διεθνή ζητήματα – φαινόμενα που χρήζουν αντιμετώπισης στο παρόν προκειμένου να μην επαληθευτούν οι εκτιμήσεις του μέλλοντος. Άλλες μεγατάσεις εκτός της αστικοποίησης είναι οι εξής: η κλιματική αλλαγή, το δημογραφικό, η έλλειψη πόρων, η κατανάλωση ενέργειας, η τεχνολογική ανάπτυξη, η αύξηση της μεσαίας τάξης και η μετατόπιση επιρροής στην Ανατολή και στο Νότο. Αναλυτικότερα στο: European Strategy and Policy Analysis System, (2019), *Global Trends to 2030, Challenges and Choices for Europe*, EU: An Inter-Institutional EU Project.

¹⁸². Ειδική Γραμματεία Μακροπρόθεσμου Στρατηγικού Σχεδιασμού & Έρευνας για το Μέλλον, (2023), *Megatrends 2040, Μεταβλητότητα, Αβεβαιότητα, Επινοητικότητα*, Αθήνα: Προεδρία της Κυβέρνησης, Ελληνική Δημοκρατία, σσ. 19.

κοινωνικής συνοχής»¹⁸³. Για την σπουδαιότητα της συνοχής στην κοινωνία κάνει λόγο και η Έκθεση της Ομάδας Μακροπρόθεσμου Στρατηγικού Σχεδιασμού και Έρευνας για το Μέλλον¹⁸⁴, τονίζοντας μεταξύ άλλων, την ανάγκη διατήρησης και ενίσχυσής της, την τόνωση των προτύπων στην οικογένεια, καθώς και την εξασφάλιση των δεσμών μεταξύ των γενεών, καταλήγοντας πως η ποιότητα ζωής ενδέχεται να μεταβληθεί με αρνητικές για τα αστικά κέντρα συνέπειες, δημιουργώντας έντονο πρόβλημα κατακερματισμού και ανισορροπίας στα μέλη της. Με αφετηρία τα παραπάνω, καθώς και με γνώμονα τη σύνδεση της αστικοποίησης με την ποιότητα ζωής και την κρίση του θεσμού της οικογένειας, παρουσιάζονται δύο σημαντικές έρευνες για την ενδοοικογενειακή βία με την πρώτη να μελετά τους παράγοντες κινδύνου, που προκύπτουν από τη θέαση περιστατικών βίας από παιδιά στην οικογένεια σε πέντε μεγάλες Αμερικανικές πόλεις και τη δεύτερη να επικεντρώνεται σε μια πολυεπίπεδη ανάλυση της οικονομικής υποβάθμισης μιας αμερικανικής περιοχής, ως παράγοντα πρόβλεψης της βίας μεταξύ συντρόφων διαφορετικών φυλών.

Έρευνα σε πέντε αμερικανικές πόλεις (Ατλάντα, Σάρλοτ, Μαϊάμι, Μιλγουόκι και Ομάχα)¹⁸⁵ πραγματοποίησαν ομάδα ερευνητών με στόχο την μελέτη της επίδρασης από τη θέαση περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας σε παιδιά σε περιβάλλοντα με αποδεδειγμένη κρίση στον οικογενειακό θεσμό. Συνολικό δείγμα αποτέλεσαν 2.402 αστυνομικοί, συμπληρώνοντας ερωτηματολόγια αναφορικά με περιστατικά που διαχειρίστηκαν, καθώς και από την επαφή τους με γυναίκες θύματα βίας από το «Spouse Assault Replication Program (SARP), ενώ η ποιότητα ζωής για την κάθε πόλη ανευρέθηκε από τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής και συγκεκριμένα από τους δείκτες της οικονομικής ανάπτυξης, της υγειονομικής περίθαλψης και της ανταπόκρισης στις εκπαιδευτικές μονάδες/δομές/δράσεις. Από τα δεδομένα προέκυψε πως μεταξύ του συνόλου των πόλεων, το Μιλγουόκι και η Ατλάντα περιλάμβανε τις άνεργες γυναίκες με παιδιά κάτω των 5 ετών. Ακόμα, η οικονομική ανάπτυξη ήταν μικρότερη στην Ομάχα και το Σάρλοτ, ενώ το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών

¹⁸³. Ζαραφωνίτου, Χ., (επιμ.), (2013), *Πόλη, Εγκληματικότητα και Ανασφάλεια στην Εποχή της Οικονομικής Κρίσης*, Πρακτικά Ημερίδας, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος, σσ. 23.

¹⁸⁴. Ειδική Γραμματεία Μακροπρόθεσμου Στρατηγικού Σχεδιασμού & Έρευνας για το Μέλλον, (2023), ό.π..

¹⁸⁵. Fantuzzo, J., Boruch, R., Beriama, A., Atkins, M. & Marcus, S., (1997), "Domestic Violence and Children: Prevalence and Risk in Five Major U.S. Cities", Vol. 36, No. 1, USA: *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*.

χαρακτηρίστηκε ως χαμηλό στο Μαϊάμι και την Ομάχα. Επιπλέον, το ποσοστό των παιδιών – θεατών ενδοοικογενειακής βίας στο Μαϊάμι ήταν το υψηλότερο σε σχέση με τις άλλες πόλεις για όλες τις ηλικιακές ομάδες (0-5 ετών ποσοστό 50%, 6-11 ετών ποσοστό 32% μαζί με το Μιλγουόκι και 12-18 ετών ποσοστό 28%). Τα παιδιά ενεπλάκησαν στο περιστατικό με τρεις τρόπους: 1) αποτέλεσαν αιτία για τη διάπραξη της βίας σε ποσοστό 19,4% κατά μέσο όρο για τις πέντε πόλεις με κυρίαρχες την Ομάχα και την Ατλάντα, 2) ειδοποίησαν την αστυνομία κατά μέσο όρο σε ποσοστό 11,5% των περιπτώσεων με πρώτη την πόλη Σάρλοτ και τέλος 3) αποτέλεσαν κι αυτά θύματα κακοποίησης κατά τη θέαση του περιστατικού σε ποσοστό κατά μέσο όρο 6,5% με την πρώτη θέση να κατέχει το Μαϊάμι. Συμπερασματικά, όσο λιγότερο ανεπτυγμένη είναι μια πόλη, τόσο πιθανότερο να έχει αυξημένα ποσοστά βίας στην οικογένεια και συνεπώς, τόσο μεγαλύτερη θα είναι και η πιθανότητα να βρεθούν θεατές ενός τέτοιου περιστατικού τα παιδιά, με σημαντικό αριθμό αυτών να κακοποιούνται εξίσου. Έτσι, φαίνεται πως η ποιότητα ζωής στις πόλεις, όντας ήδη επιβαρυνμένη λόγω του στρες επιβίωσης και της έντονης ανισότητας επηρεάζει αισθητά το θεσμό της οικογένειας, μπορεί ενδεχομένως να συμβάλει στην όξυνση των περιστατικών βίας, από τα οποία μπορούν να θυματοποιηθούν, τόσο άμεσα, όσο και έμμεσα παιδιά ακόμα και ηλικίας κάτω των 5 ετών.

Η δεύτερη έρευνα ασχολήθηκε και πάλι με τον δείκτη της οικονομικής ανάπτυξης μεγάλων αστικών περιοχών της Αμερικής προκειμένου να εξηγήσει τα ποσοστά βίας στο συζυγικό – συντροφικό περιβάλλον μέσα από ένα πολυπολιτισμικό δείγμα συμμετεχόντων μεταξύ λευκών, μαύρων και Ισπανών ζευγαριών¹⁸⁶. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε περιλάμβανε ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις με 1.440 ζευγάρια (555 λευκοί, 358 μαύροι και 527 Ισπανοί) με ερωτήσεις που αφορούσαν δημογραφικά, οικονομικά και χαρακτηριστικά της σχέσης. Η καταγραφή των ποιοτικών στοιχείων των περιστατικών βίας στο ζευγάρι προέκυψε από ένδεκα μορφές βίας, ενώ η οικονομική κατάσταση μέσα από δώδεκα κατηγορίες ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος. Το ήμισυ του δείγματος των μαύρων (47%) και των Ισπανών (54%) διέμεναν σε αστικά κέντρα με υποβαθμισμένο χαρακτήρα σε αντίθεση με τους λευκούς που διέμεναν κυρίως σε ανεπτυγμένες οικονομικά περιοχές της πόλης

¹⁸⁶. Cunradi, C., Caetano, R., Clark, C. & Schafer, J., (2000), *Neighborhood Poverty as a Predictor of Intimate Partner Violence Among White, Black, and Hispanic Couples in the United States: A Multilevel Analysis*, Vol. 10, No. 5, New York: Ann Epidemiol, Elsevier Science Inc.

(12%). Ωστόσο, οι ερευνητές τόνισαν πως τα λευκά ζευγάρια, κάτοικοι υποβαθμισμένων περιοχών διέτρεχαν έως και 70% μεγαλύτερο κίνδυνο για εκδήλωση περιστατικού βίας στο συντροφικό περιβάλλον, σε σχέση με τους λευκούς ανεπτυγμένων περιοχών. Μεταξύ των Ισπανών ζευγαριών, υπάρχει σπουδαιότερη σύνδεση οικονομικής δυσπραγίας με τη διάπραξη βίας, ενώ σχετικά με την αποδοχή της βίας σε οποιαδήποτε μορφή της, όλες οι κατηγορίες ζευγαριών κάτοικοι «προβληματικών» περιοχών έδειξαν μεγαλύτερη ανοχή σε σχέση με όσους βρίσκονταν σε ανεπτυγμένες οικονομικά γειτονιές. Από τη συγκεκριμένη έρευνα, αναδεικνύεται η υποβάθμιση ορισμένων περιοχών των πόλεων ως δυναμικός παράγοντας πρόκλησης βίας μεταξύ συντρόφων, αποδεικνύοντας εμμέσως πως η χαμηλή ποιότητα ζωής σε αυτές τις περιοχές και η κυριαρχία των οικονομικών δυσκολιών αποτελούν συνέπειες της ζωής σε ένα αστεακό περιβάλλον.

Παρά το γεγονός ότι αυτές οι έρευνες δεν είχαν συγκριτικό δείγμα ένα αντίστοιχο υπαίθρου, παρουσιάζουν ωστόσο τη διαφοροποίηση της εμφάνισης περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας εντός των κόλπων της ίδιας πόλης, ανάλογα με την οικονομική ανάπτυξη ή εγκατάλειψη των περιοχών της, επιβεβαιώνοντας την πτώση του βιοτικού επιπέδου στις μεγάλες πληθυσμιακά πόλεις, την τόνωση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων και της πολιτισμικής ετερογένειας.

3.2 Ιδεολογία - Θρησκεία

Για τον Eriksen¹⁸⁷, η θρησκεία είναι ένα σύστημα μεταξύ του ιερού και του υπερφυσικού, το οποίο χρησιμοποιεί τις τελετουργίες προκειμένου να εκφράσει σε κοινωνικό επίπεδο την έννοια της πίστης. Ακόμα, για τον ίδιο, η θρησκεία διακρίνεται από τον παγανισμό και τη δεισιδαιμονία, αφού αφενός ο πρώτος δεν περιλαμβάνει όλες τις θρησκείες (εξαιρεί τον χριστιανισμό), και αφετέρου η δεύτερη επαφίεται στις προκαταλήψεις (πολυφωνία των συμβόλων), που συμπορεύονται με τις εκάστοτε θρησκευτικές επιταγές. Οι δύο αυτές κατηγορίες είναι περισσότερο ιδεολογικές, παρά θρησκευτικές, όπως άλλωστε είναι ορισμένες αντιλήψεις λαών που ταυτίζουν το θείο με τα πνεύματα. Οι κοινωνικές αμφισημίες, ως συνέπεια της ιδεολογικής αυτής κατασκευασμένης λατρείας των πνευμάτων, αποτελούν μια «κατοπτρική απεικόνιση

¹⁸⁷. Eriksen, T., (2007), *Μικροί τόποι, μεγάλα ζητήματα: Μια εισαγωγή στην κοινωνική και πολιτισμική ανθρωπολογία*, Αθήνα: Κριτική, σσ. 334-335.

της αληθινής κοινωνίας» μέσα από μια δραματουργική έκφραση των μύθων. Επιπλέον, το «ιερό» και το «βέβηλο», έννοιες με τις οποίες ασχολήθηκε ο Durkheim¹⁸⁸, αποτελούν, σύμφωνα με τον ίδιο, τη βάση των θρησκειών, πάνω στην οποία το μεν πρώτο υπηρετεί το συλλογικό αίσθημα και τις αναπαραστάσεις της κοινωνίας, ενώ το δεύτερο σχετίζεται με τις οικονομικές και βιοποριστικές ανάγκες των ατόμων ξεχωριστά. Η θρησκεία των πρωτόγονων κοινωνιών έχει ως στόχο ακριβώς αυτό που έχει και το «ιερό», την κοινωνική ενσωμάτωση και την αλληλεγγύη ανθρώπων που πιστεύουν στην ίδια υπερφυσική δύναμη, ως ανάγκη συσπείρωσης και ταύτισης μεταξύ τους¹⁸⁹.

Η έρευνα που παρουσιάζεται στο σημείο αυτό μελέτησε την ενδοοικογενειακή βία σε δείγματα αστιακών περιοχών και περιοχών υπαίθρου της Νότιας Νιγηρίας¹⁹⁰, με βασική παράμετρο αυτή της θρησκείας. Αναλυτικότερα, 836 γυναίκες συμμετέχουσες στην έρευνα (460 από πόλεις και 376 από ύπαιθρο), ερωτήθηκαν αναφορικά με τα είδη βίας στην οικογένεια, τη συχνότητά τους, την ανοχή της βίας από αυτές και τους λόγους δικαιολόγησης των περιστατικών. Αξίζει να σημειωθεί πως αναφορικά με την θρησκεία, το 90% των γυναικών ήταν Χριστιανές, με το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχουσών στις τελετουργίες να βρίσκεται στην ύπαιθρο (80%). Από τα συμπεράσματα προέκυψε σημαντική διαφορά στη θυματοποίηση των γυναικών της πόλης σε σύγκριση με την ύπαιθρο, μιας και 372 από τις 460 στην πόλη και 364 από τις 376 στην ύπαιθρο δήλωσαν θύματα ενδοοικογενειακής βίας, με τη σωματική βία να αναφέρεται ως μορφή για τις 108 γυναίκες της πόλης και τις 140 της υπαίθρου. Τόσο η σεξουαλική, όσο και η ψυχολογική βία είχαν εξίσου συχνότερη εμφάνιση στην ύπαιθρο, καθώς αποδεικνύεται πως και η ανοχή της μέσω της δικαιολόγησης των πράξεων του συζύγου απέναντι στη σύζυγο, υπερτερούσαν στις μικρές κοινωνίες σε αντίθεση με το αστικό κέντρο. Επιπλέον, διαφορετικοί είναι οι λόγοι ανοχής της βίας μεταξύ των δύο γεωγραφικών περιοχών. Ειδικότερα, στην περίπτωση της πόλης η άσκηση της βίας παρατηρείται σε περιστατικά άρνησης ικανοποίησης σεξουαλικής επιθυμίας του συζύγου και στην περίπτωση της υπαίθρου να επισημαίνεται μεταξύ άλλων η έξοδος από την οικία χωρίς την ειδοποίηση, η παραμέληση του νοικοκυριού,

¹⁸⁸. Αντωνοπούλου, Μ., (2008), *Οι Κλασσικοί της Κοινωνιολογίας: Κοινωνική Θεωρία και Νεότερη Κοινωνία*, Αθήνα: Σαββάλας, σσ. 265.

¹⁸⁹. Eriksen, T., (2007), ό.π., σσ. 335.

¹⁹⁰. Ajah, L., Iyoke, C., Nkwo, P., Nwakoby, B. & Ezeonu, P., (2014), "Comparison of domestic violence against women in urban versus rural areas of southeast Nigeria", Vol. 14, DOI: 10.2147/IJWH.S70706, *International Journal of Women's Health*.

αλλά και η άρνηση για σεξουαλική συνεύρεση. Η καταγγελία του περιστατικού στις αρχές πραγματοποιήθηκε από το 27,2% του δείγματος στην πόλη σε σύγκριση με το 2,9% στην ύπαιθρο, ενώ τα συγγενικά πρόσωπα είχαν πληροφορηθεί για το βίαιο συμβάν στο 18,3% της πρώτης και στο 50,5% της δεύτερης ομάδας δειγμάτων. Γενικότερα, η μεγαλύτερη προσκόλληση της υπαίθρου σε θρησκευτικές αντιλήψεις και λατρείες, αυξάνει την πιθανότητα για αποδοχή της βίας από το σύζυγο, σε συνδυασμό με το χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο συγκριτικά με την πόλη. Η ανάδειξη της θρησκείας ως καθοριστικής παραμέτρου για τη βία αναδεικνύεται και μέσα από τα λεγόμενα των Χριστιανών γυναικών κατοίκων περιοχών υπαίθρου, όπου φανερώνουν πως η χριστιανική ηθική, ως στοιχείο πολιτισμού, επιτάσσει την προσήλωση στην ανδρική υποταγή.

3.3 Μόρφωση – Παιδεία

Η πλειονότητα των ερευνών που παρουσιάζονται σε ολόκληρο το μέρος της εμπειρικής διερεύνησης αναγνωρίζουν τη σπουδαιότητα του μορφωτικού επιπέδου γενικότερα και της εκπαίδευσης ειδικότερα, ως παράγοντα που καταπολεμά την ενδοοικογενειακή βία, τόσο σε επίπεδο πρόληψης, όσο και σε επίπεδο ανοχής ύστερα από την εκδήλωσή της. Η δύναμη της εκπαίδευσης αναδεικνύεται μέσα από την κοινωνικοποίηση, όπου το σχολείο διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο, καθώς αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους φορείς της. Πέρα από τη μάθηση των γραμμάτων, το σχολείο μεταδίδει αξίες και κανόνες σε αυριανούς ενήλικες μέσα από νοηματοδοτήσεις ποικίλων κοινωνικών θεμάτων¹⁹¹. Αφετηρία της προώθησης της διδασχής μέσα από ένα ολοκληρωμένο σύστημα εκπαίδευσης, κατέστη η εκβιομηχάνιση, η μετάβαση δηλαδή από την αγροτική καλλιέργεια στην βιομηχανική παραγωγή, οπότε η δύση και η ανατολή χαρακτηρίστηκαν από το δίπολο «αναπτυγμένες» και «αναπτυσσόμενες» χώρες, καθώς και από την ουσιαστική διάκριση μεταξύ «πλούτου» και «φτώχειας»¹⁹². Με το ρόλο του παράγοντα της μόρφωσης – παιδείας στα περιστατικά βίας μεταξύ συντρόφων στην Υποσαχάρια Αφρική και σε επαρχίες του Μπαγκλαντές, ασχολήθηκαν οι ερευνητές των μελετών που θα αναλυθούν στο παρόν υποκεφάλαιο.

¹⁹¹. Δασκαλάκης, Δ., (2014), *Εισαγωγή στην Σύγχρονη Κοινωνιολογία*, Αθήνα: Παπαζήσης, σσ. 374-398.

¹⁹². Griffin, P., Care, E. & McGaw, B., (2012), *Assessment and Teaching of 21st Century Skills*, DOI: 10.1007/978-94-007-2324-5_1, Australia: Springer, σσ. 2.

Με τα μεγαλύτερα ποσοστά βίας μεταξύ συζύγων, η Υποσαχάρια Αφρική αποτέλεσε περιοχή μελέτης του φαινομένου, με συγκριτικό δείγμα αστεακών χαρακτηριστικών και στοιχείων υπαίθρου για το διάστημα 2000-2018¹⁹³. Η έρευνα με τη μέθοδο της μετα-ανάλυσης δεδομένων, χρησιμοποίησε στοιχεία από 233.585 υποθέσεις γυναικών, ηλικίας 15-45 ετών, αναζητώντας την ύπαρξη σχέσης μεταξύ της αποδοχής της βίας και επιπέδου εκπαίδευσης. Από το συνολικό δείγμα, οι 74.956 ήταν κάτοικοι πόλης και 64.200 ολοκλήρωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ το 73% του δείγματος στην ύπαιθρο δεν είχαν ολοκληρώσει καμία σχολική βαθμίδα. Από τα αποτελέσματα προέκυψε ξεκάθαρα πως οι γυναίκες της πόλης διέτρεχαν λιγότερες πιθανότητες να θυματοποιηθούν σε αντίθεση με τις γυναίκες των περιοχών υπαίθρου. Η μόρφωση αναδείχθηκε καθοριστικός παράγοντας επιρροής αναφορικά με την άσκηση ή μη βίας από το σύζυγο, ενώ τα ποσοστά καταγγελιών στις επίσημες αρχές ήταν πολύ μικρότερα στα μέρη της υπαίθρου, εν αντιθέσει με την πόλη, εξαιτίας των πολιτισμικών αξιών της κοινότητας, που μεταξύ άλλων δικαιολογούν τη βία. Η ίδια αιτιολόγηση των πράξεων απουσίαζε αρκετά από τα αστικά κέντρα και αφανιζόταν πλήρως, κυρίως σε περιπτώσεις γυναικών, οι οποίες είχαν ολοκληρώσει και τη δεύτερη εκπαιδευτική βαθμίδα. Συνοπτικά, όσο χαμηλότερο χαρακτηρίστηκε το επίπεδο εκπαίδευσης, τόσο μεγαλύτερη προσήλωση υπήρχε στις θρησκευτικές και πολιτισμικές αξίες της κοινότητας. Επιπλέον, όσο εντονότερη ήταν η ταύτιση με τους κανόνες και τα ήθη της κοινότητας, τόσο περισσότερες πιθανότητες υπήρχαν να πέσει θύμα βίας μια γυναίκα. Τέλος, τα υψηλά ποσοστά μορφωτικού επιπέδου στην πόλη οδήγησαν στο συμπέρασμα πως η έλλειψη ευκαιριών εκπαίδευσης σε μικρές πληθυσμιακές ομάδες της υπαίθρου συντέλεσαν, και συνεχίζουν να συντελούν και στις μέρες μας στη διαμόρφωση κουλτούρας περί ανοχής της βίας στο οικογενειακό περιβάλλον και υποβάθμισης της γυναικείας φύσης.

Τη σχέση μεταξύ εκπαίδευσης και αντίληψης της ισότητας των φύλων αναζήτησαν οι Blunch και Das στην έρευνά τους το 2006 στο Μπαγκλαντές¹⁹⁴. Δείγμα αποτέλεσαν 500 ενήλικοι άνδρες, «αρχηγοί» νοικοκυριών και 2.975 γυναίκες εκ των οποίων 1.431 νεαρής και 1.543 μεγαλύτερης ηλικιακής ομάδας. Από τα στοιχεία που

¹⁹³. Nabaggala, M., Reddy, T. & Manda, S., (2021), *Effects of rural–urban residence and education on intimate partner violence among women in Sub-Saharan Africa: a meta-analysis of health survey data*, Vol. 21, DOI: 10.1186/s12905-021-01286-5, BMC Women's Health.

¹⁹⁴. Blunch, N., Das, M., (2015), "Changing norms about gender inequality in education: Evidence from Bangladesh", Vol. 31, No. 6, *Demographic Research*, Germany: Max-Planck-Gesellschaft zur Foerderung der Wissenschaften.

συνέλεξαν για συνολικά έξι αστεακές περιοχές και περιοχές υπαίθρου, προέκυψαν θετικά αποτελέσματα αναφορικά με τη συμμετοχή κοριτσιών στην εκπαίδευση και πόσο μάλλον στη δευτεροβάθμια. Το μορφωτικό επίπεδο των ενήλικων γυναικών σημείωσε αξιοσημείωτη άνοδο με συνέπεια οι άνδρες να μειονεκτούν σε σχέση με τις συζύγους τους, παρά το γεγονός ότι όσα αγόρια δεν διέφυγαν από το σχολείο λόγω σχολικής εκροής, είχαν μεγαλύτερη εύνοια από τους εκπαιδευτικούς σε σύγκριση με τα κορίτσια που συνέχιζαν τη φοίτηση ακόμα και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι ισότιμες εκπαιδευτικές ευκαιρίες ήταν σημαντικές για την πλειοψηφία του δείγματος των γυναικών, με τις γηραιότερες να ανταποκρίνονται θερμότερα πάνω στο ζήτημα σε σύγκριση με τις νεότερες. Επιπλέον, οι ερευνητές τόνισαν πως όσο πιο κοινή γίνεται η εκπαίδευση σε άνδρες και γυναίκες, τόσο περισσότερο υπερτερούν οι αντιλήψεις για την ισότητα των φύλων και ίσες ευκαιρίες σε περισσότερους τομείς. Ακόμα, η μόρφωση των γυναικών αποτέλεσε άμυνα απέναντι στη βία των συζύγων με αποτέλεσμα να μειώνονται τα ποσοστά ανοχής και να αυξάνονται τα ποσοστά καταγγελίας σε περίπτωση εκδήλωσης αντίστοιχων περιστατικών. Τέλος, η ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας, καθώς και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης φάνηκε να μειώνει τις πιθανότητες κακοποίησης της γυναίκας στο γάμο, αφού η επιλογή του συζύγου γινόταν πλέον με διαφορετικότερα κριτήρια σε αντίθεση με τα κριτήρια των γυναικών με βασική εκπαίδευση ή και καθόλου εκπαίδευση, για την οποία αποφάσεις ζωής έπαιρναν τα ανδρικά μέλη της οικογένειας.

3.4 Η κοινωνική θέση της γυναίκας

Η θέση της γυναίκας στην κοινωνία αποτέλεσε κατά καιρούς ένα ακανθώδες ζήτημα για την εκάστοτε κοινωνία. Ανά τους αιώνες και ανά γεωγραφική περιοχή, οι αντιλήψεις για το ρόλο και τη θέση της γυναίκας άλλοτε την υποβίβαζαν και άλλοτε την εξυμνούσαν. Στα Ομηρικά έπη η γυναίκα ταυτιζόταν με την ευγένεια και το σεβασμό σε αντίθεση με την Κλασσική Εποχή, όπου ιδιαίτερα στην Αθήνα, παρουσιαζόταν ως άτομο που στερούνταν αυξημένων νοητικών ικανοτήτων. Την ίδια βέβαια περίοδο, η Σπάρτη αντιμετώπιζε με πολύ πιο φιλελεύθερο τρόπο τις γυναίκες, οι οποίες ήταν θαρραλέες και δυναμικές με κοφτερό μυαλό¹⁹⁵. Επιπλέον, στον Όμηρο οι γυναίκες συνέδραμαν σε εργασίες, (η Πηνελόπη ύφαινε και η Ναυσικά έπλενε

¹⁹⁵. Gomme, A., (1925), "The Position of Women In Athens In The Fifth And Fourth Centuries", Vol. 20, No. 1., *Classical Philosophy*, σσ. 1-3.

ρούχα), ενώ κατείχαν πλήρη νομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Από την άλλη, οι Αθηναίες του 5^{ου} και 4^{ου} αιώνα π.Χ., βρίσκονταν τις περισσότερες ώρες της ημέρας και της νύχτας κλειδωμένες στο δωμάτιό τους, δέχονταν επανειλημμένες προσβολές και περιφρονήσεις, ενώ η θέση τους στην κοινωνία έμοιαζε ανύπαρκτη, πόσο μάλλον και απέναντι στο νόμο. Την παραπάνω θέση συμμερίζεται και ο Ανθρωπολόγος Ardenner, ο οποίος χαρακτήρισε τη συμμετοχή των γυναικών στα κοινά της Αθήνας του 5^{ου} αιώνα ως οφθαλμαπάτη, υποστηρίζοντας πως η ανδροκρατούμενη τότε πόλη, δεν επέτρεπε στις γυναίκες να απευθύνονται μπροστά σε άνδρες και πως ελάχιστες από αυτές, όπως πληροφορούμαστε από θεατρικές αναπαραστάσεις μυθολογικών συμβάντων, ξεπερνούσαν τους περιορισμούς της εποχής αναφορικά με το φύλο τους. Παράδειγμα αποτελεί η Μήδεια και η Αντιγόνη¹⁹⁶. Βέβαια, η ανισότητα δεν ήταν μόνο φαινόμενο της Αρχαίας Ελλάδας, αφού και στις μέρες μας, χώρες με μικρή ανάπτυξη και χαμηλό επίπεδο μόρφωσης διακρίνουν, όπως άλλωστε φάνηκε μέσα από μελέτες, τον άνδρα και τη γυναίκα, παρέχοντας διαφορετικές ευκαιρίες εξέλιξης στον καθένα. Οι χώρες με τη γυναικεία χειραφέτηση να βρίσκεται σε μηδαμινά επίπεδα, δεν είναι άλλες από τις Ανατολικές, με επίκεντρο τις κοινότητες της υπαίθρου¹⁹⁷.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Wendt διεξήγαγε έρευνα στη Νότια Αυστραλία¹⁹⁸, και συγκεκριμένα στην κοιλάδα της Μπαρόσα, με κύριο ερευνητικό στόχο την ανεύρεση κατάλληλων λύσεων στη ενδοοικογενειακή βία, ως ουσιαστικό ζήτημα των περιοχών υπαίθρου με επαγγελματική απασχόληση την αγροτική καλλιέργεια. Με τη μέθοδο της ανάλυσης τοπικών εφημερίδων και διαφημιστικών τουριστικών φυλλαδίων, καθώς και με συνεντεύξεις με ανθρώπους «κλειδιά» των κοινοτήτων με μόνιμη εγκατάσταση άνω των 5 ετών (18), εργαζομένους σε δομές υποστήριξης (12) και γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας (21), ο ερευνητής ανακάλυψε πως η βία που εκλάμβαναν οι γυναίκες είχε καταστεί ως «φυσιολογικό» και αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας τους, με τις πιο ήπιες εκφράσεις αυτής να πραγματοποιούνται λεκτικά και τις εντονότερες, με σωματική βία. Οι περιοχές με έντονα στοιχεία υπαίθρου

¹⁹⁶. Gould, J., (2013), "Law, custom and myth: Aspects of the social position of women in classical Athens", Vol. 100, DOI: 10.2307/630731, *The Journal of Hellenic Studies*, UK: Cambridge University Press, σσ. 38-41.

¹⁹⁷. Ogunlela, Y. & Mukhtar, A., (2009), "Gender Issues in Agriculture and Rural Development in Nigeria: The Role of Women", Vol. 4, No. 1, *Nigeria: Humanity & Social Sciences Journal*, IDOSI Publications, σσ. 19.

¹⁹⁸. Wendt, S., (2009), "Constructions of local culture and impacts on domestic violence in an Australian rural community", Vol. 25, DOI: 10.1016/j.jrurstud.2008.11.001, Australia: *Journal of Rural Studies*, Elsevier.

και με προσήλωση στις αγροτικές εργασίες και τις πολιτισμικές νόρμες ταύτιζαν την ενδοοικογενειακή βία με τις ηθικές επιταγές με αποτέλεσμα οι γυναίκες θύματα να δηλώνουν στις συνεντεύξεις τους πως ακόμα και σε περιπτώσεις που τα όρια ανοχής τους κάμπτονταν, αδυνατούσαν να ζητήσουν βοήθεια στην κοινότητα σχετικά με το περιστατικό. Επιπλέον, οι ερωτώμενοι αναγνώρισαν το ρόλο της θρησκείας στην υποταγή απέναντι στο σύζυγο και στις οικογενειακές υποχρεώσεις, καθώς η πλειονότητα αυτών υποστήριζε παράλληλα την κατωτερότητα της γυναικείας φύσης και την υποδούλωση στον άνδρα ως στοιχείο πολιτισμού. Η ανυπακοή στις ανδρικές εντολές της «κεφαλής» του νοικοκυριού χαρακτηρίστηκε από τα θύματα ως παραβίαση των προτύπων που θέτει η θρησκεία για αυτές, με τις περισσότερες να γίνονται ακόμα πιο ανεκτικές στη βία εξαιτίας του λεγόμενου «προορισμού» τους από τον Θεό, να υπηρετούν το σύζυγο.

Την αντίληψη της θέσης της γυναίκας αναφορικά με την ενδοοικογενειακή βία σε βάρος των γυναικών της υπαίθρου Κούγιε, στη Νιγηρία¹⁹⁹, αναζητήσαν μέσα από τη μελέτη τους Κοινωνιολόγοι ερευνητές του Πανεπιστημίου της πρωτεύουσας. Δείγμα αποτέλεσαν 130 γυναίκες 15 έως άνω των 30 ετών, απόφοιτες βασικής εκπαίδευσης σε ποσοστό 26,9%, και δευτεροβάθμιας κατά 32,2%. Η ηλικιακή ομάδα με την μεγαλύτερη εκπροσώπηση ήταν αυτή των άνω των 30 (43,8%), με αμέσως επόμενη την κατηγορία 20-24 (26,2%) και 25-29 (23,8%). Οι Χριστιανοί αντιπροσώπευαν το 67,7% του συνόλου και οι πιστοί του Ισλάμ το υπόλοιπο 32,3%. Δεσμευμένοι με γάμο ήταν παραπάνω από το ήμισυ του δείγματος (56,2%), ενώ αναφορικά με το βασικό ζητούμενο της έρευνας, ερωτήθηκαν για την πηγή ενημέρωσής τους αναφορικά με τη βία στην οικογένεια. Οι επιλογές κατανεμήθηκαν ως εξής: 1) 36,2% από φίλους, 2) 32,3% από την οικογένεια και 3) 31,5% από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Τέλος, η κατανομή στην ερώτηση περί αντίληψης των πολιτιστικών πρακτικών που υποστηρίζουν τη βία καταγράφηκε ως ακολούθως: 1) το 43,8% δήλωσε ως παράγοντα κινδύνου τον πρόωρο γάμο, 2) το 22,3% δήλωσε «Άλλο» με αυτό να αναφέρεται μεταξύ άλλων και στη δυσμενή θέση της γυναίκας στην οικογένεια, 3) το 18,5% αναφέρθηκε στην προίκα της γυναίκας και 4) το 15,4% το ρόλο της θρησκείας. Παρά το γεγονός ότι η αντίληψη της γυναίκας ως κατώτερου όντος, ανευρέθηκε με ευδιάκριτο τρόπο στην δεύτερη κατηγορία του 22,3%, ωστόσο και οι υπόλοιπες την

¹⁹⁹. Arisukwu, O., Igbolekwu, C., Adebisi, T. & Akindele, F., (2021), *Perception of domestic violence among rural women in Kuje*, Vol. 7, No. 2. DOI: 10.1016/j.heliyon.2021.e06303, Nigeria: Heliyon.

περιγράφουν εμμέσως, αφού τόσο μέσω της θρησκείας, της πρώιμης παντρειάς, αλλά και της προίκας, η γυναίκα είναι υποχρεωμένη να υποτάσσεται στους πολιτιστικούς κανόνες της κοινότητας και να εξυπηρετεί τα πρότυπα της περιοχής χωρίς αντίρρηση.

Συμπερασματικά, η ανοχή της βίας σε βάρος των γυναικών, αποτελεί μια μορφή παράδοσης για ορισμένες περιοχές της γης, η οποία εμφανίζεται κυρίως σε κοινότητες με εντονότερα χαρακτηριστικά υπαίθρου και διαιωνίζει την υποταγή της γυναικείας φύσης ως να είναι μέρος εθιμοτυπικού κανόνα. Στην ίδια κατεύθυνση, σημαντικός είναι ο ρόλος της θρησκείας στην ενδοοικογενειακή βία, αφού η προσκόλληση σε ορισμένες διδαχές, αυξάνει το «κατώφλι ανοχής της». Ακόμα, αναφορικά με τον παράγοντα της ποιότητας ζωής στα αστεακά περιβάλλοντα, αναδεικνύεται με βάση τη φαινομενολογία, μια ιδιαίτερη σχέση επίδρασης της υποβαθμισμένης ποιότητας με την εμφάνιση των περιστατικών, υπό το πρίσμα των γενικότερων κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων που μπορεί να ανευρίσκονται σε μια οικογένεια, που κατοικεί στην πόλη. Ωστόσο, η θέση της γυναίκας, είναι περισσότερο υποβαθμισμένη στην ύπαιθρο, όπου κυριαρχεί η παράδοση και η θρησκευτική προσήλωση, μιας και οι γυναίκες της πόλης λαμβάνουν μεγαλύτερη μόρφωση και συνεπώς διακρίνουν την ενδοοικογενειακή βία ως ανεπίτρεπτη και καταδικαστέα πράξη, την οποία οφείλουν να καταγγείλουν.

Γ' ΜΕΡΟΣ

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ

1. Παρουσίαση της έρευνας

Η παρούσα, πιλοτικού χαρακτήρα, έρευνα μελετά την ενδοοικογενειακή βία μέσα από τη στατιστική αποτύπωση της Ελληνικής Αστυνομίας, καθώς και μέσα από αυτή της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Γ.Γ.Ι.Α.Δ.), ως αποτέλεσμα των κλήσεων για βοήθεια στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στη Γραμμή Υποστήριξης 15900. Η παράλληλη εξέταση των δύο βασικών πηγών στοχεύει στην αντικειμενικότερη και κυρίως επιστημονικότερη μελέτη του φαινομένου, ανευρίσκοντας ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των δύο. Μέσα από την ερευνητική αυτή προσπάθεια παρουσιάζονται στοιχεία αναφορικά με τη χωρική κατανομή της ενδοοικογενειακής βίας στην ελληνική επικράτεια, την πορεία της τα τελευταία πέντε

χρόνια, το φύλο και την ηλικία του δράστη και του θύματος, την περιοχή τέλεσης του αδικήματος ή και την περιοχή προέλευσης της κλήσης για υποστήριξη του θύματος, το είδος της πράξης, τη σχέση θυμάτων και δραστών, τα αιτήματα των ωφελούμενων των υπηρεσιών της ΓΓ, το επίπεδο εκπαίδευσης και απασχόλησης και τέλος της οικογενειακής τους κατάστασης. Αναλυτικότερη μνεία αξίζει στη μελέτη της χωρικής κατανομής με βάσει τα στατιστικά του εγκλήματος από την επίσημη καταγραφή της αστυνομίας, μιας και η αναλογία εγκλημάτων στους 100.000 κατοίκους ανέδειξε μια διαφορετική εικόνα στο φαινόμενο, κάτι το οποίο πρέπει να απασχολήσει την αντεγκληματική πολιτική. Ο υπολογισμός του δείκτη με στοιχεία από τον υπολογιζόμενο πληθυσμό ως στοιχείο ανάλυσης για κάθε περιφέρεια κατά την αναγωγή, επιλέχθηκε με σκοπό τη μεγαλύτερη εγκυρότητα των αποτελεσμάτων, σε αντίθεση με το μόνιμο πληθυσμό, ο οποίος πιθανότατα να οδηγούσε σε λανθασμένη γεωγραφική αποτύπωση του φαινομένου. Καταληκτικά, για την εμφάνιση των εγκλημάτων σε περισσότερο και λιγότερο αστικές περιφέρειες, δημιουργήθηκαν οι χάρτες χωρικής κατανομής, οι οποίοι δημιουργήθηκαν με το λογισμικό πρόγραμμα «QGIS» έκδοση 3.32.3.

1.1 Σκοπός και ερευνητικές υποθέσεις

Σκοπός της εμπειρικής διερεύνησης είναι η ανεύρεση ή μη συσχέτισης των περιοχών διάπραξης των συγκεκριμένων εγκλημάτων σε περιβάλλοντα με διακριτά χαρακτηριστικά. Αναλυτικότερα, η βασική ερευνητική υπόθεση εδράζεται γύρω από την ύπαρξη σχέσης μεταξύ περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας και μεγέθους οικισμού, ενώ παράλληλα πραγματοποιείται και μια σύγκριση ανάμεσα στα έτη για τα οποία υπάρχουν στοιχεία που οδηγούν στη χωρική κατανομή. Έτσι, η δεύτερη ερευνητική υπόθεση μελετά την ύπαρξη μεταβολής από έτος σε έτος στην κατανομή του φαινομένου στο χώρο της επικράτειας, με εξαίρεση φυσικά τη Χερσόνησο του Άθω, η οποία δεν περιλαμβάνεται έτσι κι αλλιώς στις καταγραφές της αστυνομίας. Κατά την αξιοποίηση όλων των δυνατών στοιχείων που υπήρχαν, δημιουργήθηκαν δευτερευόντως και τα εξής ερευνητικά ερωτήματα: επηρέασε ή όχι η πανδημία τη μεταβολή των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας κατά τη διάρκεια των lockdowns ή αυτά μεταβλήθηκαν σε άλλη χρονική περίοδο, υπάρχουν ή όχι συγκεκριμένα χαρακτηριστικά δραστών και θυμάτων που να προκύπτουν από τη μελέτη του φαινομένου τα τελευταία έτη οδηγώντας σε μια πιθανή τυπολογία και επιπλέον, η

εικόνα των στατιστικών της αστυνομίας συνάδει με αυτή της Γ.Γ.Ι.Α.Δ. ή παρατηρείται διαφοροποίηση αναφορικά με την κατανομή κλήσεων για βοήθεια στην επικράτεια και τα χαρακτηριστικά των ωφελούμενων με αυτά των θυμάτων της ΕΛ.ΑΣ; Σε αυτά τα ερευνητικά ερωτήματα κλήθηκε να ανταποκριθεί η γράφουσα αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα παρεχόμενα δεδομένα, αναγνωρίζοντας πάντα και τις μεθοδολογικές δυσκολίες που δύναται να προκύπτουν σε τέτοιου είδους έρευνες.

1.2 Μεθοδολογία έρευνας

Για τη διεξαγωγή της έρευνας αξιοποιώντας τα στατιστικά της αστυνομίας και της Γ.Γ.Ι.Α.Δ., χρησιμοποιήθηκε η «τυπολογική ανάλυση της εγκληματικότητας»²⁰⁰, η οποία, όπως αναφέρει η Ζαραφωνίτου, πρόκειται για μέθοδο, η οποία εξετάζει το έγκλημα στη χωρική του διάσταση, λαμβάνοντας δηλαδή υπόψη την αποτύπωση των εγκλημάτων σε γεωγραφικές διαστάσεις. Η γεωγραφική αυτή κατανομή με τη βοήθεια της χαρτογράφησης, ως τεχνικής των σύγχρονων τάσεων της επιστήμης της Εγκληματολογίας, χρησιμοποιεί τριών ειδών αναλύσεις, τη μακρο, τη μέσο και μικρο ανάλυση, ωστόσο στη συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιείται η μεσαίας βαθμίδας, εξέταση του φαινομένου, αφού η χαρτογράφηση επιτελείται εντός των περιφερειών της ίδιας χώρας²⁰¹. Επιπλέον, για την εξέλιξη της ενδοοικογενειακής βίας στο διάστημα της πενταετίας (2018-2022) χρησιμοποιείται και η συγκριτική μέθοδος²⁰², ως ικανή να απαντήσει στο εάν πράγματι αυξήθηκε, μειώθηκε ή παρέμεινε σταθερό το φαινόμενο κατά την πάροδο των ετών. Στο σημείο αυτό, ως μεγαλύτερος μεθοδολογικός περιορισμός, ο οποίος ακολουθεί όλες τις έρευνες στατιστικών στοιχείων, είναι ο σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας, μιας και όπως περιγράφηκε στο σχετικό υποκεφάλαιο, οι επίσημες στατιστικές καταγράφουν μονάχα τα περιστατικά της έκδηλης εγκληματικότητας.

Ακόμα, ανάμεσα στα κυριότερα προβλήματα που ανέκυψαν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, αναφέρονται τα εξής: α) η αδυναμία ανεύρεσης αναλυτικών στοιχείων για όλους τους εξεταζόμενους παράγοντες για όλα τα έτη αναφοράς (πενταετία 2018-2022), β) η αδυναμία ανεύρεσης συγκρίσιμων δεδομένων για όλους τους μελετώμενους παράγοντες για όλα τα έτη αναφοράς (πενταετία 2018-2022), γ) η αδυναμία ανεύρεσης

²⁰⁰. Ζαραφωνίτου, Χ., (2023), ό.π., σσ. 17, 81-84.

²⁰¹. Στο ίδιο σσ. 87.

²⁰². Στο ίδιο σσ. 10.

στατιστικών στοιχείων από την ΕΛ.ΑΣ ανά αστυνομικό τμήμα, με σκοπό την εξέταση των διαφορών μεταξύ πόλης και υπαίθρου, όπως αρχικά είχε σχεδιαστεί, με αποτέλεσμα τη μεταβολή του τίτλου της διπλωματικής εργασίας και συνεπώς την τροποποίηση των ερευνητικών ερωτημάτων και ανασκευής των ερευνητικών πλάνων, δ) η δυσκολία στη σύγκριση των στοιχείων της ΕΛ.ΑΣ με αυτά της Γ.Γ.Ι.Α.Δ., εξαιτίας των διαφορετικών κατηγοριών δεδομένων καταγραφής, και τέλος, ε) η αδυναμία πραγματοποίησης συνεντεύξεων με εκπροσώπους των Συμβουλευτικών Κέντρων της Γ.Γ.Ι.Α.Δ. και των ΟΤΑ, λόγω δυσχερειών ως προς την επικοινωνία και την οργάνωση, καθιστώντας αδύνατη την πραγματοποίηση και ποιοτικής έρευνας.

Σε κάθε περίπτωση, οι παραπάνω αντικειμενικές δυσκολίες, οι οποίες αντιμετωπίστηκαν με την εμφανή υποστήριξη της επιβλέπουσας Καθηγήτριας, ανευρίσκοντας άμεσες και αναγκαίες λύσεις για την αναδιαμόρφωση του ερευνητικού πλάνου, δεν στερούν στη συγκεκριμένη ερευνητική προσπάθεια, την επιστημονικότητα του χαρακτήρα της.

2. Εμπειρική διερεύνηση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία: χωρική κατανομή

2.1 Στατιστικά στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας (2018-2022)

Στο παρόν υποκεφάλαιο παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, όπως αυτά προκύπτουν από τις «Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου των Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας» του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδου Τάξης, της Διεύθυνσης Γενικής Αστυνόμευσης και συγκεκριμένα του Τμήματος Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας. Τα δεδομένα αντλήθηκαν συγκεκριμένα από τις εκθέσεις του 2020²⁰³, 2021²⁰⁴ και 2022²⁰⁵ με σκοπό να ανταποκριθούν στις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας, η οποία μελετά το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας στο χρονικό πλαίσιο της πενταετίας. Ωστόσο,

²⁰³. Ελληνική Αστυνομία, (2021), *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου Έτους 2020*, Αθήνα: Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Τάξης, Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης, Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας.

²⁰⁴. Ελληνική Αστυνομία, (2022), *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου Έτους 2021*, Αθήνα: Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Τάξης, Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης, Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας.

²⁰⁵. Ελληνική Αστυνομία, (2023), *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου Έτους 2022*, Αθήνα: Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Τάξης, Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης, Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας.

δυσχέρειες αναφορικά με την πρόσβαση σε αναλυτικότερα δεδομένα των ετών 2018 και 2019²⁰⁶, οδήγησαν σε μια ανάλυση, η οποία παρά το γεγονός ότι αξιοποίησε στοιχεία αναφορικά με τα περιστατικά και την πορεία τους κατά την περίοδο-στόχο της έρευνας, δεν κατάφερε να μελετήσει για το ίδιο χρονικό διάστημα τις επιμέρους παραμέτρους που συνθέτουν το έγκλημα της ενδοοικογενειακής βίας.

Συγκεκριμένα, η ανά μήνα πορεία των περιστατικών μελετήθηκε μόνο σε επίπεδο τετραετίας 2019-2022, αφού για το 2018 υπάρχει δημοσιευμένος μονάχα ο αριθμός του συνόλου χωρίς μηνιαία διάκριση. Επιπλέον, για το φύλο δραστών, θυμάτων και την κατανομή τους ανά μήνα υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για τα έτη 2019-2022, ενώ για τις ηλικίες αυτών οι καταγραφές περιορίζονται στα έτη 2020-2022. Ακόμα, η κατανομή των περιστατικών ανά περιφέρεια καθώς και τα είδη αυτών καταγράφονται για το διάστημα 2020-2022, όπως και οι ειδικές περιπτώσεις εγκλημάτων (ά. 299 ΠΚ, ά. 336 ΠΚ και ά. 312 ΠΚ σε συνδυασμό με τον Ν. 3500.2006) και τα χαρακτηριστικά αυτών, φύλο δραστών-θυμάτων, ηλικιακές ομάδες, σχέσεις θυμάτων και δραστών και κατανομή σε περιφέρειες).

Τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα, όπως καταγράφονται από την Ελληνική Αστυνομία για το διάστημα της πενταετίας 2018-2022, φανερώνουν ραγδαία αυξητική πορεία σε σχέση με το πρώτο μελετώμενο έτος (2018). Πιο συγκεκριμένα, τα 4.722 περιστατικά του 2018, ανήλθαν σε 5.221 το 2019, 5.413 το 2020, 8.776 το 2021 και 11.534 το 2022. Η μεγαλύτερη αύξηση από έτος σε έτος καταγράφηκε μεταξύ 2020 και 2021 όπου έφτασε το +62,3%, ενώ η μικρότερη μεταξύ 2019 και 2020 με μόνο +3,6%. Επιπλέον, η ποσοστιαία μεταβολή με σημείο αναφοράς το 2018 αναδεικνύει την μεγαλύτερη αύξηση κατά το 2022 με +114,2%, ενώ η μικρότερη καταγράφεται στο 10,5% το 2019.

²⁰⁶. Τα στοιχεία των συγκεκριμένων ετών αντλήθηκαν από τις εκθέσεις των επόμενων (2020, 2021 και 2022).

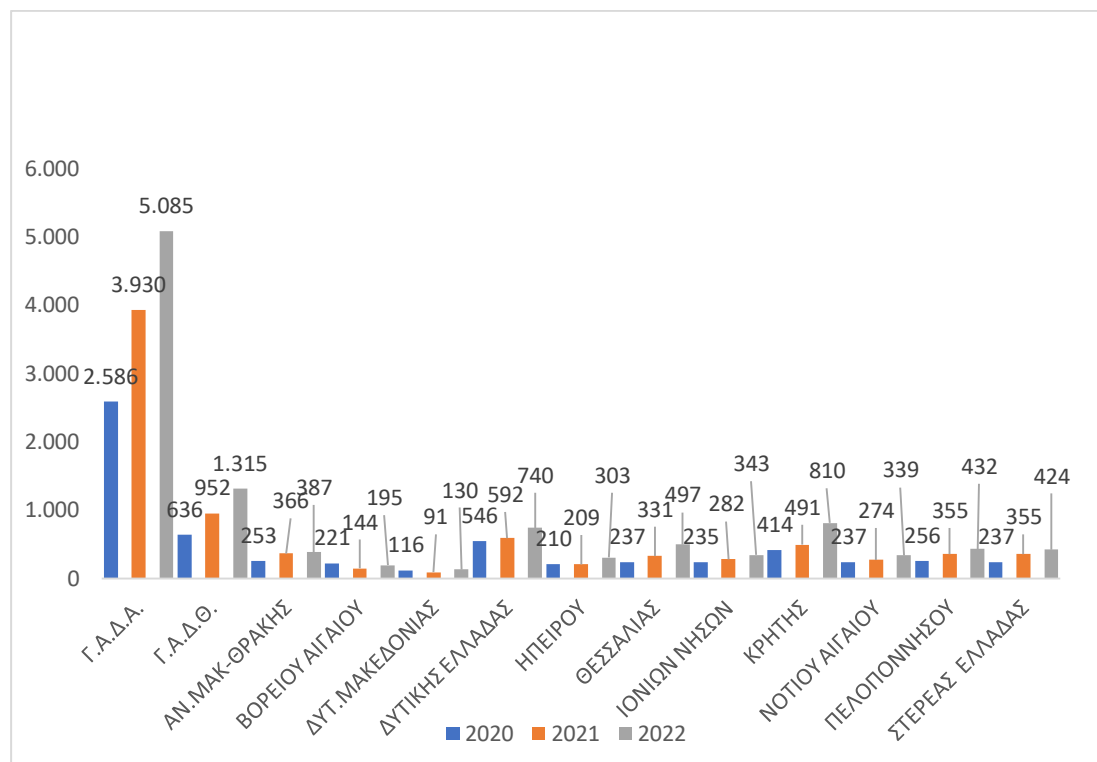
Πίνακας 2.: Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία: 2018-2022

Έτη	Περιστατικά	Αριθμητική μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος	Ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος	Αριθμητική μεταβολή σε σχέση με το 2018	Ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με το έτος 2018
2018	4.722				
2019	5.221	499	+10,5%	499	+10,5%
2020	5.413	192	+3,6%	641	+14,6%
2021	8.776	3.363	+62,3%	4.054	+85,8%
2022	11.534	2.758	+31,4%	6.812	+114,2%

Πηγή: Τα δεδομένα προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

Τα παρεχόμενα από την Ελληνική Αστυνομία, στοιχεία σχετικά με την κατανομή των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ανά αστυνομική περιφέρεια περιορίζονται στα έτη 2020-2022. Από το σύνολο των περιστατικών αυτών, το 42% το 2020, το 47% το 2021 και το 44% το 2022, καταγγέλθηκαν στην Γ.Α.Δ.Α., με αμέσως επόμενη τη Γ.Α.Δ.Θ., με ποσοστό 10% το 2020 και 11% το 2021 και 2022. Ακολουθεί με 9% το 2020, 7% το 2021 και 6% το 2022 η Δυτική Ελλάδα, ενώ στο 7% το 2020, 6% το 2021 και πάλι 7% το 2022 βρίσκεται η Κρήτη. Στο 4% για το 2020 ανταποκρίνονται οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Βορείου Αιγαίου, Θεσσαλίας, Ιονίων Νήσων, Νοτίου Αιγαίου, Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας, ενώ στο 3% και 2% καταγράφονται τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας σε Ήπειρο και Δυτική Μακεδονία αντίστοιχα. Για το 2021, μετά την πρωτεύουσα, τη συμπρωτεύουσα, τη Δυτική Ελλάδα και την Κρήτη, βρίσκεται με 4% η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, η Θεσσαλία, η Πελοπόννησος και η Στερεά Ελλάδα, ενώ το 3% των περιστατικών ανευρίσκονται στα Νησιά Ιονίου και Νοτίου Αιγαίου. Η Ήπειρος, το Βόρειο Αιγαίο και Δυτική Μακεδονία ανήκουν στο 2% τα δύο πρώτα και 1% το τελευταίο. Για το 2022, στο 4% ανήκει η Θεσσαλία, η Πελοπόννησος και η Στερεά Ελλάδα, ενώ ακολουθούν με 3% η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, τα Νησιά του Ιονίου, του Νοτίου Αιγαίου και η Ήπειρος, ενώ η κατάταξη καταλήγει με 2% στο Βόρειο Αιγαίο και 1% στη Δυτική Μακεδονία (βλέπε γράφημα 1).

Γράφημα 1.: Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας ανά αστυνομική περιφέρεια: 2020-2022

Πηγή: Τα δεδομένα προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

Ασφαλέστερο συμπέρασμα για την πορεία εμφάνισης των περιστατικών μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της χωρικής κατανομής των εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας, εξετάζοντάς τα σε σχέση με την αναλογία ανά 100.000 κατοίκους. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η δημιουργία ενός συγκρίσιμου ανά τις περιφέρειες δείκτη, ο οποίος περιορίζει τα μεθοδολογικά προβλήματα, παρέχοντας μεγαλύτερη ομοιογένεια, ώστε να απαντηθεί το εάν η συγκέντρωση των περιστατικών αυτών εμφανίζεται τελικά στις περισσότερες ή λιγότερες αστεακές περιφέρειες, βάσει μεγέθους πληθυσμού. Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο του ερευνητικού μας σχεδιασμού θεωρούμε ότι όσο μεγαλύτερη είναι η πληθυσμιακή πυκνότητα, τόσο πιο αστεακή θεωρείται μια περιφέρεια και αντίστοιχα όσο μικρότερη είναι, τόσο αυτή προσιδιάζει σε περιφέρεια με εντονότερα στοιχεία υπαίθρου. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούν ενδεικτικά κάποια επιπρόσθετα στοιχεία του αστεακού περιβάλλοντος προκειμένου να γίνει κατανοητό τι περιλαμβάνει και από τι διακρίνεται σε σχέση με ένα περιβάλλον

υπαιθρου. Συγκεκριμένα, ο αστιακός χώρος είναι δομημένος και όχι φυσικός²⁰⁷, έχει αυξημένη συγκέντρωση πληθυσμού και ετερογένεια, συγκεντρώνει χώρους διασκέδασης αλλά και οικονομικών δραστηριοτήτων, ενώ διακρίνεται από ανωνυμία, έλλειψη κοινωνικών δεσμών, υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής και απουσία άτυπου κοινωνικού ελέγχου²⁰⁸.

Για τον υπολογισμό της πληθυσμιακής πυκνότητας, ως βασικό χαρακτηριστικό του αστιακού περιβάλλοντος, αντλήθηκαν στοιχεία από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, προερχόμενα από την απογραφή του 2021²⁰⁹, ενώ όπως αναδεικνύεται και στον πίνακα που ακολουθεί, η σειρά των περιοχών βάσει συγκέντρωσης μεγαλύτερης πληθυσμιακής πυκνότητας και άρα αστιακών χαρακτηριστικών είναι ως εξής: 1) Γ.Α.Δ.Α, 2) Γ.Α.Δ.Θ., 3) Ιόνια Νησιά, 4) Κρήτη, 5) Δυτική Ελλάδα, 6) Νότιο Αιγαίο, 7) Θεσσαλία, 8) Βόρειο Αιγαίο, 9) Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, 10) Ήπειρος, 11) Πελοπόννησος, 12) Στερεά Ελλάδα, 13) Δυτική Μακεδονία. Ο υπολογιζόμενος δείκτης προήλθε από την αναγωγή των περιστατικών ανά 100.000 με βάσει τον υπολογιζόμενο πληθυσμό της κάθε περιφέρειας κι όχι με τον μόνιμο, περιλαμβάνοντας με τον τρόπο αυτό τις γεννήσεις και τους θανάτους, την εσωτερική και εξωτερική μεταναστευτική ροή και την κατά προσέγγιση τουριστική προσέλκυση των περιοχών αυτών κατά τους θερινούς κυρίως μήνες. Ωστόσο, μονάχα για το έτος 2022, δεν συμπεριλαμβάνονται οι μεταναστευτικές ροές, μιας και δεν έχει δημοσιευθεί η μεταναστευτική κίνηση του πληθυσμού της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (βλέπε πίνακα 3).

Ιστορικά, για τη μελέτη της εγκληματικότητας σε συνδυασμό με την εξέταση της γεωγραφικής κατανομής, πρωτοπόροι αναγνωρίζονται οι Quetelet και Guerry, ενώ αξίζει να υποστηριχθεί πως η σχέση της εγκληματικότητας με την αστικοποίηση, χρονολογείται στη δεκαετία του 1930, όταν πρώτος ο Wirth υποστήριξε πως οι πόλεις με τα συγκεκριμένα στοιχεία που τις χαρακτηρίζουν, επιδρούν στη μεγαλύτερη διάπραξη εγκλημάτων, εξαιτίας και της πληθώρας των ευκαιριών που παρέχουν²¹⁰. Η υπεροχή των εγκλημάτων βίας στην ύπαιθρο και των εγκλημάτων κατά της περιουσίας

²⁰⁷. Ζαραφωνίτου, (2004), ό.π., σσ. 136.

²⁰⁸. Στο ίδιο, σσ. 136-150.

²⁰⁹. Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2023), «Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού - Κατοικιών 2021», ανακτήθηκε 7/11/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.statistics.gr/el/2021-census-res-pop-results>

²¹⁰. Δερμάτη, Σ., (1996), «Σύγχρονες αγγλο-σαξονικές οικολογικές προσεγγίσεις της εγκληματικότητας. Μελέτες ενδοαστιακής κατανομής της εγκληματικότητας», στο Ζαραφωνίτου, Χ., (επιμ.), *Η Προστασία του Περιβάλλοντος από Εγκληματολογική Σκοπία*, Τεύχος 1, Τετράδια Εγκληματολογίας, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 104.

στην πόλη, υποστηρίζεται και μέσα από τις έρευνες του Clinard και των McClintock και Avison, τη δεκαετία του 1940 και 1960 αντίστοιχα, με τον Ennis, ωστόσο το 1967 να διεξάγει έρευνας θυματοποίησης καταλήγοντας σε αντίθετα πορίσματα²¹¹. Επιπλέον, ένα βήμα παραπέρα στις παραπάνω έρευνες προχώρησαν οι Beasley και Autunes, όταν εξέτασαν την πληθυσμιακή πυκνότητα σε σχέση με τα βίαια εγκλήματα, όπου και ανέδειξαν την παράλληλη πορεία τους²¹². Με κεντρικό άξονα τη χωρική διάσταση, οι συγκρίσεις των εγκλημάτων άλλοτε σε πόλη/ύπαιθρο και άλλοτε σε περισσότερο/λιγότερο αστικοποιημένα περιβάλλοντα ή σε περιοχές με μεγαλύτερη/μικρότερη πληθυσμιακή πυκνότητα, εντάσσονται στις θεωρίες της αντιπαράθεσης, όπως αυτές παρουσιάστηκαν ευρύτατα ύστερα από την έρευνα των Baldwin και Bottoms στο Σέφιλντ²¹³.

Πίνακας 3.: Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 κατοίκους σε σχέση με την πληθυσμιακή πυκνότητα: 2020-2022.

Περιφέρειες	Πληθυσμιακή πυκνότητα	Υπολογιζόμενος πληθυσμός 2020	Υπολογιζόμενος πληθυσμός 2021	Υπολογιζόμενος πληθυσμός 2022 ²¹⁴	Περαστικά ανά 100.000 κατοίκους 2020	Περαστικά ανά 100.000 κατοίκους 2021	Περαστικά ανά 100.000 κατοίκους 2022
Αττικής (Γ.Α.Δ.Α.)	995,92	3.738.901	3.736.737	3.718.083	69,2	105,2	137,8
Κεν. Μακεδονίας (Γ.Α.Δ.Θ.)	99,66	1.872.102	1.858.755	1.846.072	34,0	51,2	71,7
Αν.Μακ-Θράκης	43,16	598.613	594.905	590.339	42,3	61,5	66,0
Βορείου Αιγαίου	51,94	229.516	229.155	227.917	96,3	62,8	86,1
Δυτ. Μακεδονίας	31,9	269.670	262.052	259.620	43,8	34,7	50,3
Δυτικής Ελλάδας	59,7	651.065	646.670	642.144	83,9	91,5	116,1
Ηπείρου	36,6	333.265	330.985	328.298	63,0	63,1	92,8
Θεσσαλίας	52,2	715.115	709.808	704.332	33,1	46,6	71,0

²¹¹. Στο ίδιο, σσ. 104-105.

²¹². Στο ίδιο, σσ. 114.

²¹³. Baldwin, J., Bottoms, A.E., (1976), *The Urban Criminal: A study in Sheffield*, London: Tavistock Publications.

²¹⁴. Στον υπολογιζόμενο πληθυσμό του έτους 2022, δεν συμπεριλαμβάνονται οι μεταναστευτικές ροές, μιας και δεν έχει δημοσιευθεί η μεταναστευτική κίνηση του πληθυσμού της ΕΛ.ΣΤΑΤ για το έτος αυτό.

Ιονίων Νήσων	89,5	203.149	202.371	201.048	115,7	139,3	172,0
Κρήτης	74,74	636.504	636.766	635.492	65,0	77,1	128,6
Νοτίου Αιγαίου	58,45	347.512	347.848	347.778	68,2	78,8	98,4
Πελοποννήσ ου	34,8	572.151	569.345	564.484	44,7	62,4	77,0
Στερεάς Ελλάδας	32,5	556.002	553.235	548.865	42,6	64,2	77,7

Πηγή: Τα δεδομένα των περιστατικών προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας και τα δεδομένα της πληθυσμιακής πυκνότητας προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ. Ο δείκτης περιστατικών με αναγωγή ανά 100.000 με βάσει τον υπολογιζόμενο πληθυσμό της κάθε περιφέρειας κι όχι με τον μόνιμο²¹⁵.

Με βάση τον υπολογιζόμενο δείκτη, την αναγωγή δηλαδή των περιστατικών ανά 100.000 κατοίκους παρουσιάζεται στην πρώτη θέση και για τα τρία έτη, η περιφέρεια Ιονίων Νήσων, κάτι το οποίο δεν θα αναμενόταν αν παρατηρούσε κανείς μόνο τις καταγγελίες από την επίσημη αρχή, όμως δεδομένου ότι τα περιστατικά εξετάζονται με βάση την πληθυσμιακή πυκνότητα, προκύπτει το ανωτέρω πόρισμα. Αναφορικά με τις επόμενες περιφέρειες ανά τα έτη, οι διαφοροποιήσεις είναι μεγάλες εκτός από την Ήπειρο, όπου μεταξύ 2020 και 2021 υπάρχει διαφορά 0,1, η οποία ωστόσο εκτοξεύθηκε μεταξύ 2021 και 2022, αγγίζοντας το 29,7. Αξιοσημείωτη είναι και η πορεία της Αττικής αφού από το 69,2 το 2020, εκτοξεύθηκε στο 105,2 το 2021 και στο 137,8 το 2022. Σημείο αναφοράς αποτελεί και η υπεροχή των περιστατικών ανά 100.000 κατοίκους το 2020 σε σχέση με τα έτη 2021, σε δύο μοναδικές περιφέρειες, αυτή του Βορείου Αιγαίου και της Δυτικής Μακεδονίας, αφού κατά τα άλλα, οι υπόλοιπες ακολούθησαν την τάση των περιστατικών ανά τα έτη, δηλαδή την άνοδό τους με το πέρασμα των ετών. Βέβαια, για τις περιφέρειες αναφοράς, το 2022, σημειώθηκε αύξηση, η οποία ξεπέρασε τα δεδομένα του έτους 2020 στην περίπτωση της Δυτικής Μακεδονίας, ενώ του Βορείου Αιγαίου αν και αυξήθηκε σε σχέση με το 2021, δεν ξεπέρασε τον δείκτη του 2020.

Ξεκάθαρη γίνεται και η σχετική απεικόνιση στο χάρτη 1 για το 2020 με τους εντονότερους χρωματισμούς για τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 κατοίκους και τους ηπιότερους για τις μικρότερες. Έτσι, με δεδομένο το πόρισμα πως το 2020 τα Ιόνια Νησιά έχουν τη μεγαλύτερη αναλογία, συμπεραίνεται πως τα περιστατικά εκτονώθηκαν σε μια περιφέρεια με όχι

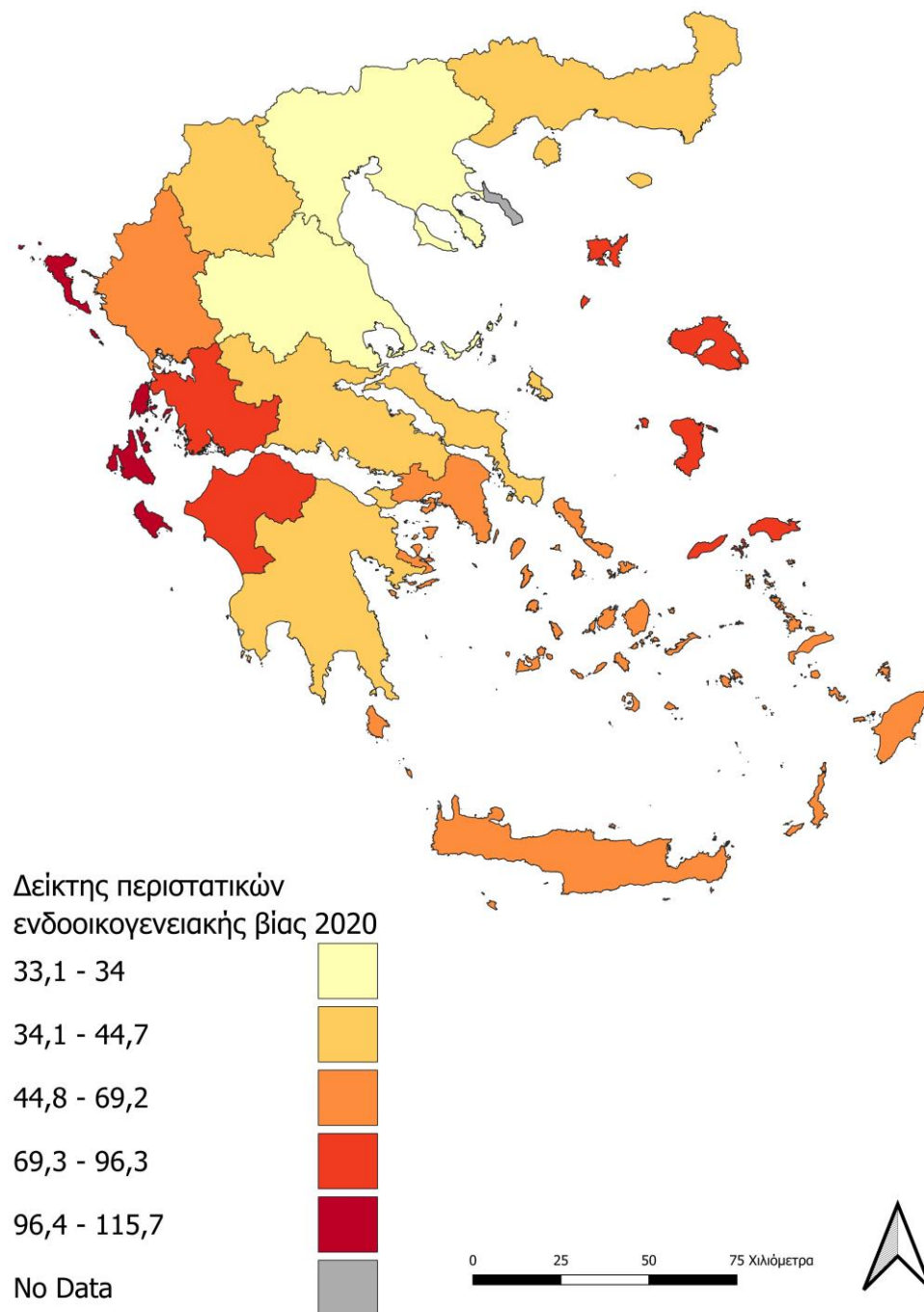
²¹⁵. Για τον υπολογισμό του δείκτη συνέβαλε ο στατιστικολόγος Δρ. Δημήτρης Καλαμάρας.

ευδιάκριτα αστεακά²¹⁶ στοιχεία, αλλά τουριστικό χαρακτήρα και υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα²¹⁷, αφού βρίσκεται στην τρίτη θέση, συγκριτικά με την κατάταξη των υπόλοιπων περιφερειών. Στη δεύτερη θέση για το 2020 βρίσκεται και το Βόρειο Αιγαίο, το οποίο ανήκει σύμφωνα με την πυκνότητα του πληθυσμού στις μέτρια αστικοποιημένες περιοχές. Ακολουθεί η Δυτική Ελλάδα με μέτριο προς υψηλό βαθμό αστεακών χαρακτηριστικών και ύστερα η πρωτεύουσα, η οποία αναμφίβολα έχει αστεακό χαρακτήρα και μάλιστα αποτελεί το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας. Με μικρή απόσταση έπονται το Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη και η Ήπειρος, όπου οι δύο πρώτες έχουν εντονότερο αστεακό χαρακτήρα από την τελευταία. Την ανάλυση της χωρικής αυτής κατανομής συμπληρώνουν Πελοπόννησος, Δυτική Μακεδονία, Στερεά Ελλάδα και Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, οι οποίες ανήκουν στις λιγότερο αστεακές περιφέρειες με εντονότερα στοιχεία υπαίθρου βάσει πυκνότητας, ενώ η Κεντρική Μακεδονία και η Θεσσαλία ολοκληρώνουν τον χάρτη, όπου η μεν πρώτη χαρακτηρίζεται ως αστεακό περιβάλλον και η δεύτερη μέτριο προς λιγότερο αστεακό και εντονότερα περιβάλλον υπαίθρου. Συμπερασματικά, τα περισσότερα αστεακά περιβάλλοντα αναδεικνύουν κατά κανόνα αυξημένη αναλογία περιστατικών ανά κατοίκους, ενώ αντίθετη εικόνα δείχνουν αυτά της υπαίθρου. Ωστόσο, ειδικά για τα Ιόνια Νησιά τονίζεται η παρουσία όχι ευδιάκριτα αστεακών χαρακτηριστικών, αλλά κυρίως στοιχείων τουριστικού χαρακτήρα, τα οποία πιθανότητα να εξηγούν τη μεγαλύτερη συγκέντρωση των περιστατικών στη συγκεκριμένη περιφέρεια.

²¹⁶. Αναφορικά με το «**αστεακό περιβάλλον**», βλέπε: Ζαραφωνίτου, Χ., (επιμ.), (1996), *ό.π.*, σσ. 13-38, όπου στα βασικότερα χαρακτηριστικά του περιλαμβάνονται: «η πληθυσμιακή συγκέντρωση, η συγκέντρωση των οικονομικών κεφαλαίων, διασκέδασης και αναγκών» (σσ. 13), ενώ ταυτόχρονα έχει «υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής» (σσ. 16).

²¹⁷. Σημειωτέον, η πληθυσμιακή πυκνότητα έχει υπολογιστεί με τον υπολογιζόμενο πληθυσμό και όχι με τον μόνιμο.

Χάρτης 1.: Χωρική κατανομή περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 έτους 2020

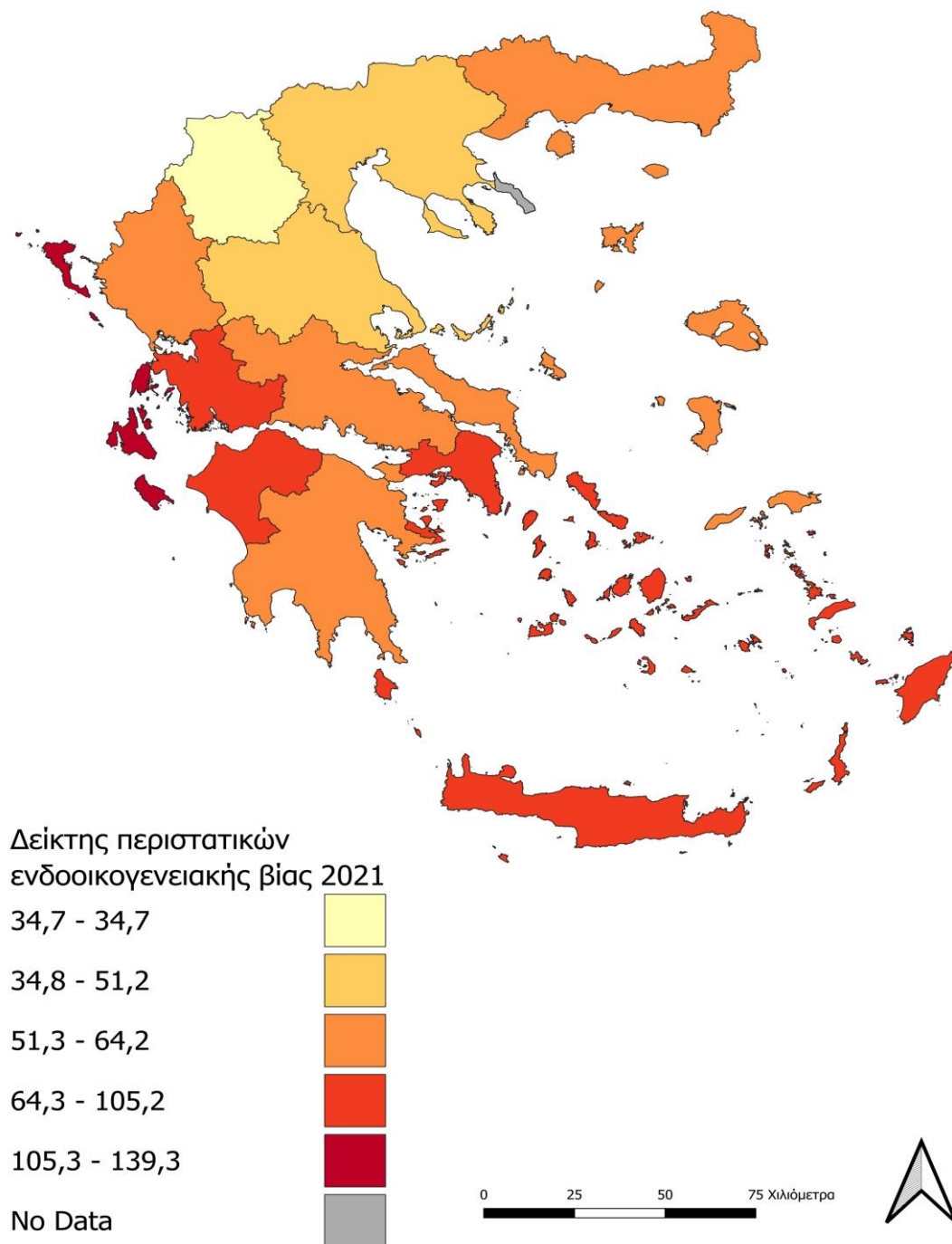

Πηγή: Ο χάρτης πραγματοποιήθηκε από τη γράφουσα με τα δεδομένα των περιστατικών να προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας και τα δεδομένα της πληθυσμιακής πυκνότητας από την ΕΛΣΤΑΤ. Ο δείκτης περιστατικών με αναγωγή ανά 100.000 υπολογίστηκε με βάση τον υπολογιζόμενο πληθυσμό της κάθε περιφέρειας κι όχι με τον μόνιμο²¹⁸. Η Χερσόνησος του Αθω, αποτελεί «No Data» περιοχή.

²¹⁸. Για τον υπολογισμό του δείκτη συνέβαλε ο στατιστικολόγος Δρ. Δημήτρης Καλαμάρας.

Στο δεύτερο χάρτη παρουσίασης της χωρικής κατανομής των περιστατικών παρουσιάζονται και πάλι με έντονο χρωματισμό τα Ιόνια Νησιά με τη δεύτερη ωστόσο θέση να ανήκει πλέον στην κατεξοχήν αστιακή περιφέρεια της Αττικής. Ακολουθούν Δυτική Ελλάδα, Νότιο Αιγαίο και Κρήτη βάσει πληθυσμιακής πυκνότητας, ενώ οι περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας, Ηπείρου, Βορείου Αιγαίου, Πελοποννήσου και Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με λιγότερο αστιακά χαρακτηριστικά και κυρίως με στοιχεία υπαίθρου κατατάσσονται προς τις τελευταίες θέσεις της αναλογίας των περιστατικών ανά 100.000 κατοίκους για το έτος 2021. Τέλος, εξαίρεση αποτελεί η Κεντρική Μακεδονία, μιας και ο αστιακός της χαρακτήρας θα ανέμενε να καταταγεί στις πρώτες θέσεις, ενώ την αποτύπωση ολοκληρώνουν η Θεσσαλία και η Δυτική Ελλάδα με μέτριο επίπεδο αστιακών χαρακτηριστικών.

Χάρτης 2.: Χωρική κατανομή περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 έτους 2021

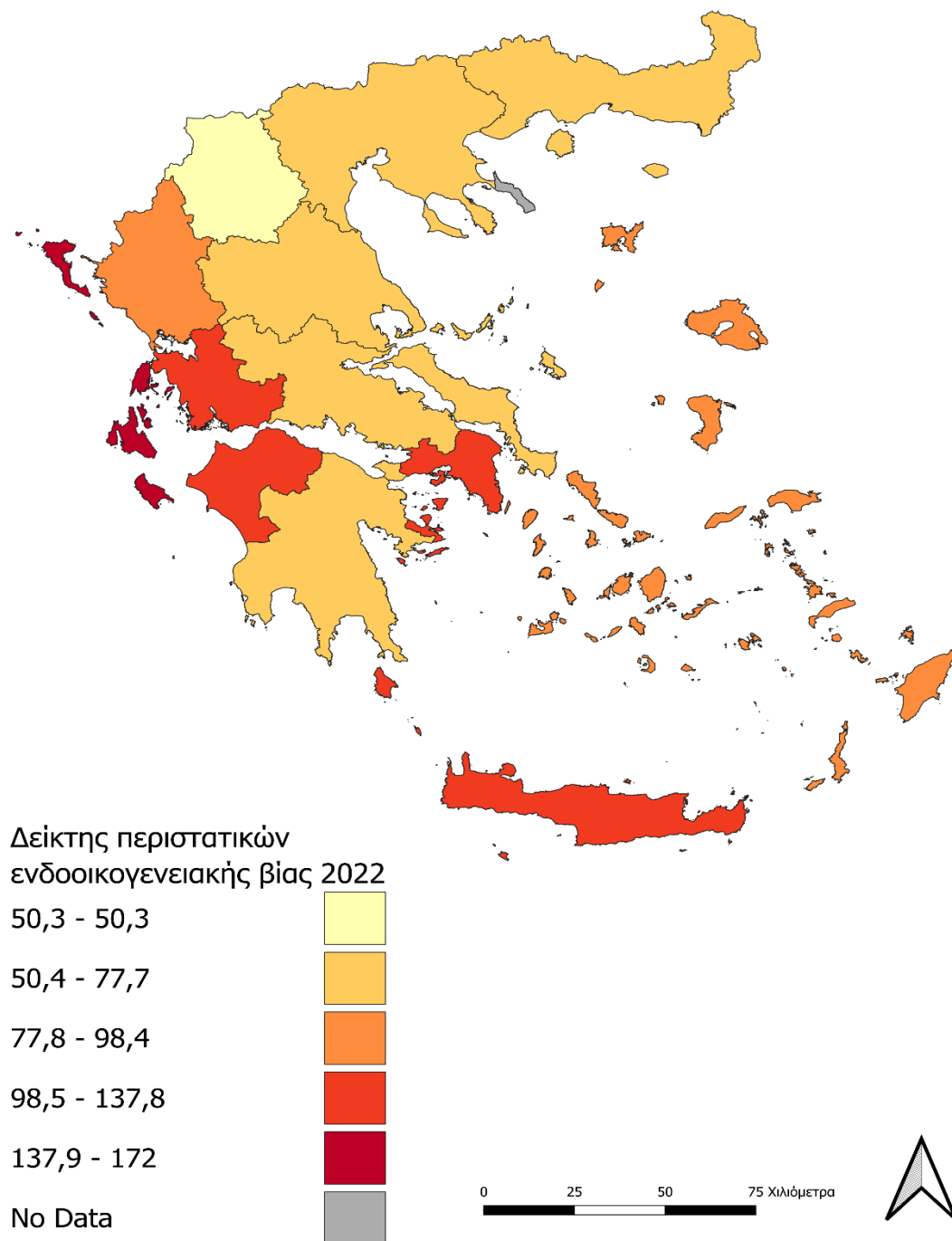

Πηγή: Ο χάρτης πραγματοποιήθηκε από τη γράφουσα με τα δεδομένα των περιστατικών να προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας και τα δεδομένα της πληθυσμιακής πυκνότητας από την ΕΛΣΤΑΤ. Ο δείκτης περιστατικών με αναγωγή ανά 100.000 με βάση τον υπολογιζόμενο πληθυσμό της κάθε περιφέρειας κι όχι με τον μόνιμο²¹⁹. Η Χερσόνησος του Άθω, αποτελεί «No Data» περιοχή.

²¹⁹. Για τον υπολογισμό του δείκτη συνέβαλε ο στατιστικολόγος Δρ. Δημήτρης Καλαμάρας.

Ο τρίτος και τελευταίος χάρτης παρουσίασης της χωρικής κατανομής για το έτος 2022, θα λέγαμε πως έχει περισσότερα κοινά εκ πρώτης όψεως με αυτόν του 2020, κι όχι με το 2021. Αυτό αποδεικνύεται ευδιάκριτα από τους χρωματισμούς, όπου παρά το γεγονός ότι το έτος 2022 υπάρχει αύξηση του φαινομένου, το οποίο φαίνεται και από την πορεία του δείκτη με την αναγωγή του στους 100.000 κατοίκους, ωστόσο οι κλίμακες των δεικτών ανά κατηγορία χρωματισμού ξεκινούν από διαφορετικό σημείο εκκίνησης, με αποτέλεσμα να διακρίνονται ηπιότεροι χρωματισμοί στην πληθώρα των περιφερειών. Η ανάλυση βέβαια που προκύπτει εστιάζει στην προαναφερθείσα αύξηση του φαινομένου, με εξαίρεση το Βόρειο Αιγαίο, όπου αν και αυξήθηκε σε σχέση με το 2021 (από 62,8 σε 86,1) είχε μικρότερο δείκτη από το 2020 (96,3). Η περιφέρεια Ιονίων Νήσων είναι για άλλη μια χρονιά στην πρώτη θέση κατάταξης των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 και στην 3^η θέση από πλευράς αστακών χαρακτηριστικών. Ακολουθεί η περιφέρεια Αττικής και ύστερα η Κρήτη και η Δυτική Ελλάδα, η οποία (τελευταία) έχει ωστόσο μέτριο βαθμό αστικοποίησης με γνώμονα την πληθυσμιακή πυκνότητα. Έπεται, το Νότιο και Βόρειο Αιγαίο, καθώς και η Ήπειρος, με μεγαλύτερη υπεροχή αστακών χαρακτηριστικών για τα συμπλέγματα νησιών, εξαιτίας του τουριστικού τους χαρακτήρα, και περισσότερων στοιχείων υπαίθρου για την τελευταία. Την κατανομή ολοκληρώνουν με τη σειρά, οι εξής: Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος, Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, και τέλος, Δυτική Μακεδονία. Συμπερασματικά, με εξαίρεση την Κεντρική Μακεδονία, με έντονη αστικοποίηση, η οποία βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις, καθώς και την Ήπειρο, με στοιχεία υπαίθρου που βρίσκεται στη μέση της κατάταξης, τα αποτελέσματα και σε αυτή τη χωρική κατανομή επιβεβαιώνουν τη μεγαλύτερη εμφάνιση των περιστατικών σε περιβάλλοντα με αστακά χαρακτηριστικά, βάσει της πληθυσμιακής πυκνότητας και εξετάζοντας το υπό μελέτη φαινόμενο με την αναγωγή στους 100.000 να στοιχειοθετείται στη βάση του υπολογιζόμενου πληθυσμού, ο οποίος δεν συμπεριλαμβάνει τους μόνιμους κατοίκους, αλλά τις γεννήσεις και τους θανάτους, την εσωτερική και εξωτερική μεταναστευτική ροή και την κατά προσέγγιση τουριστική προσέλευση των περιοχών αυτών κατά τους θερινούς κυρίως μήνες.

Χάρτης 3.: Χωρική κατανομή περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 έτους 2022

Πηγή: Ο χάρτης πραγματοποιήθηκε από τη γράφουσα με τα δεδομένα των περιστατικών να προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας και τα δεδομένα της πληθυσμιακής πυκνότητας από την ΕΛΣΤΑΤ. Ο δείκτης περιστατικών με αναγωγή ανά 100.000 με βάση τον υπολογιζόμενο πληθυσμό της κάθε περιφέρειας κι όχι με τον μόνιμο²²⁰. Η Χερσόνησος του Αθω, αποτελεί «No Data» περιοχή.

²²⁰. Για τον υπολογισμό του δείκτη συνέβαλε ο στατιστολόγος Δρ. Δημήτρης Καλαμάρας.

Αναφορικά με την καταγραφή υψηλότερου δείκτη σε μέρη με προσέλκυση τουριστών, αξίζει να σημειωθεί ότι ο παράγοντας του τουρισμού δεν είναι διόλου τυχαίος, αφού θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως όπου επικρατούν ρυθμοί διασκέδασης και φυγής από την «αυστηρή» καθημερινότητα, ευνοείται η ευκολότερη διάπραξη αντικοινωνικών συμπεριφορών αλλά και εγκλημάτων. Όπως αναφέρει και ο Durkheim για την ανομία, αυτή είναι αποτέλεσμα της έντονης επικράτησης των παθών σε συνδυασμό με την έλλειψη τήρησης ρυθμιστικών κανόνων²²¹. Είναι κατανοητό πως σε μια ιδιαίτερος τουριστική περιοχή, όπως αυτή των Ιόνιων Νησιών, η παραβίαση των κανόνων διευκολύνεται λόγω της επικράτησης κλίματος διασκέδασης, της πιθανής κατανάλωσης αλκοόλ, χρήσης ουσιών και άλλα²²². Στο ίδιο πλαίσιο, η υποστήριξη της αύξησης των βίαιων εγκλημάτων σε τουριστικά θέρετρα προκύπτει και μέσω των ερευνών του Albuquerque για τα νησιά της Καραϊβικής²²³, των Mohammed και Sookram για τη Τζαμάικα, το Τρινιντάν και το Τομπάγκο²²⁴, αλλά και της Andrews με συγκεκριμένη αναφορά στο σεξουαλικό τουρισμό ή αλλιώς «σεξοτουρισμο» ιδίως παιδιών στην Ταϊλάνδη²²⁵. Οι έρευνες αυτές κατέληξαν στην υψηλή εμφάνιση εγκληματικών συμπεριφορών στα συγκεκριμένα μέρη με τουριστικά κυρίως χαρακτηριστικά και υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα κατά τους δημοφιλείς μήνες, οδηγώντας τη γράφουσα σε μια πιθανή εξήγηση ακόμα και των ποσοστών της ενδοοικογενειακής βίας στα νησιά του Ιονίου, με βάσει τη συγκέντρωση αυτών ανά 100.000 κατοίκους.

Η κατανομή των περιστατικών ανά μήνα για τα έτη 2019-2022 (δεν υπάρχει διαθέσιμη μηνιαία καταγραφή για το 2018), δείχνει σε επίπεδο τετραετίας μια τάση αύξησης των περιστατικών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, η οποία για τη διετία 2019-2020 ανακόπτεται κατά τους φθινοπωρινούς μήνες, σε αντίθεση με τη διετία 2021-2022, όπου η ανοδική τάση των καλοκαιρινών μηνών συνεχίζεται και το διάστημα

²²¹. Cullen, F., (1983), *Rethinking Crime and Deviance Theory*, The Emergence of a Structuring Tradition, New Jersey: Rowman & Allanheld, σελ. 60.

²²². Ανακτήθηκε 1/2/2024 από τον σύνδεσμο: <https://www.pressing.gr/ellada/alkool-seks-kai-ksylostous-dromous-tou-lagana-sti-zakyntho-otan-kleinoun-ta-bar-vinteo/>

²²³. Albuquerque, K., (1984), "A Comparative Analysis of Violent Crime in the Caribbean", στο *Social and Economic Studies*, Vol. 33, No. 3., West India: Sir Arthur Lewis Institute of Social and Economic Studies, σελ. 93-142.

²²⁴. Mohammed, A.M., Sookram, S., (2015), "The Impact of Crime on Tourist Arrivals—A Comparative Analysis of Jamaica and Trinidad and Tobago", στο *Social and Economic Studies*, Vol. 64, No. 2., West India: Sir Arthur Lewis Institute of Social and Economic Studies, σελ. 153-176.

²²⁵. Andrews, S., (2004), "U.S. Domestic Prosecution of the American International Sex Tourist: Efforts to Protect Children from Sexual Exploitation" στο *The Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 94, No. 2., USA: Northwestern University School of Law, σελ. 415-454.

Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου. Η κορυφή των περιστατικών για τα έτη 2019 και 2020 είναι ο μήνας Ιούλιος, ενώ για τα έτη 2021 και 2022, ο Αύγουστος. Η χρονική περίοδος εμφάνισης της αύξησης των καταγραφών από την αστυνομία σε συνδυασμό με την εντονότερη διάπραξή τους σε περιβάλλοντα με μη ευδιάκριτα αστεακά χαρακτηριστικά, αλλά τουριστικό χαρακτήρα (βλ. περίπτωση Ιόνιων Νησιών) θα μπορούσε να εξηγηθεί μέσα από το θεωρητικό σχήμα των «μεταβατικών μονοπατιών» των Brantingham και Brantingham, όπως παρουσιάστηκε στο σχετικό υποκεφάλαιο του Α' μέρους²²⁶, χαρακτηρίζοντας έτσι ως καταλληλότερο πεδίο διάπραξης των εγκλημάτων τα «μεταβατικά μονοπάτια» μεταξύ των ζωνών κατοικίας και δραστηριοποίησης του θύματος. Αυτό σημαίνει πως η περίοδος των διακοπών κατά τους θερινούς μήνες και η δραστηριοποίηση του θύματος σε μια ζώνη που δεν του είναι οικεία, αλλά ούτε και οχυρωμένη τόσο, όσο αυτή της καθημερινής του δράσης, αποτελούν την ιδανικότερη επιλογή χώρου και χρόνου διάπραξης για τον επίδοξο δράστη. Επιπλέον, η τέλεση των ενδοοικογενειακών εγκλημάτων, ακριβώς εξαιτίας της ιδιότητας του δράστη, ως μέλους της ίδιας με το θύμα «οικογένειας», δύναται να πραγματοποιηθεί ακόμα και στην «comfort zone» του θύματος που δεν είναι άλλη από την οικογενειακή εστία. Τέλος, αναφορικά μόνο με το χρόνο τέλεσης των εγκλημάτων και την ανοδική καταγραφή αυτών με το θέρος και καθ' όλη τη διάρκειά του, δεν επιβεβαιώνεται η επιρροή των Lockdowns στην αύξηση των περιστατικών, κυρίως για τα έτη στα οποία επιβλήθηκαν περιοριστικά μέτρα (Μαρτίος 2020, Νοεμβρίου 2020 και Ιανουαρίου 2021). Αυτό αποδεικνύεται και από την έρευνα των Ζαραφονίτου, Κοντοπούλου και Ανίτση²²⁷, για την επίδραση της πανδημίας στο έγκλημα, από την οποία προέκυψαν μειωμένα περιστατικά ανθρωποκτονιών, βιασμών, ληστειών, σεξουαλικής παρενόχλησης και ενδοοικογενειακής βίας κατά το έτος 2020, εξηγώντας πως η πορεία με σχήμα «W» θα μπορούσε να εξηγηθεί από την αναδιαμόρφωση των εγκληματικών ευκαιριών σύμφωνα και με τη θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων, ωστόσο, ειδικά στα εγκλήματα της ενδοοικογενειακής βίας θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο υψηλός σκοτεινός αριθμός.

²²⁶. Βλέπε σσ. 31-32.

²²⁷. Zafonitou, C., Kontopoulou, E., Anitsi, E., (2022), "Crime, Criminal Policy and Social Reactions in Greece in the Era of COVID-19", στο Siegel, D., Dobryninas, A., Becucci, S., (eds), (2022), *Covid-19, Society and Crime in Europe. Studies of Organized Crime*, vol 21, DOI: 10.1007/978-3-031-13562-0_7, Springer, Cham, σσ. 127-128.

Πίνακας 4.: Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία: 2018-2022 ανά μήνα

Μήνες	2018	2019	2020	2021	2022
Ιανουάριος		412	391	389	827
Φεβρουάριος		332	365	384	802
Μάρτιος		433	351	432	798
Απρίλιος		412	337	390	822
Μάϊος		442	415	524	995
Ιούνιος		485	491	556	895
Ιούλιος		493	611	689	1.065
Αύγουστος		465	573	1.369	1.150
Σεπτέμβριος		460	571	1.124	1.025
Οκτώβριος		472	514	977	1.136
Νοέμβριος		391	396	968	1.017
Δεκέμβριος		424	398	974	1.002
Σύνολο	4.722	5.221	5.413	8.776	11.534
Συνολικά Περιστατικά Πενταετίας	35.666				

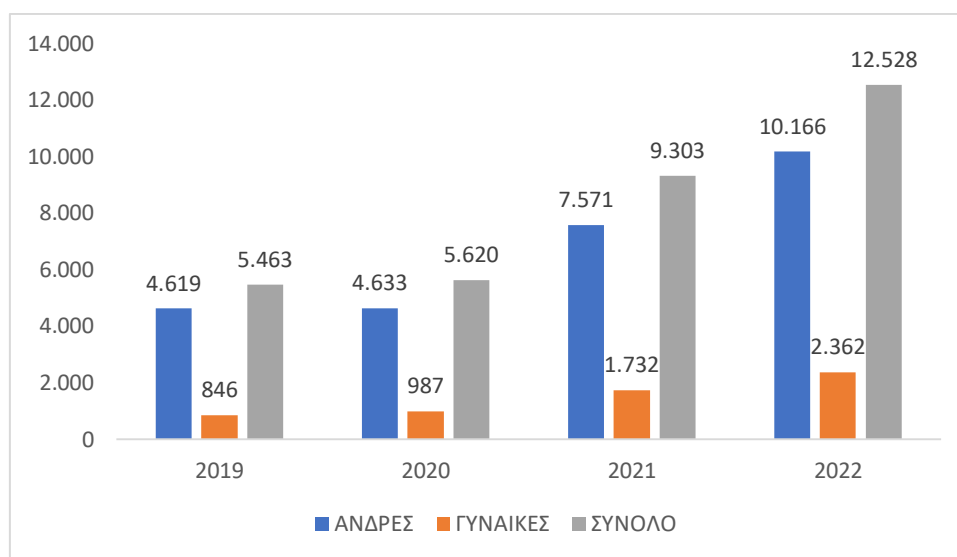
Πηγή: Τα δεδομένα προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

Σύμφωνα με τα δεδομένα της Ελληνικής Αστυνομίας, οι δράστες ενδοοικογενειακής βίας είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία άνδρες με το ποσοστό της αντιπροσώπευσής τους να κυμαίνεται από 81-85%, επιβεβαιώνοντας τη διεθνή βιβλιογραφία, η οποία κάνει λόγο για υπεροχή ανδρών δραστών στην ενδοοικογενειακή βία²²⁸, χωρίς ωστόσο να παραλείπεται και ο ρόλος του σκοτεινού αριθμού που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε κάθε ανάλυση στατιστικών εγκληματικότητας και πόσο μάλλον του συγκεκριμένου εγκλήματος. Επιπρόσθετα, η ανά μήνα κατανομή των δραστών από τα παρεχόμενα στατιστικά παρουσιάζει ως κορυφή στο σύνολο αυτών, το μήνα Αύγουστο, ενώ για τους άνδρες δράστες ως κορυφή είναι για το 2019 ο Ιούνιος, το 2020 ο Σεπτέμβριος, το 2021 ο Αύγουστος και το 2022 ο Οκτώβριος. Από την άλλη, οι γυναίκες δράστιδες των ενδοοικογενειακών εγκλημάτων παρουσιάζουν κορυφή για τα έτη 2019 και 2020 τον Σεπτέμβριο, για το 2021 και 2022 τον Αύγουστο.

²²⁸. Balogun, M., Owoaje, E. and Fawole, O., (2012), ό.π..

Τα δεδομένα που αφορούν την ηλικία των δραστών²²⁹ και εμπεριέχονται στις εκθέσεις 2020-2022 φανερώνουν ως μέση ηλικία διάπραξης για τους άνδρες δράστες, την ομάδα 45-60, στην οποία ανήκει το περισσότερο από το ένα τέταρτο των δραστών και ύστερα την ομάδα 35-45. Πολύ μικρή συμμετοχή στη συγκεκριμένη κατηγορία εγκλημάτων έχουν οι ηλικίες 18-21 και 21-25, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρημα της μέτριας συμμετοχής της ομάδας 60-75 και 75 άνω. Οι γυναίκες δράστιδες συμμετέχουν περισσότερο σε αυτές τις πράξεις κατά την ηλικία 35-45, αντιπροσωπεύοντας το ένα τρίτο των περιπτώσεων, και ύστερα κατά την ηλικία 45-60, στην οποία ανήκει το ένα τέταρτο. Οι υπόλοιπες κατηγορίες έχουν ελάχιστη συμμετοχή, ενώ δεν συμβαδίζουν με τους άνδρες δράστες στην κατηγορία των 60-75 και 75 άνω, όπου εκεί η συμμετοχή είναι αξιοσημείωτα χαμηλή.

Γράφημα 2.: Φύλο δραστών: 2019-2022

Πηγή: Τα δεδομένα προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

Η υπεροχή των γυναικών ως θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας από την επίσημη καταγραφή της αστυνομίας συμβαδίζει με τις έρευνες που αναφέρθηκαν στο μέρος της φαινομενολογίας και συγκεκριμένα με αυτή των Balogun και άλλων (βλέπε σελ.59), των Burke και άλλων (βλέπε σελ. 61), των Shannon και άλλων (βλέπε σελ. 62), καθώς

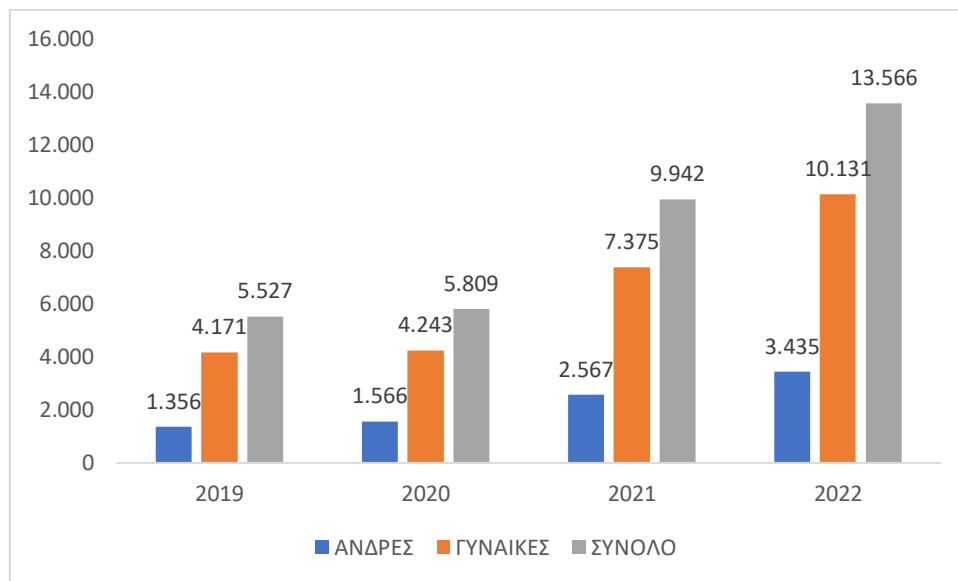
²²⁹. Οι ηλικιακές ομάδες που προκύπτουν από την καταγραφή της αστυνομίας είναι οι εξής: 1) Άγνωστο, 2) 0-7, 3) 7-13, 4) 13-18, 5) 18-21, 6) 21-25, 7) 25-30, 8) 30-35, 9) 35-45, 10) 45-60, 11) 60-75 και 12) 75 άνω. Για την ηλικιακή ομάδα 0-7 δεν υπάρχει καταγραφή περιστατικού.

και με τον παράγοντα επιρροής της παράδοσης, στον οποίο έγινε αναφορά για ανοχή της βίας από τον άνδρα σύζυγο στα πλαίσια κουλτούρας της Πακιστανικής κοινότητας (βλέπε έρευνα Asif και άλλων σελ. 66). Άλλωστε, και στις θεωρητικές προσεγγίσεις παρουσιάστηκε μια διακριτή μορφή ενδοοικογενειακής βίας με τον όρο «**wife battering**» στη διεθνή βιβλιογραφία. Έτσι, το πλειοψηφικό ποσοστό των γυναικών θυμάτων κυμαίνεται μεταξύ 74-75%, με την ανάλυση ανά μήνα να κορυφώνεται για το 2019 και 2020 τον μήνα Ιούλιο, ενώ για το 2021 και 2022 τον Αύγουστο. Από την άλλη, οι άνδρες θύματα είναι περισσότεροι τον Σεπτέμβριο του 2019, τον Ιούλιο του 2020, τον Αύγουστο του 2021 και 2022.

Οι άνδρες θύματα των ετών 2020-2022, για τα οποία έχουμε αναλυτικότερα στοιχεία από την ΕΛ.ΑΣ ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα²³⁰ των 45-60 ετών με μικρή διαφορά από την ομάδα 35-45, ενώ σημαντικός είναι ο αριθμός των θυμάτων ηλικίας 7-13 ετών αλλά και άνω των 75, φανερώνοντας μια τάση για κακοποίηση ανίκανων προς αντίσταση ατόμων, όπως των παιδιών και των ηλικιωμένων. Από την άλλη, οι γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας ανήκουν κατά κύριο λόγο στην ομάδα των 35-45 και ύστερα στην ομάδα 45-60. Τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι έχουν χαμηλή συμμετοχή ως θύματα, αφού οι πλειοψηφία των περιπτώσεων κατανέμεται στις προαναφερθείσες κατηγορίες, αλλά και στις ηλικιακές ομάδες 25-30 και 30-35, όπου μάλιστα η συμμετοχή των γυναικών στην εργασία και την κοινωνική ζωή είναι εντονότερη.

²³⁰. Οι ηλικιακές ομάδες που προκύπτουν από την καταγραφή της αστυνομία είναι οι εξής: 1) Άγνωστο, 2) 0-7, 3) 7-13, 4) 13-18, 5) 18-21, 6) 21-25, 7) 25-30, 8) 30-45, 9) 35-35, 10) 45-60, 11) 60-75 και 12) 75 άνω. Για την ηλικιακή ομάδα 0-7 δεν υπάρχει καταγραφή περιστατικού.

Γράφημα 3.: Φύλο θυμάτων: 2019-2022

Πηγή: Τα δεδομένα προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

Η σχέση θυμάτων και δράστών²³¹ είναι στην πλειονότητα των περιπτώσεων συζυγική, σχέση γονέων και τέκνων, αλλά και τέως συζύγων. Ακολουθεί αυτή των μόνιμων συντρόφων και των τέως συντρόφων, ενώ η λιγότερο «πληττόμενη» σχέση είναι αυτή όπου το θύμα συνδέεται με το δράστη μέσω φορέα κοινωνικής μέριμνας. Η περιγραφόμενη στατιστική αποτύπωση παραμένει ίδια για όλη τη μελετώμενη τριετία και συμφωνεί με τις έρευνες που παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο της φαινομενολογίας, αφού το ίδιο το αντικείμενο εστίασης των ερευνών αυτών ήταν η βία μεταξύ συζύγων, ως συχνότερη μορφή ενδοοικογενειακής βίας, όπως ενδεικτικά αυτή των Strand και συνεργατών, Balogun και συνεργατών και Gustafsson και συνεργατών.

Η Αστυνομία καταγράφει επίσης και συγκεκριμένα εγκλήματα του ποινικού κώδικα, τα οποία τελέστηκαν στα πλαίσια του οικογενειακού περιβάλλοντος, όπως αυτό ορίζεται από τον Ν.3500/2006. Οι πράξεις αυτές, με τη σειρά που μνημονεύονται και στις σχετικές εκθέσεις, στις οποίες βασίστηκε το παρόν ερευνητικό μέρος της

²³¹. Η καταγραφή της αστυνομίας διακρίνει τις εξής σχέσεις: 1) Άλλο, 2) Αδελφός-ή, 3) Ανιψιός-ά, 4) Γονέας, 5) Εγγονός-ή, 6) Εξάδελφος-η, 7) Θεός-α, 8) Μόνιμοι Σύντροφοι, 9) Παππούς-Γιαγιά, 10) Πρόσωπο σε φορέα κοινωνικής μέριμνας, 11) Συγγενείς, 12) Σύζυγοι, 13) Σύμφωνο Συμβίωσης, 14) Τέκνο, 15) Τέως σύζυγοι και 16) Τέως σύντροφοι.

διπλωματικής εργασίας είναι οι εξής: α) ανθρωποκτονία από πρόθεση (ά. 299 ΠΚ), β) βιασμός (ά. 336 ΠΚ) και γ) σωματική βλάβη αδυνάμων ατόμων (ά. 312 ΠΚ).

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με την ανθρωποκτονία σε συνδυασμό με το σχετικό για την ενδοοικογενειακή βία νόμο, το 2020 σημειώθηκαν 25 τελεσμένες περιπτώσεις και 18 απόπειρες. Το έτος 2021 οι τελεσμένες ανθρωποκτονίες αυξήθηκαν κατά 36% φτάνοντας τις 34, ενώ οι απόπειρες αυξήθηκαν κατά 33% φτάνοντας τις 24. Για το έτος 2022 καταγράφηκαν 35 τελεσμένες ανθρωποκτονίες, σημειώνοντας αύξηση 2,9% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ οι απόπειρες αυξήθηκαν κατά 37,5% φτάνοντας τις 33.

Πίνακας 5.: Απόπειρες και τελεσμένες ανθρωποκτονίες στο οικογενειακό περιβάλλον: 2020-2022

299ΠΚ σε συνδυασμό με τον 3500/2006	Απόπειρα	Τελεσμένο	Σύνολο
Περιστατικά 2020	18	25	32
Περιστατικά 2021	24	34	58
Περιστατικά 2022	33	35	68

Πηγή: Τα δεδομένα προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

Αναφορικά με τους δράστες της ανθρωποκτονίας είναι και για τα τρία έτη (2020-2022) κατά πλειοψηφία άνδρες με μέσο όρο ηλικίας²³² τα 45-60 έτη και ύστερα τα 35-45 έτη. Τα περισσότερα θύματα είναι γυναίκες και ανήκουν κι αυτές στην ηλικιακή ομάδα 45-60 με αμέσως επόμενη αυτή των 75 άνω²³³. Η σχέση θυμάτων και δραστών²³⁴ είναι

²³². Οι ηλικιακές ομάδες που προκύπτουν από την καταγραφή της αστυνομία αναφορικά με τους δράστες του ά. 299 ΠΚ σε συνδυασμό με τον Ν. 3500/2006 είναι οι εξής: 1) 18-21, 2) 21-25, 3) 25-30, 4) 30-35, 5) 35-45, 6) 45-60, 7) 60-75, 8) 75 άνω.

²³³. Οι ηλικιακές ομάδες που προκύπτουν από την καταγραφή της αστυνομία αναφορικά με τα θύματα του ά. 299 ΠΚ σε συνδυασμό με τον Ν. 3500/2006 είναι οι εξής: 1) 0-7, 2) 7-13, 3) 13-21, 4) 21-25, 5) 25-30, 6) 30-35, 7) 35-45, 8) 45-60, 9) 60-75 και 10) 75 άνω.

²³⁴. Η καταγραφή της αστυνομίας διακρίνει τις εξής σχέσεις: 1) Άλλο, 2) Αδελφός-ή, 3) Ανιψιός-ά, 4) Γονέας, 5) Εγγονός-ή, 6) Εξάδελφος-η, 7) Θείος-α, 8) Μόνιμοι Σύντροφοι, 9) Παππούς-Γιαγιά, 10)

αυτή των συζύγων και ύστερα των γονέων και τέκνων, κάτι το οποίο δικαιολογεί και την αποτύπωση αρκετών περιστατικών με θύματα ηλικιωμένους και δράστες τα ίδια τους τα παιδιά. Σημειώνεται πως δεν υπάρχουν στοιχεία συγκέντρωσης της καταγραφής των περιστατικών αυτών ανά περιφέρεια.

Σχετικά με το αδίκημα του βιασμού στο ενδοοικογενειακό πλαίσιο, το 2020 σημειώθηκαν 47 τελεσμένες περιπτώσεις, ωστόσο δεν υπάρχουν στοιχεία για τις απόπειρες. Για το 2021, υπάρχει μείωση 2% φτάνοντας τις 46, δηλαδή μία περίπτωση λιγότερη, ενώ οι απόπειρες ήταν 16. Για το 2022, υπάρχει αύξηση 91,3% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ οι απόπειρες διπλασιάστηκαν.

Πίνακας 6.: Απόπειρες και τελεσμένοι βιασμοί στο οικογενειακό περιβάλλον: 2020-2022

336ΠΚ σε συνδυασμό με τον 3500/2006	Απόπειρα	Τελεσμένο	Σύνολο
Περιστατικά 2020	δεν υπάρχει καταγραφή	47	47
Περιστατικά 2021	16	46	62
Περιστατικά 2022	32	88	120

Πηγή: Τα δεδομένα προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

Αναφορικά με τους δράστες βιασμού, αυτοί είναι στο 100% γένους αρσενικού με μέση ηλικία τα 35-45 έτη και τα 45-60 έτη²³⁵. Τα θύματα είναι κατά συντριπτική πλειοψηφία γυναίκες και μόνο ένας μικρός αριθμός αυτών είναι άνδρες. Η μέση ηλικία θυματοποίησής τους είναι τα 35-45 έτη για τις γυναίκες και τα 13-21 άνδρες, στοιχείο

Πρόσωπο σε φορέα κοινωνικής μέριμνας, 11) Συγγενείς, 12) Σύζυγοι, 13) Σύμφωνο Συμβίωσης, 14) Τέκνο, 15) Τέως σύζυγοι και 16) Τέως σύντροφοι.

²³⁵. Οι ηλικιακές ομάδες που προκύπτουν από την καταγραφή της αστυνομία αναφορικά με τους δράστες του ά. 336 ΠΚ σε συνδυασμό με τον Ν. 3500/2006 είναι οι εξής: 1) 0-7, 2) 7-13, 3) 13-21, 4) 21-25, 5) 25-30, 6) 30-35, 7) 35-45, 8) 45-60, 9) 60-75 και 10) 75 άνω.

το οποίο φανερώνει πως μπορεί να συμπεριλαμβάνονται και ανήλικοι²³⁶. Η σχέση θυμάτων και δραστών είναι κυρίως συζυγική, ενώ ακολουθεί αυτή των τέως συζύγων και μονίμων συντρόφων²³⁷, ενώ υπάρχουν στοιχεία συγκέντρωσης της καταγραφής των περιστατικών αυτών με βάση τις αστυνομικές περιφέρειες, οι οποίες αναδεικνύουν στην πρώτη θέση την Αττική (καταγγελλόμενα στην Γ.Α.Δ.Α) και δεύτερη την Κρήτη. Στην τελευταία θέση βρίσκονται τα Ιόνια Νησιά²³⁸.

Τέλος, για τη σωματική βλάβη αδυνάμων ατόμων, όπως περιγράφεται στο ά. 312 ΠΚ με συνδυασμό με τον Ν. 3500/2006, καταγράφηκαν 82 τελεσμένες πράξεις για το 2020, οι οποίες έφτασαν τις 162 το 2021 και τις 294 το 2022. Η ανοδική αυτή πορεία χαρακτηρίστηκε από το αξιοσημείωτο +97% μεταξύ 2020 και 2021 και από το +81,4% μεταξύ 2021 και 2022. Η ποσοστιαία μεταβολή από το πρώτο μελετώμενο έτος μέχρι το τελευταίο φανερώνει 258,5% αύξηση. Στοιχεία για τις απόπειρες δεν υπάρχουν.

Πίνακας 7.: Απόπειρες και τελεσμένες σωματικές βλάβες αδυνάμων ατόμων στο οικογενειακό περιβάλλον: 2020-2022

312ΠΚ σε συνδυασμό με τον 3500/2006	Απόπειρα	Τελεσμένο	Σύνολο
Περιστατικά 2020	δεν υπάρχει καταγραφή	82	82
Περιστατικά 2021	δεν υπάρχει καταγραφή	162	162
Περιστατικά 2022	δεν υπάρχει καταγραφή	294	294

Πηγή: Τα δεδομένα προέρχονται από τις Ετήσιες Εκθέσεις Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

²³⁶. Οι ηλικιακές ομάδες που προκύπτουν από την καταγραφή της αστυνομία αναφορικά με τα θύματα του ά. 336 ΠΚ σε συνδυασμό με τον Ν. 3500/2006 είναι οι εξής: 1) 0-7, 2) 7-13, 3) 13-21, 4) 21-25, 5) 25-30, 6) 30-35, 7) 35-45, 8) 45-60, 9) 60-75 και 10) 75 άνω.

²³⁷. Η καταγραφή της αστυνομίας διακρίνει τις εξής σχέσεις: 1) Άλλο, 2) Αδελφός-ή, 3) Ανιψιός-ά, 4) Γονέας, 5) Εγγονός-ή, 6) Εξάδελφος-η, 7) Θείος-α, 8) Μόνιμοι Σύντροφοι, 9) Παππούς-Γιαγιά, 10) Πρόσωπο σε φορέα κοινωνικής μέριμνας, 11) Συγγενείς, 12) Σύζυγοι, 13) Σύμφωνα Συμβίωσης, 14) Τέκνο, 15) Τέως σύζυγοι και 16) Τέως σύντροφοι.

²³⁸. Περιλαμβάνονται οι εξής αστυνομικές περιφέρειες: 1) Αττικής (Γ.Α.Δ.Α.), 2) Κεν. Μακεδονίας (Γ.Α.Δ.Θ.), 3) Αν.Μακ-Θράκης, 4) Βορείου Αιγαίου, 5) Δυτ. Μακεδονίας, 6) Δυτικής Ελλάδας, 7) Ηπείρου, 8) Θεσσαλίας, 9) Ιονίων Νήσων, 10) Κρήτης, 11) Νοτίου Αιγαίου, 12) Πελοποννήσου και 13) Στερεάς Ελλάδας.

Οι δράστες του συγκεκριμένου εγκλήματος είναι κατά πλειοψηφία άνδρες της ηλικιακής ομάδας 35-45 και 45-60 ετών²³⁹, ενώ τα θύματα είναι κυρίως γένους θηλυκού και ηλικίας 35-45 ετών, ωστόσο σημαντικός είναι ο αριθμός των ανήλικων θυμάτων αγοριών ηλικίας 7-13 ετών²⁴⁰. Η σχέση θυμάτων και δραστών χαρακτηρίστηκε κυρίως ως σχέση τέκνων και γονέων, με τα πρώτα να βρίσκονται στη θέση των θυμάτων, ενώ αμέσως επόμενη κατηγορία είναι αυτή των συζύγων²⁴¹. Κλείνοντας, τα στοιχεία της συγκέντρωσης της καταγραφής των περιστατικών αυτών στις αστυνομικές περιφέρειες δείχνουν για άλλη μια φορά την Αττική στην πρώτη θέση (καταγγελλόμενα στην Γ.Α.Δ.Α.) και δεύτερη την Κεντρική Μακεδονία (καταγγελλόμενα στην Γ.Α.Δ.Θ.). Στην τελευταία θέση βρίσκεται η Στερεά Ελλάδα και η Θεσσαλία²⁴².

Από τη μελέτη της αναλυτικής κατανομής του είδος των περιστατικών ανά αστυνομική περιφέρεια, στην οποία περιλαμβάνονται οι εξής πράξεις: α) απειλή (ά. 7, Ν.3500/2006), β) παράνομη βία (ά. 7, Ν.3500/2006, γ) προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας (ά. 9, Ν.3500/2006, δ) σωματική βλάβη (ά. 6, Ν.3500/2006) και ε) κατάχρηση σε ασέλγεια (ά. 8, §2, Ν.3500/2006) προκύπτουν τα εξής: Για τα υπό εξέταση έτη (2020-2022) το έγκλημα της ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης υπερτερεί των υπολοίπων σε σύνολο φτάνοντας τις 16.797 καταγγελίες. Πολύ κοντά βρίσκονται και οι καταγγελίες για ενδοοικογενειακή απειλή στις 15.282, ενώ ακολουθεί η παράνομη βία (1.843), η προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας (750) και τέλος η κατάχρηση σε ασέλγεια (15). Ακόμα, η πορεία των καταγγελιών των εγκλημάτων αυτών ανά τα έτη, ακολουθεί τη γενικότερη αυξητική τάση των περιστατικών από χρονιά σε χρονιά, αλλά συνάμα ακολουθεί και τη συγκέντρωση αυτών στις αστυνομικές περιφέρειες, όπως σχηματικά αναδείχθηκε από το γράφημα 3, και όχι από

²³⁹. Οι ηλικιακές ομάδες που προκύπτουν από την καταγραφή της αστυνομία αναφορικά με τους δράστες του ά. 312 ΠΚ σε συνδυασμό με τον Ν. 3500/2006 είναι οι εξής: 1) 0-7, 2) 7-13, 3) 13-21, 4) 21-25, 5) 25-30, 6) 30-35, 7) 35-45, 8) 45-60, 9) 60-75 και 10) 75 άνω.

²⁴⁰. Οι ηλικιακές ομάδες που προκύπτουν από την καταγραφή της αστυνομία αναφορικά με τα θύματα του ά. 312 ΠΚ σε συνδυασμό με τον Ν. 3500/2006 είναι οι εξής: 1) 0-7, 2) 7-13, 3) 13-21, 4) 21-25, 5) 25-30, 6) 30-35, 7) 35-45, 8) 45-60, 9) 60-75 και 10) 75 άνω.

²⁴¹. Η καταγραφή της αστυνομίας διακρίνει τις εξής σχέσεις: 1) Άλλο, 2) Αδελφός-ή, 3) Ανιψιός-ά, 4) Γονέας, 5) Εγγονός-ή, 6) Εξάδελφος-η, 7) Θείος-α, 8) Μόνιμοι Σύντροφοι, 9) Παππούς-Γιαγιά, 10) Πρόσωπο σε φορέα κοινωνικής μέριμνας, 11) Συγγενείς, 12) Σύζυγοι, 13) Σύμφωνο Συμβίωσης, 14) Τέκνο, 15) Τέως σύζυγοι και 16) Τέως σύντροφοι.

²⁴². Περιλαμβάνονται οι εξής αστυνομικές περιφέρειες: 1) Αττικής (Γ.Α.Δ.Α.), 2) Κεν. Μακεδονίας (Γ.Α.Δ.Θ.), 3) Αν.Μακ-Θράκης, 4) Βορείου Αιγαίου, 5) Δυτ. Μακεδονίας, 6) Δυτικής Ελλάδας, 7) Ηπείρου, 8) Θεσσαλίας, 9) Ιονίων Νήσων, 10) Κρήτης, 11) Νοτίου Αιγαίου, 12) Πελοποννήσου και 13) Στερεάς Ελλάδας.

τη χωρική κατανομή ανά 100.000 κατοίκους που ακολούθησε. Ακόμα, η σωματική βλάβη αυξήθηκε κατά 82% από το 2020 στο 2021 και κατά 20,5% από το 2021 στο 2022. Η μεγαλύτερη μεταβολή πραγματοποιήθηκε στην Αττική με αύξηση +135% από το 2020 στο 2021, και +14,5 από το 2021 στο 2022. Επιπλέον, η απειλή αυξήθηκε κατά 88% από το 2020 στο 2021 και κατά 31,3% από το 2021 στο 2022 σε επίπεδο επικράτειας. Τη μεγαλύτερη μεταβολή ανά περιφέρεια τη σημείωσε η Κεντρική Μακεδονία με αύξηση +116% μεταξύ 2020-2021, ενώ για τα έτη 2021-2022 σημαντική μεταβολή σημείωσε η Στερεά Ελλάδα με ποσοστό +30,3%. Η παράνομη βία αυξήθηκε κατά 99% (2020-2021) και ύστερα μόνο 2,9% (2021-2022). Η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης κατέγραψε μεταβολή +375% για το 2020-2021, ενώ για το 2021-2022 τη θέση της με μεταβολή με αρνητικό πρόσημο πήρε η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας με -77,3%. Μικρότερη αύξηση, δηλαδή στο 78% κατέγραψε το αδίκημα της προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας μεταξύ 2020-2021, το οποίο έφτασε το 282,9% το 2021-2022. Η περιφέρεια με την αξιοσημείωτη μεταβολή για την πρώτη περίοδο μελέτης ήταν αυτή της Αττικής με +500%, η οποία επικράτησε με +488,3% και για τη δεύτερη περίοδο. Τέλος, καμία μεταβολή δεν επισημάνθηκε για την πρώτη διετία αναφορικά με το αδίκημα της κατάχρησης σε ασέλγειας (0%), κάτι το οποίο ανατράπηκε τη δεύτερη διετία με αρνητικό ποσοστό -66,6%. Ανάμεσα στις περιφέρειες, η παραπάνω πράξη μεταβλήθηκε κατά +200% από το 2020 στο 2021 στην Κρήτη με την Αττική να καταγράφει το ίδιο διάστημα αρνητικό ρεκόρ με -100%. Για το 2021 και 2022 η αλλαγή που καταγράφηκε αφορά την περιφέρεια Κρήτης με -33,3% σε σχέση με το 2021, όταν όλες οι υπόλοιπες περιφέρειες δεν κατέγραψαν κανένα περιστατικό για το 2022.

2.2 Στατιστικά στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2018-2022)

Στο παρόν υποκεφάλαιο παρουσιάζονται τα στατιστικά στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΓΓΙΑΔ) τέως Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΔΟΠΦ), όπως αυτά προκύπτουν από τις «Ετήσιες Εκθέσεις Για Τη Βία Κατά Των Γυναικών», καθώς και από τα Ενημερωτικά Σημειώματα του διαδικτυακού κόμβου, τα οποία συγκεντρώθηκαν και ομαδοποιήθηκαν από τη γράφουσα, προκειμένου επιτευχθεί μια συγκριτική ανασκόπηση.

Πιο συγκεκριμένα, τα δεδομένα αντλήθηκαν από τις Ετήσιες Εκθέσεις των ετών 2020²⁴³, 2021²⁴⁴ και 2022²⁴⁵ και από το 28^ο Ενημερωτικό Σημείωμα²⁴⁶ και αφορούν το δίκτυο δομών των Συμβουλευτικών Κέντρων και των Ξενώνων Φιλοξενίας, ενώ παρέχονται και δεδομένα από την τηλεφωνική γραμμή υποστήριξης 15900. Οι χρονικές περιόδους αναφοράς, δεν ανταποκρίνονται σε ολόκληρο το εύρος της μελετώμενης, στη διπλωματική εργασία, πενταετίας 2018-2022, αλλά στα έτη 2019-2022 για τον αριθμό ωφελούμενων πολιτών στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στην τηλεφωνική γραμμή SOS 15900, και 2020-2022 για την κατανομή των ωφελούμενων σε γεωγραφικές διαστάσεις, τις ηλικιακές κατηγορίες των θυμάτων, τη σχέση δράστη και θύματος, το είδος βίας που υπέστησαν, το μορφωτικό τους επίπεδο, την κατάσταση απασχόλησης, τα αιτήματα των ωφελούμενων, τις κατηγορίες φιλοξενούμενων στους Ξενώνες και τέλος τη συχνότητα των κλήσεων στο 15900 ανά την επικράτεια.

Τα δεδομένα των ετών αφορούν τις εξής χρονικές περιόδους:

- Για το έτος 2019, η χρονική περίοδος καταγραφής των δεδομένων αφορά το διάστημα από 1^η Νοεμβρίου 2018 έως 31 Οκτωβρίου 2019,
- Για το έτος 2020, η χρονική περίοδος καταγραφής των δεδομένων αφορά το διάστημα από 1^η Νοεμβρίου 2019 έως 31 Οκτωβρίου 2020,
- Για το έτος 2021, η χρονική περίοδος καταγραφής των δεδομένων αφορά το διάστημα από 1^η Νοεμβρίου 2020 έως 30 Σεπτεμβρίου 2021 και
- Για το έτος 2022, η χρονική περίοδος καταγραφής των δεδομένων αφορά το διάστημα από 1^η Νοεμβρίου 2021 έως 30 Σεπτεμβρίου 2022.

Η πορεία των ωφελούμενων στο δίκτυο των Συμβουλευτικών Κέντρων, καθώς και στη γραμμή υποστήριξης 15900, ανά την επικράτεια φανερώνει ανοδικές τάσεις κατά τα έτη 2019 (4.654), 2020 (4.872), με μια μικρή πτώση το 2021 (4.681), καταλήγοντας και πάλι σε άνοδο το έτος 2022 (5.183). Η αποτύπωση των παραπάνω δεδομένων φανερώνεται ως εξής στο γράφημα 4, ωστόσο στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαία η

²⁴³. Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2020), *1^η Ετήσια Έκθεση Για Τη Βία Κατά Των Γυναικών*, Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

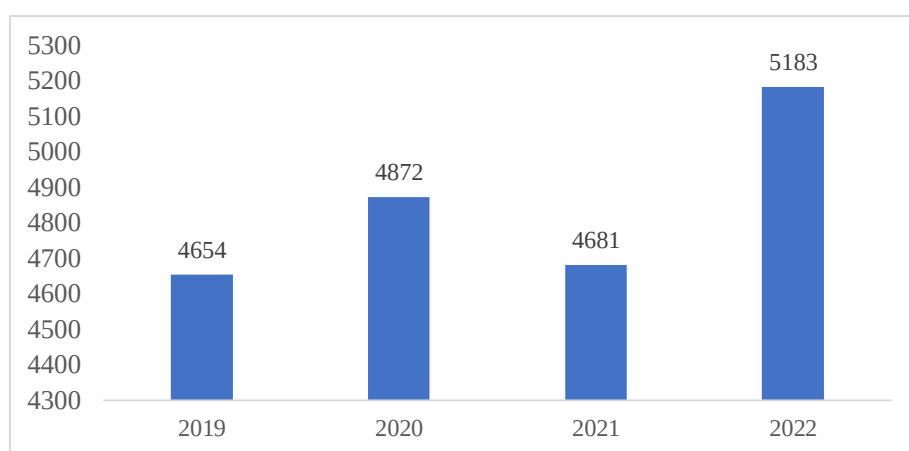
²⁴⁴. Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2021), *2^η Ετήσια Έκθεση Για Τη Βία Κατά Των Γυναικών*, Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

²⁴⁵. Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2022), *3^η Ετήσια Έκθεση Για Τη Βία Κατά Των Γυναικών*, Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

²⁴⁶. Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2021), *Δεδομένα από τα Συμβουλευτικά Κέντρα και τους Ξενώνες Φιλοξενίας για την περίοδο 2018-2020*, 28^ο Ενημερωτικό Σημείωμα, Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

διευκρίνιση αναφορικά με την ποσοτική εμφάνιση των κλήσεων για βοήθεια, αφού η αυξημένη συχνότητα ωφελομένων ενδέχεται να αφορά επαναλαμβανόμενες κλήσεις από τα ίδια θύματα. Το συγκεκριμένο πόρισμα ανέδειξε μια βέλγικη έρευνα²⁴⁷, η οποία σημείωσε τριπλασιασμό των κλήσεων στη συμβουλευτική γραμμή κατά την περίοδο της πανδημίας, ωστόσο οι ωφελούμενοί της ήταν θύματα που καλούσαν περισσότερες από μία φορές για την διαχείριση της σε βάρος τους βίας, η οποία μάλιστα προ-υπήρχε των περιοριστικών μέτρων²⁴⁸.

Γράφημα 4.: Ωφελούμενοι στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στο 15900: 2019-2022

Πηγή: Ετήσιες εκθέσεις ΓΓΟΠΠΦ των ετών 2020-2022²⁴⁹ και 28^ο Ενημερωτικό Σημείωμα²⁵⁰.

Τα παρακάτω δεδομένα, όπως ήδη επισημάνθηκε, ανταποκρίνονται στα έτη 2020-2022, λόγω αδυναμίας εύρεσης στοιχείων που να καλύπτουν ολόκληρη την περίοδο 2018-2022. Έτσι, στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται η κατανομή των

²⁴⁷. Bruxelles Prévention et Sécurité, (2020), "Les violences intrafamiliales en Région de Bruxelles-Capitale en période de confinement", *Safe Brussels*, ανακτήθηκε 7/4/2024 από το σύνδεσμο: <https://safe.brussels/fr/nouvelle-publication-les-violences-intrafamiliales-en-region-de-bruxelles-capitale-en-periode-de>

²⁴⁸. Μαράτου-Αλιμπράντη, Α. και Βλαστάρη-Δυοβουνιώτου, Χ., (2022), «Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας την περίοδο της πανδημίας COVID-19», Εισήγηση στο συνέδριο: «Κοινωνίες και Κοινωνιολογίες στον 21ο αιώνα», 8ο Συνέδριο της Ελληνικής Κοινωνιολογικής Εταιρείας, 13-15/10/2022.

²⁴⁹. Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2020), ό.π., σελ. 24-29, Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2021), ό.π., σελ. 85-93, Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2022), ό.π., σελ. 132-141.

²⁵⁰. Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, (2021), 28^ο Ενημερωτικό Σημείωμα, ό.π., σελ. 2.

εξυπηρετούμενων, είτε με αυτοπρόσωπη αναφορά, είτε από τρίτα πρόσωπα, για τα έτη 2020-2022 εμπεριέχοντας γεωγραφικά κριτήρια, προκειμένου να αναδειχθεί η συχνότητα των αναφορών των ωφελούμενων στα κατά τόπους Συμβουλευτικά Κέντρα. Αξίζει να διευκρινιστεί πως στην περίπτωση της Αττικής αναγράφονται στοιχεία από περισσότερα τους ενός Συμβουλευτικά Κέντρα, μιας και προσμετρούνται συνολικά οι εξυπηρετούμενοι από το ΣΚ Αθήνας-Οργανική Δομή ΓΓΟΠΠΦ, ΣΚ Αθήνας-Πολύκεντρο, ΣΚ Δήμου Αθηναίων, ΣΚ Πειραιά, ΣΚ Δήμου Κερατσινίου-Δραπετσώνας, ΣΚ Δήμου Περιστερίου, ΣΚ Δήμου Φυλής, ΣΚ Δήμου Χαλανδρίου, ΣΚ Δήμου Ελευσίνας, ΣΚ Δήμου Σαλαμίνας, καθώς και η Γραμμή 15900. Η κατηγορία «Άλλο», περιλαμβάνει το ΣΚ Κοζάνης, ΣΚ Σύρου-Ερμούπολης (μόνο για τα έτη 2020 και 2022), ΣΚ Δήμου Ζακύνθου, ΣΚ Δήμου Θηβαίων, ΣΚ Δήμου Καλαμάτας (μόνο για το έτος 2022), ΣΚ Δήμου Καστοριάς, ΣΚ Δήμου Κατερίνης, ΣΚ Δήμου Αργοστολίου, ΣΚ Δήμου Κορινθίων, ΣΚ Δήμου Κω, ΣΚ Δήμου Πρέβεζας, ΣΚ Δήμου Πύργου, ΣΚ Δήμου Ρόδου, ΣΚ Δήμου Τρικκαίων και ΣΚ Δήμου Καρδίτσας.

Από την ανάλυση του πίνακα προκύπτει πως οι αναφορές των ωφελούμενων στην Αττική ή τη γραμμή 15900 αντιπροσωπεύουν το 39-42% του συνόλου μεταξύ των ετών 2020-2022, με δεύτερη τη Θεσσαλονίκη και αντιπροσώπευση μόνο 5-7% και αμέσως επόμενη την Κρήτη σε ποσοστό 5% το ελάχιστο και 6% το ανώτατο κατά την τριετία. Με μικρές διαφορές ακολουθούν η Καβάλα και η Τρίπολη με 3-4%, ενώ η πόλη με το μικρότερο αριθμό αναφορών ωφελούμενων είναι η Κομοτηνή με 1% αντιπροσώπευση για το 2020 και 2% για το 2022 (για το 2021 δεν έχουν καταγραφεί δεδομένα για την Κομοτηνή). Η κατηγορία «Άλλο», η οποία περιλαμβάνει περιοχές-πόλης τόσο ηπειρωτικής, όσο και νησιωτικής χώρας και συγκεκριμένα συγκεντρώνει αναφορές εξυπηρετούμενων 15 Συμβουλευτικών Κέντρων κυμαίνεται μεταξύ του 16-19%.

Πίνακας 8.: Ωφελούμενοι στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στη γραμμή 15900 με γεωγραφική κατανομή: 2020-2022

ΠΟΛΗ	2020	2021	2022
Αττική	1876	1868	2158
Θεσσαλονίκη	338	236	368
Αλεξανδρούπολη	76	85	88

Κομοτηνή	72		117
Καβάλα	190	167	156
Σέρρες	115	74	110
Μυτιλήνη	91	61	93
Χίος	98	80	85
Λαμία	103	97	100
Βέροια	92	93	103
Ιωάννινα	78	128	118
Λάρισα	136	119	152
Κέρκυρα	102	88	107
Κρήτη	273	220	276
Πάτρα	180	176	152
Καλαμάτα	81	85	
Τρίπολη	132	135	145
Σύρος-Ερμούπολη		97	
Άλλο	839	872	855
ΣΥΝΟΛΑ	4872	4681	5183

Πηγή: Ετήσιες εκθέσεις ΓΓΟΠΠ των ετών 2020-2022 και 28^ο Ενημερωτικό Σημείωμα, ό.π..

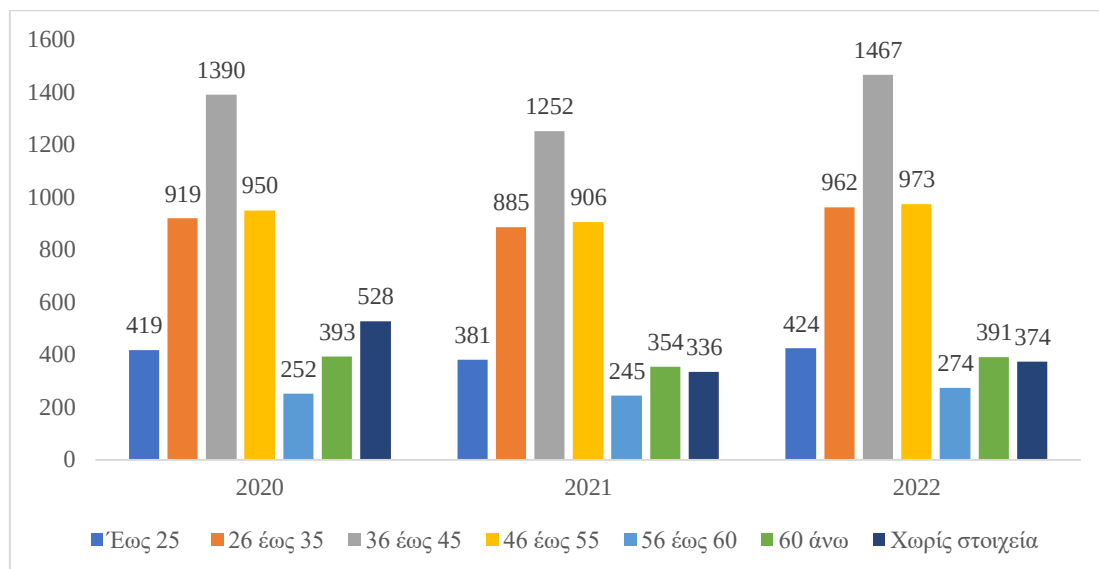
Ακόμα, στατιστική αποτύπωση υπάρχει και για τις κλήσεις στο 15900, ανάλογα με την τοποθεσία, την οποία δήλωσαν ως τόπος διαμονής οι ωφελούμενοι. Για την κατανομή των ποσοστών κλήσεων ανά την επικράτεια, η Γενική Γραμματεία διακρίνει τα γεωγραφικά διαμερίσματα ως εξής (από το βορειότερο στο νοτιότερο): Κεντρική Μακεδονία, Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Νησιά Ιονίου, Αττική, Πελοπόννησος, Κρήτη, Νότιο Αιγαίο. Επιπλέον, υπάρχει και η κατηγορία «Άλλο» και «Χωρίς στοιχεία» για τις περιπτώσεις όπου καταγράφηκαν σωρευτικά οι κλήσεις από Δυτική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και Βόρειο Αιγαίο στην μεν πρώτη περίπτωση, και για τις περιπτώσεις όπου δεν έγινε αναφορά του τόπου διαμονής των ωφελούμενων καλούντων στη γραμμή. Αυτό που αναδεικνύεται και επιβεβαιώνεται μέσα από τις επίσημες καταγγελίες στην αστυνομία, στις οποίες έγινε ήδη αναφορά, η πλειοψηφία των κλήσεων για παροχή βοήθειας-υποστήριξης στο 15900, συγκεντρώνονται στην Αττική, η οποία κατέχει την πρώτη θέση με ποσοστό μεταξύ 35,6% (2022) και 45% (2020). Με τεράστια διαφορά ακολουθεί η Κεντρική

Μακεδονία με ποσοστό μεταξύ 10,3% (2022) και 12% (2020). Στην τρίτη θέση κατατάσσεται η Κρήτη με ποσοστό 4% (2020-2022) και 5% (2021), ενώ με μικρές διαφορές μεταξύ τους βρίσκονται η Θεσσαλία, η Στερεά Ελλάδα, η Δυτική Ελλάδα και η Πελοπόννησος αναδεικνύοντας έναν μέσο όρο γύρω στο 2,7%. Οι ωφελούμενοι της Ηπείρου, των Νησιών του Ιονίου και του Νοτίου Αιγαίου είχαν την μικρότερη καταγραφή στα δεδομένα των κλήσεων του 15900 και μάλιστα για τα συγκεκριμένα διαμερίσματα δεν υπήρχε καθόλου καταγραφή για το 2020. Η κατηγορία «Άλλο» κυμαίνεται μεταξύ του 19% (2021) και 27,8% (2022) και με αντιστρόφως ανάλογη τάση ανά τα έτη κυμαίνεται η κατηγορία «Χωρίς στοιχεία» και συγκεκριμένα, 4% (2021) και 8% (2020). Αυτό που παρατηρεί κανείς βλέποντας τη γενική εικόνα, είναι η για άλλη μια φορά μεγαλύτερη αντιπροσώπευση των μεγάλων αστικών κέντρων-πόλεων στις κλήσεις για παροχή βοήθειας, επιβεβαιώνοντας τα στατιστικά της Ελληνικής Αστυνομίας (βλ. γράφημα 1), μιας και συμπίπτουν τα δεδομένα αναφορικά με την συγκέντρωση των περιστατικών, με βάση πάντα τις καταγγελίες και τις κλήσεις για υποστήριξη, στις μεγάλες πόλεις με επίκεντρο την Αθήνα. Τέλος, σε όλες τις περιπτώσεις για τις οποίες υπάρχουν πλήρη στοιχεία των ετών, η χρονιά του 2020 συγκέντρωσε τα περισσότερα τηλεφωνήματα σε σχέση με αυτή του 2021 και του 2022, ενώ και μεταξύ των δύο, το 2021 υπήρχαν πιο πολλά τηλεφωνήματα σε σχέση με το 2022, για το οποίο μπορεί να λεχθεί μόνο ότι συγκέντρωσε την πλειοψηφία των τηλεφωνημάτων, στα οποία οι ωφελούμενοι απέκρυσαν το μέρος από το οποίο κάλεσαν, σε σχέση και πάλι με τις προηγούμενες χρονιές (2020-2021)²⁵¹.

Όσο αφορά τις ηλικικές ομάδες των ωφελούμενων, σύμφωνα με τη διάκριση που πραγματοποιεί η Γενική Γραμματεία στις εκθέσεις της, διαπιστώνεται πως οι ηλικίες 36-45 αντιπροσωπεύουν το 29% του συνολικού δείγματος για την τριετία 2020-2022, ενώ με ποσοστό 20% ακολουθούν η ηλικική ομάδα 26-35 και 46-55 ετών. Με ποσοστό μόλις 5% επί του συνόλου αντιπροσωπεύονται οι ηλικίες 56-60, οι οποίες αναφέρονται σε μόνο τέσσερα ηλικιακά έτη, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες κατηγορίες που αφορούν κατ' ελάχιστο δεκαετία. Τέλος, μεταξύ 8-9% αντιπροσωπεύονται οι ηλικικές ομάδες έως 25 ετών, άνω των 60 και χωρίς στοιχεία, όπως σχηματικά αναδεικνύεται μέσα από το παρακάτω γράφημα.

²⁵¹. Το 2020, η κατηγορία «Χωρίς στοιχεία» συγκέντρωσε το 20%, ενώ η κατηγορία «Άλλο», 8%. Το 2021, η κατηγορία «Χωρίς στοιχεία» συγκέντρωσε το 19%, ενώ η κατηγορία «Άλλο», 4% και το 2022, η κατηγορία «Χωρίς στοιχεία» συγκέντρωσε το 27,8%, ενώ η κατηγορία «Άλλο», 5,1%.

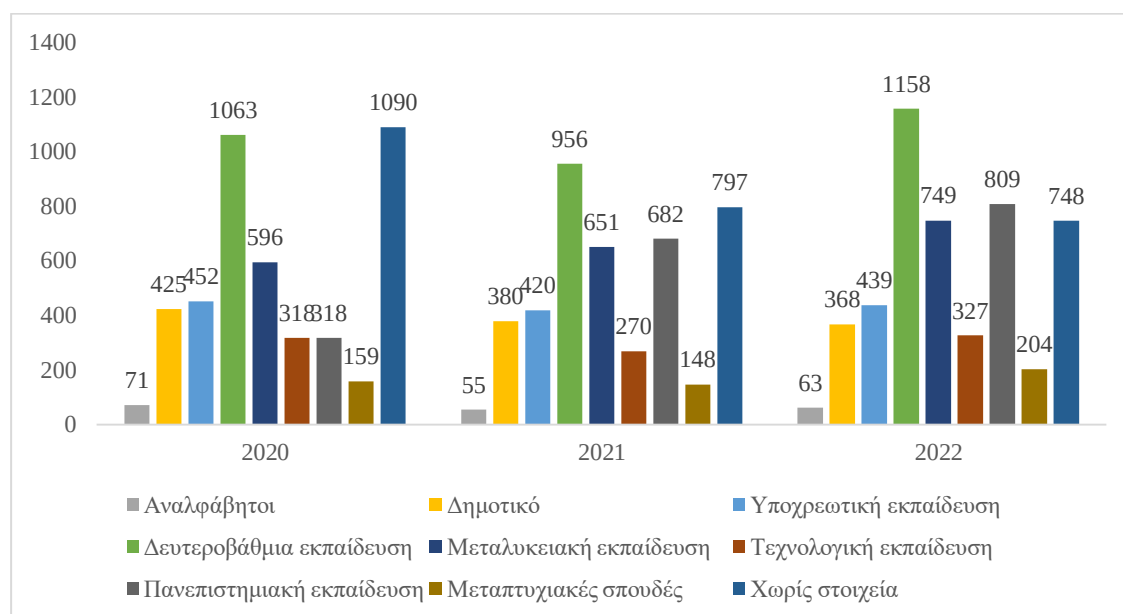
Γράφημα 5.: Ηλικιακή κατανομή ωφελομένων στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στο 15900: 2020-2022

Πηγή: Ετήσιες εκθέσεις ΓΤΟΠΠΦ των ετών 2020-2022, ό.π..

Το επίπεδο εκπαίδευσης των ωφελομένων που απευθύνθηκαν στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στη γραμμή 15900 κατά την περίοδο 2020-2022, φανερώνει πως στην πλειονότητά τους ήταν απόφοιτοι δευτεροβάθμιας βαθμίδας εκπαίδευσης με ποσοστό 23% επί του συνόλου των ετών, ενώ για ένα αξιοσημείωτο ποσοστό της τάξεως του 19% δεν υπάρχουν στοιχεία. Ακολουθεί με 15% και 13% αντίστοιχα η μεταλυκειακή και πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ενώ κάτω από 10% είναι οι εξής κατηγορίες: Δημοτική εκπαίδευση (9%), Τεχνολογική εκπαίδευση (7%), Μεταπτυχιακές σπουδές (4%) και Αναλφάβητοι (1%).

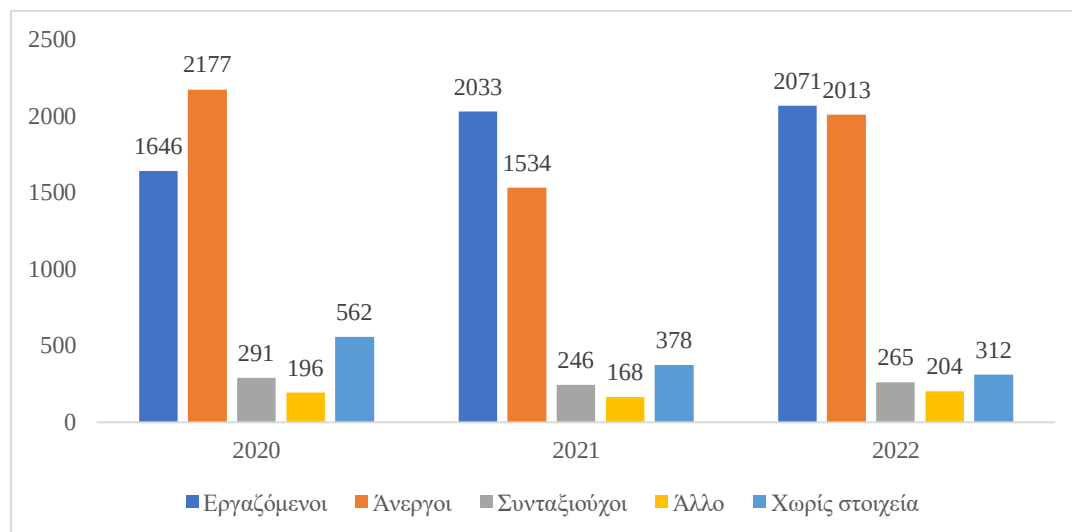
Γράφημα 6.: Επίπεδο εκπαίδευσης ωφελούμενων στα ΣΚ και στο 15900: 2020-2022

Πηγή: Ετήσιες εκθέσεις ΓΓΟΠΠΦ των ετών 2020-2022, ό.π..

Σχετικά με την κατάσταση απασχόλησης των ωφελούμενων, η συχνότητα των εργαζομένων και των ανέργων κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με μικρές αυξομειώσεις της μιας κατηγορίας έναντι της άλλης ανά έτος. Οι μέσοι όροι περιγράφουν στο σύνολο των ετών 2020-2022, τους εργαζομένους και ανέργους ωφελούμενους με ίδιο ποσοστό στο 41%, με αμέσως επόμενη κατηγορία του 9% για τις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχουν τα σχετικά στοιχεία. Στο 6% αναδεικνύεται η κατηγορία των συνταξιούχων και στο 4% η κατηγορία «Άλλο».

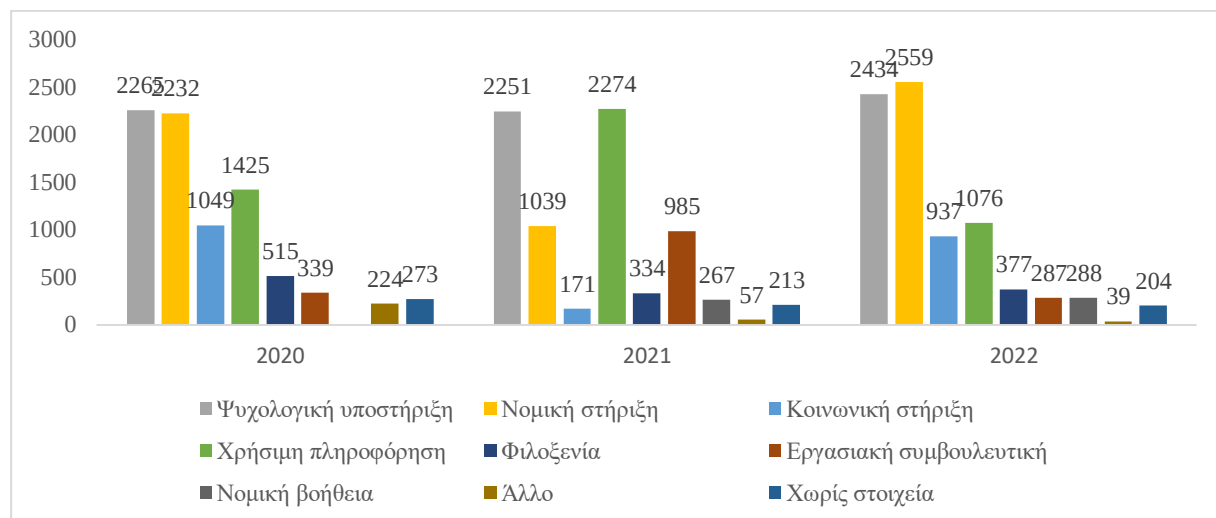
Γράφημα 7.: Κατάσταση απασχόλησης ωφελούμενων στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στο 15900: 2020-2022

Πηγή: Ετήσιες εκθέσεις ΓΓΟΠΠΦ των ετών 2020-2022, ό.π..

Ανάμεσα στα αιτήματα που έγιναν τα έτη 2020-2022 στα ΣΚ και στο 15900, ξεχωρίζει η ψυχολογική υποστήριξη, η οποία κατέχει το 29% του συνόλου για την τριετία, με αμέσως επόμενη αυτή της νομικής στήριξης με 24%. Βέβαια, η συγκεκριμένη κατηγορία φανέρωσε το 2021 μια αισθητή πτώση της τάξεως του 50% σε σχέση με το 2020 και το 2022, όταν συντριπτικό ποσοστό κατέλαβε το αίτημα της παροχής χρήσιμης πληροφόρησης. Συνολικά η παροχή πληροφοριών από τους εκπροσώπους προς τους ωφελούμενους διατηρεί ένα ικανοποιητικό ποσοστό του 20%, εκτός του έτους 2021 που πλησίασε το ήμισυ των αιτημάτων (48%). Κάτω από το 10% στο συνολικό δείγμα βρίσκεται η κοινωνική στήριξη (9%), η εργασιακή συμβουλευτική (7%), η νομική βοήθεια (2%), η κατηγορία «Άλλο» (1%) και «Χωρίς στοιχεία» (3%). Ακόμα, αυτό που παρατηρείται είναι η αύξηση του αιτήματος της εργασιακής συμβουλευτικής για το έτος 2021, το οποίο έφτασε μόνο για εκείνη τη χρονιά να εκτιμάται στο 13% σε αντίθεση με το 2020 και 2022 όπου δεν ξεπερνούσε το 10%. Διευκρινιστικά, δεν υπάρχουν δεδομένα για την κατηγορία της νομικής βοήθειας για το 2020, για το λόγο αυτό και το ποσοστό αντιπροσώπευσης που αναφέρθηκε επί του συνόλου, ενδεχομένως να είναι μεγαλύτερο στην πραγματικότητα.

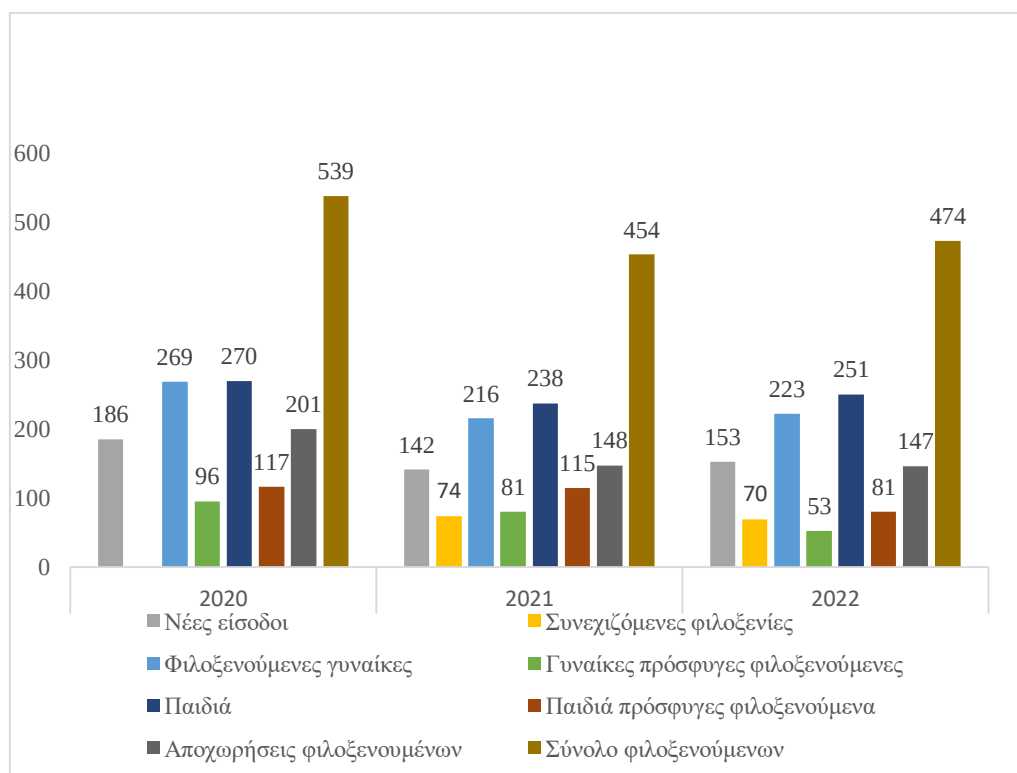
Γράφημα 8.: Αιτήματα ωφελομένων στα Συμβουλευτικά Κέντρα και στο 15900: 2020-2022

Πηγή: Ετήσιες εκθέσεις ΓΤΟΠΦ των ετών 2020-2022, ό.π..

Στατιστικά δεδομένα υπάρχουν και για τους Ξενώνες του δικτύου δομών, οι οποίοι καταγράφουν τον αριθμό γυναικών και παιδιών που μπορούν να ωφεληθούν από τη φιλοξενία. Σε αντίθεση με τα προαναφερθέντα δεδομένα, όπου οι ωφελούμενοι μπορούσαν να είναι και τρίτα πρόσωπα, στους Ξενώνες φιλοξενούνται μόνο γυναίκες και παιδιά που είναι οι ίδιοι θύματα ενδοοικογενειακής ή και άλλης βίας. Αναλυτικότερα, ο συνολικός αριθμός ωφελομένων για τα έτη 2020-2022 ανέρχεται στις 4.598, εκ των οποίων στο 3-4% κατά έτος κυμαίνονται οι νέες εισοδοι, με τις περισσότερες να καταγράφονται το 2020 (186). Οι συνεχιζόμενες φιλοξενίες για τα έτη 2021 και 2022 βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο, του 2%, ενώ για το 2020 δεν πραγματοποιήθηκε καταγραφή τους. Με δεδομένο ότι κάθε χρόνο, ο συνολικός αριθμός ωφελομένων ήταν κατά ελάχιστο 454 άτομα (2021) και κατά μέγιστο 539 (2020), οι γυναίκες και τα παιδιά που φιλοξενήθηκαν ανταποκρίνονται στο 5-6% για κάθε κατηγορία ξεχωριστά κατά έτος, ενώ οι γυναίκες πρόσφυγες εκτιμώνται στο 1-2%, σε αντίθεση με τα παιδιά προσφύγων όπου ξεπερνούν το 2-3%. Τέλος, αποχωρούν κάθε χρόνο 3-4% των φιλοξενούμενων ατόμων. Ιδιαίτερες μεταβολές ανάμεσα στα έτη δεν υπάρχουν, με εξαίρεση το 2020, το οποίο είχε ελάχιστα πιο αυξημένους δείκτες σε σχέση με τις άλλες δύο χρονιές.

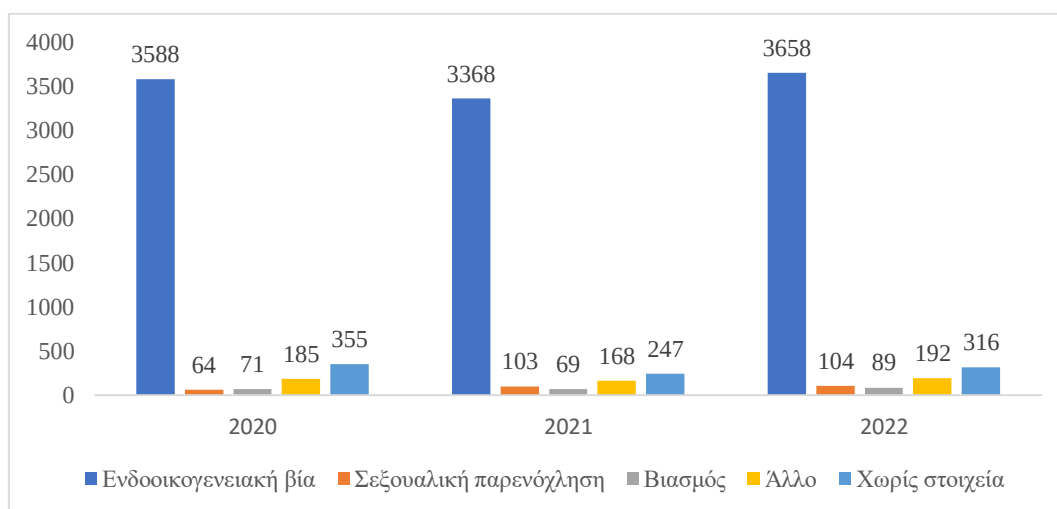
Γράφημα 9.: Ωφελούμενες γυναίκες και παιδιά σε Ξενώνες Φιλοξενίας του δικτύου: 2020-2022

Πηγή: Ετήσιες εκθέσεις ΓΤΟΠΦ των ετών 2020-2022, ό.π..

Τα είδη βίας που περιγράφηκαν στους εκπροσώπους των Συμβουλευτικών Κέντρων και της γραμμής 15900 κατά τα έτη 2020-2022, κατά συντριπτική πλειοψηφία της τάξεως του 84% αφορούν ενδοοικογενειακή βία, όπως αυτή μπορεί να εκφραστεί μέσα από όλες τις μορφές της που περιγράφονται στο σχετικό νόμο. Η σεξουαλική παρενόχληση και ο βιασμός αναφέρθηκαν σε ποσοστό 2%, ενώ η κατηγορία «άλλο» με 4% αφορά είδη βίας για τα οποία δεν υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία. Τέλος, 7% των εξυπηρετούμενων δεν περιέγραψε καμία βία, οπότε αυτό θα μπορούσε να αντιπροσωπεύει την περίπτωση των τρίτων προσώπων που απευθύνονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα για πληροφορίες. Ωστόσο, αξίζει να διευκρινιστεί πως ένας-μία ωφελούμενη μπορεί να περιέγραψε περισσότερα του ενός, είδη βίας, κι αυτό αποδεικνύεται την αναντιστοιχία μεταξύ του αριθμού των ωφελούμενων και των ειδών βίας. Επιπλέον, ενδέχεται το ίδιο πρόσωπο να έχει απευθυνθεί περισσότερες από μία φορές στα Συμβουλευτικά Κέντρα και τη γραμμή 15900, οπότε να έχει καταχωρηθεί διπλά ή και παραπάνω.

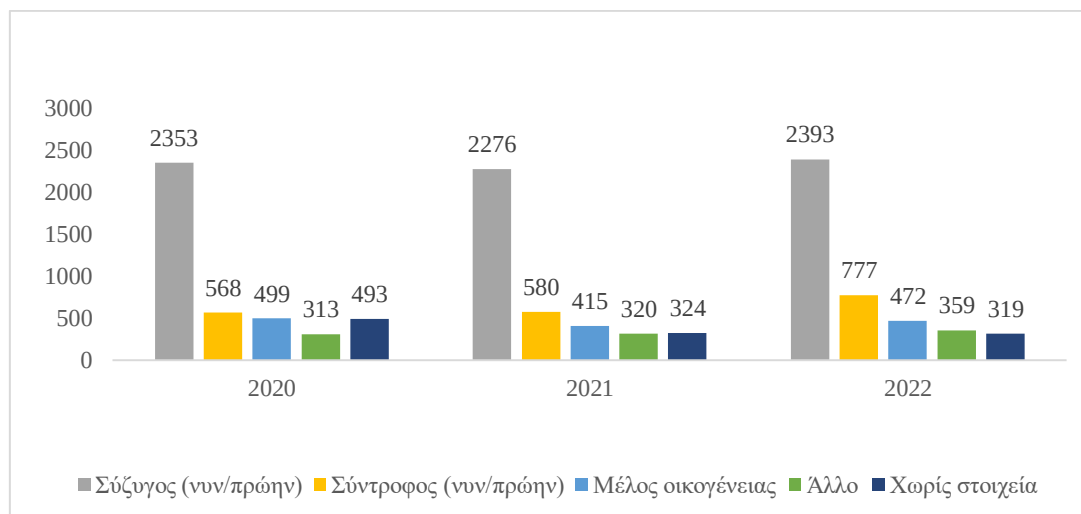
Γράφημα 10.: Είδος βίας που αναφέρθηκε στα ΣΚ και στο 15900: 2020-2022

Πηγή: Ετήσιες εκθέσεις ΓΓΟΠΠΦ των ετών 2020-2022, ό.π..

Τα δεδομένα που περιγράφουν τη σχέση ωφελούμενων στα Συμβουλευτικά Κέντρα και τη γραμμή 15900 με τους δράστες των πράξεων για τις οποίες ζητούν υποστήριξη ή πληροφορίες αναδεικνύουν πως πρόκειται κατά πλειοψηφία για ζευγάρι, με την κατηγορία αυτή να αποτυπώνεται ως σύζυγοι (νυν/πρώην) και σε ποσοστό 56%. Έπεται με 15% η σχέση μεταξύ συντρόφων που δεν έχουν συνάψει γάμο ή σύμφωνο συμβίωσης, ενώ στο 11% βρίσκονται τα μέλη της οικογένειας, είτε αφορά σχέσεις παιδιών με γονείς, είτε ηλικιωμένων με τα παιδιά τους. Στην περίπτωση μιας διευρυμένης-ευρύτερης οικογένειας μπορεί να περιλαμβάνονται και πρόσωπα όπως θείος-θεία, ανιψιός-ά και άλλα. Η κατηγορία «Άλλο» με 8% αφορά συνήθως τη σχέση ωφελούμενων σε ίδρυμα ή οίκο με το προσωπικό ή και τα τρίτα πρόσωπα που απευθύνονται στα Συμβουλευτικά Κέντρα ζητώντας πληροφορίες χωρίς να είναι οι ίδιοι θύματα και χωρίς να έχουν απαραίτητα κάποια σχέση με το δράστη και το θύμα.

Γράφημα 11.: Σχέση ωφελούμενων και δραστών στα Συμβουλευτικά Κέντρα και το 15900: 2020-2022

Πηγή: Ετήσιες εκθέσεις ΓΓΟΠΠΦ των ετών 2020-2022, ό.π..

Συμπερασματικά, από τη μελέτη των ερευνητικών μας δεδομένων και τη χωρική κατανομή των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας ανά 100.000 κατοίκους καταγράφεται κατά κανόνα υψηλότερη συγκέντρωση περιστατικών σε περιοχές με υψηλή συγκέντρωση πληθυσμού ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Αυτό θα μπορούσε να αναδεικνύει μια θετική σχέση ανάμεσα στα περιστατικά και στα περιβάλλοντα με αστεακά χαρακτηριστικά²⁵², αλλά και με τα περιβάλλοντα με λιγότερο ευδιάκριτα αστεακά χαρακτηριστικά, αλλά με υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα και τουριστικό χαρακτήρα²⁵³. Ακόμα, σχετικά με την πορεία τους στα καταγεγραμμένα έτη προκύπτει αυξητική τάση με τη μεγαλύτερη να εμφανίζεται το 2021 (62,3% σε σχέση με το προηγούμενο έτος).

Από την κατανομή των υποθέσεων με ανάλυση ανά μήνα αναδεικνύεται μεγαλύτερη εμφάνιση αυτών κατά τη θερινή περίοδο με σταθερή άνοδο κατά τους φθινοπωρινούς μήνες για όλα τα έτη. Βέβαια, για το 2020, οπότε και εξετάζεται η επίδραση της πανδημίας, παρά το γεγονός πως ήταν ισχυρή, διευκρινίζεται, ωστόσο πως δεν οδήγησε σε αύξηση των περιστατικών κατά την περίοδο των αυστηρών περιοριστικών μέτρων («Lockdowns» Μαρτίου και Νοεμβρίου 2020, Ιανουαρίου

²⁵². Τη θετική σχέση εγκληματικότητας και αστικοποίησης ανέδειξε και ο Szabo, στο έργο του Crimes et Villes, το 1960, όπως αυτό περιγράφεται στο Ζαραφωνίτου, Χ., (2023), ό.π., σσ. 180-181.

²⁵³. Βλέπε σελ. 89 και 94.

2021), μιας και το διάστημα αυτό οι καταγραφές με βάση τα στοιχεία της αστυνομίας σημειώνουν καθοδική πορεία, τόσο στην ενδοοικογενειακή βία, όσο και σε άλλα βίαια εγκλήματα, όπως άλλωστε αναδείχθηκε και ανωτέρω από την έρευνα των Ζαραφονίτου, Κοντοπούλου και Ανίτση²⁵⁴.

Από τα στατιστικά δεδομένα της ΕΛ.ΑΣ αναφορικά με την προσπάθεια ανάδειξης κάποιας συγκεκριμένης τυπολογίας δράστη, θύματος και πράξης προκύπτει πως οι δράστες του εγκλήματος είναι συνήθως άνδρες, ηλικίας 45-60 ετών, ενώ τα θύματα γυναίκες, ηλικίας 35-45 ετών. Οι περισσότερες καταγγελίες σημειώνονται στην Γ.Α.Δ.Α και αφορούν σωματικές βλάβες και απειλές στο ενδοοικογενειακό πλαίσιο, οι οποίες ανευρίσκονται στη σχέση μεταξύ συζύγων, γονέων-τέκνων και τέως συντρόφων.

Για τα ειδικότερα αδικήματα του ά. 299ΠΚ, 336ΠΚ και 312ΠΚ προκύπτουν τα εξής: η πορεία των ανθρωποκτονιών για την τριετία 2019-2022 αναδεικνύει αύξηση των περιστατικών από έτος σε έτος με τους δράστες ανθρωποκτονίας στο οικογενειακό περιβάλλον να είναι συνήθως άνδρες 45-60 ετών, οι οποίοι βλάπτουν είτε με απόπειρα, είτε με τελεσμένη πράξη τα θύματα ίδιας ηλικιακής ομάδας, έχοντας μαζί τους σχέση συζύγων. Επιπλέον, για τους βιασμούς εντός του ίδιου πλαισίου καταγράφεται εξίσου αύξηση με τους δράστες γένους αρσενικού να ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 35-45 ετών, όπως και τα θύματα, που είναι γυναίκες, με τη σχέση των συζύγων να υπερτερεί και σε αυτό το αδίκημα, αλλά και τις καταγγελίες να καταγράφονται στην πλειοψηφία των περιπτώσεων από τη Γ.Α.Δ.Α. Τέλος, για τη σωματική βλάβη αδυνάμων ατόμων στο πλαίσιο προστασίας του Ν.3500/2006, υπάρχει αυξητική πορεία για τις τελεσμένες πράξεις (δεν υπάρχει καταγραφή για τις απόπειρες), με τους δράστες να είναι άνδρες και τα θύματα να είναι γυναίκες ηλικιακής ομάδας 35-45 ετών αμφότεροι. Η σχέση μεταξύ τους είναι συνήθως αυτή των τέκνων-γονέων και οι περισσότερες καταγγελίες απασχολούν την Γ.Α.Δ.Α.

Ακόμα, από τη μελέτη των στατιστικών της ΓΓ, όπως αυτή προκύπτει λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα των ΣΚ και της Γραμμής 15900, αποδεικνύεται δύσκολο να υπάρξει χωρική κατανομή του φαινομένου όπως συνέβη με τα στοιχεία της πρώτης πηγής (στατιστικά ΕΛ.ΑΣ), αφού η ΓΓ δεν προβαίνει σε καταγραφή βάσει αστυνομικής περιφέρειας, αλλά σε σχέση με την έδρα του ΣΚ. Ωστόσο, ομαδοποιώντας

²⁵⁴. Zarafonitou, C., Kontopoulou, E., Anitsi, E., (2022), ό.π., σσ. 127-128.

τις περιοχές αυτών με τις αντίστοιχες αστυνομικές περιφέρειες προκύπτει σύγκλιση των πορισμάτων, επιβεβαιώνοντας την εμφάνιση περιστατικών σε αστεακά περιβάλλοντα, ακόμα κι αν για τη μελέτη δεν πραγματοποιήθηκε αναγωγή σε δείκτη λόγω της προλεγόμενης μεθοδολογικής δυσκολίας.

Η πορεία των αιτημάτων και κλήσεων για παροχή βοήθειας μεταξύ 2020-2022, παρά το γεγονός ότι είχε αυξητική τάση, φανέρωσε μείωση για το έτος 2021 σε σχέση με το 2020 και το 2022, αντικρούοντας τα πορίσματα με βάση τα στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ.. Αυτό, επίσης επισημαίνεται από την έρευνα της Ζαραφωνίτου και συνεργατών, μιας και όπως αναφέρεται, η αύξηση των υποθέσεων της ΓΓ, είναι μεγαλύτερη το έτος κατά το οποίο εμφανίστηκε η πανδημία σε σχέση με την προ - covid-19 περίοδο²⁵⁵. Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει μάλιστα πως πιθανότατα η άρση των περιορισμών να επανέφερε τις υποθέσεις στα προηγούμενα επίπεδα, ενώ η ακόμα μεγαλύτερη αύξηση του 2022, να οφείλεται στη γενικότερη τάση για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση αναφορικά με τα θέματα ενδοοικογενειακής βίας το τελευταίο έτος, με αφορμή μάλιστα και την επικείμενη διαβούλευση του σχετικού νόμου και της αυστηρότερης μεταχείρισης των δραστών αυτών των εγκλημάτων. Επιπλέον, η υπερκαταγραφή των τελευταίων ετών στις κλήσεις της ΓΓ για αναζήτηση βοήθειας πιθανότατα να οφείλεται σε χρόνια περιστατικά κλήσεων από τα ίδια θύματα, δηλαδή επαναλαμβανόμενες κλήσεις από θύματα που δέχονταν βία στο οικογενειακό περιβάλλον ακόμα και πριν την εμφάνιση της πανδημίας. Τέλος, σημασία αξίζει να δοθεί και στην επιρροή του «*metoo*», αλλά και της δραστηριότητας των διωκτικών αρχών, με αφορμή την έμφαση στην ποινική αντιμετώπιση αυτών των υποθέσεων, αλλά και της στοχευμένης εκπαίδευσης που έλαβαν το ίδιο διάστημα.

Τυπολογικά χαρακτηριστικά για τους δράστες των υποθέσεων που λαμβάνει γνώση η ΓΓ δεν μπορούν να εξαχθούν, αφού αυτή παρέχει υπηρεσίες σε ωφελούμενους, κυρίως θύματα και παιδιά αυτών, χωρίς να λαμβάνει χώρα η καταγραφή των στοιχείων για το δράστη της πράξης. Βέβαια, καταγράφονται αναλυτικά χαρακτηριστικά του θύματος και της πράξης, με τα στοιχεία να δείχνουν πως πρόκειται συνήθως για γυναίκες ηλικιακής ομάδας 36-45 ετών, οι οποίες έχουν συζυγική σχέση με τους δράστες τους (νυν/πρώην), ενώ αναφορικά με την πράξη, συχνότερη είναι η αναζήτηση βοήθειας από θύματα των εγκλημάτων προστασίας του

²⁵⁵. Στο ίδιο, σσ. 129.

N.3500/2006, οι οποίες ζητούν νομική και ψυχολογική υποστήριξη αλλά και πληροφόρηση. Η εκπαίδευσή τους είναι κυρίως δευτεροβάθμια, με τα ποσοστά εργαζομένων και ανέργων να βρίσκονται σχεδόν στα ίδια επίπεδα.

Κλείνοντας, ύστερα από τη συγκριτική μελέτη των στατιστικών στοιχείων των δύο φορέων προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα αναφορικά με την πορεία του φαινομένου και τα χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων μερών και της πράξης:

- Η χωρική κατανομή των περιστατικών ανά 100.000 κατοίκους με συγκριτική ματιά για τους δύο φορείς δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί εξαιτίας της διαφορετικής καταγραφής τους. Ωστόσο, η ΕΛ.ΑΣ συγκεντρώνει τις καταγγελίες κατά κανόνα σε περιβάλλοντα με αστεακό χαρακτήρα, αλλά και σε περιβάλλοντα με λιγότερο ευδιάκριτο αστεακό χαρακτήρα, αλλά υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα και τουρισμό. Η διαπίστωση που αφορά τις περιοχές με λιγότερο ευδιάκριτο αστεακό χαρακτήρα αλλά τουρισμό θα μπορούσε να εξηγηθεί στη βάση της θεωρίας της ανομίας του Durkheim και της επικράτησης των παθών και της διασκέδασης. Επιπρόσθετα, στην εξήγηση του φαινομένου θα μπορούσε να συμβάλλει η θεωρία των Brantingham και η έννοια των «μεταβατικών μονοπατιών», εικάζοντας πως οι θερινές διακοπές και η μη εξοικείωση του θύματος με τις περιοχές επίσκεψής του, αποτελούν ιδανικό πλαίσιο για τη διάπραξη ενδοοικογενειακών εγκλημάτων από το δράστη.
- Τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας της αστυνομίας (2018-2022) και της ΓΓ (2019-2022), για τα έτη που μπορούν να συγκριθούν, αναδεικνύουν διαφορετική πορεία κατά την πάροδό τους, αφού η αστυνομία καταγράφει αύξηση, ενώ η ΓΓ φανερώνει μείωση για το έτος 2021, σε σχέση με το 2020 και 2022.
- Η πανδημία οδήγησε σε μείωση των καταγγελιών στην αστυνομία κατά την περίοδο των αυστηρών περιορισμών, ενώ ενιαία αυξητική τάση, αντίθετη δηλαδή με την εικόνα της ΕΛ.ΑΣ, ανέδειξε η ΓΓ. Σε κάθε περίπτωση, δεν επιβεβαιώνεται η επιρροή των Lockdowns (Μάρτιος και Νοέμβριος 2020, Ιανουάριος 2021) στη γενικότερη αυξητική τους πορεία, ενώ η απόδοση του συγκεκριμένου πορίσματος από τη ΓΓ, εξηγήθηκε μέσω διαφόρων παραγόντων (επαναλαμβανόμενες κλήσεις – καταγγελίες των ίδιων θυμάτων, επιρροή «metoo», δραστηριότητα των διωκτικών αρχών με αφορμή τις νέες στρατηγικές καταπολέμησης του φαινομένου και της εκπαίδευσής τους και άλλα).

- Για την κατανομή του φαινομένου ανά μήνα, καθίσταται αδύνατη η σύγκριση, αφού η ΓΓ δεν έχει αντίστοιχη καταγραφή.
- Η αστυνομία παρέχει στοιχεία τόσο για τους δράστες, όσο και για τα θύματα, και την πράξη, ενώ η ΓΓ καταγράφει μόνο τα στοιχεία των θυμάτων, που είναι άλλωστε οι ωφελούμενοι. Έτσι, είναι σαφές πως οι γυναίκες και τα παιδιά είναι αυτοί που κάνουν χρήση των υπηρεσιών των ΣΚ, ενώ κοινά τυπολογικά χαρακτηριστικά δεν μπορούν να προκύψουν παρά μόνο για συγκεκριμένες συνιστώσες.
- Η ΕΛ.ΑΣ και η ΓΓ συγκλίνουν στο φύλο, την ηλικιακή ομάδα των θυμάτων και τη σχέση θυμάτων και δραστών, αφού η πλειονότητα αυτών και στους δύο φορείς είναι γυναίκες ηλικίας 35-45 ετών, οι οποίες συνδέονται με γάμο με το δράστη.
- Το είδος της διαπραττόμενης βίας, όπως καταγράφεται από τους δύο φορείς δεν μπορεί να οδηγήσει σε σύγκριση.
- Τέλος, το έγκλημα του βιασμού (α 336ΠΚ), όπως καταγράφεται ως πράξη εντός του πλαισίου του Ν.3500/2006 από την ΕΛ.ΑΣ, παρουσιάζει μικρότερη καταγραφή από εκείνη η οποία πραγματοποιείται για το ίδιο έγκλημα από τη ΓΓ. Αυτό μπορεί να οφείλεται και στο γεγονός πως η δεύτερη δύναται να λαμβάνει γνώση για περιστατικά βιασμού που δεν ανήκουν μονάχα στο οικογενειακό και συντροφικό περιβάλλον, σε αντίθεση με την αστυνομία.

3. Γενικά συμπεράσματα

Από τη συνολική επισκόπηση της θεωρητικής και εμπειρικής προσπάθειας, η οποία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της διπλωματικής αυτής εργασίας, προκύπτει η δυσκολία ανεύρεσης ενός ενιαίου και κοινού εξηγητικού πλαισίου για κάθε αδίκημα ενδοοικογενειακής βίας, μιας και πρόκειται για πράξεις που δύναται να περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα τρόπων τέλεσης, αλλά δραστών που νοούνται ως οικογένεια.

Προχωρώντας σε μια σύγκριση των εθνικών με τα ευρωπαϊκά και διεθνή στοιχεία στατιστικών υπηρεσιών προκρίνεται μια κοινή τάση για θυματοποίηση των γυναικών στην οικία από συζύγους ή συντρόφους, με στοιχεία επανάληψης και κλιμακωμένης διάπραξης. Από την άλλη, οι άνδρες θυματοποιούνται περισσότερο από αγνώστους σε περιστασιακούς καυγάδες. Επιπρόσθετα, η παράμετρος της

γεωγραφικής κατανομής ανέδειξε ένα ενισχυμένο κλίμα καχυποψίας και απόκρυψης στην ύπαιθρο σε σχέση με το αστεακό περιβάλλον, όπου η καταγγελία είναι ευκολότερη, όπως άλλωστε και η πρόσβαση στις υπηρεσίες. Σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά και διεθνή στοιχεία, φαίνεται να είναι το πόρισμα που προέκυψε από τη μελέτη της χωρικής κατανομής στην ενδοοικογενειακή βία, μέσα από την πιλοτική έρευνα της γράφουσας, αφού φανερώθηκε πως κατά κανόνα όσο μεγαλύτερη είναι η πληθυσμιακή πυκνότητα (ως εργαλειακός μηχανισμός μέσω του οποίου προκύπτει ο αστεακός χαρακτήρας των υπό εξέταση περιοχών), τόσο μεγαλύτερη είναι και η αποτύπωση των περιστατικών στα επίσημα στοιχεία, όπως άλλωστε αναδείχθηκε και στην περίπτωση των Ιόνιων Νησιών, όπου δεν έχουν ευδιάκριτο αστεακό χαρακτήρα, υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα και τουριστικό χαρακτήρα. Βέβαια, η εξήγηση της επίδρασης των τουριστικών εισροών στην αύξηση των περιστατικών κατά τους θερινούς μήνες κυρίως σε νησιωτικές περιοχές δεν φαίνεται να προκύπτει και από τα συγκρινόμενα ευρωπαϊκά στοιχεία, αφού δεν πραγματοποιείται σύγκριση ανά μήνα ή συσχέτιση με τη ψυχαγωγία στο πλαίσιο τουριστικής περιόδου, ωστόσο αποτελεί κοινή διαπίστωση από έρευνες σε περιοχές θέρετρα καλοκαιρινής περιόδου, όπως αυτές αναφέρθηκαν στη σελίδα 94 και αφορούν την Καραϊβική, την Τζαμάικα, το Τρινιντάντ και το Τομπάγκο, καθώς και την Ταϊλάνδη. Αυτό που θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον, είναι η διερεύνηση της συγκεκριμένης ερευνητικής υπόθεσης και με στοιχεία μόνιμου πληθυσμού (στην παρούσα χρησιμοποιήθηκε ο υπολογιζόμενος πληθυσμός²⁵⁶) προκειμένου να εξετασθεί εάν η αυξημένη εμφάνιση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας στις νησιωτικές περιοχές τους θερινούς κυρίως μήνες παρατηρείται και στην περίπτωση που δεν λαμβάνονται υπόψη οι τουριστικές και μεταναστευτικές εισροές. Συνεπώς, το ερώτημα που τίθεται είναι εάν και σε τι βαθμό θα συγκέντρωνε άραγε το αστεακό περιβάλλον την πληθώρα των περιστατικών ακόμα κι αν απουσίαζε ο παράγοντας του τουρισμού, που έχει ως συνέπεια την αυξημένη πληθυσμιακή πυκνότητα. Δευτερευόντως, οι τουριστικές περιοχές, θα συγκέντρωναν την πληθώρα των περιστατικών εάν δεν λαμβανόταν υπόψη η πληθυσμιακή πυκνότητα, αφού οι μόνιμοι κάτοικοι των νησιωτικών περιοχών είναι λιγότεροι σε σχέση με τους κατοίκους των μεγάλων πόλεων;

Επιπρόσθετα, η νέα τάση των επίσημων φορέων κοινωνικής αντίδρασης, προς ευαισθητοποίηση των πολιτών και ιδίως των θυμάτων για παρότρυνση για καταγγελία,

²⁵⁶. Βλέπε σσ. 86-87.

μπορεί να εξηγήσει την αυξημένη εμφάνιση των καταγγελιών και ταυτόχρονα των περιστατικών στις στατιστικές της αστυνομίας και της ΓΠΙΑΔ, χωρίς να παραλείπεται η κριτική αποτίμηση των ποσοτικών δεδομένων λαμβάνοντας υπόψη την αδυναμία αναλογίας περιστατικών και αντίστοιχων θυμάτων, αφού το ίδιο θύμα ενδέχεται είτε να καταγγείλει περισσότερες από μια φορές μέσα στο ίδιο έτος, είτε οι τελούμενες σε βάρος του πράξεις να είναι περισσότερες από μία.

Στο πλαίσιο της πρόληψης αλλά και καταπολέμησης της ενδοοικογενειακής βίας έχουν δημιουργηθεί εξειδικευμένες υπηρεσίες, όπως αυτές της ΕΛ.ΑΣ με τα κατά τόπους Γραφεία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας και με το Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, με δυνατότητα επέκτασης των περιφερειακών γραφείων και διαρκούς και καταλληλότερης εκπαίδευσης των αστυνομικών. Ακόμα, το κράτος παρέχει σε πανελλαδικό επίπεδο υπηρεσίες διαχείρισης των περιστατικών όλων των ειδών βίας, αλλά με ιδιαίτερη εξειδίκευση στην ενδοοικογενειακή βία, μέσω των Συμβουλευτικών Κέντρων της σχετικής Γενικής Γραμματείας και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επιπρόσθετα, ενημερωτικές εκδηλώσεις, δράσεις ευαισθητοποίησης και επιστημονικές ημερίδες - συνέδρια πραγματοποιούνται με στόχο την εξήγηση και τη μετάδοση της προβληματικής γύρω από τη συγκεκριμένη κατηγορία εγκλημάτων λόγω της σχέσης μεταξύ των δραστών και θυμάτων, ενώ αρκετές επιστημονικές έρευνες κλήθηκαν να διερευνήσουν το ζήτημα και να δώσουν, κατά το δυνατόν, εφόδια για μια στοχευμένη αντεγκληματική πολιτική. Ακόμα, υπό το πρίσμα υιοθέτησης πρακτικών άλλων ευρωπαϊκών χωρών, δημιουργήθηκε και το «κουμπί πανικού» ή αλλιώς «*Panic Button*»²⁵⁷, το οποίο δίνει το στίγμα της τοποθεσίας του κινητού τηλεφώνου του θύματος ενδοοικογενειακής βίας στις διωκτικές αρχές, προκειμένου να ειδοποιηθεί για τη διάπραξη εγκλήματος σε βάρος του, χωρίς να γίνει αντιληπτό από το δράστη. Βέβαια, η εφαρμογή δεν έχει ακόμα εμβέλεια σε όλη την Ελλάδα, ωστόσο γίνονται προσπάθειες επέκτασής της, ενώ τα αποτελέσματά της είναι άγνωστα μέχρι σήμερα, καθώς δεν έχει αξιολογηθεί. Παρόμοια με αυτή την εφαρμογή, είναι η πρωτοβουλία του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας για τη δημιουργία

²⁵⁷. Η Καθημερινή, (2023), «Panic Button: Επεκτείνεται σε περισσότερες περιοχές το 2024» ανακτήθηκε 7/4/2024 από το σύνδεσμο: <https://www.kathimerini.gr/society/562798276/panic-button-epekteinetai-se-perissoteres-perioches-to-2024/>

της εφαρμογής «Οδηγός Τσέπης για την Έμφυλη Βία»²⁵⁸, η οποία παρέχει πληροφορίες σχετικά με το δίκτυο δομών και τους τρόπους αντιμετώπισης των περιστατικών, η οποία μάλιστα είναι προσβάσιμη από όλους τους πολίτες, χωρίς να απαιτείται έγκληση από τον παθόντα, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του «Panic Button».

Καταληκτικά, η διαχρονικότητα της μελέτης του συγκεκριμένου φαινομένου και το πολυεπίπεδο πλαίσιο διάπραξής του οδήγησαν στην ανάγκη διεξοδικότερης αναζήτησης των παραγόντων που το συνδιαμορφώνουν με στόχο την εξήγηση της χωροχρονικής του εμφάνισης στην ελληνική επικράτεια και την αντιπαραβολή του με τα πορίσματα διεθνών ερευνών. Η νέα ποινική του αντιμετώπιση βοήθησε επίσης τη παρούσα δίνοντάς της μια πιθανή εξήγηση αναφορικά με την αυξητική πορεία των καταγγελιών και της δράσης των αστυνομικών οργάνων. Εν κατακλείδι, παρά την ύπαρξη μεθοδολογικών περιορισμών, τα διαθέσιμα εργαλεία μάς παρέχουν αξιόλογα δεδομένα σχετικά με τη χωροχρονική κατανομή του φαινομένου στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία στη βάση της οποίας δύναται να συναχθεί η αύξηση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά της αστυνομίας καθώς και η συσχέτιση του φαινομένου με περιβάλλοντα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (αστεακά, τουριστικός χαρακτήρας), αναδεικνύοντας έτσι το ρόλο του χώρου για την καλύτερη κατανόησή του υπό εξέταση φαινομένου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με την ολοκλήρωση του συγκεκριμένου πονήματος αποδεικνύεται πως η μελέτη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί ένα αρκετά πολύπλοκο εγχείρημα, στο οποίο δύσκολα ο ερευνητής θα έχει ασφαλή αποτελέσματα σχετικά με τα ποσοτικά και ποιοτικά του χαρακτηριστικά. Οι μεθοδολογικές δυσχέρειες που προέκυψαν, τόσο από την εύρεση των δεδομένων, όσο και από τη συγκρισιμότητά τους²⁵⁹ οδήγησαν άλλοτε στην επιβεβαίωση και άλλοτε στη διάψευση των ερευνητικών υποθέσεων. Πιο συγκεκριμένα, επιβεβαιώθηκε η ύπαρξη σχέσης μεταξύ της εμφάνισης των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας σε περιβάλλοντα με αστεακά χαρακτηριστικά,

²⁵⁸. Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, (2023), «Οδηγός Τσέπης για την Έμφυλη Βία», ανακτήθηκε 7/4/2024 από το σύνδεσμο: <https://minsca.gov.gr/odigos-tsepis-gia-tin-emfyli-via/>

²⁵⁹. Ζαραφωνίτου, Χ., (2020), «Ηθική και Δεοντολογία στην Εγκληματολογική Έρευνα», στο Ζαραφωνίτου, Χ., Τσίγκανου, Ι., (2020), *Πλαίσιο Κανόνων Ηθικής και Δεοντολογίας της Εγκληματολογικής Έρευνας, Υπό το Πρίσμα του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΓΚΠΔ)*, Εγκληματολογικές Μελέτες, Αθήνα, Διόνικος, σσ. 30.

λόγω του τουριστικού χαρακτήρα των περιοχών αυτών, προσδίδοντας με τον τρόπο αυτό, σπουδαιότητα στη χωρική μελέτη του φαινομένου. Ακόμα, επιβεβαιώθηκε και η ύπαρξη μεταβολής των περιστατικών από έτος σε έτος, ως γενικότερη απόρροια της ευαισθητοποίησης για καταγγελία και της νέας τάσης διαχείρισης των περιστατικών από την αστυνομία²⁶⁰. Από την άλλη, δεν επιβεβαιώθηκε η επιρροή των Lockdowns στην αύξηση των περιστατικών, με τα στοιχεία να ακολουθούν ανοδική πορεία, ύστερα από την λήξη των μέτρων περιορισμού από την πανδημία. Βέβαια, όπως αναδείχθηκε, αναφορικά με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του φαινομένου κατά την πανδημία, η επίδρασή της ήταν εντονότερη σε οικογένειες με υπάρχοντα προβλήματα, τα οποία και οξύνθηκαν κατά τη συμβίωση όλων των μελών στην οικία για πολλούς μήνες, εντείνοντας τις ψυχολογικές επιπτώσεις μεταξύ τους. Ταυτόχρονα, επιβεβαιώνεται η ανάδειξη μιας πιθανής τυπολογίας δράστη – θύματος και τελούμενης πράξης, ωστόσο δεν επιβεβαιώνεται η ταύτιση των χαρακτηριστικών τους γνωρισμάτων και από τους δύο εξεταζόμενους φορείς, μιας και η εικόνα της ΕΛ.ΑΣ, δεν ανταποκρίνεται εξ ολοκλήρου στην εικόνα της Γ.Γ.Ι.Α.Δ, λόγω διαφορετικής καταγραφής. Τα κοινά σημεία όμως που παρουσιάζονται και αφορούν σε γενικότερο πλαίσιο τη φυσιογνωμία του φαινομένου (φύλο, σχέση θύματος-δράστη) είναι σημαντικά για την κατανόηση του ζητήματος και την αναζήτηση στρατηγικών αντιμετώπισής του. Καταληκτικά, θα μπορούσαν να αποτυπωθούν κάποιες προτάσεις αντεγκληματικής πολιτικής, λαμβάνοντας υπόψη κυρίως τις έντονες διαστάσεις της ενδοοικογενειακής βίας στις νησιωτικές περιοχές εξαιτίας της προσέλευσης τουριστών και της επικράτησης των παθών κατά τις θερινές διακοπές, αλλά και τη μειωμένη προστασία των θυμάτων σε σχέση με την καθημερινότητάς τους. Τα μέτρα συνεπώς περιλαμβάνουν την επέκταση των δομών υποστήριξης των θυμάτων (Συμβουλευτικά Κέντρα της Γ.Γ.Ι.Α.Δ.), αλλά και των Τμημάτων Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της ΕΛ.ΑΣ, τη διαρκή εκπαίδευση του επιστημονικού και πολιτικού προσωπικού για τη διαχείριση των επειγόντων περιστατικών, καθώς και όσων χρειάζονται περαιτέρω προσοχή, πρωτίστως εξαιτίας της ίδιας της υπόστασης των συγκεκριμένων ποινικών αδικημάτων, την προώθηση δράσεων ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης, τόσο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα κοινωνικά δίκτυα, όσο και μέσα από πρωτοβουλίες των αρμόδιων υπουργείων, των ειδικών περιφερειακών και δημοτικών επιτροπών και τέλος, την λεπτομερειακή καταγραφή των καταγγελιών σε επίπεδο αστυνομικού

²⁶⁰. Ζαραφωνίτου, Χ., (2023), ό.π., σσ. 79.

τμήματος, αλλά και το ενιαίο πλαίσιο καταγραφής από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Εν κατακλείδι, το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί ένα επίκαιρο ζήτημα, του οποίου η διερεύνηση οφείλει να γίνεται με κριτική ματιά, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, καθώς και τις δυσχέρειες μέτρησης των πραγματικών διαστάσεών του. Στο πλαίσιο αυτό, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μέτρων για την πρόληψη και την αντιμετώπισή του θα πρέπει να πραγματοποιούνται πάντα υπό το πρίσμα μιας ορθολογικής επιστημονικής αντεγκληματικής πολιτικής.

Βιβλιογραφία-Πηγές

Ελληνική

Ανάγνου Γ., «Το Οικογενειακό Πλαίσιο ως Παράγοντας Έντασης ή Άμβλυνσης της Σχετικής με το Έγκλημα Ανασφάλειας», στο Ζαραφονίτου, Χ., *Εγκληματολογικές Μελέτες*, Τεύχος 5, Εκδόσεις Διόνικος, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εγκληματολογία», του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα, 2020.

Ανίτση, Ε., «Τα εγκλήματα βίας κατά των προσώπων μέσα από μια συνθετική προοπτική», στο *Εγκληματολογία*, Τεύχος 11, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2021.

Αντωνοπούλου, Μ., *Οι Κλασσικοί της Κοινωνιολογίας: Κοινωνική Θεωρία και Νεότερη Κοινωνία*, Σαββάλας, Αθήνα, 2008.

Αρτινοπούλου, Β., *Αιμομιξία: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Ερευνητικά Δεδομένα*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2004.

Αρτινοπούλου, Β., Μαγγανάς, Α., *Θυματολογία και Όψεις Θυματοποίησης*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1996.

Βλάχου, Β., *Η Αντιμετώπιση της Σωματικής Βίας κατά των Γυναικών από το Σύστημα Απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης*, Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα, 2005.

Βλάχου, Β., *Η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών για τη βία και την επιθετικότητα*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2008.

Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025*, Υπουργείο Εργασία και Κοινωνικών Υποθέσεων, Αθήνα, 2021.

Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, *1^η Ετήσια Έκθεση Για Τη Βία Κατά Των Γυναικών*, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Αθήνα, 2020.

Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, *2^η Ετήσια Έκθεση Για Τη Βία Κατά Των Γυναικών*, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Αθήνα, 2021.

Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, *3η Ετήσια Έκθεση Για Τη Βία Κατά Των Γυναικών*, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Αθήνα, 2022.

Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, *Δεδομένα από τα Συμβουλευτικά Κέντρα και τους Ξενώνες Φιλοξενίας για την περίοδο 2018-2020*, 28^ο Ενημερωτικό Σημείωμα, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Αθήνα, 2021.

Δασκαλάκης, Δ., *Εισαγωγή στην Σύγχρονη Κοινωνιολογία*, Παπαζήσης, Αθήνα, 2014.

Δερμάτη, Σ., «Σύγχρονες αγγλο-σαξονικές οικολογικές προσεγγίσεις της εγκληματικότητας. Μελέτες ενδοαστιακής κατανομής της εγκληματικότητας», στο Ζαραφωνίτου, Χ., (επιμ.), *Η Προστασία του Περιβάλλοντος από Εγκληματολογική Σκοπιά*, Τεύχος 1, Τετράδια Εγκληματολογίας, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1996.

Δημητρίου, Σ., *Μορφές Βίας*, (Προλεγόμενα: Καρύδης, Β.), Εκδόσεις Σαββάλα, Αθήνα, 2003.

Ειδική Γραμματεία Μακροπρόθεσμου Στρατηγικού Σχεδιασμού & Έρευνας για το Μέλλον, *Megatrends 2040, Μεταβλητότητα, Αβεβαιότητα, Επινοητικότητα*, Προεδρία της Κυβέρνησης, Ελληνική Δημοκρατία, Αθήνα, 2023.

Ελληνική Αστυνομία, *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου Έτους 2020*, Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Προστασίας Του Πολίτη, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Τάξης, Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης, Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, Αθήνα, 2021.

Ελληνική Αστυνομία, *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας Έτους 2021*, Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Προστασίας Του Πολίτη, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Τάξης, Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης, Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, Αθήνα, 2022.

Ελληνική Αστυνομία, *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας Έτους 2022*, Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Προστασίας Του Πολίτη, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Κλάδος Τάξης, Διεύθυνση Γενικής Αστυνόμευσης, Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, Αθήνα, 2023.

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, *Παρατηρήσεις ΕΕΔΑ επί του Σχ/Ν «Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας», Ελληνική Δημοκρατία, Αθήνα 2018.*

Ζαραφωνίτου, Χ., «Ανασφάλεια και Επέκταση του Κοινωνικού Ελέγχου: Ποινικοποίηση των «Αντικοινωνικοτήτων» και της «Αταξίας»», στο *Ποινικός Λόγος*, Τεύχος 4, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή, 2004.

Ζαραφωνίτου, Χ., «Βίαιη εγκληματικότητα και φόβος του εγκλήματος σε εποχές «κρίσης»», στο: Κουράκης, Ν., *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2016.

Ζαραφωνίτου, Χ., «Εγκλήματα βίας σε συντροφικό/ενδοοικογενειακό περιβάλλον», Εισήγηση της Καθηγήτριας στο συνέδριο: «*Τέχνη μια σιωπηλή επανάσταση: Η τέχνη ως δυναμικό εργαλείο κοινωνικού μετασχηματισμού και αλλαγής για την αντιμετώπιση των φαινομένων ανισότητας, στερεοτύπων, ρατσισμού και εκδηλώσεων βίας και κακοποίησης*», Τμήμα Πολιτισμού και Νεανικής Καλλιτεχνικής Δημιουργίας της Διεύθυνσης Νεολαίας, του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, 5-7/12/2023, Ωδείο Αθηνών, 2023.

Ζαραφωνίτου, Χ., *Εγκληματολογικές Μελέτες*, Τεύχος 1, Εκδόσεις Διόνικος Αθήνα, 2015.

Ζαραφωνίτου, Χ., *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2004.

Ζαραφωνίτου, Χ., *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Πρόλογος: Φαρσεδάκης, Ι., 3^η έκδοση αναθεωρημένη, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2023.

Ζαραφωνίτου, Χ., «Ηθική και Δεοντολογία στην Εγκληματολογική Έρευνα», στο Ζαραφωνίτου, Χ., Τσίγκανου, Ι., *Πλαίσιο Κανόνων Ηθικής και Δεοντολογίας της Εγκληματολογικής Έρευνας, Υπό το Πρίσμα του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΓΚΠΔ)*, Εγκληματολογικές Μελέτες, Διόνικος, Αθήνα, 2020.

Ζαραφωνίτου, Χ., (επιμ.), *Η Προστασία του Περιβάλλοντος από Εγκληματολογική Σκοπιά*, Τετράδια Εγκληματολογίας, Τεύχος 1, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1996.

Ζαραφονίτου, Χ., *Ο Φόβος του Εγκλήματος, Ανάλεκτα*, Πρόλογος: Πανούσης, Γ., Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2023.

Ζαραφονίτου, Χ., Κουράκης, Ν., «Ο Φόβος του Εγκλήματος στη Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία και οι Τάσεις Αυστηροποίησης της Ποινικής Καταστολής», Τεύχος 5, *Ποινικός Λόγος*, Αθήνα, 2008, ανακτήθηκε 10/8/2023 από τον σύνδεσμο: <https://student.cc.uoc.gr/uploadFiles/181-%CE%95%CE%93%CE%9A%CE%9A239/Zarafonitou%20Kourakis%202008.pdf>

Ζαραφονίτου, Χ., (επιμ.), *Πόλη, Εγκληματικότητα και Ανασφάλεια στην Εποχή της Οικονομικής Κρίσης*, Πρακτικά Ημερίδας, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα, 2013.

Ζαραφονίτου, Χ., «Πρόληψη μέσω της παιδείας», στην *Καθημερινή*, άρθρο της Μάγρας, Η., *Οι γυναικοκτονίες στο μικροσκόπιο των ειδικών – Πέντε επιστήμονες μιλούν στην «Κ»*, Αθήνα, 2021, ανακτήθηκε 26/8/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.kathimerini.gr/society/561439621/oi-gynaikoktonies-sto-mikroskopio-ton-eidikon-pente-epistimones-miloun-stin-k/>

Ζαραφονίτου, Χ., «Συμπεράσματα», στο Μηλιώνη, Φ., (επιμ.), *Ενδοοικογενειακή Βία: Προοπτικές Μετά το Ν. 3500/2006*, Πρακτικά Επιμορφωτικής Ημερίδας 28/6/2007, Υπό την Αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, Συνδιοργάνωση Εργαστήριο Ποινικών & Εγκληματολογικών Ερευνών, Εισαγγελία Εφετών Αθηνών, Αθήνα, 2007

Ζαραφονίτου, Χ., Χρυσόχου, Ε., «Υπάρχουν ghettos στο κέντρο της Αθήνας; Εγκληματολογική διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων και αναπαραστάσεων», στο Ζαραφονίτου, Χ., *Εγκληματολογικές Μελέτες*, Τεύχος 1, Εκδόσεις Διόνικος, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εγκληματολογία», του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα, 2015.

Καρατζά, Λ., *4 Κώδικες ΑΚ, ΚΠολ, ΠΚ, ΚΠΔ Συν 44*, 60^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2022.

Κοντοπούλου, Ε., «Ο Ποινικός Στιγματισμός του Ανηλίκου και η Επίδρασή του στη Δευτερογενή Παρέκκλιση», στο Ζαραφονίτου, Χ., *Εγκληματολογικές Μελέτες*, Τεύχος 2, Εκδόσεις Διόνικος, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Εγκληματολογία», του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα, 2015.

- Κουράκης, Ν., *Εγκληματολογικοί Ορίζοντες*, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2005.
- Λάζος, Γ., (2007), *Κριτική Εγκληματολογία*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- Λαμπροπούλου, Ε., *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*, Παπαζήσης, Αθήνα, 1994.
- Μαράτου-Αλιμπράντη, Λ. και Βλαστάρη-Δυοβουνιώτου, Χ., «Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας την περίοδο της πανδημίας COVID-19», Εισήγηση στο συνέδριο: «*Κοινωνίες και Κοινωνιολογίες στον 21ο αιώνα*», 8ο Συνέδριο της Ελληνικής Κοινωνιολογικής Εταιρείας, Αθήνα, 13-15/10/2022.
- Μηλιώνη, Φ., (επιμ), *Ενδοοικογενειακή Βία: Προοπτικές Μετά το Ν. 3500/2006*, Πρακτικά Επιμορφωτικής Ημερίδας 28/6/2007, Υπό την Αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, Συνδιοργάνωση Εργαστήριο Ποινικών & Εγκληματολογικών Ερευνών, Εισαγγελία Εφετών Αθηνών, Αθήνα, 2007.
- Μισέλ, Α., *Κοινωνιολογία της Οικογένειας και του Γάμου*, (Μετάφραση – Επιμέλεια, Μουσούρου, Λ.), 3^η έκδοση, Gutenberg, Αθήνα, 1987.
- Μουσούρου, Λ., *Κοινωνιολογία της Σύγχρονης Οικογένειας*, Gutenberg, Αθήνα, 1989.
- Μπρακουμάτσος, Π., «Παρατηρήσεις – Σκέψεις – Προτάσεις επί του νέου Νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», στο Μηλιώνη, Φ., (επιμ), *Ενδοοικογενειακή Βία: Προοπτικές Μετά το Ν. 3500/2006*, Πρακτικά Επιμορφωτικής Ημερίδας 28/6/2007, Υπό την Αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, Συνδιοργάνωση Εργαστήριο Ποινικών & Εγκληματολογικών Ερευνών, Εισαγγελία Εφετών Αθηνών, Αθήνα, 2007.
- Ντογιάκος, Ι., «Κατάρτιση του σχεδίου νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», στο Μηλιώνη, Φ., (επιμ), *Ενδοοικογενειακή Βία: Προοπτικές Μετά το Ν. 3500/2006*, Πρακτικά Επιμορφωτικής Ημερίδας 28/6/2007, Υπό την Αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, Συνδιοργάνωση Εργαστήριο Ποινικών & Εγκληματολογικών Ερευνών, Εισαγγελία Εφετών Αθηνών, Αθήνα, 2007.
- Πανάγος, Κ., «Η ποινική αντιμετώπιση του συζυγικού βιασμού: Οι μετασχηματισμοί της έννοιας του εγκλήματος και οι συμβολικές διαστάσεις των νομοθετικών επιλογών», στο: *Εγκληματολογία*, Τεύχος 1-2, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2014.
- Ποινικά Χρονικά, *Νομολογία*, Σάκκουλας, Αθήνα, 2019.

Σπινέλλη, Κ., *Εγκληματολογία, Σύγχρονες και Παλαιότερες Κατευθύνσεις*, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2014.

Σπινέλλη, Κ., Κουράκης, Ν., Κρανιδιώτη, Μ., (επιμ.), *Λεξικό Εγκληματολογίας*, λήμμα: «βία» σσ. 140 και λήμμα: «ενδοοικογενειακή βία» σσ. 148, Εκδόσεις Τόπος, Αθήνα, 2018.

Στεφανίδου, Α., «Απειλή Ενδοοικογενειακή - Απειλή σε βάρος συζύγων/συντρόφων, ανηλίκων, ανυπεράσπιστων στο νέο Ποινικό Κώδικα», στο *Lawspot*, 2020, ανακτήθηκε 1/12/2023 από το σύνδεσμο: <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/apeili-endooikogeneiaki-apeili-se-varos-syzygon-syntrofon-anilikon-anyperaspiston-sto-neo>

Συκιώτου, Α., «Ενδοοικογενειακή βία: Η πιο αποτρόπαιη μορφή βίας», στο: *Εγκληματολογία*, Τεύχος 1-2, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2014.

Συμβούλιο της Ευρώπης, «Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας», Σειρά Συνθηκών Αρ. 210, *Συμβούλιο της Ευρώπης*, Κωνσταντινούπολη, 2011.

Τσαούσης, Δ., *Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας*, Gutenberg, Αθήνα, 1984.

Φαρσεδάκης, Ι., *Στοιχεία Εγκληματολογίας*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2004.

Χάιδου, Α., *Θετικιστική Εγκληματολογία, Αιτιολογικές Προσεγγίσεις του Εγκληματικού Φαινομένου*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1996.

Χάιδου, Α., *Θετικιστική Εγκληματολογία, Αιτιολογικές Προσεγγίσεις του Εγκληματικού Φαινομένου*, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2020.

Albuquerque, K., “A Comparative Analysis of Violent Crime in the Caribbean”, στο *Social and Economic Studies*, Vol. 33, No. 3., Sir Arthur Lewis Institute of Social and Economic Studies, West India, 1984.

Ajah, L., Iyoke, C., Nkwo, P., Nwakoby, B. & Ezeonu, P., “Comparison of domestic violence against women in urban versus rural areas of southeast Nigeria”, Vol. 14, DOI: 10.2147/IJWH.S70706, *International Journal of Women's Health*, 2014.

Andersen, M., Brantingham, P., Kinney, J. B., *Classics in Environmental Criminology*, Simon Fraser University Publications, Canada, 2010.

Andersen, M., “The place of environmental criminology within criminological Thought”, στο Andersen, M., Brantingham, P., Kinney, J. B., *Classics in Environmental Criminology*, Simon Fraser University Publications, Canada, 2010.

Andrews, S., “U.S. Domestic Prosecution of the American International Sex Tourist: Efforts to Protect Children from Sexual Exploitation” στο *The Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 94, No. 2., Northwestern University School of Law, USA, 2004.

Arisukwu, O., Igbolekwu, C., Adebisi, T. & Akindele, F., *Perception of domestic violence among rural women in Kuje*, Vol. 7, No. 2. DOI: 10.1016/j.heliyon.2021.e06303, *Heliyon*, Nigeria, 2021.

Asif, F., Zafar, I., Maann, A. & Ahmad, M., “Domestic Violence – rural-urban current age and age at marriage differential impact on women physical health in Punjab, Pakistan”, Vol. 47, No. 2, DOI: 10.21162/PAKJAS, *Journal of Agricultural Sciences*, University of Agriculture Faisalabad, Pakistan, 2010.

Bachman, R., *Violence against Women, A National Crime Victimization Survey Report*, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, Michigan, 1994.

Baldwin, J., Bottoms, A.E., *The Urban Criminal: A study in Sheffield*, Tavistock Publications, London, 1976.

Balogun, M., Owoaje, E. and Fawole, O., *Intimate Partner Violence in Southwestern Nigeria: Are There Rural-Urban Differences?*, Vol. 52, No. 7, DOI: [10.1080/03630242.2012.707171](https://doi.org/10.1080/03630242.2012.707171), Women & Health, Routledge, Oyo State, 2012.

Biderman, A. & Reiss, A., “On Exploring the "Dark Figure" of Crime”, Vol. 374, No. 1, DOI: 10.1177/000271626737400102, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, USA, 1967.

Biderman, A., “Surveys of Population Samples for Estimating Crime Incidence”, Vol. 374, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Sage Publications USA, 1967.

Blunch, N., Das, M., “Changing norms about gender inequality in education: Evidence from Bangladesh”, Vol. 31, No. 6, *Demographic Research*, Max-Planck-Gesellschaft zur Foerderung der Wissenschaften, Germany, 2015.

Brantingham, P. J., & Brantingham, P. L., “Crime pattern theory”, στο Wortley, R., Mazerolle, L., (eds), *Environmental Criminology and Crime Analysis*, Willan Publishing, USA and Canada, 2008.

Brantingham, P. J., & Brantingham, P. L., *Environmental Criminology*, Sage Publications, Beverly Hills, 1981.

Bruxelles Prévention et Sécurité, “Les violences intrafamiliales en Région de Bruxelles-Capitale en période de confinement”, *Safe Brussels*, 2020, ανακτήθηκε 7/4/2024 από το σύνδεσμο: <https://safe.brussels/fr/nouvelle-publication-les-violences-intrafamiliales-en-region-de-bruxelles-capitale-en-periode-de>

Burke, J., O’Campo, P., and Peak, G., “Neighborhood Influences and Intimate Partner Violence: Does Geographic Setting Matter?”, Vol. 83, No. 2, DOI:10.1007/s11524-006-9031-z, *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, USA, 2006.

Cohen, L., Felson, M., “Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach”, Vol. 44, No. 4, *American Sociological Review*, Illinois, 1979.

Cullen, F., *Rethinking Crime and Deviance Theory*, The Emergence of a Structuring Tradition, Rowman & Allanheld, New Jersey, 1983.

Cunradi, C., Caetano, R., Clark, C. & Schafer, J., “Neighborhood Poverty as a Predictor of Intimate Partner Violence Among White, Black, and Hispanic Couples in the United States: A Multilevel Analysis”, Vol. 10, No. 5, *Ann Epidemiol, Elsevier Science Inc*, New York, 2000.

Dennis, A., Martin, P., “Symbolic Interactionism and the Concept of Social Structure”, Vol. 40, No. 3, *Sociological Focus*, Taylor & Francis, Ltd, Manchester, 2007.

Eriksen, T., *Μικροί τόποι, μεγάλα ζητήματα: Μια εισαγωγή στην κοινωνική και πολιτισμική ανθρωπολογία*, Κριτική, Αθήνα, 2007.

European Strategy and Policy Analysis System, *Global Trends to 2030, Challenges and Choices for Europe*, An Inter-Institutional EU Project, EU, 2019.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), *Crime, Safety and Victims' Rights*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021.

Fantuzzo, J., Boruch, R., Beriama, A., Atkins, M. & Marcus, S., “Domestic Violence and Children: Prevalence and Risk in Five Major U.S. Cities”, Vol. 36, No. 1, *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, USA, 1997.

Farrington, D. & Ttofi, M., “Developmental and Life – Course Theories of Offending” στο Morizot, J., Kazemian, L. (eds), *The Development of Criminal and Antisocial Behavior*, Springer, Cham, 2015, https://doi.org/10.1007/978-3-319-08720-7_2

Felson, M., Clarke, L., *Opportunity Makes the Thief, Practical theory for crime prevention*, Police Research Series, Paper 98, Home Office, London, 1998.

Gelles, R., “Abused Wives: Why Do They Stay”, Vol. 38, No. 4, *Journal of Marriage and Family*, Kingston, 1976.

Gellman, M.D., Turner, J.R., *Encyclopedia of Behavioral Medicine*, DOI: 10.1007/978-1-4419-1005-9_314, Springer, New York, 2013.

Glassie, H., “Tradition”, Vol. 108, No. 430, *The Journal of American Folklore*, University of Illinois Press, Illinois, 1995.

Gomme, A., “The Position of Women In Athens In The Fifth And Fourth Centuries”, Vol. 20, No. 1., *Classical Philosophy*, 1925.

Goode, W., “Force and Violence in the Family”, Vol. 33, No. 4, Special Double Issue: Violence and the Family and Sexism in Family Studies, Part 2, *Journal of Marriage and Family*, National Council on Family Relations, Columbia, 1971.

Gould, J., “Law, custom and myth: Aspects of the social position of women in classical Athens”, Vol. 100, DOI: 10.2307/630731, *The Journal of Hellenic Studies*, Cambridge University Press, UK, 2013.

Griffin, P., Care, E. & McGaw, B., *Assessment and Teaching of 21st Century Skills*, DOI: 10.1007/978-94-007-2324-5_1, Springer, Australia, 2012.

Grossman, S., Hinkley, S., Kawalski, A., Margrave, C., “Rural Versus Urban Victims of Violence: The Interplay of Race and Region”, Vol. 20, No. 2, DOI: 10.1007/s10896-005-3170-y, *Journal of Family Violence*, Illinois, 2005.

Gustafsson, H., Cox, M., *Intimate Partner Violence in Rural Low-Income Families: Correlates and Change in Prevalence Over the First 5 Years of a Child’s Life*, DOI: 10.1007/s10896-015-9760-4, Springer Science+Business Media, New York, 2015.

Hackett, K., “Domestic Violence against Women: Statistical Analysis of Crimes across India”, Vol. 42, *Journal of Comparative Family Studies*, South Australia, 2011.

Hebdige, D., *Υπο-κουλτούρα: Το Νόημα του Στυλ*, μτφρ. Καλλιφατίδη, Ε., Εκδόσεις «Γνώση», Αθήνα, 1981.

Jeffery, R., “Crime Prevention Through Environmental Design”, Vol. 14, No. 4, *American Behavioral Scientist*, DOI: 10.1177/000276427101400409, Florida, 1971.

Jlalaty, D., “Morals and Ethics”, 2016, ανακτήθηκε 26/7/2023 από τον σύνδεσμο: https://www.academia.edu/4603350/MORALS_AND_ETHICS

Johnson, S., “Crime Mapping and Spatial Analysis”, στο Wortley, R., Townsley, M., (eds), *Environmental Criminology and Crime Analysis*, 2nd Edition, Routledge, New York, 2017.

Killias, M., Clerici, C., “Different Measures of Vulnerability in their Relation to Different Dimensions of Fear of Crime”, Vol. 40, No. 3, *The British Journal of Criminology*, Oxford University Press, 2000.

- Kempe, C., Silverman, F., Steele, B., Droegemueller, W, Silver, H., “The Battered – Child Syndrome”, Vol. 9, *Child Abuse and Neglect*, Pergamon Press Ltd., USA, 1985.
- Krohn-Hansen, H., “The Anthropology of Violent Interaction”, Vol. 50, No. 4, DOI: 10.1086/jar.50.4.3630559, *Journal of Anthropological Research*, Oslo, 1994.
- Léauté J., Η Ανθρώπινη Βία, Πρόλογος: Φαρσεδάκης, Ι., Μτφρ: Σαγκουνίδου – Δασκαλάκη, Η., *Βιβλιοθήκη Εγκληματολογίας 4*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1991.
- Levine, E., “Sociocultural Causes of Family Violence: A Theoretical Comment”, Vol. 1, No. 1, *Journal of Family Violence*, Illinois, 1986.
- Maxfield, M., “Lifestyle and Routine Activity Theories of Crime: Empirical Studies of Victimization, Delinquency, and Offender Decision-Making”, Vol. 3, No. 4, Special Issue: Lifestyle and Routine Activity Theories of Crime, *Journal of Quantitative Criminology*, Springer, Indiana, 1987.
- Mohammed, A.M., Sookram, S., “The Impact of Crime on Tourist Arrivals—A Comparative Analysis of Jamaica and Trinidad and Tobago”, στο *Social and Economic Studies*, Vol. 64, No. 2., Sir Arthur Lewis Institute of Social and Economic Studies, West India, 2015.
- Nabaggala, M., Reddy, T. & Manda, S., *Effects of rural–urban residence and education on intimate partner violence among women in Sub-Saharan Africa: a meta-analysis of health survey data*, Vol. 21, DOI: 10.1186/s12905-021-01286-5, BMC Women's Health, 2021.
- Ogunlela, Y. & Mukhtar, A., “Gender Issues in Agriculture and Rural Development in Nigeria: The Role of Women”, Vol. 4, No. 1, *Humanity & Social Sciences Journal*, IDOSI Publications, Nigeria, 2009.
- Owens, D.J., Straus, M.A., “The Social Structure of Violence in Childhood and approval of violence as an adult”, Vol. 1, No.2, *Aggressive Behavior*, 1975.
- Powell, L., Janssen, I., “Follow-up Study”, στο Gellman, M.D., Turner, J.R., *Encyclopedia of Behavioral Medicine*, DOI: 10.1007/978-1-4419-1005-9_314, Springer, New York, 2013.

Shannon, L., Logan, T., Cole, J., Medley, K., “Help-Seeking and Coping Strategies for Intimate Partner Violence in Rural and Urban Women”, Vol 21, No. 2, *Violence and Victims*, Lexington, 2006.

Skogan, W., “Dimensions of the Dark Figure of Unreported Crime”, Vol. 23, No. 1, DOI: 10.1177/001112877702300104, *Crime and Delinquency*, USA, 1997.

Steinmetz, S., “Wife Beating: A critique and Reformulation of Existing Theory”, Vol. 6, No. 3, *Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law*, USA, 1978.

Strand, S. and Storey, J., (2018), *Intimate Partner Violence in Urban, Rural, and Remote Areas: An Investigation of Offense Severity and Risk Factors*, Vol. 25, Issue 2, DOI: 10.1177/1077801218766611, Sweden: Sage Publications.

Sutherland, E., “Differential Association Theory and Differential Social Organization”, στο *Encyclopedia of Criminological Theory*, (Eds: Cullen, F., Wilcox, P., DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9781412959193.n250>, Sage Publications, Thousand Oaks, 2010.

Tseloni, A. & Zarafonitou, Ch., “Fear of Crime and Victimization: A multivariate multilevel analysis of competing measurements”, Vol. 5, No. 4, DOI: 10.1177/1477370808095123, *European Journal of Criminology*, 2008.

United Nations Office on Drugs and Crime Regional Office for Central Asia (UNODC ROCA), *Results of Victimization Survey Among the General Public In The Fergana Valley, Republic Of Uzbekistan*, UNODC ROCA, 2023.

Vlachou, V., “The Covid-19 Pandemic and Crime: The Example Of Criminological Theory and History”, στο: *Urban Crime - An International Journal*, Vol. 3-No 2, September 2022, σσ. 55, 2022, ανακτήθηκε 29/1/2024 από τον σύνδεσμο: <https://ojs.panteion.gr/index.php/uc/article/view/289/262>

Wendt, S., “Constructions of local culture and impacts on domestic violence in an Australian rural community”, Vol. 25, DOI: 10.1016/j.jrurstud.2008.11.001, *Journal of Rural Studies*, Elsevier, Australia, 2009.

Widom, C., “The Circle of Violence”, Vol. 244, No. 4901, Science, New Series, *American Association for the Advancement of Science*, Indiana, 1989.

Wittebrood, K. & Junger, M., *Trends In Violent Crime: A Comparison Between Police Statistics and Victimization Surveys*, Social Indicators Research, Netherlands, 2002.

Wolfgang, E., Ferracuti, F., *Η Υποκοιλούρα της Βίας*, Μτφρ: Μηλιώνη, Φ., Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1995.

Wortley, R., Mazerolle, L., (eds), *Environmental Criminology and Crime Analysis*, Willan Publishing, USA and Canada, 2008.

Wortley, R., Townsley, M., (eds), *Environmental Criminology and Crime Analysis*, 2nd Edition, Routledge, New York, 2017.

Zarafonitou, C., Kontopoulou, E., Anitsi, E., “Crime, Criminal Policy and Social Reactions in Greece in the Era of COVID-19”, στο Siegel, D., Dobryninas, A., Becucci, S., (eds), *Covid-19, Society and Crime in Europe. Studies of Organized Crime*, vol 21, DOI: 10.1007/978-3-031-13562-0_7, Springer, Cham, 2022.

Zarafonitou, Ch., “Criminal Victimisation in Greece and The Fear Of Crime: A 'Paradox' For Interpretation”, Vol. 16, *International Review of Victimology*, A B Academic Publishers, Greece, 2009.

Διαδικτυακές πηγές

Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, «Τηλεφωνική Γραμμή SOS», *Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας*, Αθήνα, 2023, ανακτήθηκε 21/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://isotita.gr/thlefoniki-grammi-sos/>

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, «Κανονισμός Λειτουργίας των Συμβουλευτικών Κέντρων της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων», Αθήνα, 2012, ανακτήθηκε 22/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://womensos.gr/wp-content/uploads/KANONISMOS-LEITOYRGIAS-SK-GGIF.pdf>

Council of Europe, “About GREVIO – Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence”, 2018, ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio>

Έθνος, «Γυναικοκτονία στη Ρόδο: Σοκάρουν νέα στοιχεία για το δράστη - Ξυλοδαρμοί και απειλές με όπλο», 2021, ανακτήθηκε 25/11/2023 από το σύνδεσμο: <https://www.ethnos.gr/greece/article/175166/gynaikoktoniasthroodosokaroyneastoixeia-giatondrasthxylodarmoikaiapeilesmeoplo>

Ελληνική Αστυνομία, «Ενδοοικογενειακή Βία», Αθήνα, 2023, ανακτήθηκε 21/09/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/>

Ελληνική Αστυνομία, «Νομοθεσία», Αθήνα, 2022, ανακτήθηκε 26/8/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/an-gnorizo-oti-kapoio-eniliko-i-aniliko-atomo-kakopoieitai-systimatika-pos-boro-na-voithiso/>

Ελληνική Αστυνομία, «Υπηρεσίες Ελληνικής Αστυνομίας και συναρμόδιοι Φορείς», Αθήνα, 2023, ανακτήθηκε 21/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endooikogeneiaki-via/ypiresies-ellinikis-astynomias-kai-synarmodioi-foreis/>

Ελληνικό Κοινοβούλιο, «Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», 2006, ανακτήθηκε 1/12/2023 από το σύνδεσμο: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/g-oikovia-eis.pdf>

Ελληνική Στατιστική Αρχή, «Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού - Κατοικιών 2021», Αθήνα, 2023, ανακτήθηκε 7/11/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.statistics.gr/el/2021-census-res-pop-results>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Οδηγία 2012/29/ΕΕ Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Και Του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2012 για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαισίου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου», ΕΕ, 2012, ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=FR>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων: πού συμβαίνει, ποιες οι αιτίες και οι συνέπειες», 2020, ανακτήθηκε 26/1/2024 από τον σύνδεσμο: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20200206STO72031/akroti-riasmos-ton-gunaikeion-gennitikon-organon-aities-kai-sunepeies>

Η Καθημερινή, «Όταν η βία γίνεται νόμος», 2017, ανακτήθηκε 26/1/2024 από τον σύνδεσμο: <https://www.kathimerini.gr/opinion/890688/otan-i-via-ginetai-nomos/>

Η Καθημερινή, «Panic Button: Επεκτείνεται σε περισσότερες περιοχές το 2024», 2023, ανακτήθηκε 7/4/2024 από το σύνδεσμο: <https://www.kathimerini.gr/society/562798276/panic-button-epekteinetai-se-perissoteres-perioches-to-2024/>

Ηνωμένα Έθνη, «Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεως κατά των γυναικών», ΗΕ, 1979, ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://unric.org/el/%CF%83%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%88%CE%B7->

[%CF%8C%CE%BB%CF%89%CE%BD-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86-2/](#)

Κάστα, ανακτήθηκε 21/1/2024 από το σύνδεσμο: http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2674/Ekfrasi-Ekthesi_A-Lykeiou_html-empl/extras/texts/indexc_3_kasta.html

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας «**ΚΕΘΙ**», ανακτήθηκε 21/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.kethi.gr/>

Lawspot, «Άρθρο 330 - Ποινικός Κώδικας - Παράνομη βία», 2019, ανακτήθηκε 24/1/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.lawspot.gr/nomikes-pliories/nomothesia/pk/arthro-330-poinikos-kodikas-paranomi>

Law Support, «Άρθρο 22, Ποινικός Κώδικας – Άμυνα», 2023, ανακτήθηκε 26/1/2024 από τον σύνδεσμο: <https://lawsupport.gr/amina/>

Lifo, «Έγκλημα στην Κηφισιά: Ο αστυνομικός είχε στήσει «ενέδρα θανάτου» στο πάρκινγκ», 2020, ανακτήθηκε 25/11/2023 από το σύνδεσμο: <https://www.lifo.gr/now/greece/egklima-stin-kifisia-o-astynomikos-eihe-stisei-enedra-thanatoy-sto-parkingk>

Νόμος Υπ' Αριθμόν 1342 ΦΕΚ Α' 39/01.04.1983, «Για την κύρωση της Σύμβασης των Ενωμένων Εθνών για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών», ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/285917/nomos-1342-1983>

Νόμος Υπ' Αριθμόν 2952 ΦΕΚ Α' 248/22.10.2001, «Κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών», ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-anthropina-dikaionomata/n-2952-2001.html>

Νόμος Υπ' Αριθμόν 3500 ΦΕΚ Α 232/24.10.2006, «Για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας και άλλες διατάξεις», (Με τις αλλαγές του Ν.4610/2019),

Ελληνικό Κοινοβούλιο, ανακτήθηκε 12/8/2023 από το σύνδεσμο:
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/154457/nomos-3500-2006>

Νόμος Υπ' Αριθμόν 4531 ΦΕΚ Α' 62/05.04.2018, «Ι) Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, ΙΙ) Ενσωμάτωση της 2005/214/ΔΕΥ απόφασης πλαίσιο», ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/nomos-4531-2018-pherk-62a-5-4-2018.html>

Office of Women and Gender Equality, *Nine Types of Violence and Abuse*, Fact Sheet, Government of Newfoundland and Labrador, Canada, 2014, ανακτήθηκε 8/8/2023 από τον σύνδεσμο: https://www.gov.nl.ca/vpi/files/nine_types_of_violence.pdf

Προεδρικό Διάταγμα Υπ' Αριθμόν 37 Α' 63/23.04.2019, «Τροποποίηση διατάξεων των π.δ./των 178/2014 «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας» (Α' 281) και 7/2017 «Αναδιάταξη αναδιοργάνωση, σύσταση και λειτουργία περιφερειακών υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας» (Α' 14)», ανακτήθηκε 21/09/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/513305/p.d.-37-2019>

Προεδρικό Διάταγμα Υπ' Αριθμόν 77 Α' 130/27.06.2023, «Σύσταση Υπουργείου και μετονομασία Υπουργείων – Σύσταση, κατάργηση και μετονομασία Γενικών και Ειδικών Γραμματειών – Μεταφορά αρμοδιοτήτων, υπηρεσιακών μονάδων, θέσεων προσωπικού και εποπτευόμενων φορέων», ανακτήθηκε 21/9/23 από τον σύνδεσμο: <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2023/08/PD-77-2023.pdf>

Υπουργείο Δικαιοσύνης, «Κεφάλαιο Δ': Εκσυγχρονισμός Του Νομοθετικού Πλαισίου για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Ενδοοικογενειακής Βίας – Τροποποιήσεις Ν. 3500/2006», Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων, Αθήνα, 2023, ανακτήθηκε, 9/12/2023 από το σύνδεσμο: <http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=17060>

Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, «Οδηγός Τσέπης για την Έμφυλη Βία», 2023, ανακτήθηκε 7/4/2024 από το σύνδεσμο: <https://minscfa.gov.gr/odigos-tsepi-gia-tin-emfyli-via/>

United Nations, “Declaration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict”, 1974, ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-protection-women-and-children-emergency-and-armed>

United Nations High Commissioner for Refugees, “Διεθνή Κείμενα Προστασίας των Δικαιωμάτων των Γυναικών”, 2018, ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/04/Conventions_Women.pdf

United Nations Treaty Collection, “Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women”, 1999, ανακτήθηκε 20/9/2023 από τον σύνδεσμο: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8-b&chapter=4&clang=_en

World Health Assembly Resolution, “Prevention of violence: a public health priority”, Forty-Ninth World Health Assembly, World Health Organization, Geneva, 1996, ανακτήθηκε 8/8/2023 από τον σύνδεσμο: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2652990/>

Ανακτήθηκε 31/1/2024 από τον σύνδεσμο: <https://www.vlc-law.gr/areas-of-law/metatropi-tis-poinis-se-hrima>

Ανακτήθηκε 1/2/2024 από τον σύνδεσμο: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/nomos-4478-2017>

Ανακτήθηκε 1/2/2024 από τον σύνδεσμο: <https://metoogreece.gr/>

Ανακτήθηκε 1/2/2024 από τον σύνδεσμο: <https://www.pressing.gr/ellada/alkool-seks-kai-ksylo-stous-dromous-tou-lagana-sti-zakyntho-otan-kleinoun-ta-bar-vinteo/>

